

EUROOPA KESKPANK

EUROSÜSTEEM

EUROOPA KESKPANK

BCE ECB EZB EKT EKP

**AJALUGU,
ROLL JA
ÜLESANDED**

**HANSPETER K. SCHELLER
TEINE, TÄIENDATUD
TRÜKK 2006**

EUROOPA KESKPANK

EUROSÜSTEEM

EUROOPA KESKPANK

© BCE ECB EZB EKT EKP

**AJALUGU,
ROLL JA
ÜLESANDED**

**HANSPETER K. SCHELLER
TEINE, TÄIENDATUD TRÜKK
2006**

© Euroopa Keskpank, 2006

Address

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Saksamaa

Postiaadress

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Telefon

+49 69 1344 0

Koduleht

<http://www.ecb.int>

Faks

+49 69 1344 6000

Teleks

411 144 ecb d

Kõik õigused on kaitstud. Taasesitus õppe- ja mitteärilistel eesmärkidel on lubatud, kui viidatakse algallikale.

Fotod: Claudio Hils, Martin Joppen, Robert Metsch ja Martin Starl, Euroopa Ühendus, Euroopa Parlament, Rahvusvaheline Valuutafond.

Käesolevas raamatus sisalduvad andmed on esitatud seisuga 30. september 2006.

ISBN 978-92-899-0217-5 (elektrooniline versioon)

SISUKORD

LÜHENDID	8
EESSÕNA	9
TÄNUSÕNAD	11
SISSEJUHATUS	12
I. PEATÜKK	
Majandus- ja rahaliit, EKP ja euro	15
1.1 Majandus- ja rahaliidu ning euro eellugu	15
1.1.1 Esimesed sammud Euroopa rahalise lõimumise suunas	15
1.1.2 Euroopa Rahasüsteem ja ühtne Euroopa akt	18
1.1.3 Euroopa Liidu leping	20
1.1.4 EMU elluviimine ja eurole üleminek	21
1.2 EMU õiguslik alus ja tunnused	27
1.2.1 Õiguslik alus	28
1.2.2 Tunnused	29
2. PEATÜKK	
Kesk pangasüsteem majandus- ja rahaliidus: õiguslikud, institutsioonilised ja organisatsioonilised aspektid	41
2.1 EKP, EKPS ja eurosüsteem	41
2.1.1 EKPS ja eurosüsteem kui EKP ja liikmesriikide keskpangade vaheline oluline side	42
2.1.2 EKP kui ühenduse õiguse kohaselt tegutsev spetsialiseerunud organisatsioon	43
2.1.3 Euroala liikmesriikide keskpangad kui eurosüsteemi lahutamatu osa	44
2.1.4 Euroalaväliste ELi liikmesriikide keskpangad	44
2.2 Eesmärgid	45
2.2.1 Hinnastabiilsus kui esmane eesmärk	45
2.2.2 Üldise majanduspoliitika toetamine	46
2.2.3 Avatud turumajanduse põhimõte	47
2.3 Asutamislepinguga ülesannete andmine	47
2.3.1 Eurosüsteemi põhiülesanded	47
2.3.2 Muud ülesanded	49
2.4 Tsentraliseeritud otsustamine ja detsentraliseeritud tegutsemine	49
2.5 EKP roll eurosüsteemis	50
2.5.1 EKPSi ja eurosüsteemi keskne otsustaja	51
2.5.2 Poliitiliste otsuste järjepidev rakendamine	61
2.5.3 EKP õigus anda välja õigusakte	67
2.5.4 EKP nõuandev tegevus	68

2.5.5	Rahastamise ja eesõiguste andmise keelust kinnipidamise jälgimine	71
2.5.6	Euroopa Rahainstituudilt üle võetud ülesannete täitmine	72

3. PEATÜKK

EKP poliitika ja eurosüsteemiga seotud tegevus	75	
3.1	Rahapoliitika teostamine	75
3.1.1	Teoreetilised alused	75
3.1.2	EKP rahapoliitiline strateegia	78
3.1.3	Rahapoliitilised operatsioonid	84
3.2	Välisoperatsioonid	88
3.2.1	Välisvaluutatehingud	89
3.2.2	Välisvaluutareservide haldamine	91
3.3	Makse- ja kliiringusüsteemid	95
3.3.1	Makse- ja väärtpapieriarvelduse võimaluste pakkumine	96
3.3.2	Makse- ja väärtpapieriarveldussüsteemide üldjärelvalve	99
3.4	Euro pangatähed ja mündid	100
3.5	Statistika kogumine ja koostamine	106
3.6	Majandusuuringud	108
3.7	EKP roll usaldatavusnormatiivide täitmise järelvalves ja finantsstabiilsuse tagamisel	109
3.8	Eurosüsteemisesed finantsuhted	111
3.8.1	EKP finantsvahendid	112
3.8.2	Rahatulu jaotamine	116
3.9	Reservihaldusteenused ametlikele välisklientidele	118

4. PEATÜKK

EKP ja Euroopa Ühendus	121	
4.1	Sõltumatus	121
4.1.1	Institutsiooniline sõltumatus	122
4.1.2	Juriidiline sõltumatus	122
4.1.3	Isiku sõltumatus	122
4.1.4	Funktsionaalne ja operatiivne sõltumatus	123
4.1.5	Finants- ja organisatsiooniline sõltumatus	124
4.2	Demokraatlik aruandekohustus	124
4.2.1	Aruandekohustus kui legitiimsuse põhielement	124
4.2.2	EKP aruandekohustuse olemus ja ulatus	125
4.2.3	Aruandekohustuse täitmine	126
4.3	Suhtlus ja koostöö ühenduse institutsioonide ja asutuste vahel	128
4.3.1	Euroopa Parlament	129
4.3.2	Euroopa Liidu Nõukogu ja eurogrupp	130
4.3.3	Euroopa Komisjon	132
4.3.4	Majandus- ja rahanduskomitee	133
4.3.5	Majanduspoliitika komitee	134
4.3.6	Makromajanduslik dialoog	134
4.4	EKP keelepoliitika	134

4.5	Kohtulik kontroll Euroopa Kohtu poolt	135
4.6	Finantsjuhtimise ja usaldusväarsuse järelevalve	136

5. PEATÜKK

EKP rahvusvaheline koostöö	139	
5.1	Taustteave	139
5.2	EKP rahvusvaheliste suhete põhimõtted	141
5.3	EKP suhted rahvusvaheliste organisatsioonidega	141
5.3.1	Rahvusvaheline Valuutafond	141
5.3.2	Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon	143
5.4	EKP osalemine rahandusministrite ja keskpankade presidentide mitteametlikel foorumitel	145
5.4.1	G7 rahandusministrid ja keskpankade presidendid	145
5.4.2	G10 rahandusministrid ja keskpankade presidendid	145
5.4.3	G20 rahandusministrid ja keskpankade presidendid	146
5.4.4	Finantsstabiilsuse foorum	146
5.4.5	Rahvusvaheliste Arvelduste Pank ja keskpankade foorumid	146

6. PEATÜKK

EKP kui juriidiline isik	149	
6.1	Missioon	149
6.2	Üldjuhtimine	149
6.2.1	EKP nõukogu ja juhatuse roll üldjuhtimises	150
6.2.2	Välised ja sisemised kontrollitasandid	150
6.2.3	Juurdepääs EKP arhiividele	152
6.3	Organisatsiooniline struktuur	152
6.4	Personal ja personalisuhted	153
6.4.1	Personal	153
6.4.2	EKP personali esindamine	154
6.4.3	EKPSi sotsiaalne dialoog	155
6.5	Asukoht ja hooned	155

I LISA

Väljavõtted Euroopa Ühenduse asutamislepingust	157
--	-----

II LISA

Protokoll Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja kohta	175
---	-----

SÕNASTIK	195
-----------------	------------

KASUTATUD KIRJANDUS	209
----------------------------	------------

REGISTER	217
-----------------	------------

TAUSTINFO

Taustinfo 1	Euro eellugu	16
Taustinfo 2	Ülevaade ERI ettevalmistustööst	23
Taustinfo 3	Euro suhtes lõplikult fikseeritud vahetuskursid	25
Taustinfo 4	Euroopa lõimumise kronoloogia	27
Taustinfo 5	Ühenduse eelarvepoliitika raamistik	32
Taustinfo 6	Euro kasutuselevõtu tingimused	34
Taustinfo 7	Hinnastabiilsuse kasutegurid	46
Taustinfo 8	Nõukogu liikmed (alates 1. juunist 1998 kuni 1. juulini 2004)	57
Taustinfo 9	Rahapoliitika ülekandemehhanism	76
Taustinfo 10	Milleks säilitada madalat positiivset inflatsioonimäära?	80
Taustinfo 11	EKP rahapoliitilise strateegia kaks sammast	82
Taustinfo 12	Avaturuoperatsioonid ja püsivõimalused	85
Taustinfo 13	Kohustusliku reservi nõue	88
Taustinfo 14	Ühisavaldus kulla kohta (8. märts 2004)	94
Taustinfo 15	Kujundusest ringluseni: ettevalmistused euro pangatähtede ja müntide kasutuselevõtuks	102
Taustinfo 16	EKP kapitali märkimise alus	112

TABELID

Tabel 1	Kaherühmaline rotatsioonisüsteem (esimene etapp) – keskpankade presidentide hääleõiguse sagedus	54
Tabel 2	Kolmerühmaline rotatsioonisüsteem (teine etapp) – keskpankade presidentide hääleõiguse sagedus	55
Tabel 3	Eurosüsteemi rahapoliitilised operatsioonid	84
Tabel 4	EKP kapitali märkimise alus (%)	113

JOONISED

Joonis 1	EKPS ja eurosüsteem	41
Joonis 2	EKP stabiilsusele suunatud rahapoliitiline strateegia	81
Joonis 3	EKP organisatsiooniline struktuur	153

DIAGRAMMID

Diagramm 1	EKP nõukogu kolmerühmaline rotatsioonisüsteem (euroala 27 liikmesriigi korral)	56
------------	--	----

ILLUSTRATSIOONID

1.	Euroopa Liidu leping (Maastrichti leping) ning EKPSi ja EKP põhikiri, mis kirjutati alla 7. veebruaril 1992	14
2.	EKP nõukogu istung 2006. aasta novembris	40
3.	Valgustatud eurosümbol Eurotoweri ees	74

4.	EKP president Jean-Claude Trichet 2005. aasta septembris Euroopa Parlamendi ees	120
5.	Jean-Claude Trichet koos G7 riikide rahandusministrite ja keskpankade presidentidega Rahvusvahelise Valuutafondi aastakoosolekul Singapuris 2006. aasta septembris	138
6.	Eurotower, EKP peakorter Maini-äärses Frankfurdis	148
7.	EKP uue peahoone makett	156

LÜHENDID

BIS	Rahvusvaheliste Arvelduste Pank (<i>Bank for International Settlements</i>)
BSC	pangajärelevalve komitee (<i>Banking Supervision Committee</i>)
CESR	Euroopa väärtpapierituru reguleerijate komitee (<i>Committee of European Securities Regulators</i>)
CMFB	monetaar-, finants- ja maksebilansistatistika komitee (<i>Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics</i>)
EBA	Euro Pangaliit (<i>Euro Banking Association</i>)
EBC	Euroopa pangakomitee (<i>European Banking Committee</i>)
EÜ	Euroopa Ühendus
EKP	Euroopa Keskpank
ECOFIN	majandus- ja rahandusministrite nõukogu (<i>Economics and Finance Ministers</i>)
EMÜ	Euroopa Majandusühendus
EFC	majandus- ja rahanduskomitee (<i>Economic and Financial Committee</i>)
EMCF	Euroopa Valuutakoostöö Fond (<i>European Monetary Cooperation Fund</i>)
ERI	Euroopa Rahainstituut
ERS	Euroopa Rahasüsteem
EMU	majandus- ja rahaliit (<i>Economic and Monetary Union</i>)
EPC	majanduspoliitika komitee (<i>Economic Policy Committee</i>)
ERM	vahetuskursimehhanism (<i>exchange rate mechanism</i>)
EKPS	Euroopa Keskpankade Süsteem
EL	Euroopa Liit
SKP	sisemajanduse koguprodukt
ÜTHI	ühtlustatud tarbijahinnaindeks
RVF	Rahvusvaheline Valuutafond
MFI	rahaloomeasutus (<i>monetary financial institution</i>)
OECD	Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
EÜT	Euroopa Ühenduste Teataja
ELT	Euroopa Liidu Teataja
OLAF	Euroopa Pettustevastane Amet (<i>European Anti-Fraud Office</i>)
RTGS	reaalajaline brutoarveldussüsteem (<i>real-time gross settlement</i>)
SSS	väärtpapieriarveldussüsteem (<i>securities settlement system</i>)
TARGET	üleeuroopaline automatiseeritud reaajaline brutoarveldussüsteem (<i>Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system</i>)

EESSÕNA

EKP peab väga tähtsaks avatuse ja läbipaistvuse põhimõtet ning selgitab seetõttu oma eesmärgi ja tegevust arvukates väljaannetes. Lisaks sageli avaldatavatele põhjalikele materjalidele EKP pädevusse kuuluvate teemade kohta annab EKP välja ka spetsiifilisemaid teadus- ja üldtoimetisi. Märkimisväärne osa EKP vahenditest kulutatakse suhtlusele pangandussektori, turuosaliste, teadusringkondade ja laiema avalikkusega.

EKP väljaanded hõlmavad ka EKP ülesandeid ja tegevust puudutavaid monograafiaid. Neist esimene kandis pealkirja *The Monetary Policy of the ECB (EKP rahapoliitika)* ning avaldati teist korda 2004. aasta alguses. Käesolevas raamatus vaadeldakse üksikasjalikult EKP ajalugu, rolli ja ülesandeid, lähtudes nii õiguslikest, institutsioonilistest kui ka organisatsioonilistest aspektidest. Teos kirjeldab EKP asutamist ja euro kasutuselevõttu, EKP tähtsust ja ülesandeid eurosüsteemi juhina ning EKP kui rahvusvahelise organisatsiooni staatuse erinevaid aspekte vastavalt ühenduse õigusele. Kõik need elemendid toetavad EKP ja eurosüsteemi poliitikat ning tegevust. Loodetavasti aitab käesolevas raamatus avaldatud põhjalik teave EKP sihte ja eesmärgi veelgi paremini mõista. Lisaks kirjeldatakse väljaandes ka olulist rolli, mida eurosüsteemi riikide keskpangad täidavad EKP juhatusel. EKP ja liikmesriikide keskpankade ühistegevus ning eurosüsteemisene koostöö tagavad eurosüsteemi ülesannete nõuetekohase täitmise.

Vanimad keskpangad on välja kujunenud paarisaja aasta vältel, teised poole sajandi ning noorimad mõnekümne aasta jooksul. Seevastu EKP loomine toimus kiirkorras. Kümme aastat tagasi hakkas Euroopa Keskpanga eelkäija Euroopa Rahainstituut (ERI) koos Euroopa Liidu liikmesriikide keskpankadega tegema ettevalmistusi Euroopa tulevase keskpangandussüsteemi ja seda juhtiva EKP loomiseks. Juba viie aasta pärast võttis eurosüsteemi juhtiv EKP endale vastutuse euroala ühtse rahapoliitika ning seega ka maailma ühe tähtsama vääringu eest. 1999. aastal alanud majandus- ja rahaliidu kolmas etapp ei tähistanud siiski EKP arengu lõppu. Enne majandus- ja rahaliidu lõpuleviimist ootasid lahendust veel mitmed küsimused, eelkõige euro sularahale üleminek 2002. aastal. Samuti tuli tegeleda EKP kui organisatsiooni arendamisega.

Euro kasutuselevõtt kujutas endast suurt muutust kõigi euroala riikide jaoks. Tõenäoliselt hakkab üldsus sellega seoses rohkem huvi tundma ka euro stabiilsuse eest vastutava organisatsiooni vastu. EKP tegevusvaldkonna keerukust arvestades on eriti vajalik pakkuda rahvusvahelisele üldsusele rohkem asjakohast teavet. Seetõttu usaldaski EKP juhatus käesoleva raamatu koostamise eksperdile, kel on alates 1990. aastate algusest olnud oluline osa majandus- ja rahaliidu ettevalmistamisel ning EKP loomisel ja arendamisel.

Käesolev teos on mõeldud kõigile, kes soovivad saada põhjalikumalt ülevaadet EKPga seotud õiguslikest, institutsioonilistest ja organisatsioonilistest aspektidest. EKP eeldab, et ELi laienemisega seoses suureneb huvi veelgi. Siinkohal tuleks märkida, et alates 1. maist 2004 on ELi uute liikmesriikide keskpankade presidendid kuulunud EKP üldnõukogusse ning samast kuupäevast on kõnealused keskpangad

olnud Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) täieõiguslikud liikmed. Kõigi asjaomaste riikide eesmärk on võtta pärast nõutavat lähenemist kasutusele ühise raha euro, järgides täpselt Maastrichti lepingus sätestatud tingimusi. EKP tervitab igati laienemist ning aitab lähenemisprotsessi hoolikalt ette valmistada tihedas koostöös asjaomaste riikide keskpankadega.

Olen veendunud, et käesolev raamat on kasulik lugemisvara kõigile, kes tunnevad huvi EKP tegevuse vastu.

Jean-Claude Trichet
EKP president

TÄNUSÕNAD

Suur nõudlus esimese trüki järele on EKP käsutuses olevaid raamatuvarusid oluliselt kahandanud ning seetõttu otsustati avaldada teos teist korda. Tänu sellele sain võimaluse materjali ajakohastada, et kajastada muutusi nii eurosüsteemis kui ka välismaailmas. Selle ülesande täitmisel toetasid mind taas kord kolleegid EKPst, eelkõige keeleteenuste osakonnast ning ametlike väljaannete osakonnast ja raamatukogust.

Hanspeter K. Scheller
Maini-äärne Frankfurt, september 2006

SISSEJUHATUS

Keskpangandust on Euroopas alati seostatud riikide väeringute emiteerimise ja haldamisega. Riigi väering kujunes riigi iseseisvuse lahutamatuks osaks ning riikide pangatähed, mille osatähtsus raharingluses üha kasvas ja mis lõpuks vahetasid kehtiva väeringuna välja omaväärtusega kuld- ja hõbemündid, kajastasid riigi kultuuri ja sümbolikat. Samal ajal, mil suurenes pangatähtede tähtsus maksevahendina tänapäevases majanduskeskkonnas, kasvas ka neid emiteerivate keskpankade roll ning rahapoliitikast sai riigi majanduspoliitika lahutamatu osa.

Sellises ajaloolises kontekstis loodi 20. sajandi lõpus Euroopa majandus- ja rahaliiduga ainulaadne uus rahasüsteem, mille raames võeti valdavas osas Euroopa riikides kasutusele ühisraha. Praeguseks euro kasutusele võtnud 13 ELi liikmesriigi elanikkond moodustab ligikaudu kaks kolmandikku ELi rahvaarvust ning edaspidi ühineb euroalaga veel teisi ELi liikmesriike.

Rahapoliitika ülekandumine ühenduse tasandile on kaasa toonud märkimisväärseid muudatusi Euroopa keskpanganduses. Selle rahvusvahelisest mõõtmest annavad tunnistust EKP kui uue rahvusvahelise rahaasutuse loomine ning riikide keskpankade lõimumine Euroopa keskpangandussüsteemi (Euroopa Keskpankade Süsteem (EKPS)) ja selle alla kuuluvasse eurosüsteemi. Praeguseks ei ole ühtse raha- ja vahetuskursipoliitikaga võrreldavat lõimumise taset saavutatud üheski muus Euroopa Ühenduse tegevusvaldkonnas. Ühenduse identiteet avaldub kõige ilmekamalt euro ja EKP kaudu.

EKP on ühtlasi tänapäevase keskpanganduse keha: selle rahapoliitika eesmärk on tagada hinnastabiilsus ning tegu on sõltumatu organisatsiooniga, millel on selged ja täpsed volitused ning mis kannab nende täitmise eest täielikku vastutust kodanike ja nende valitud esindajate ees. Sellised tunnusjooned on välja kujunenud nii Euroopas kui ka kogu maailmas toimunud arengu tulemusel, kuid kõige selgemalt ja kindlamalt kajastuvad need EKP õigusaktides ning EKPSi ja EKP põhikirjas. Kõnealuste aspektide kaasamine poolkonstitutsioonilise staatusega EÜ asutamislepingusse rõhutab nende tähtsust Euroopa uues rahasüsteemis. Keskpanga seaduse lülitamine EÜ asutamislepingusse ja EKPSi põhikirja võib saada aluseks keskpankade seadustele ka väljaspool ELi: näiteks vaatas EKPSi põhikirja alusel oma seaduse hiljuti uuesti läbi Šveitsi keskpank.

Käesolev raamat tutvustab lugejale EKP ajalugu, rolli ning ülesandeid majandus- ja rahaliidu raamistikus. Teos jaguneb kuueks peatükiks, mis käsitlevad EKP tegevust poliitika kujundajana, ühenduse õiguse kohaselt tegutseva organisatsioonina ning eurosüsteemi keskse osa ja juhina.

Esimene peatükk annab lühiülevaate majandus- ja rahaliidu ning EKP asutamisest ning üleminekust eurole. Samuti vaadeldakse EKPd majandus- ja rahaliidu eesmärkide ja reeglite ning ELi kontekstis.

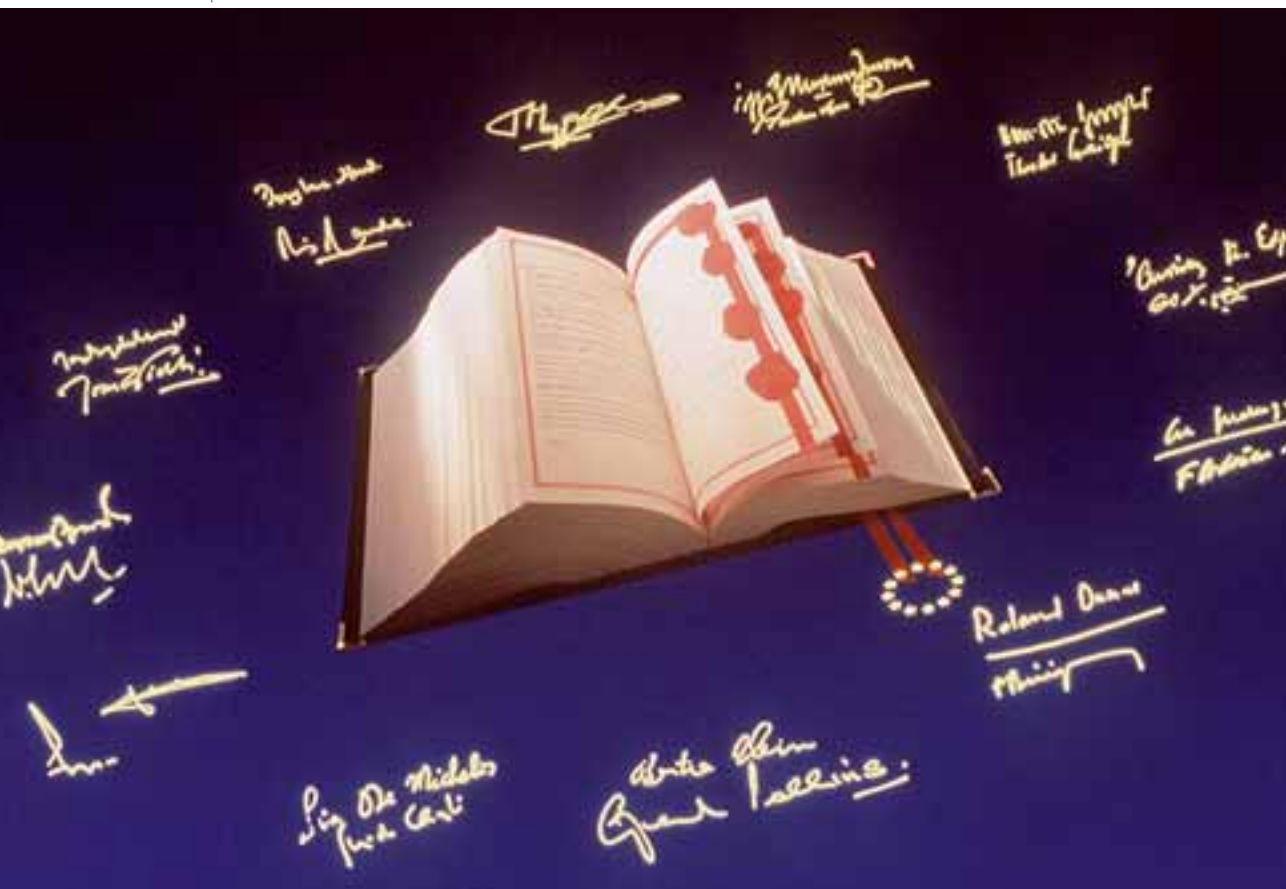
Teises peatükis keskendutakse majandus- ja rahaliidu elluviimise tulemusel tekkinud Euroopa keskpangandussüsteemi õiguslikele, institutsioonilistele ja organisatsioonilistele aspektidele.

Kolmas peatükk kirjeldab EKP tegevuspõhimõtteid ja nende elluviimist eurosüsteemi meetmete kaudu ning samuti eurosüsteemisesiseid finantssuhteid.

Neljandas peatükis antakse ülevaade EKP staatusest ja rollist Euroopa Ühenduse institutsioonilises kontekstis. Ehkki EKP on ühenduse institutsioonide ja organite suhtes sõltumatu, kuulub ta siiski Euroopa Ühenduse institutsioonilisse ja poliitilisse raamistikku ning tema suhtes kehtib ühenduse õigus. EKP vastutab oma ülesannete täitmise eest Euroopa Parlamendi ja Euroopa kodanike ees, tema tegevust ja tegevusetust kontrollib Euroopa Kohus ning tema rahandusliku sõltumatuse üle teostab järelevalvet Euroopa Kontrollikoda.

Viiendas peatükis kirjeldatakse EKP kui euroala esindaja tegevust mujal maailmas. Üha ulatuslikuma üleilmastumise kontekstis on EKP osalus rahvusvahelistes organisatsioonides ja foorumites tema ülesannete täitmise seisukohalt otsustava tähtsusega.

Kuuendas peatükis tutvustatakse EKPd kui juriidilist isikut ning näidatakse, kuidas EKP viib oma missiooni ellu organisatsiooni juhtimiskultuuri, sisestruktuuri ja personalipoliitika kaudu.

Euroopa Liidu leping
(Maastrichti leping) ning
EKPSi ja EKP põhikiri, mis
kirjutati alla
7. veebruaril 1992.

I. MAJANDUS- JA RAHALIIT, EKP JA EURO

Käesolevas peatükis antakse ülevaade majandus- ja rahaliidu loomisele eelnenud etappidest ning kirjeldatakse liidu toimimise põhijooni.

I.1 MAJANDUS- JA RAHALIIDU NING EURO EELLUGU

Kuidas said majandus- ja rahaliit ning euro alguse? Üheks lähtepunktiks võib pidada 1958. aasta 1. jaanuaril jõustunud Rooma lepinguid¹, arvestades, et majandus- ja rahaliidu elluviimine on suurel määral saavutatud nimelt tänu Euroopa riikide lõimumisele ning on üks selle olulisemaid tulemusi. Rooma lepingute sihid ja eesmärgid olid siiski küllaltki piiratud ning ühisraha ideed nendes veel ei käsitletud.

Teiseks alguspunktiks võib pidada aastat 1989, mil Euroopa Ülemkogu tegi otsuse viia majandus- ja rahaliit ellu hiljemalt 20. sajandi lõpuks. Ajaloolise korrektsuse huvides tuleks siiski mainida ka 1960. aastate keskel tehtud esimesi samme Euroopa rahalise lõimumise suunas. Kohati edukaid püüdlusi saatsid küll mitmed tagasilöögid, kuid siiski oli selle perioodi saavutustel ja õppetundidel otsustav tähtsus 1990. aastatel alanud rahalise lõimumise protsessi kujundamisel.

Eelnevat arvesse võttes võib kõige sobivamaks lähtepunktiks pidada aastat 1962 (vt taustinfo 1) ning Euroopa Komisjoni dokumenti, mida tuntakse Marjolini memorandumini nime all. Selles memorandumis algatati esmakordselt arutelu rahalise lõimumise üle ühenduse tasandil ning rahapoliitilise koostöö valdkonnas tehti ettepanekud esimeste, ehkki väga piiratud meetmete kohta.

I.1.1 Esimesed sammud Euroopa rahalise lõimumise suunas

Euroopa esiisad, kes pidasid 1950. aastatel läbirääkimisi Rooma lepingute üle, ühisraha kasutuselevõtu peale veel ei mõelnud. Euroopa Majandusühenduse (EMÜ) esialgne eesmärk piirdus suurel määral tolliliidu ja ühise põllumajandusturu loomisega, mis tollaste arvamuste kohaselt ei eeldanud rahapoliitilist lõimumist. Pealegi kuulusid kõik tookordsed EMÜ liikmesriigid rahvusvahelisse rahasüsteemi (Bretton Woodsi süsteem), mis toimis suhteliselt hästi. Selles süsteemis olid vääringute vahetuskursid kindlaks määratud, kuid kohandatavad, ning püsisid nii EMÜ-siseselt kui ka rahvusvaheliselt küllaltki stabiilsena kuni 1960. aastate keskpaigani.

¹ Euroopa Majandusühenduse (EMÜ) asutamisleping ja Euroopa Aatomienergiaühenduse (Euratom) asutamisleping. Lepingud jõustusid 1. jaanuaril 1958. Kõnealused kaks uut ühendust lisandusid Euroopa Sõe- ja Teraseühendusele (ESTÜ), mis loodi 1952. aastal viiekümneks aastaks.

1962	Euroopa Komisjon teeb esimese ettepaneku (Marjolini memorandum) majandus- ja rahaliidu loomiseks.
Mai 1964	Luuakse Euroopa Majandusühenduse (EMÜ) liikmesriikide keskpankade presidentide komitee, et sisse seada EMÜ keskpankade koostöö.
1971	Werner aruandes luuakse kava majandus- ja rahaliidu rajamiseks ühenduses aastaks 1980.
Aprill 1972	Luuakse süsteem Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide valuutade omavaheliste kõikumispiiride järkjärguliseks kitsendamiseks (n-õ valuutamadu).
Aprill 1973	Luuakse Euroopa Valuutakoostöö Fond, et tagada valuutamao tõrgeteta toimimine.
Märts 1979	Luuakse Euroopa Rahasüsteem (ERS).
Veebruar 1986	Allkirjastatakse ühtne Euroopa akt (<i>Single European Act (SEA)</i>).
Juuni 1988	Euroopa Ülemkogu annab Jacques Delors'i juhitavale ekspertide komiteele (Delors'i komitee) ülesande teha ettepanekuid majandus- ja rahaliidu loomiseks.
Mai 1989	Euroopa Ülemkogule esitatakse Delors'i aruanne.
Juuni 1989	Euroopa Ülemkogu lepib kokku, et majandus- ja rahaliit viiakse ellu kolmes etapis.
Juuli 1990	Algab majandus- ja rahaliidu esimene etapp.
Detsember 1990	Majandus- ja rahaliidu teise ja kolmanda etapi ettevalmistamiseks luuakse valitsustevaheline konverents.
Veebruar 1992	Allkirjastatakse Euroopa Liidu leping (Maastrichti leping).
Oktoober 1993	Euroopa Rahainstituudi (ERI) ja EKP asukohaks valitakse Maini-äärne Frankfurt; nimetatakse ametisse ERI president.
November 1993	Jõustub Euroopa Liidu leping.
Detsember 1993	Alexandre Lamfalussy nimetatakse 1. jaanuaril 1994 loodava ERI presidendiks.
Jaanuar 1994	Algab majandus- ja rahaliidu teine etapp ja asutatakse ERI.
Detsember 1995	Euroopa Ülemkogu teeb Madridi kohtumisel otsuse ühisraha nime kohta ning kinnitab selle kasutuselevõtu ja euro sularahale ülemineku tegevuskava.
Detsember 1996	ERI esitleb Euroopa Ülemkogule pangatähtede näidiseid.
Juuni 1997	Euroopa Ülemkogu teeb otsuse stabiilsuse ja majanduskasvu pakti kohta.
Mai 1998	Otsustatakse, et Belgia, Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa, Iirimaa, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad, Austria, Portugal ja Soome täidavad ühisraha kasutuselevõtuks vajalikke tingimusi; nimetatakse ametisse EKP juhatuse liikmed.
Juuni 1998	Asutatakse EKP ja EKPS.
Oktoober 1998	EKP teeb teatavaks ühtse rahapoliitika strateegia ja tegevusraamistiku, mida rakendatakse alates 1. jaanuarist 1999.
Jaanuar 1999	Algab majandus- ja rahaliidu kolmas etapp; euroala riikides võetakse ühisrahana kasutusele euro; määratakse lõplikult kindlaks osalevate liikmesriikide endiste väeringute vahetuskurss euro suhtes; euroalal viiakse ellu ühtset rahapoliitikat.

Jaanuar 2001	ELi liikmesriigist Kreekast saab euroala 12. liige.
Jaanuar 2002	Euro sularaha kasutuselevõtt: lastakse ringlusse euro pangatähed ja mündid, mis kehtivad 2002. aasta veebruari lõpuks euroalal ainsa seadusliku maksevahendina.
Mai 2004	EKPSiga ühinevad kümne uue ELi liikmesriigi keskpangad.

Esmakordselt käsitleti EMÜ liikmesriikide ühisraha ideed Euroopa Komisjoni 24. oktoobri 1962. aasta memorandumis (Marjolini memorandum). Komisjon tegi selles ettepaneku, et tolliliidule peaks 1960. aastate lõpuks järgnema majandusliit, kus liikmesriikide vääringute vahetuskursid on lõplikult fikseeritud. Kuna aga Bretton Woodsi süsteemiga oli tagatud ulatuslik vahetuskursside stabiilsus, leidsid liikmesriigid, et EMÜs saab selle säilitada ka ilma uue institutsioonilise korralduseta ühenduse tasandil. Seega ei järgnenud memorandumile muid meetmeid peale selle, et 1964. aastal loodi EMÜ asutamislepingu artikli 105 lõike 2 kohaselt asutatud rahapoliitika komitee tegevuse toetuseks EMÜ liikmesriikide keskpankade presidentide komitee.

Algselt olid presidentide komitee volitused väga piiratud, kuid need laienesid järkjärgult, kuni komitee omandas keskse rolli ühenduse keskpankade rahapoliitilises koostöös. Komitee töötas välja rahapoliitilise koostöö raamistiku, mis võeti hiljem vastu ka ühenduse tasandil. Komitee tegevus aitab kaasa ka majandus- ja rahaliidu lõplikule elluviimisele.²

1960. aastate lõpuks oli rahvusvaheline keskkond oluliselt muutunud. USA maksebilansipoliitika tõttu võis täheldada kasvavaid pingeid Bretton Woodsi süsteemis. Erinevused EMÜ liikmesriikide majanduspoliitiliste prioriteetide vahel üha suurenesid. Nende hinna- ja kuluerinevuste tõttu tekkisid vahetuskursside ja maksebilansiga seotud probleemid, mis seadsid omakorda ohtu seni küllaltki edukalt toimunud tolliliidu ja ühise põllumajandusturu.

1969. aastal esitas Euroopa Komisjon kava (Barre'i kava) ühenduse rahapoliitilise identiteedi kujundamiseks.³ Sellest lähtudes kutsusid Haagis kohtunud riigipead ja valitsusjuhid Euroopa Liidu Nõukogu üles koostama kava majandus- ja rahaliidu etapiviisiliseks elluviimiseks. Ülesande täitmise võttis enda peale ekspertide töörühm Luksemburgi peaministri Pierre Werneri juhtimisel. Nende 1970. aastal avaldatud Werneri aruandes⁴ tehti ettepanek luua majandus- ja rahaliit mitmes etapis aastaks 1980.

Samal ajal seati 1970. ja 1971. aastal sisse esimesed ühendusesisese valuuta- ja finantsabi mehhanismid⁵.

² Üksikasjalikuma arutelu kohta vt Andrews, D. (2003) ja Baer, G. D. (1994).

³ Komisjoni 12. veebruari 1969. aasta teatis nõukogule majandus- ja rahaliidu etapiviisilise loomise kava kohta.

⁴ Pierre Werneri juhitava töörühma 8. oktoobri 1970. aasta aruanne majandus- ja rahaliidu kohta.

⁵ EMÜ keskpankade 9. veebruari 1970. aasta kokkulepe lühitähtajaliste valuutatootuste mehhanismi kohta ning ELi Nõukogu 22. märtsi 1971. aasta otsus keskmise tähtajaga finantsabi süsteemi loomise kohta EMÜ liikmesriikides.

1971. aasta märtsis jõudsid liikmesriigid kokkuleppele luua majandus- ja rahaliit.⁶ Esimeses etapis rajati muu hulgas ühenduse süsteem liikmesriikide vääringute kõikumispiiride järkjärguliseks kitsendamiseks. Süsteem, mis sai tuntuks kui valuutamadu,⁷ võeti kasutusele 1972. aasta aprillis. 1973. aastal loodi Euroopa Valuutakoostöö Fond (EMCF)⁸ kui ühenduse keskpankade tulevase organisatsiooni tuum. 1974. aastal võttis nõukogu majanduspoliitika kooskõlastamise edendamiseks vastu ühenduses lähenemise kõrge astme saavutamist käsitleva otsuse⁹ ning stabiilsust, kasvu ja täielikku tööhõivet käsitleva direktiivi.¹⁰

1970. aastate kesksajaks oli aga lõimumine aeglustunud surve tõttu, mis tulenes tolleaegsetele majandusšokkidele järgnenud lahknevatest tegevuskavadest. Valuutamao vahetuskursimehhanismis osalesid Saksa mark, Beneluxi riikide vääringud ja Taani kroon (mõnda aega kuulusid süsteemi ka kaks ühendusevälist vääringut – Rootsi kroon ja Norra kroon). Teised ühenduse vääringud jäid süsteemist terve või enamiku selle kestuse jooksul välja.¹¹ Euroopa Valuutakoostöö Fond osutus otstarbetuks ja üksnes piiratud raamatupidamisülesannetega asutuseks: kuna Euroopa Valuutakoostöö Fondi õigusliku aluse kohaselt oli ta ühenduse institutsioonide kontrolli all, ei soovinud liikmesriigid ja nende keskpangad talle poliitika funktsioone anda.

1.1.2 Euroopa Rahasüsteem ja ühtne Euroopa akt

1979. aasta märtsis taasalustati rahalise lõimumise protsessi Euroopa Rahasüsteemi (ERS) loomisega. ERS loodi Euroopa Ülemkogu resolutsiooniga¹² ja selle töökord kehtestati osalevate keskpankade kokkuleppes.¹³

⁶ Nõukogu ja liikmesriikide valitsuste esindajate 22. märtsi 1971. aasta resolutsioon majandus- ja rahaliidu järkjärgulise elluviimise kohta ühenduses (EÜT C 28, 27.3.1971, lk 1).

⁷ Valuutamao süsteemi kohaselt tuli osalevate vääringute hetketehingute vahetuskursse hoida 2,25% piires, võrreldes teoreetiliselt võimaliku kõikumisega 4,5% ulatuses tulenevalt iga vääringu kõikumispiirist $\pm 2,25\%$ oma keskursist USA dollari suhtes (valuutamadu tunnelis ehk *snake in the tunnel*). Vastavaid kõikumise ülempiire pidid kaitsma interventsioonid USA dollari ja ühenduse vääringute suhtes. 19. märtsil 1973 kaotati kõikumispiirid USA dollari suhtes ning valuutamadu lookles vabalt.

⁸ EMCF loodi nõukogu 3. aprilli 1973. aasta määruse (EMÜ) nr 907/73 alusel, millega asutati Euroopa Valuutakoostöö Fond (EÜT L 89, 5.4.1973, lk 2). Määruse artikli 2 kohaselt oli EMCFi ülesanne edendada i) ühenduse vääringute kõikumispiiride järkjärgulise kitsenemise nõuetekohast toimimist, ii) interventsiooni valuutaturgudel ning iii) keskpankade vahelisi arveldusi, mille eesmärgiks on kooskõlastatud reservipoliitika. EMCFi järglaseks sai 1. jaanuaril 1994 Euroopa Rahainstituut.

⁹ Nõukogu 18. veebruari 1974. aasta otsus 74/120/EMÜ Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide majanduspoliitika lähenemise kõrge astme saavutamise kohta (EÜT L 63, 5.3.1974, lk 16).

¹⁰ Nõukogu 18. veebruari 1974. aasta direktiiv 74/121/EMÜ stabiilsuse, kasvu ja täieliku tööhõive kohta ühenduses (EÜT L 63, 5.3.1974, lk 19).

¹¹ Naelsterling ja liri nael osalesid süsteemis 1972. aasta aprillist juunini ning Itaalia liir 1972. aasta aprillist 1973. aasta veebruarini. Algselt süsteemiga ühinenud Prantsuse frank jäi 1974. aasta veebruaris välja ning liitus taas 1975. aasta juulis, lahkudes mehhanismist lõplikult 1976. aasta novembris.

¹² Euroopa Ülemkogu 5. detsembri 1978. aasta resolutsioon Euroopa Rahasüsteemi (ERS) loomise ja sellega seotud küsimuste kohta.

¹³ Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide keskpankade vaheline 13. märtsi 1979. aasta kokkulepe, milles on sätestatud Euroopa Rahasüsteemi töökord.

ERS aitas oluliselt kaasa Euroopa rahalise lõimumise edendamisele. Erinevalt valuutamaost õnnestus ERSil hoida enamik ühenduse vääringuid ühtses vahetuskursisüsteemis.¹⁴ Mõned ERSi omadused olid valuutamao omadustega sarnased, näiteks see, et ERS tugines samuti selles osalevate ühenduse vääringute kindlaksmääratud, kuid kohandatavate keskkursside võrgule. Uueks jooneks oli eküü sisseeadmine, mida määratleti kui liikmesriikide vääringute kindlaksmääratud koguste korvi.¹⁵ Eküü pidi toimima vahetuskursimehhanismi (ERM) arvestusrahana,¹⁶ interventsiooni- ja krediidimehhanismide operatsioonide nomineerimise arvestusühikuna ning süsteemis osalevate keskpankade reservvarana ja arveldusvahendina.

ERS ei olnud siiski üksnes vahetuskursimehhanism. Kooskõlas oma eesmärgiga edendada sisest ja välist rahastabiilsust hõlmas ERS ka raha- ja majanduspoliitika kui vahetuskursi stabiilsuse tagamise vahendite kohandamist. Selles osalejad said luua tsooni, kus raha stabiilsus kasvas ja kapitali liikumise piirangud järk-järgult kaotati. Vahetuskursipiirang aitas oluliselt neil osalevatel riikidel, kelle inflatsioonimäär oli suhteliselt kõrge, rakendada inflatsioonitempo aeglustamise poliitikat ning seda eelkõige rahapoliitika kaudu. Seetõttu edendas see inflatsioonimäärade langust ning tõi kaasa suurema vahetuskursi stabiilsuse. See aitas omakorda aeglustada kulude kasvu mitmes riigis ning tõi kaasa majanduse üldise suutlikkuse paranemise. Lisaks kaitsesid väiksem ebakindlus vahetuskursi muutuste suhtes ning arusaam, et osalevate vääringute pariteetid ei tohtinud märkimisväärselt erineda majanduse põhinäitajatest, Euroopa-sisest kaubandust vahetuskursi ülemäärase volatiilsuse eest.

Kuigi ERSist sai rahapoliitika parema kooskõlastamise keskpunkt, olid selle edusammud majanduspoliitika suurema lähenemise edendamisel küllaltki piiratud. Eelarvepoliitika piisava lähenemise puudumine oli samuti üks pingesallikas: mõnedel riikidel oli jätkuvalt suur eelarve puudujääk (tekitades 1990. aastate alguses mitmeid vahetuskursikriise), mis pani rahapoliitikale ebaproportsionaalse koorma.

Euroopa Ülemkogu 1978. aasta resolutsioonis on märgitud, et eküü peaks olema ERSi keskmes; tegelikult aga oli eküül süsteemi toimimises üksnes piiratud roll. Finantsturgudel omandas see siiski teatava populaarsuse portfelli mitmekesistamise vahendina ja valuutariskide eest kaitsjana. Finantsturgudel eküüdes tehtud tehingute laienemisele aitas kaasa ühenduse asutuste ja osade liikmesriikide avalik-õiguslike asutuste väljaantud eküüdes nomineeritud võlainstrumentide mahu kasv. Ent kuna eküü jaoks puudus ankur, olid eküüturu edasised väljavaated piiratud.

Täiendava tõuke majandus- ja rahaliidule andis ühtse Euroopa akti vastuvõtmine, mis allkirjastati 1986. aasta veebruaris ja jõustus 1. juulil 1987. Akti peamine eesmärk oli rajada ühtne turg kui ühenduse edasine eesmärk, teha ühtse turu

¹⁴Peamine erand oli naelsterling, mis osales vähem kui aasta.

¹⁵Eküü väärtus USA dollari suhtes oli eküü koostisosadeks olevate valuutade ja USA dollari vahetuskursside kaalutud keskmine. Selle väärtus iga koostisosaks oleva vääringu puhul määrati kindlaks, korrutades USA dollari väärtuse vastava koostisosaks oleva vääringu ja USA dollari vahetuskursiga.

¹⁶Arvestusraha funktsiooni kohaselt väljendati osalevate vääringute keskkurse eküü suhtes. Eküü keskkurse kasutati seejärel selleks, et määrata kindlaks ERMi kahepoolsed keskkursid, mille suhtes kehtestati kahepoolsed interventsioonimäärad.

ülesehitamiseks otsustusprotsessis vajalikud muudatused ning taaskinnitada ühenduse rahalise suutlikkuse vajadust, et saavutada majandus- ja rahaliit.

Poliitikakujundajate hulgas kasvas üksmeel, et sisepiirideta turg liidaks tihedamalt riikide majandusi ning suurendaks märkimisväärselt majanduslikku lõimumist ühenduses. See omakorda vähendaks riikide poliitikas manööverdamisruumi ning kohustaks liikmesriike oma majanduspoliitika lähenemist kiirendama. Suurema lähenemise puudumise korral koormaksid kapitali täielikult vaba liikumine ja lõimunud finantsturud liigselt rahapoliitikat. Lõimumine nõuaks seetõttu intensiivsemat ja tõhusamat poliitika kooskõlastamist, mille jaoks kehtivat institutsioonilist raamistikku ei peetud piisavaks.

Lisaks oldi arvamisel, et ühtne turg ei suuda ühisrahata kasutada kogu oma potentsiaali. Ühisraha tagaks tarbijatele ja investoritele hindade suurema läbipaistvuse, kõrvaldaks vahetuskursiriskid ühtsel turul, vähendaks tehingukulusid ning selle tulemusel suurendaks märkimisväärselt majanduslikku heaolu ühenduses.

Kõiki neid kaalutlusi arvesse võttes otsustasid Euroopa Majandusühenduse 12 tolaaegset liikmesriiki 1988. aastal taaskäivitada EMU projekti. Kuigi Werner plaan kukkus 1970. aastate alguses läbi, osutus EMU teine katse edukaks, tehes lõpuks teoks unistuse ühisrahast.

1.1.3 Euroopa Liidu leping

Euroopa Ülemkogu kinnitas 1988. aasta juunis eesmärgi viia järk-järgult ellu majandus- ja rahaliit ning tegi Euroopa Komisjoni presidendi Jacques Delors'i juhitavale komiteele ülesandeks kavandada kindlad etapid majandus- ja rahaliidu loomiseks. Komiteesse kuulusid ühenduse riikide keskpankade presidendid, Rahvusvaheliste Arvelduste Panga peadirektor Alexandre Lamfalussy, Kopenhaageni majandusprofessor Niels Thygesen, Banco Exterior de España president Miguel Boyer ning Euroopa Komisjoni liige Frans Andriessen.

Komitee töö tulemusel valminud 17. aprilli 1989. aasta Delors'i aruandes¹⁷ soovitati majandus- ja rahaliit luua kolme „eraldiseisva, ent järjestikuse etapina”.

- Esimeses etapis tuli keskenduda siseturu väljakujundamisele, vähendades erinevusi liikmesriikide majanduspoliitika vahel, kõrvaldades kõik finantslõimumise takistused ja süvendades rahapoliitilist koostööd.
- Teine etapp pidi olema üleminekuaeg viimasesse etappi, mille jooksul luuakse EMU põhiorganid ja organisatsioonistruktuur ning suurendatakse majanduslikku lähenemist.
- Kolmandas etapis kinnitatakse lõplikult vahetuskursid ning ühenduse institutsioonidele ja organitele antaks täielikud raha- ja majanduspoliitilised ülesanded.

¹⁷Majandus- ja rahaliidu uurimiskomitee (1989) aruanne majandus- ja rahaliidu kohta Euroopa Ühenduses (*Report on economic and monetary union in the European Community*) (1989).

Kuigi esimene etapp algas ühenduse olemasolevas institutsioonilises raamistikus, pidi institutsioonilist struktuuri teiseks ja kolmandaks etapiks muutma. Seetõttu tuli vaadata läbi Euroopa Majandusühenduse asutamisleping. Selleks kutsuti kokku EMU-teemaline valitsustevaheline konverents (IGC), mis algas 1990. aasta novembris samaaegselt Euroopa poliitilist liitu käsitleva valitsustevahelise konverentsiga. Euroopa Ülemkogu üleskutsel valmistasid EMU-teemalise valitsustevahelise konverentsi vastavalt oma pädevusele ette ministrite nõukogu, Euroopa Komisjon, valuutakomitee ja keskpankade presidentide komitee.

Valitsustevahelise konverentsi läbirääkimiste tulemus oli Euroopa Liidu leping (ELi leping, mida üldiselt tuntakse Maastrichti lepinguna), mis allkirjastati 7. veebruaril 1992 Maastrichtis. ELi lepinguga loodi Euroopa Liit ning muudeti Euroopa ühenduste asutamislepinguid. EMÜ asutamislepingu muutmisel lisati muu hulgas uus peatükk, mis käsitles majandus- ja rahapoliitikat. Uues peatükis sätestati EMU moodustamiseks vajalikud tingimused, meetod ja ajakava. Ühenduse kasvava pädevuse ja ulatuse kajastamiseks nimetati EMÜ ümber Euroopa Ühenduseks. Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikiri (EKPSi põhikiri) ning Euroopa Rahainstituudi põhikiri (ERI põhikiri) lisati EÜ asutamislepingule protokollidena. Taanile ja Ühendkuningriigile anti eristaatus, mis ei kohustanud neid EMU kolmandas etapis osalema (vt jagu 1.2.2).

ELi leping pidi kavandatult jõustuma 1. jaanuaril 1993, kuid Taanis ja Saksamaal ratifitseerimisel tekkinud viivituste tõttu jõustus see alles 1. novembril 1993.

1.1.4 EMU elluviimine ja eurole üleminek

Majandus- ja rahaliidu esimene etapp

Delors'i aruande põhjal otsustas Euroopa Ülemkogu 1989. aasta juunis, et majandus- ja rahaliidu esimene etapp peaks algama 1. juulil 1990. Sellel kuupäeval pidid põhimõtteliselt kaduma kõik kapitali liikumise piirangud liikmesriikide vahel. Sel ajal anti Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide keskpankade presidentide komiteele lisakohustused, mis kehtestati nõukogu 12. märtsi 1990. aasta otsuses.¹⁸ Need hõlmasid liikmesriikide rahapoliitika üle konsultatsioonide pidamist ja selle kooskõlastamise edendamist eesmärgiga saavutada hinnastabiilsus. Arvestades suhteliselt lühikest tähtaega ja asjaomaste ülesannete keerukust, alustas keskpankade presidentide komitee EMU kolmanda etapi ettevalmistusi kohe pärast Maastrichti lepingu allkirjastamist. Esimese sammuna tuli määrata kindlaks kõik teemad, mida tuleks varakult käsitleda, ning kehtestada 1993. aasta lõpuks töökava. Seejärel pidi määrama kindlaks olemasolevate allkomiteede¹⁹ ning teatavate küsimustega tegelemiseks loodud uute tööühade²⁰ asjakohased volitused.

¹⁸Nõukogu 12. märtsi 1990. aasta otsus 90/142/EMÜ, millega muudetakse otsust 64/300/EMÜ Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide keskpankade vahelise koostöö kohta (EÜT L 78, 24.3.1990, lk 25).

¹⁹Rahapoliitika allkomitee, valuutaturupoliitika allkomitee ja pangajärelevalve allkomitee.

²⁰Raamatupidamise, pangatähtede, infosüsteemide, maksesüsteemide ja statistika tööühad; 1996. aastal loodi õigusekspertide tööühm.

Majandus- ja rahaliidu teine etapp

EMU teise etapi algust tähistas Euroopa Rahainstituudi (ERI) loomine 1. jaanuaril 1994. ERI loodi üleminekuorganina, mille ülesanne oli teha ettevalmistusi EMU kolmandaks etapiks, sellal kui Euroopa Liidu raha- ja vahetuskursipoliitika korraldamine jäi liikmesriikide ametiasutuste pädevusse. Keskpankade presidentide komitee lõpetas tegevuse, ent tegelikult see taasloodi ERI nõukoguna (juhtorgan).

ERI kaks peamist ülesannet oli:

- tugevdada keskpankade koostööd ning kooskõlastada rahapoliitikat,
- teha vajalikud ettevalmistused EKPSi asutamiseks, ühtse rahapoliitika teostamiseks ning ühisraha loomiseks EMU kolmandas etapis (vt taustinfo 2).

1995. aasta detsembris kinnitas Madridis kohtunud Euroopa Ülemkogu, et EMU kolmas etapp algab 1. jaanuaril 1999. Ülemkogu andis ka kolmanda etapi alguses kehtestatavale ühisrahale nimetuse „euro” ning tegi teatavaks selle kehtestamise ajakava.²¹ Ajakava tugines peamiselt ERI koostatud üksikasjalikele ettepanekutele,²² milles oli termini „euro kehtestamine” asemel kasutatud terminit „eurole üleminek”,²³ et kajastada ühisrahale ülemineku laadi. ERI ülemineku ajakavas nähti ette kolmeaastane üleminekuperiood alates 1. jaanuarist 1999, et kohandada erineva tempoga, millega majandusagentide rühmad (nt finantssektor, ülejäänud ettevõtlussektor, avalik sektor, üldsus) suudaksid ühisrahale üle minna.

Lisaks tehti 1995. aasta detsembris ERI-le ülesandeks valmistada ette euro ja euroalavälise ELi riikide väeringute edasised rahapoliitilised ning vahetuskursisuhted. Aasta hiljem, 1996. aasta detsembris esitas ERI Euroopa Ülemkogule aruande, mille alusel võeti seejärel 1997. aasta juunis vastu Euroopa Ülemkogu resolutsioon uue vahetuskursimehhanismi (ERM2) põhimõtete ja oluliste tegurite kohta.²⁴

1996. aasta detsembris esitas ERI Euroopa Ülemkogule ja üldsusele euro pangatähtede kavandikonkursi võitnud kujunduse, mida pidi seega kasutatama 1. jaanuaril 2002 EKPSi poolt ringlusse lastavatel pangatähtedel. ELi liikmesriikide emiteeritavate euromüntide kujunduse kinnitas Euroopa Ülemkogu 1997. aastal.

²¹Madridi Euroopa Ülemkogu (1995), *Ühisrahale ülemineku ajakava (The scenario for the changeover to the single currency)*.

²²ERI (1995), *Ühisrahale üleminek (The changeover to the single currency)*.

²³Euroopa Komisjon (1995), *Üks raha Euroopa jaoks; ühisraha kehtestamise praktilise korraldamise roheline raamat (One Currency for Europe, Green Paper on Practical Arrangements for the Introduction of the Single Currency)*.

²⁴Euroopa Ülemkogu resolutsioon vahetuskursimehhanismi loomise kohta majandus- ja rahaliidu kolmandas etapis, Amsterdam, 16. juuni 1997 (EÜT C 236, 2.8.1997, lk 5).

EÜ asutamislepingu artikli 117 kohaselt on ERI ülesanne muu hulgas määrata kindlaks seadusandlik, organisatsiooniline ja logistiline raamistik, mida EKPS vajab oma kohustuste täitmiseks EMU kolmandas etapis. Raamistik esitati EKP-le, kui see 1. juunil 1998 loodi.

Selle volituse kohaselt ja koostöös liikmesriikide keskpankadega tegi ERI järgmist:

- valmistas ette euroalal ühtse rahapoliitika elluviimiseks vajalikud vahendid ja menetlused ning analüüsis võimalikke rahapoliitilisi strateegiaid;
- edendas rahandus- ja pangandus-, maksebilansi- ja muu finantsstatistika kogumise, koostamise ja levitamise ühtlustatud meetodeid euroalal;
- töötas välja raamistiku valuutaturu operatsioonide teostamiseks ning euroala riikide ametlike välisvaluutareservide hoidmiseks ja haldamiseks;
- tõhustas piiriüleste maksete ja väärtpaberiarvelduste sooritamist euro rahaturu lõimumise toetamiseks, arendades eelkõige välja tehnilise infrastruktuuri eurodes sooritatud suuremahuliste piiriüleste maksete töötlemiseks (TARGETi süsteem);
- valmistas ette euro pangatähtede kujunduse ja tehnilised nõuded;
- koostas ühtlustatud raamatupidamiseskirjad ja -standardid, mis võimaldasid koostada EKPSi koondbilansi nii sise- kui ka välisaruaundluseks;
- lõi EKPSi tegevust ja poliitikat toetavad side- ja infosüsteemid;
- määras kindlaks, mil viisil saaks EKPS kaasa aidata pädevate järelevalveasutuste poliitikale, et toetada krediitiasutuste ja finantsüsteemide stabiilsust.

Peale selle tegi ERI majandus- ja rahaliidu kolmanda etapi ettevalmistamisel koostööd ühenduse institutsioonide ja asutustega, eeskätt komisjoni ja valuutakomiteega. Eelkõige tegi ta järgmist:

- töötas välja ühisrahale ülemineku stsenaariumi;
- töötas välja raamistiku raha- ja vahetuskursipoliitika alaseks koostööks euroala ja teiste ELi riikide vahel (ERM2);
- aitas koostada ühenduse õigusakte seoses üleminekul kolmandasse etappi;
- jälgis liikmesriikide edusamme EMUs osalemiseks vajalike tingimuste täitmisel (majanduslik ja õiguslik lähenemine) ning eurole ülemineku tehnilisi ettevalmistusi;
- aitas finantssektoril töötada välja finantsturgude lõimumise struktuuri ja menetlused euroalal.

1998. aasta juuniks oli ERI teinud ulatuslikku kontseptuaalset ja üksikasjalikku kavandamis- ja rakendamistööd. See eeltöö võimaldas EKP-l oma ettevalmistused õigeaegselt lõpetada, et minna sujuvalt üle EMU kolmandasse etappi.

1997. aasta juunis võttis Euroopa Ülemkogu vastu stabiilsuse ja majanduskasvu pakti, mis täiendab asutamislepingu sätteid ning mille eesmärk on tagada eelarvedistsipliin EMUs. Pakt koosneb kolmest dokumendist: Euroopa Ülemkogu resolutsioonist²⁵ ja kahest nõukogu määrusest²⁶. 1998. aasta mais võttis ülemkogu vastu deklaratsiooni, mis täiendab pakti ning laiendab selle kohustusi.

Liikmesriigid viisid ellu majandusliku lähenemise kriteeriumide (EÜ asutamislepingu artikkel 121) täitmiseks vajaliku poliitika ning vaatasid suures ulatuses läbi oma õigusaktid, et viia need kooskõlla õigusliku lähenemise nõuetega (EÜ asutamislepingu artikkel 109). Kohandamised olid seotud eelkõige nende keskpankade suhtes kehtivate õigusnormidega, mis puudutasid nende lõimumist eurosüsteemi.

Lõplikud otsused EMU kohta võeti vastu alates 1998. aasta maist. 2. mail 1998 otsustas riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kokku tulnud ELi Nõukogu ühehäälselt, et 11 liikmesriiki on täitnud kõik tingimused, et võtta ühisraha kasutusele 1. jaanuaril 1999. Need riigid (Belgia, Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa, Iirimaa, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad, Austria, Portugal ja Soome) osaleksid seega EMU kolmandas etapis.²⁷ Taani ja Ühendkuningriik otsustasid oma eristaatust arvestades EMU kolmandast etapist välja jääda ning Kreeka ja Rootsi puhul ei loetud ühisraha kasutuselevõtu tingimusi täidetuks (vt jagu 1.2.2).

Riigipead ja valitsusjuhid tegid ka poliitilise otsuse selle kohta, keda nimetada tulevase EKP nõukogu liikmeteks. Samal ajal jõudsid ühisraha kasutusele võtvate liikmesriikide rahandusministrid ja nende riikide keskpankade presidendid, Euroopa Komisjon ning ERI kokkuleppele, et EMUs osalevate liikmesriikide vääringute kehtivaid kahepoolseid keskkursse kasutatakse lõplikult fikseeritud konverteerimiskursside kindlaksmääramisel euro suhtes.²⁸

25. mail 1998 nimetasid tollal osalenud 11 liikmesriigi riigipead või valitsusjuhid ühisel kokkuleppel ametisse EKP presidendi, asepresidendi ja veel neli EKP juhatuse liiget. Kooskõlas EKPSi põhikirja artikliga 50 nimetati nad ametisse majandus- ja rahandusministrite (ECOFIN) nõukogu soovitusel ning Euroopa Parlamendi ja ERI nõukogu (mis tegutses veel moodustamata EKP nõukogu asemel) arvamuste põhjal.

EKP juhatuse kuus liiget nimetati ametisse alates 1. juunist 1998, mil asutati EKP. ERI oli oma ülesanded täitnud ning kuulus likvideerimisele kooskõlas EÜ asutamislepingu artikli 123 lõikega 2. EKP, kes oli ERI likvideerija, sai lisaks juba tehtud ulatuslikele ettevalmistustele hakata kasutama ka kogu ERI

²⁵Euroopa Ülemkogu resolutsioon stabiilsuse ja majanduskasvu pakti kohta, Amsterdam, 17. juuni 1997 (EÜT C 236, 2.8.1997, lk 1).

²⁶Nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1466/97 eelarveiseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta (EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1) ning nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (EÜT L 209, 2.8.1997, lk 6).

²⁷Nõukogu 3. mai 1998. aasta otsus (98/317/EÜ) kooskõlas asutamislepingu artikli 109 lõikega 4 (EÜT L 139, 11.5.1998, lk 30).

²⁸2. mai 1998. aasta ühiskommünikee euro suhtes lõplikult fikseeritud ümberarvestuskursside kindlaksmääramise kohta.

struktuuri, sealhulgas töötajaid, kes olid valmis asuma tööle EKPsse. See aitas EKP-l muuta eurosüsteem toimivaks üksnes seitsme kuu jooksul, s.o kolmanda etapi alguseks, ning lõpetada euro sularahale ülemineku ettevalmistused 1. jaanuariks 2002.

Majandus- ja rahaliidu kolmas etapp

EMU kolmas ja viimane etapp algas 1. jaanuaril 1999. Rahaliidus esialgu osalenud 11 liikmesriigi vääringute vahetuskursid fikseeriti lõplikult (vt taustinfo 3) ning EKP võttis üle vastutuse ühtse rahapoliitika teostamise eest euroalal.

Kooskõlas ELi Nõukogu poolt ühenduse teisestes õigusaktides sätestatud õigusraamistikuga asendas euro kohe riikide vääringud, muutes need üleminekuajal alates 1. jaanuarist 1999 kuni 31. detsembrini 2001 mittekümnendsüsteemis euroühikuteks. Esimesel kolmel aastal võisid kõik majandusagendid nõuete ja kohustuste nomineerimisel ja sularahata arveldustel kasutada kas eurot või oma riigi vääringu ühikut (põhimõttel, et see ei olnud ei kohustuslik ega keelatud). Ent liikmesriikidel oli õigus kohustada isikuid kasutama eurot kaubeldavate tasumata võlainstrumentide uuesti nomineerimisel, reguleeritud turgudel kauplemisel ja maksesüsteemide töös. Seda õigust kasutasid liikmesriigid EMU kolmanda etapi lähenedes ulatuslikult. Lisaks teatas ERI, et eurosüsteemis sooritatakse rahapoliitilised operatsioonid üksnes eurodes ning TARGETi süsteemi töös kasutatakse nomineerimisel üksnes eurot (vt jagu 3.3.1).

Taustinfo 3 Euro suhtes lõplikult fikseeritud vahetuskursid

	= 40,3399 Belgia franki
	= 1,95583 Saksa marka
	= 340,750 Kreeka drahmi
	= 166,386 Hispaania peseetat
	= 6,55957 Prantsuse franki
1 euro	= 0,787564 Iiri naela
	= 1936,27 Itaalia liiri
	= 40,3399 Luksemburgi franki
	= 2,20371 Hollandi kuldnat
	= 13,7603 Austria šillingit
	= 200,482 Portugali eskuudot
	= 5,94573 Soome marka

Allikas: Nõukogu 31. detsembri 1998. aasta määrus (EÜ) nr 2866/98 euro ja euro kasutusele võtvate liikmesriikide vääringute vaheliste ümberarvestuskursside kohta (EÜT L 359, 31.12.1998, lk 1), muudetud 19. juuni 2000. aasta määrusega (EÜ) nr 1478/2000 (EÜT L 167, 7.7.2000, lk 1).

Sellises olukorras tegi finantssektor ulatuslikke ettevalmistusi lõimunud finantsturgudel tegutsemiseks alates kolmanda etapi algusest. Finantssektor oli ise huvitatud finantsturgude kiirest ja põhjalikust eurole üleminekust ning ükski turuosaline ei soovinud konkurentidest maha jääda. ERI abiga leppisid finantsturuühendused kokku turutavade ühtlustamise konventsioonides ning töötati välja ka intressimäära juhtindikaatorid (nt EURIBOR ja EONIA).²⁹

Tänu nendele ettevalmistustele suutsid finantsturud eurole üle minna kohe EMU kolmanda etapi alguses. Finantsturgudel kauplemine toimus üksnes eurodes ning suurem osa kaubeldavatest tasumata võlainstrumentidest arvestati ümber eurodesse. Kõik suuremahulised piiriülesed maksesüsteemid toimisid eurodes. Finantsturg läks eurole üle mitte üksnes kiirelt, vaid ka väga sujuvalt.

Ettevõtlussektor läks üleminekuaja jooksul eurole üle järk-järgult ning esialgu, s.o euro sularaha puudumisel, ei kasutanud üksikisikud tehingutes eriti eurot. See kõik muutus, kui 1. jaanuaril 2002 võeti kasutusele euro pangatähed ja mündid.³⁰

1. jaanuaril 2001 ühines euroalaga Kreeka – mille järel oli osalevaid riike kaksteist – ning Kreeka keskpank sai eurosüsteemi osaks. EÜ asutamislepingu artikli 122 lõikes 2 sätestatud korras otsustas ELi Nõukogu 19. juunil 2000, et Kreeka vastab euro kasutuselevõtmise tingimustele.³¹ Euro ja Kreeka drahmi vahetuskurss tehti samal päeval eelnevalt teatavaks nõukogu määruses.³²

Euro kasutuselevõtmine jõudis lõpule 1. jaanuaril 2002, mil mindi üle sularahale: käibele lasti euro pangatähed ja mündid ning riikide vääringute endine funktsioon mittekümnendsüsteemis euroühikutena aegus. Riikide vääringutes nomineeritud sularaha ei olnud enam seaduslik maksevahend alates veebruarist 2002 ning pärast seda kuupäeva muutusid euroala riikides ainsaks seaduslikuks maksevahendiks euro pangatähed ja mündid.

EMU loodi Euroopa ühenduste raamistikus, mis on ise märkimisväärselt kasvanud alates selle algusajast 1952. aastal (vt taustinfo 4). Euroopa Liidus on praegu 25 liikmesriiki, viimati ühinesid kümme Kesk- ja Ida-Euroopa ning Vahemere piirkonna riiki 1. mail 2004.

Veel kaks Ida-Euroopa riiki, Bulgaaria ja Rumeenia, kirjutasid ühinemislepingule alla 2005. aasta aprillis ning peaksid ELiga ühinema 2007. aastal. Läbirääkimised teiste kandidaatide, Horvaatia ja Türgiga algasid 2005. aasta sügisel.

Kuna euroalal osalemiseks peab ELi liikmesriik täitma euro kasutuselevõtu tingimusi, ei ühine uued ELi liikmesriigid euroalaga kohe. Nad on siiski kohustatud täitma EMU eesmärged ning nende keskpangad saavad ühinemise kuupäeval *ex officio* EKPSi liikmeteks ja nad valmistuvad lõplikult eurosüsteemi lõimumiseks. Sloveenia on esimene kümnest uuest, 1. mail 2004 ELiga liitunud riigist, kes ühines euroalaga 1. jaanuaril 2007. EÜ asutamislepingu artikli 122 lõikes 2 sätestatud korras

²⁹ Veel üks intressimäära juhtindikaator EUREPO kehtestati 2002. aasta alguses.

³⁰ Vt Scheller (1999), lk 243.

³¹ Nõukogu 19. juuni 2000. aasta otsus 2000/427/EÜ kooskõlas asutamislepingu artikli 122 lõikega 2 ühise rahakäsituselevõtu kohta Kreekas 2001. aastal (EÜT L 167, 7.7.2000, lk 20).

³² Nõukogu 19. juuni 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1478/2000 (EÜT L 167, 7.7.2000, lk 1).

Taustinfo 4 Euroopa lõimumise kronoloogia

Juuli 1952	Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Luksemburg ja Madalmaad asutavad Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse (ESTÜ).
Jaanuar 1958	Samad riigid asutavad Euroopa Majandusühenduse (EMÜ) ja Euroopa Aatomienergiaühenduse (EURATOM).
Jaanuar 1973	Kolme Euroopa ühendusega liituvad Taani, Iirimaa ja Ühendkuningriik.
Jaanuar 1981	Kreeka liitub kolme Euroopa ühendusega.
Jaanuar 1986	Hispaania ja Portugal ühinevad kolme Euroopa ühendusega.
Veebruar 1986	Võetakse vastu ühtne Euroopa akt.
November 1993	Jõustub 1992. aasta veebruaris allkirjastatud Euroopa Liidu leping (Maastrichti leping). Sellega luuakse kolmel sambal tuginev Euroopa Liit: i) kolm Euroopa ühendust; ii) ühine välis- ja julgeolekupoliitika; ning iii) justiits- ja siseküsimused ning kriminaalasjades tehtav politseikoostöö ja õiguslane koostöö.
Jaanuar 1995	Austria, Soome ja Rootsi ühinevad Euroopa Liiduga.
Mai 1999	Jõustub 2. oktoobril 1997 allkirjastatud Amsterdami leping, millega muudetakse nii Euroopa Ühenduse asutamislepingut kui ka Euroopa Liidu lepingut.
Veebruar 2003	Lepinguid muudetakse täiendavalt Nice'i lepinguga, mis allkirjastati 2001. aastal, et sillutada teed laienevale Euroopa Liidule.
2003	Euroopa tulevikukonvent koostab Euroopa põhiseaduse lepingu projekti.
Mai 2004	Tšehhi Vabariik, Eesti, Küpros, Läti, Leedu, Ungari, Malta, Poola, Sloveenia ja Slovakkia ühinevad Euroopa Liiduga ning liikmesriikide arv kasvab 25ni.
Juuni 2004	ELi liikmesriigid lepivad kokku Euroopa põhiseaduse lepingus.

otsustas ELi Nõukogu 11. juulil 2006, et Sloveenia vastab euro kasutuselevõtmise tingimustele.³³ Ümberarvestuskurss, mis kehtib alates 1. jaanuarist 2007, on kehtestatud tasemel 239,640 Sloveenia tolarit tühe euro kohta.³⁴

1.2 EMU ÕIGUSLIK ALUS JA TUNNUSED

EÜ asutamislepingu alusel loodud EKP kuulub teatavasse Euroopa Ühenduse õiguslikku ja institutsioonilisse raamistikku. Seega eristab eurot ja EKPd riigi vääringust ja riigi keskpangast riigiülene staatus suveräänsete riikide ühenduses. Erinevalt võrreldavatest keskpankadest, nagu USA Föderaalreservi Süsteem või Jaapani keskpank, mis on nende vastavate osariikide või prefektuuride rahapoliitilised asutused, on EKP keskasutus, mis teostab rahapoliitikat majanduspiirkonnas, kuhu kuulub 13 muudes küsimustes suuresti autonoomset riiki. Teine EMU erijoon on asjaolu, et euroala ei hõlma kõiki ELi liikmesriike, kuna EMU puhul toimub diferentseeritud lõimumine (vt jagu 1.2.2).

³³Nõukogu 11. juuli 2006. aasta otsus 2006/495/EÜ vastavalt asutamislepingu artikli 122 lõikele 2 ühisraha kasutuselevõtu kohta Sloveenias 1. jaanuaril 2007. aastal (ELT L 195, 15.7.2006, lk 25).

³⁴Nõukogu 11. juuli 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1086/2006, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2866/98 euro ja euro kasutusele võtvate liikmesriikide valuutade vaheliste ümberarvestuskursside kohta (EÜT L 195, 15.7.2006, lk 1).

1.2.1 Õiguslik alus

Rahapoliitiline suveräänsus on viidud riikideülesele tasandile EÜ asutamislepingu (mida on muudetud Euroopa Liidu lepinguga) tingimuste alusel.

Praegune Euroopa Liit ei ole riik. See tugineb Euroopa ühendustele ning Euroopa Liidu lepinguga rajatud poliitikasuundadele ja koostöövormidele. Euroopa Liidu esimese samba moodustavad Euroopa Ühendus ja Euroopa Aatomienergiaühendus (Euratom),³⁵ mis on mõlemad juriidilised isikud ja mille tegevust reguleerivad eraldi lepingud. Need kaks ühendust on riigiülesed ning tegutsevad neile liikmesriikide poolt antud volituste raames. Teine ja kolmas sammas on oma olemuselt valitsustevahelise koostöö vormid ühise välis- ja julgeolekupoliitika ning kriminaalasjades tehtava politseikoostöö ja õiguslase koostöö vallas.

Teoreetiliselt oleks olnud võimalik sõlmida EMU kui Euroopa Liidu neljanda samba kohta eraldi asutamisleping; see võimalus oli arutusel valitsustevahelise konverentsi EMU-teemaliste läbirääkimiste³⁶ varasemates etappides, ent lükati lõpuks tagasi. Selle asemel talletati EMU õiguslikud alused EÜ asutamislepingusse, laiendades sellega Euroopa Majandusühenduse pädevust. Kuigi ELi asutamislepingu artiklis 2 on viidatud EMU-le kui ühele liidu eesmärkidest, on kõik sisulised, menetluslikud ja institutsioonilised sätted kehtestatud EÜ asutamislepinguga. Rahapoliitika valdkonnas on asutamislepingu sätteid täpsustatud ja põhjendatud lisaks EKPSi põhikirjas, mis on protokollina lisatud EÜ asutamislepingule ning moodustab seega ühenduse esmase õiguse lahutamatu osa.

See tähendab, et EMUd reguleerib ühenduse õigus ning mitte valitsustevaheline õigus. See lähenemisviis tugineb olemasolevale institutsioonilisele raamistikule, on seda edasi arendanud (vältides eraldi institutsioonide asutamist) ning oluliselt hõlbustanud EKP loomist organisatsioonina, mis on sõltumatu liikmesriikidest ja ühenduse asutustest.

EÜ asutamislepinguga on ette nähtud ka võimalus kehtestada ühenduse teiseid õigusakte EMUga seotud küsimustes, et käsitleda kõiki EMU aspekte, mida ei ole ühenduse esmases õiguses põhjalikult sätestatud (näiteks euroga seotud teemad). Järgmised määrused on ühenduse valuutaõigust käsitlevad peamised õigusaktid:

- nõukogu 17. juuni 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1103/97 teatavate euro kasutuselevõtuga seotud sätete kohta,³⁷ muudetud 27. novembri 2000. aasta määrusega (EÜ) nr 2595/2000;³⁸
- nõukogu 3. mai 1998. aasta määrus (EÜ) nr 974/98 euro kasutuselevõtu kohta,³⁹ muudetud 27. novembri 2000. aasta määrusega (EÜ) nr 2596/2000;⁴⁰

³⁵Kolmas ühendus, s.o 1952. aastal asutatud Euroopa Sõe- ja Teraseühendus (ESTÜ), kaotati 2002. aasta juulis, kui lõppes 50 aastaks sõlmitud ESTÜ asutamislepingu tähtaeg.

³⁶Vt Zilioli/Selmayr (2001), lk 12.

³⁷EÜT L 162, 19.6.1997, lk 1.

³⁸EÜT L 300, 29.11.2000, lk 1.

³⁹EÜT L 139, 11.5.1998, lk 1.

⁴⁰EÜT L 300, 29.11.2000, lk 2.

- nõukogu 31. detsembri 1998. aasta määrus (EÜ) nr 2866/98 euro ja euro kasutusele võtvate liikmesriikide valuutade vaheliste konverteerimiskursside kohta,⁴¹ muudetud 19. juuni 2000. aasta määrusega (EÜ) nr 1478/2000;⁴²
- nõukogu 28. juuni 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1338/2001, milles sätestatakse euro võltsimise takistamiseks vajalikud meetmed⁴³ ja mille sätete mõju on laiendatud euroalavälistele liikmesriikidele sama kuupäeva määrusega (EÜ) nr 1339/2001.⁴⁴

Lisaks on EÜ asutamislepingus ja EKPSi põhikirjas sätestatud, et ühenduse teiseste õigusaktidega täiendatakse mõningaid põhikirja erisätteid (vt jagu 2.5.4), ning antud EKP-le õigus anda välja õigusakte (vt jagu 2.5.3).

Praegu kehtiva ELi lepingu ja EÜ asutamislepingu pidi 2006. aasta novembris asendama Euroopa põhiseaduse leping pärast selle ratifitseerimist kõigi 25 liikmesriigi poolt. Lepingu koostas Euroopa tulevikukonvent 2003. aastal ning valitsustevaheline konverents võttis selle vastu 2004. aasta juunis. Seejärel ratifitseeriti see 15 liikmesriigi poolt. Ent pärast lepingu tagasilükkamist Prantsusmaa ja Madalmaade rahvahääletusel 2005. aastal on mitmed riigid ratifitseerimisprotsessi peatanud.

1.2.2 Tunnused

Ei EMU ega ühtse turu loomine ei olnud eesmärk iseenesest, vaid need on olnud vajalikud ühenduse põhieesmärkide edendamiseks. EÜ asutamislepingu artiklis 2 on sätestatud, et need põhieesmärgid hõlmavad „majandustegevuse harmoonilist, tasakaalustatud ja säästvat arengut, tööhõive [---] kõrget taset, [---], püsivat ja inflatsioonivaba kasvu [ning] konkurentsivõime ja majandusliku suutlikkuse vastastikuse lähenemise kõrget astet [---]”. EÜ asutamislepingu artikli 4 alusel järgitakse nende põhieesmärkide saavutamisel põhiseadusliku staatusega juhtpõhimõtteid: „stabiilsed hinnad, riigi rahanduse ja majanduse usaldusväärsus ning tasakaalustatud maksebilanss” ja „vabal konkurentsil põhinev avatud turumajandus”. Selles üldises poliitikaraamistikus on EÜ asutamislepinguga ette nähtud selge vastutus nii raha- kui ka majanduspoliitika vallas.

EMU rahalised ja majanduslikud aspektid

EMU rahalised ja majanduslikud aspektid on korraldatud erinevalt. Raha- ja vahetuskursipoliitika ei kuulu enam riikide pädevusse, vaid on tsentraliseeritud ühenduse tasandile. Vastutus majanduspoliitika eest on aga jäänud liikmesriikidele, kuigi riigi majanduspoliitikat tuleb teostada ühenduse makromajandusliku koostöö raamistikus. Korralduslikud erinevused juhivad subsidiaarsuse põhimõttest (EÜ asutamislepingu artikkel 5), mis tähendab poliitikavaldkonna vastutuse suunamist ühenduse tasandile üksnes juhul, kui see on õigustatud:

⁴¹EÜT L 359, 31.12.1998, lk 1.

⁴²EÜT L 167, 7.7.2000, lk 1.

⁴³EÜT L 181, 4.7.2001, lk 6.

⁴⁴EÜT L 181, 4.7.2001, lk 11.

- kui liikmesriigid ei suuda ettenähtud eesmäärke ise piisaval määral saavutada; või
- kui kavandatava meetme ulatuse või toime tõttu on neid parem saavutada ühenduse tasandil.

Nagu allpool selgitatud, on raha- ja vahetuskursipoliitika puhul tsentraliseerimine ühenduse tasandile õigustatud, sest ühisraha ning riikide raha- ja vahetuskursipoliitika on üksteist välistavad. Olukord on teistsugune majanduspoliitika puhul. Riikide majanduspoliitikat on kõige parem teostada riigi tasandil, kui ühenduse raamistik tagab, et riikide majanduspoliitika on tegelikult kooskõlas eespool nimetatud EMU eesmärkidega. Seega isegi täielikult lõimunud majanduspiirkond, nagu seda on euroala, ei anna mõjuvat põhjust loovutada kõiki majanduspoliitilisi ülesandeid ühendusele.

Raha- ja vahetuskursipoliitika

Ainuvastutus euroala ühisraha poliitika vallas on antud EKPSi ning eurosüsteemi keskmes olevale EKP-le (vt jagu 2.1). Ühisraha nõuab ühtset rahapoliitikat, kus otsuseid tehakse tsentraliseeritult. Kuna mõned rahapoliitilised otsused tuleb teha igapäevaselt, peab otsustusraamistik olema püsiv ja koondunud juriidilise isiku alla, kes vastutab oma tegevuse eest ja annab selle kohta aru. Peale selle tuli hinnastabiilsuse säilitamiseks vajalikke rahapoliitilisi volitusi arvestades usaldada otsustamine asutusele, mis on sõltumatu nii ühenduse institutsioonidest kui ka liikmesriikidest (vt jagu 4.1).

Vahetuskursipoliitika on samuti tsentraliseeritud ega kuulu liikmesriikide pädevusse. Kuna ühisrahal on üks vahetuskurs, saab kasutada üksnes ühtset vahetuskursipoliitikat. Euroala vahetuskursipoliitikaga seotud otsuseid teevad EKP ja majandus- ja rahandusministrite nõukogu ühiselt, kusjuures nõukogul on viimane sõna (vt jagu 3.2.1).

Majanduspoliitika

Erinevalt raha- ja vahetuskursipoliitikast on majanduspoliitiline vastutus jäänud suures osas liikmesriikidele. EÜ asutamislepingu artikli 4 lõike 1 kohaselt rajaneb ühenduse majanduspoliitika „liikmesriikide majanduspoliitika tihedal koordineerimisel, siseturul ja ühiseesmärkide kindlaksmääramisel [---]”. EÜ asutamislepingu artiklis 98 on sätestatud, et: „Liikmesriigid teostavad oma majanduspoliitikat nii, et aidata kaasa ühenduse eesmärkide saavutamisele [---] ning pidades silmas artikli 99 lõikes 2 märgitud üldsuuniseid.” EÜ asutamislepingu artikli 99 lõikega 1 nõutakse, et liikmesriigid „käsitlevad oma majanduspoliitikat kui ühise huvi küsimust” ning „kooskõlastavad selle nõukogus”.

Majanduspoliitika üldsuunised on peamine tegevuskava riikide majanduspoliitika kooskõlastamiseks.⁴⁵ Need sisaldavad majanduspoliitika üldise teostamise juhtnõore ning erisoovitusi igale liikmesriigile ja ühendusele. Kirjeldades vajalikke meetmeid eri poliitikavaldkondades – seoses riigi rahanduse, struktuurireformide, maksustamise, tööturu korralduse või koolituse ja haridusega,

⁴⁵EKP sõltumatust ja põhikirjajärgseid volitusi silmas pidades ei kohaldata majanduspoliitika üldsuuniseid rahapoliitika suhtes.

on majanduspoliitika üldsuunistega kehtestatud standard, mille põhjal tuleb mõõta liikmesriikide ja Euroopa edaspidiseid poliitikavaldkondade otsuseid.

Majanduspoliitika üldsuunised on võetud vastu soovitusel ning need ei ole seega õiguslikult kohustuslikud ega täitmisele pööratavad. Selle asemel kasutatakse nendes veenmist ja vastastikust survet, et valitsused võtaksid asjakohaseid poliitilisi meetmeid. Ent kuna Euroopa Ülemkogu on suunised heaks kiitnud,⁴⁶ annab see neile poliitilise kaalu.

Lisaks on välja töötatud erimenetlused, mida nimetatakse protsessideks. Luksemburgi protsess on riigi tööhõivepoliitika kooskõlastamise menetlus. Selle peamine poliitikadokument on iga-aastased tööhõivesuunised, milles esitatakse soovitused ja kehtestatakse prioriteetsed tegevusvaldkonnad, eelkõige seoses koolituse ja haridusega ning tööturureformiga, ning millega nähakse ette nende tegevussuundade lisamine riikide tegevuskavadesse.

Cardiffi protsess on struktuurireformide jälgimise ja vastastikuse läbivaatamise süsteem. Protsessi peamine töövahend on majandusreformide edusammude iga-aastane mitmepoolne järelevalve. See toimub liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni iga-aastaste aruannete põhjal ning seda täiendab majanduspoliitika komitee teostatav põhjalikum majandusreformide mitmepoolne läbivaatamine.

Kölni protsessiga nähakse ette makromajanduslik dialoog sotsiaalpartnerite, riikide valitsuste, Euroopa Komisjoni ja EKP vahel. Selle protsessi puhul on peamine töövahend majandusolukorra ja ELi väljavaadete hinnangute vahetus. Makromajanduslik dialoog moodustab osa Euroopa tööhõive tagamise lepingust ning täiendab seega nii Luksemburgi kui ka Cardiffi protsesse.

Lissaboni strateegiaga on kehtestatud ulatuslik reformikava, mille eesmärk on muu hulgas edendada ühtse turu toimimist ning kaotada killustatus sellistes varieeruvates valdkondades nagu väärtipaberiturg, juurdepääs riskikapitalile või lennujuhtimine.

Erinevalt majanduspoliitika üldsuunistest on eelarvepoliitika puhul kasutatav ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus (EÜ asutamislepingu artikkel 104, mida on täiendatud stabiilsuse ja majanduskasvu paktiga) õiguslikult siduv ja täitmisele pööratav (vt taustinfo 5). Eelarvedistsipliini toetavad keelud, mille kohaselt keskpang ei või anda krediiti valitsussektorile (artikkel 101) ega võimaldada avalik-õiguslikule sektorile mis tahes eesõigusi rahaasutustes (artikkel 102). Käendamiskeelu („no bail out” clause) kohaselt ei kannu ühendus ega ükski liikmesriik vastutust ega võta enda peale liikmesriikide kohustusi (artikkel 103). Seega ei saa valitsussektori suurt võlga veel suuremaks paisutada ning valitsus, kes eeskirju ei järgi, ei saa loota sellele, et teised valitsused talle käendust pakuvad.

⁴⁶Euroopa Ülemkogu antud kinnitus majanduspoliitika üldsuunistele on selle organi ainus ametlik toiming EMU küsimustes. Kõigi muude EMUga seotud küsimuste jaoks, mis nõuavad meetmeid riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil, tuleb teha valitsustevaheline otsus või riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kokkutulnud ELi Nõukogu otsus.

Selline asümmeetria EMU rahaliste ja majanduslike aspektide vahel tähendab, et ei ole olemas sellist ELi valitsust nagu on liikmesriikide valitsused. Selline olukord ei pruugi tingimata olla ühenduse majanduspoliitilise raamistiku puudus. Tähtsates majanduspoliitilistes valdkondades liikmesriikidele otsustamisel suure iseseisvuse andmine pakub olulist manööverdamisruumi ning võimaldab kasutada mõistlikust poliitikakonkurenttsist tulenevat kasu. Samal ajal tagatakse majanduspoliitilise raamistiku eeskirjade ja menetlustega makromajanduslik stabiilsus, tingimused et poliitikakujundajad neid eeskirju ja menetlusi järgivad.

Taustinfo 5 Ühenduse eelarvepoliitika raamistik

Asutamislepingus on mitmeid sätteid, mille eesmärk on tagada valitsussektori finantseerimise usaldusväärsus EMU kolmandas etapis, arvestades asjaolu, et eelarvepoliitika jääb riikide valitsuste vastutusalasse. Üks neist on seotud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusega, mis on määratletud artiklis 104 ja asutamislepingule lisatud protokollis. Selle menetlusega on sätestatud tingimused, mis peavad olema täidetud, et eelarveseisundit saaks pidada stabiilseks. Artiklis 104 on sätestatud, et „liikmesriigid hoiduvad ülemäärasest riigieelarve puudujäägist”. Selle nõude täitmist hinnatakse kontrollväärtuste põhjal, mille kohaselt peab valitsussektori eelarvepuudujäägi suhe SKPsse olema 3% ning valitsussektori võla suhe SKPsse 60%. Asutamislepingus määratletud ning stabiilsuse ja majanduskasvu paktis täpsustatud tingimuste kohaselt (näiteks reaalse SKP langus aastas vähemalt 2%) võib eelarvepuudujäägi või võla suhe olla suurem kui kontrollväärtus ning seda ei käsitleta ülemäärase puudujäägina. Juhul kui ELi Nõukogu otsustab, et mõnes riigis on ülemäärane eelarvepuudujääk, on ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusega nähtud ette edasised sammud, sealhulgas sanktsioonid.

Stabiilsuse ja majanduskasvu pakt võeti vastu 1997. aastal ning sellega täiendatakse ja selgitatakse ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamist. See koosneb Euroopa Ülemkogu resolutsioonist stabiilsuse ja majanduskasvu pakti kohta, „nõukogu määrusest eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta” ning „nõukogu määrusest eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta”. Stabiilsuse ja majanduskasvu paktiga nõustudes kohustasid liikmesriigid saavutama keskpikas perspektiivis „tasakaalulähedase või ülejäägis” eelarveseisundi. Põhimõte on, et sellise seisundi puhul tuleksid nad toime tavapäraste tsükliliste kõikumiste mõjuga eelarvele, kaldumata kõrvale kontrollväärtusest 3% SKPst.

Mitmepoolse järelevalve raamistikus on euroalal osalevad riigid kohustatud esitama ELi Nõukogule ja Euroopa Komisjonile stabiilsusprogrammid. Euroalavälised liikmesriigid peavad esitama lähenemisprogrammid. Need mõlemad sisaldavad teavet, mida on vaja, et hinnata keskpikas perioodis kavandatud eelarvekohandusi, mille eesmärk on jõuda tasakaalu lähedale või ülejääki.

Selliseid stabiilsusest juhinduva eelarvepoliitika edendamiseviise täiendab oluliselt asutamislepingu käendamiskeelu klausel. Asutamislepingu artikli 103 lõikes 1 on sätestatud: „Ühendus ei kanna vastutust ega võta enda peale liikmesriikide keskvalitsuste, regionaalsete, kohalike või muude avaliku võimu organite, teiste avalik-õiguslike organisatsioonide või avalike institutsioonide kohustusi [---]. Liikmesriik ei kanna vastutust ega võta enda peale teiste liikmesriikide keskvalitsuste, regionaalsete, kohalike või muude avaliku võimu organite, teiste avalik-õiguslike organisatsioonide või avalike institutsioonide kohustusi”. See klausel tagab, et valitsussektori võla tagasimaksmine on riigi kohustus. Seega toetab see riigi usaldusväärset eelarvepoliitikat.

Täiendavad sätted, mis aitavad eelarvedistsipliinile kaasa, on eelarvepuudujäägi rahastamiskeeld ning avalik-õiguslikule sektorile rahaasutustes mis tahes eesõiguste andmise keeld. Asutamislepingu artikliga 101 on EKP-l ja liikmesriikide keskpankadel keelatud rahastada riigieelarve puudujääki kasutades „EKP või liikmesriikide keskpankade [---] arvelduslaene või mingit muud tüüpi krediite”. Asutamislepingu artikliga 102 on keelatud mis tahes meetmed, mis võivad anda valitsustele või ühenduse institutsioonidele või asutustele eesõigusi rahaasutustes. Lisaks usaldusväärse riigi rahanduse ning mõistliku eelarvepoliitika teostamise motivatsiooni suurendamisele aitavad need sätted tõsta ühtse rahapoliitika usaldusväärset hinnastabiilsuse saavutamisel.

Väljavõtted väljaandest EKP (2004), *The monetary policy of the ECB*, lk 23.

Diferentseeritud lõimumine

ELi liikme staatus ei too automaatselt kaasa euroalal osalemist. Lisaks eespool nimetatud Taani ja Ühendkuningriigi eristaatusele kehtib nõue, et euroalal osalemiseks peab liikmesriik vastama ühisraha kasutuselevõtuks vajalikele tingimustele.

Ühisraha kasutuselevõtuks vajalikud tingimused on püsiva lähenemise kõrge tase (**majanduslik lähenemine**) ning liikmesriigi õigusaktide vastavus majandus- ja rahaliitu käsitlevatele asutamislepingu sätetele (**õiguslik lähenemine**) (vt taustinfo 6).

EÜ asutamislepingu artikli 121 lõike 1 kohaselt hinnatakse püsiva majandusliku lähenemise kõrge taseme saavutamist järgmiste kriteeriumide põhjal:

- hindade stabiilsuse kõrge tase;
- riigi rahanduse stabiilsus;
- kinnipidamine Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismiga ettenähtud normaalsetest kõikumispiiridest vähemalt kahe aasta jooksul;
- liikmesriigi poolt saavutatud vastastikuse lähenemise ja tema Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismis osalemise püsikindlus, mis peegeldub tema pikaajaliste intressimäärade tasemes.

Enne euroalaga ühinemist peab liikmesriik tõendama, et ta on täitnud need kriteeriumid püsivalt. See säte tagab, et EMU järgib jätkuvalt oma

põhiesmärke ja juhtpõhimõtteid, mis on eelkõige seotud stabiilsete hindadega, usaldusväärse riigi rahanduse ja rahapoliitiliste tingimustega ning tasakaalustatud maksebilansiga.

Õigusliku lähenemise nõue kohustab iga liikmesriiki kohandama oma riigi õigusakte, et tagada oma keskpanga sõltumatus ning lõimida see EKPSi.

Euroopa Komisjon ja EKP (1998. aastal ERI) hindavad sõltumatult nii majanduslikku kui ka õiguslikku lähenemist ning teatavad oma järeldustest ELi Nõukogule (mis kohtub nii majandus- ja rahandusministrite kui ka riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil), kes teeb lõpliku otsuse.

Taustinfo 6 Euro kasutuselevõtu tingimused

Euro kasutuselevõtu tingimused on sätestatud EÜ asutamislepingu artiklis 121 ja EÜ asutamislepingule lisatud protokollis, mis käsitleb artiklis 121 osutatud lähenemiskriteeriume. Nende sätete kohaldamist on hinnatud ERI ja EKP väljaantud lähenemisaruannetes.

Euro kasutuselevõtu tingimused on:

- püsiva lähenemise (majanduslik lähenemine) kõrge taseme saavutamine;
- iga liikmesriigi õigusaktide vastavus EÜ asutamislepingu artiklitele 108 ja 109 ning EKPSi põhikirjale (õiguslik lähenemine).

Majanduslik lähenemine

Seda, kas asjaomane liikmesriik on saavutanud püsiva lähenemise kõrge taseme, hinnatakse nelja kriteeriumi põhjal: hindade stabiilsus, püsiv eelarveseisund, stabiilne vahetuskurs ja intressimäärade lähenemine.

Hindade areng

EÜ asutamislepingu artikli 121 lõike 1 esimeses taandes seatakse eesmärgiks „hindade stabiilsuse kõrge taseme saavutamine” ning lisatakse, et „see nähtub inflatsioonimäärast, mis on hindade stabiilsuse mõttes lähedane kolme kõige paremaid tulemusi saavutava liikmesriigi omale”.

Protokolli artiklis 1 on märgitud, et „hindade stabiilsuse kriteerium tähendab, et liikmesriigil on püsiva stabiilsustasemega hinnatõusjad ning keskmine inflatsioonimäär, vaadelduna ühe aasta kestel enne kontrollimist, ei ületa rohkem kui 1,5 protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid tulemusi saavutava liikmesriigi määra. Inflatsiooni mõõdetakse võrreldaval alusel tarbijahinnaindeksi abil, võttes arvesse määratluste erinevust riigiti”.

Eelarvepoliitika areng

EÜ asutamislepingu artikli 121 lõike 1 teises taandes nähakse ette „riigi rahanduse stabiilsus” ning sätestatakse, et „see nähtub niisuguse eelarveseisundi saavutamisest, kus puudub eelarvepuudujääk, mis artikli 104 lõike 6 kohaselt on ülemäärane”.

Protokolli artikli 2 kohaselt tähendab see kriteerium, et „[---] kontrollimise ajal ei kehti liikmesriigi suhtes käesoleva lepingu artikli 104 lõikes 6 nimetatud nõukogu otsus ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kohta”.

EÜ asutamislepingu artiklis 104 sätestatakse, et liikmesriigid „hoiduvad ülemäärasest riigieelarve puudujäägist”. Komisjon kontrollib eelarvedistsipliini täitmist eelkõige järgmiste kriteeriumide alusel:

- „a) kas kavandatud või tegeliku eelarvepuudujäägi suhe sisemajanduse kogutoodangusse ületab kontrollväärtuse [ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust käsitleva protokolliga määratluse kohaselt 3% SKPst], välja arvatud juhul, kui:
- see suhe on oluliselt ja pidevalt langenud ning jõudnud kontrollväärtuse lähedasele tasemele;
  - või kontrollväärtuse ületamine on ainult erandlik ja ajutine ning suhe on kontrollväärtuse lähedane;
- b) riigivõla suhe sisemajanduse kogutoodangusse ületab kontrollväärtuse [ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust käsitleva protokolliga määratluse kohaselt 60% SKPst], välja arvatud juhul, kui see suhe väheneb piisavalt ning läheneb kontrollväärtusele rahuldava kiirusega.”

Vahetuskursi areng

EÜ asutamislepingu artikli 121 lõike 1 kolmandas taandes nähakse ette „kinnipidamine Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismiga ettenähtud normaalsetest kõikumispiiridest vähemalt kahe aasta jooksul, devalveerimata oma vääringut ühegi teise liikmesriigi vääringu suhtes”.

Protokolli artiklis 3 on märgitud, et „Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismis osalemise kriteerium tähendab, et liikmesriik on järginud Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismis ettenähtud normaalseid kõikumispiire ilma tõsiste pingeteta vähemalt kahe aasta jooksul enne kontrollimist. Eelkõige ei tohi liikmesriik olla sama aja jooksul omal algatusel devalveerinud oma vääringu kahepoolset keskkurssi ühegi teise liikmesriigi vääringu suhtes.”

Nende sätete kohaldamist silmas pidades on ERI ja EKP kinnitanud 1998., 2000. ja 2002. aasta lähenemisaruannetes, et asutamislepingu koostamise ajal oli normaalseks kõikumispiiriks $\pm 2,25\%$ kahepoolsest keskkursist ning $\pm 6\%$ -list kõikumisvahemikku peeti reeglist kõrvalekaldumiseks. 1993. aasta augustis otsustati kõikumispiire laiendada $\pm 15\%$ ni ning seetõttu muutusid kriteeriumi tõlgendamine ja eelkõige „normaalse kõikumispiiri” mõiste ebaselgemaks. Seetõttu tuleb järelehinna koostamisel arvesse võtta, kuidas iga vahetuskurs on Euroopa Rahasüsteemis alates 1993. aastast arenenud. Seetõttu rõhutatakse, et vahetuskursid on ligilähedased vastavatele ERM/ERM2 keskkurssidele.

Pikaajaliste intressimäärade areng

EÜ asutamislepingu artikli 121 lõike 1 neljandas taandes sätestatakse kriteeriumiks „liikmesriigi poolt saavutatud vastastikuse lähenemise ja tema Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismis osalemise püsikindlus, mis peegeldub tema pikaajaliste intressimäärade tasemes”.

Protokolli artiklis 4 lisatakse, et „intressimäärade lähenemiskriteerium tähendab, et vaadelduna ühe aasta kestel enne kontrollimist on liikmesriigil olnud keskmine nominaalne pikaajaline intressimäär, mis ei ületa rohkem kui 2 protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid tulemusi saavutava liikmesriigi määra. Intressimäärased mõõdetakse pikaajaliste riigi võlakirjade või nendega võrreldavate väärtpaperite alusel, võttes arvesse riiklike määratluste erinevust.”

Protokolli artiklis 4 lisatakse, et „intressimäärade lähenemiskriteerium tähendab, et vaadelduna ühe aasta kestel enne kontrollimist on liikmesriigil olnud keskmine nominaalne pikaajaline intressimäär, mis ei ületa rohkem kui 2 protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid tulemusi saavutava liikmesriigi määra. Intressimäärased mõõdetakse pikaajaliste riigi võlakirjade või nendega võrreldavate väärtpaperite alusel, võttes arvesse riiklike määratluste erinevust.”

Õiguslik lähenemine

Kõik liikmesriikide õigusaktid, sh nende keskpankade põhikirjad, peavad olema kooskõlas EÜ asutamislepingu artiklitega 108 ja 109 ning EKPSi põhikirjaga. Mõiste „kooskõlas” viitab sellele, et asutamislepinguga ei nõuta liikmesriikide keskpankade põhikirjade ühtlustamist ei omavahel ega EKPSi põhikirjaga. See tähendab hoopis, et riigi õigusakte tuleks kohandada, et kõrvaldada neist vastuolud asutamislepinguga ja EKPSi põhikirjaga, eelkõige sätted, mis kahjustaksid asjaomase keskpanga sõltumatust ja tema rolli EKPSi lahutamatu osana.

Vastuolud on kõrvaldatud ajaks, mil liikmesriik võtab kasutusele euro. Liikmesriigi kohustus oma õigusakte kohandada kehtib olenemata asutamislepingu ja EKPSi põhikirja ülimuslikkusest liikmesriigi õigusaktide suhtes. See tagab, et liikmesriigi õigusaktid on eelnevalt kooskõlas ühenduse õigusega.

Selleks, et määrata kindlaks kohandamist vajavad valdkonnad, kontrollib EKP järgmist:

- liikmesriigi keskpanga sõltumatus (otsustusorganite liikmete õiguslik, institutsiooniline ja funktsionaalne sõltumatus ning ametiaja kaitstus);
- liikmesriigi keskpanga õiguslik lõimumine EKPSi (sealhulgas põhikirjast tulenevad eesmärgid, ülesanded, vahendid, korraldus ja finantssätted);
- muud õigusaktid, mis mõjutavad liikmesriigi täielikku osalemist EMU kolmandas etapis (sealhulgas pangatähtede ja müntide emiteerimist käsitlevad sätted, välisvaluutareservi hoidmine ja haldamine ning vahetuskursipoliitika).

Muud tegurid

EÜ asutamislepingu artikli 121 lõikes 1 on sätestatud ka, et komisjon ja ERI (nüüd EKP) peavad võtma arvesse mitmeid teisi tegureid, eelkõige „eküü arengut, turgude lõimumise tulemusi, maksebilansi jooksevkonto seisundit ja arengut ning tööjõu erikulude ja muude hinnaindeksite analüüse”. 1998. aastal EMU kolmandasse etappi üleminekul kaaluti ka eküü arengut. Ent nüüd, mil eküü asemel on euro, ei ole sellel teguril enam lähenemise hindamisel tähtsust.

Menetlused

EKP (1998. aastal ERI) ja Euroopa Komisjon hindavad, kas iga ELi liikmesriik on täitnud eespool nimetatud tingimused. Mõlemad asutused tegutsevad eraldi ja sõltumatult. Nende esimesed lähenemisaruanged anti välja 1998. aastal EMU kolmandasse etappi üleminekul. Nende liikmesriikide olukorda, mille suhtes on kehtestatud erand, hinnatakse vähemalt kord iga kahe aasta tagant või asjaomase liikmesriigi taotlusel.

Menetlused EMU kolmandasse etappi üleminekuks 1998. aastal viidi ellu kooskõlas EÜ asutamislepingu artikliga 121:

- ERI ja Euroopa Komisjoni aruanded;
- soovitusel nii komisjonilt kui ka majandus- ja rahandusministrite nõukogult;
- konsulteerimine Euroopa Parlamendiga;
- riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kokku tulnud ELi Nõukogu otsus.

Erandi läbivaatamiseks ja tühistamiseks peab EÜ asutamislepingu artikli 122 kohaselt võtma järgmised meetmed:

- EKP ja Euroopa Komisjoni aruanded;
- komisjoni ettepanek;
- konsulteerimine Euroopa Parlamendiga;
- riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kokku tulnud ELi Nõukogu arutelu;
- majandus- ja rahandusministrite nõukogu otsus.

ELi liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand

EÜ asutamislepingu artikli 122 kohaselt käsitletakse ELi liikmesriiki, mis ei vasta euro kasutuselevõtuks vajalikele tingimustele, liikmesriigina, mille suhtes on kehtestatud erand. See tähendab, et asjaomane liikmesriik ei osale ühisraha piirkonnas. Tal on endiselt rahapoliitiline suveräänsus riigi vääringu ja kehtivates rahapoliitilistes volitustes ning tema suhtes ei kehti majanduspoliitikat käsitlevad eeskirjad, mida kohaldatakse üksnes EMU kolmandas etapis osalevatele liikmesriikidele. Ent liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand, on endiselt kohustatud saavutama ühisraha kasutuselevõtu eesmärgi (EÜ asutamislepingu artikli 4 lõige 2) ning peavad saavutama majandusliku ja õigusliku lähenemise, mis on lõppeesmärgiks oleva ühisraha kasutuselevõtu eeltingimus. Samuti kehtib nende liikmesriikide suhtes keskpanga sõltumatust käsitlev artikkel 108.

Erand on ajutine. ELi Nõukogu vaatab EKP ja Euroopa Komisjoni aruannete põhjal iga kahe aasta tagant olukorra üle. Kui nõukogu (mis on kokku tulnud majandus- ja rahandusministrite ning riigipeade või valitsusjuhtide tasandil) leiab, et liikmesriik vastab majandusliku ja õigusliku lähenemise kriteeriumidele, siis tema suhtes kehtiv erand tühistatakse ning ta peab võtma kasutusele euro.

Praegu kehtib erand Rootsi ja 1. mail 2004 Euroopa Liiduga ühinenud riikide (v.a Sloveenia) ning Bulgaaria ja Rumeenia suhtes. Rootsi ei ole veel täitnud õigusliku lähenemise nõuet. Uued liikmesriigid, välja arvatud Sloveenia, kes ühines euroalaga 1. jaanuaril 2007, peavad eesolevatel aastatel tõendama, et nad vastavad euro kui riigi vääringu kasutuselevõtu tingimustele.

Eristaatusena ELi liikmesriigid

EÜ asutamislepingule lisatud protokollide⁴⁷ kohaselt on Taani ja Ühendkuningriik vabastatud EMU kolmandas etapis osalemisest. See tähendab, et Taanil ja Ühendkuningriigil oli enne EMU kolmanda etapi algust 1. jaanuaril 1999 õigus valida, kas nad soovivad selles osaleda või mitte. Mõlemad riigid kasutasid seda õigust (Taani 1992. aasta detsembris ja Ühendkuningriik 1997. aasta oktoobris) ning teatasid ELi Nõukogule oma kavatsusest mitte minna üle kolmandasse etappi.

Seoses vabastuse ulatusega on Taanit käsitlevas protokollis kirjas, et vabastusel on sama mõju kui erandil. Ühendkuningriiki käsitlevas protokollis sätestatu on aga palju ulatuslikum. Sellega vabastatakse riik veel mõnede teiste asutamislepingu sätete täitmisest. Eelkõige vabastab see EÜ asutamislepingu artikli 4 lõike 2 kohaldamisest, mille kohaselt peavad nii ühendus kui ka liikmesriigid võtma kasutusele ühisraha, ning keskpanga sõltumatust käsitleva artikli 108 kohaldamisest.

Taanile ja Ühendkuningriigile antud vabastused on jäädavad. Siiski võivad mõlemad riigid otsustada hilisemas etapis euroalaga ühineda, tingimusel et nad sel ajal vastavad euro kasutuselevõtuks vajalikele tingimustele.

⁴⁷Protokoll teatavate Taanit käsitlevate sätete kohta ning protokoll Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriiki käsitlevate sätete kohta.

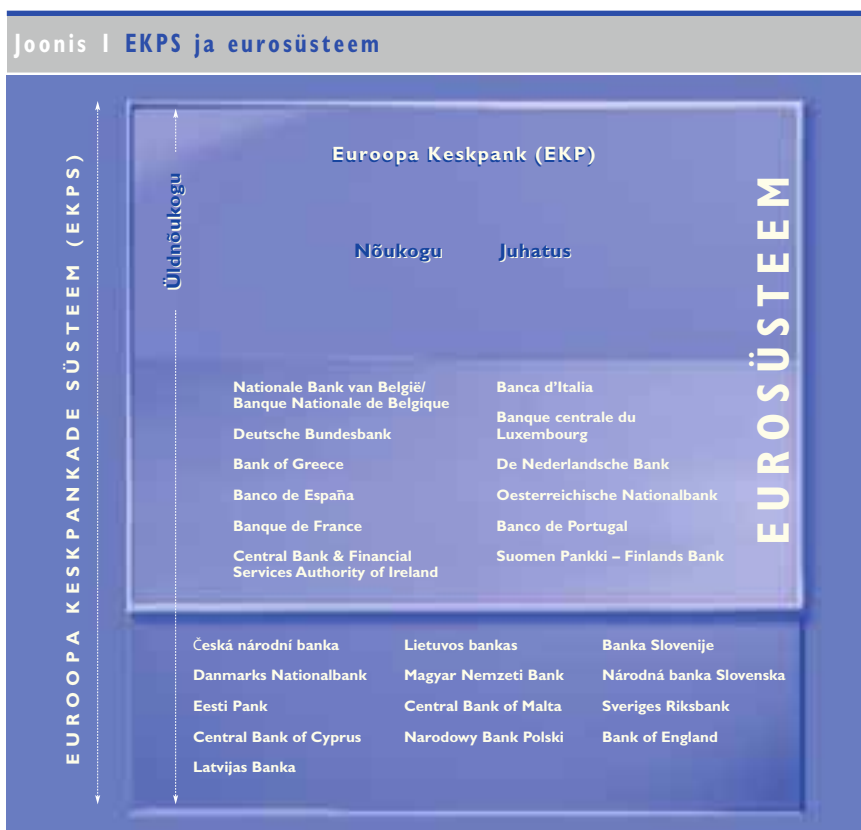
EKP nõukogu istung 2006.
aasta novembris

2 KESKPANGASÜSTEEM MAJANDUS- JA RAHALIIDUS: ÕIGUSLIKUD, INSTITUTSIOONILISED JA ORGANISATSIOONILISED ASPEKTID

Olles võtnud ühisrahana kasutusele euro, on euroalasse kuuluvad ELi liikmesriigid loovutanud oma rahapoliitilise suveräänsuse. EKP, mis on uue keskpankade süsteemi ehk Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) süda, on võtnud üle vastutuse euroala rahapoliitika eest.

2.1 EKP, EKPS JA EUROSÜSTEEM

EÜ asutamislepingu kohaselt on EKPSile tehtud ülesandeks täita euroga seonduvaid keskpanga ülesandeid. Ent EKPS ei ole iseseisev juriidiline isik ning diferentseeritud lõimumistasete tõttu majandus- ja rahaliidus on tegelikud tegutsejad EKP ja euroala riikide keskpangad. Nemad teostavad EKPSi põhiülesandeid eurosüsteemi nime all.

2.1.1 EKPS ja eurosüsteem kui EKP ja liikmesriikide keskpankade vaheline oluline side

EKPS koosneb EKPst ja 25 liikmesriigi keskpangast. Tema tegevust reguleeriv põhiõigusakt on Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja protokoll (EKPSi põhikiri), mis on lisatud EÜ asutamislepingule.

Erinevalt EKPst ja liikmesriikide keskpankadest ei ole EKPS juriidiline isik, tal puudub teovõime ja tal pole enda otsustusorganeid. Selle asemel on juriidilised isikud ja tegutsejad EKPSi kuuluvad asutused – EKP ja liikmesriikide keskpangad. Neil on teovõime, ent EKPSi antud ülesandeid täites tegutsevad nad kooskõlas selle eesmärkidega, asutamislepingu ja põhikirja eeskirjadega ning EKP otsustusorganite tehtud otsustega. Seega tähistab termin „EKPS” institutsioonilist raamistikku, mis moodustab olulise sideme EKP ja liikmesriikide keskpankade vahel. See tagab, et i) otsustamine on tsentraliseeritud ning ii) EÜ asutamislepingu kohaselt EKPSile antud ülesandeid teostatakse ühiselt ning kooskõlas pädevuse jaotuse ja süsteemi eesmärkidega.

EKPSi kuuluvad kõigi ELi liikmesriikide keskpangad, sealhulgas ka nende liikmesriikide keskpangad, kes ei ole eurot kasutusele võtnud (vt jagu 1.2.2) oma eristaatuse tõttu (Taani ja Ühendkuningriik) või erandi tõttu (Rootsi ja uued ELi liikmesriigid). Kuna mitteosalevad liikmesriigid on säilitanud oma rahapoliitilise suveräänsuse, ei teosta nende keskpangad süsteemi põhifunktsioone. Seetõttu otsustas EKP nõukogu 1998. aasta novembris võtta kasutusele termin „eurosüsteem”, et aidata üldsusel kergemini mõista Euroopa keskpankade süsteemi keerulist struktuuri. Termin viitab struktuurile – EKP ja euro kasutusele võtnud liikmesriikide keskpangad –, milles EKPS oma põhiülesandeid täidab.

Euroga seotud ülesannete täitmiseks loodi ühe keskpanga asemel keskpankade süsteem kolmel peamisel poliitilisel ja majanduslikul põhjusel:

1. Kogu euroala jaoks ühe keskpanga loomine (mis oleks tõenäoliselt koondanud keskpankade tegevuse ühte kohta) ei oleks olnud vastuvõetav poliitilistel põhjustel.
2. Eurosüsteem tugineb liikmesriikide keskpankade kogemustele, säilitab nende institutsioonilise ülesehituse, infrastruktuuri ja tegutsemisvõime ning kogemused; lisaks täidavad liikmesriikide keskpangad jätkuvalt mõningaid eurosüsteemist eraldiseisvaid ülesandeid.
3. Võttes arvesse euroala suurt geograafilist ulatust, peeti asjakohaseks pakkuda krediitiasutustele juurdepääsu keskpangasüsteemile igas euroala liikmesriigis. Euroala paljusid rahvusi ja kultuure arvestades leiti, et kodumaistel asutustel on (riikideülese asutuse asemel) parem positsioon, et pakkuda juurdepääsu eurosüsteemile.

Eurosüsteemi ülesehitus tugineb olemasolevale keskpankade struktuurile ning selle puhul järgitakse euroala kultuurilist ja rahvuslikku mitmekesisust. Samal ajal edendab asjaolu, et liikmesriikide keskpangad on autonoomsed asutused, vastastikust rikastamist ning aitab võimaluse korral ka püüelda parimate tavade

poole ja pakub seega võimalust tegevuse juhtimise tõhususe parandamiseks eurosüsteemis. Seetõttu leppisid eurosüsteemi kuuluvad keskpangad 2005. aasta jaanuaris kokku missioonis ning eurosüsteemi strateegiliste kavatsuste ühises arusaamas ja organisatsioonilistes põhimõtetes, et edendada eurosüsteemi ülesannete tulemuslikku ja tõhusat täitmist.

2.1.2 EKP kui ühenduse õiguse kohaselt tegutsev spetsialiseerunud organisatsioon

EÜ asutamislepingu kohaselt on EKP spetsialiseerunud ja sõltumatu organisatsioon, mille eesmärk on rahapoliitika elluviimine ja sellega seotud ülesannete täitmine. Sel eesmärgil on EKP-le antud eraldi juriidilise isiku seisus ning tal on oma otsustusorganid ja volitused. Tema ülesehitus keskpangana on kooskõlas rahapoliitika erijoontega, s.o avaliku poliitika funktsiooniga, mida teostatakse peamiselt finantsturuoperatsioonide kaudu.

Juriidiline isik

EKP on EÜ asutamislepingu artikli 107 lõike 2 kohaselt juriidiline isik ning tal on EKPSi põhikirja artikli 9.1 kohaselt kõige ulatuslikum õigus- ja teovõime, mis on antud juriidilistele isikutele iga asjaomase liikmesriigi õiguse alusel. Seetõttu võib ta omandada ja võõrandada vallas- ja kinnisvara ning olla kohtumenetluse osaline. Lisaks on EKP-l tema ülesannete täitmiseks vajalikud privileegid ja immuuniteedid vastavalt Euroopa ühenduste 8. aprilli 1965. aasta privileegide ja immuuniteetide protokolli¹ tingimustele.

Rahvusvahelise õiguse alusel tegutseva juriidilise isikuna on EKP-l muu hulgas õigus sõlmida rahvusvahelisi lepinguid oma pädevusse kuuluvates küsimustes ning osaleda rahvusvaheliste organisatsioonide, nagu Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF), Rahvusvaheliste Arvelduste Panga (BIS) ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD), töös.

Institutsiooniline staatus

Kuigi EKP-l on EÜ asutamislepingu kohaselt poliitika funktsioon, ei ole ta ühenduse institutsioon selle sõna otseses tähenduses. EKP-le ei ole osutatud EÜ asutamislepingu artiklis 7, millega on loodud viis ühenduse institutsiooni: Euroopa Parlament, Euroopa Nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Kohus ja Euroopa Kontrollikoda. Neile institutsioonidele on antud ulatuslikud volitused viia ellu ühenduse ülesandeid neile asutamislepinguga antud volituste piires.

EKPSi ja EKP õiguslik alus on sätestatud eraldi artiklis (asutamislepingu artikkel 8). See kinnitab EKP eristaatust kogu Euroopa Ühenduse kontekstis, asetab ta teistest institutsioonidest ja nende lisaasutustest eraldi ning selle kohaselt piirdub panga tegevus selgelt määratletud eriülesandega.

EÜ asutamislepinguga loodud organisatsioonina on EKP-l tegelikud volitused. Neid volitusi ei ole delegeerinud ühenduse institutsioonid, vaid need on EKP-le antud EÜ asutamislepinguga. See joon eristab EKPd ühenduse erinevatest

¹ Protokolli artiklis 21 on märgitud, et protokoll kohaldatakse Euroopa Keskpanga, tema ametite ja personali suhtes, ilma et see tekitaks vastuolusid EKPSi põhikirja sätetega.

detsentraliseeritud asutustest, mis on eraldi juriidilised isikud, ent millel on ühenduse institutsioonide delegeeritud volitused.²

2.1.3 Euroala liikmesriikide keskpangad kui eurosüsteemi lahutamatu osa

Kõik eurosüsteemi liikmesriikide keskpangad on oma riigi õiguse alusel tegutsevad juriidilised isikud. Kõik euroala liikmesriikide keskpangad on aga eurosüsteemi lahutamatu osa EÜ asutamislepingu artikli 105 ning EKPSi põhikirja artikli 14.3 kohaselt. Põhikirja artikli 12.1 alusel teostavad keskpangad neid eurosüsteemi ülesandeid, mille EKP on neile delegeerinud kooskõlas detsentraliseerimise põhimõttega (vt jagu 2.4), ning tegutsevad kooskõlas EKP suuniste ja juhistega (põhikirja artikkel 14.3). Samal ajal on eurosüsteemi liikmesriikide keskpankade presidendid koos EKP juhatuse liikmetega *ex officio* EKP nõukogu liikmed (EKPSi põhikirja artikkel 10). EKP osanikena tagavad eurosüsteemi liikmesriikide keskpangad EKP kapitali ja välisvaluutareservi ning osalevad tema finantstulemustes (põhikirja artiklid 28, 30 ja 33).

Selleks et lõimida liikmesriikide keskpangad eurosüsteemi, on liikmesriikide asjaomased õigusaktid viidud kooskõlla ühenduse õigusega: liikmesriikide seadused ja põhimäärused peavad tagama eelkõige selle, et keskpangad ja nende otsustusorganid on teiste asjaomaste ELi liikmesriikide asutustest sõltumatud (vt jagu 4.1). Sõltumatus on nõutav, kuna liikmesriikide keskpangad ja nende presidendid osalevad eurosüsteemi toimimises.

Liikmesriikide keskpankade funktsionaalne lõimimine eurosüsteemi ei riku nende kehtivat institutsioonilist, finantsilist ja halduslikku autonoomiat. EKPSi põhikirja alusel võivad liikmesriikide keskpangad täita omal vastutusel eurosüsteemi väliseid ülesandeid, tingimusel et need ülesanded ei ole vastuolus eurosüsteemi eesmärkide ja ülesannetega. Eurosüsteemivälised ülesanded võivad riigiti erineda ning need seisnevad peamiselt eri tüüpi finants- ja haldusteenustes asjaomaste riikide valitsustele. Enamik liikmesriikide keskpanku teostab ka oma riigi finantsasutuste järelevalvet (vt jagu 3.7).

2.1.4 Euroalaväliste ELi liikmesriikide keskpangad

Euroalaväliste ELi liikmesriikide keskpangad on samuti EKPSi liikmed, ent neil on eristaatus. Nad vastutavad oma riigi rahapoliitika eest ning seetõttu ei täida nad eurosüsteemi põhiülesandeid, eelkõige seoses ühtse rahapoliitika teostamisega. Nende presidendid ei ole EKP nõukogu liikmed ega osale eurosüsteemi põhiülesannetega seotud otsuste tegemisel. Samuti ei ole need keskpangad seotud ühtse rahapoliitika teostamisega ega sellega seotud ülesannetega.

Euroalaväliste liikmesriikide keskpangad on sellegipoolest kohustatud järgima hinnastabiilsuse suunatud rahapoliitika põhimõtteid. Peale selle tähendab nende osalemine EKPSis, et nad peavad tegema eurosüsteemiga tihedat koostööd mitmes valdkonnas: näiteks pakuvad nad abi statistika kogumisel (vt jagu 3.5). Lisaks

² Näiteks Euroopa Keskkonnaagentuur (EEA), Siseturu Ühtlustamise Amet (OHIM) ja Euroopa Raviamet (EMA).

on Euroopa vahetuskursimehhanism (ERM2) eurosüsteemiga toimuva raha- ja vahetuskursipoliitika alase koostöö raamistik (vt jagu 3.2.1). Institutsioonilise foorumina korraldab nimetatud koostööd EKP üldnõukogu (vt jagu 2.5.1).

2.2 EESMÄRGID

Kooskõlas asutamislepingu artikli 105 lõikega 1 on EKPSi esmane eesmärk säilitada hinnastabiilsus. Ilma et see piiraks nimetatud eesmärgi saavutamist, toetab EKPS ühenduse üldist majanduspoliitikat, et aidata kaasa ühenduse eesmärkide saavutamisele (mis hõlmab kõrget tööhõive taset ning jätkusuutlikku ja inflatsioonisurveta majanduskasvu). Peale selle tegutseb EKPS kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega.

Kuna asutamislepingu artikli 105 lõiget 1 ei kohaldata nende ELi liikmesriikide suhtes, kes ei ole eurot kasutusele võtnud, tuleb terminit „EKPS” käsitleda terminina „eurosüsteem”.

2.2.1 Hinnastabiilsus kui esmane eesmärk

Eurosüsteemi esmane eesmärk säilitada hinnastabiilsus on asutamislepingu rahapoliitikat käsitleva peatüki põhisäte. See peegeldab rahapoliitika ülesande, rakendusala ja piiride tänapäevast majanduslikku käsitlust ning sellele tugineb keskpanganduse institutsiooniline ja organisatsiooniline ülesehitus majandus- ja rahaliidus.

Hinnastabiilsuse säilitamise eesmärk on EÜ asutamislepinguga kehtestatud põhjendatult. Esiteks näitab kümnete aastate jooksul saadud praktiliste kogemuste pagas ja suur hulk majandusuuringuid, et rahapoliitika aitab majandusväljavaadete parandamisele ning elatustaseme tõstmisele kõige enam kaasa püsiva hinnastabiilsuse korral (vt taustinfo 7).

Teiseks näitavad rahapoliitika teoreetilised alused ning varasemad kogemused, et rahapoliitika võib lõppkokkuvõttes hinnataset majanduses üksnes mõjutada (vt jagu 3.1.1). Seega on hinnastabiilsus ühtse rahapoliitika ainus teostatav keskpikk eesmärk. Seevastu ei suuda rahapoliitika vaatamata hinnastabiilsuse positiivsele mõjule avaldada kestvat mõju tegelikele näitajatele.

Kuigi hinnastabiilsuse säilitamine kui EKP esmane eesmärk on ELi asutamislepinguga selgelt ette nähtud, ei ole seal määratletud, mida hinnastabiilsus tegelikult tähendab. Seda silmas pidades tegi EKP 1998. aasta oktoobris teatavaks hinnastabiilsuse kvantitatiivse määratluse. See määratlus on osa EKP rahapoliitilisest strateegiast (vt jagu 3.1.2).

Hinnastabiilsuse eesmärk viitab majanduse üldisele hinnatasemele ning selle ülesanne on hoida ära nii pikaajalist inflatsiooni kui ka deflatsiooni. Hinnastabiilsus võib mitmel moel aidata saavutada majandusaktiivsuse ja tööhõive kõrge taseme.

1. Hinnastabiilsus aitab inimestel märgata suhteliste hindade muutumist, sest neid muutusi ei varja hindade üldise taseme kõikumised. See võimaldab ettevõtjatel ja tarbijatel teha teadlikumaid tarbimis- ja investeerimisotsuseid. See võimaldab omakorda turul ressursse tõhusamalt kasutada. Aidates turul suunata ressursid sinna, kus neid saab kõige tootlikumalt kasutada, suurendab hinnastabiilsus majanduse tootmispotentsiaali.
2. Kui investorid saavad olla kindlad, et hinnad jäävad tulevikus stabiilseks, ei nõua nad nn inflatsiooni riskipreemiat, et hüvitada neile nominaalsete varade pikaajalise hoidmisega seotud riske. Selliste riskipreemiate vähendamisega reaalses intressimääras saab rahapoliitika aidata kaasa kapitalituru tõhusale jaotamisele ning soodustab seega investeerimist. See omakorda suurendab majanduslikku heaolu.
3. Usk hinnastabiilsuse püsimisse muudab ka vähem tõenäoliseks stsenaariumi, kus isikud ja ettevõtted suunavad ressursid inflatsioonimõju vähendamiseks tootmisest eemale. Näiteks soovitakse kõrge inflatsiooniga keskkonnas koguda tegelikke kaupu, sest need säilitavad sellises olukorras oma väärtuse paremini kui raha või teatavad finantsvarad. Siiski ei ole kaupade kogumine tõhus investeerimisotsus ning takistab seega majanduskasvu.
4. Maksu- ja hoolekandesüsteemid võivad tekitada valesid ajendeid, mis moonutavad majanduskäitumist. Enamikul juhtudel inflatsioon ja deflatsioon suurendavad neid moonutusi. Hinnastabiilsus kõrvaldab tegelikud majanduskulud, mis tekivad, kui inflatsioon suurendab maksu- ja hoolekandesüsteemi moonutatavat mõju.
5. Hinnastabiilsuse säilitamine hoiab ära rikkuse ja tulu märkimisväärse ning suvalise ümberjaotamise, mis toimub nii inflatsiooni- kui ka deflatsioonikeskkonnas. Stabiilsete hindadega keskkond aitab seega säilitada sotsiaalset ühtekuuluvust ja stabiilsust. 20. sajandil oleme mitmel juhul näinud, kuidas kõrge inflatsiooni- või deflatsioonimääraga võib kaasnedä sotsiaalne ja poliitiline ebastabiilsus.

Allikas: EKP (2004), *The monetary policy of the ECB*, lk 42.

2.2.2 ÜLDISE MAJANDUSPOLIITIKA TOETAMINE

Täites oma selgelt määratletud ülesannet säilitada euroalal hinnastabiilsus, toetab EKP ühenduse üldist majanduspoliitikat „eesmärgiga aidata kaasa artiklis 2 sätestatud ühenduse eesmärkide saavutamisele”. Nagu eespool öeldud, on parim panus, mille EKP saab anda, et muu hulgas edendada EÜ asutamislepingu artiklis 2 osutatud „püsivat ja inflatsioonivaba kasvu” ja „töehõive kõrget taset”, teostada hinnastabiilsusele suunitletud rahapoliitikat. Sel viisil loob stabiilsusele orienteeritud rahapoliitika stabiilse keskkonna muude poliitiliste eesmärkide võimalikult tulemuslikuks saavutamiseks.

Ent rahapoliitikal on väga piiratud võimalus avaldada püsivat mõju tegelikele näitajatele muude kanalite kaudu; pikas perspektiivis määravad reaalse tulu pakkumisega seotud tegurid (nt tehnoloogia, rahvaarvu kasv, turgude paindlikkus ning majanduse institutsioonilise raamistiku tõhusus). Seetõttu lasub majanduse kasvupotentsiaali tõstmise ülesanne eelarve- ja struktuuripoliitikal, aga ka palgaläbirääkimistes osalejatel.

Seega ei pane euroala üldise majanduspoliitika toetamise ülesanne EKP-le otsest vastutust mis tahes muude lisaeesmärkide eest peale hinnastabiilsuse. Selle asemel nõutakse asutamislepinguga, et EKP võtaks ühenduse muid eesmärke oma esmase eesmärgi täitmisel arvesse. Arvestades, et rahapoliitika võib mõjutada reaalselt aktiivsust lühema aja jooksul, peaks EKP eelkõige üldiselt hoiduma tekitamast ülemääraseid toodangu ja tööhõive kõikumisi, tingimisel et see ei kahjusta tema esmase eesmärgi saavutamist.

Samuti ei pea EKP ühenduses üldise majanduspoliitika toetamise ülesande raames kooskõlastama oma poliitikat eelnevalt ühenduse riikide majanduspoliitikaga. See moodustab aga osa põhimõttest, millele tugineb EKP ja majanduspoliitika kujundajate vaheline dialoog ühenduse tasandil (vt jagu 4.3).

2.2.3 Avatud turumajanduse põhimõte

EÜ asutamislepinguga kohustatakse eurosüsteemi järgima ka vabal konkrentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõtet. Eurosüsteem vastab sellele põhimõttele mitmel viisil. Hinnastabiilsuse säilitamisega aitab EKP kaasa hinnamehhanismi nõuetekohasele toimimisele, mis on hästi toimiva turumajanduse oluline joon ning soodustab ressursside tõhusat jaotust. Eurosüsteemi rahapoliitilised instrumendid põhinevad turumehhanismidel ning krediitiasutustele antakse võrdne juurdepääs eurosüsteemi vahenditele.

2.3 ASUTAMISLEPINGUGA ÜLESANNETE ANDMINE

Asutamislepinguga antakse EKPSile ülesanne täita ühenduses keskpanga funktsiooni. Arvestades asjaolu, et osad ELi liikmesriigid ei osale EMUs, tuleb termineid „EKPS” ja „ühendus” käsitleda vastavalt terminitena „eurosüsteem” ja „euroala”.

2.3.1 Eurosüsteemi põhiülesanded

EÜ asutamislepingu artikli 105 lõikega 2 ja EKPSi põhikirja artikliga 3.1 kehtestatakse eurosüsteemi ainupädevus järgmistes põhiülesannetes:

- euroala rahapoliitika määramine ja rakendamine;
- valuutaoperatsioonide sooritamine;
- euroala liikmesriikide ametlike välisvaluutareservide hoidmine ja haldamine;
- maksesüsteemide tõrgeteta toimimisele kaasa aitamine.

Muud seonduvad ülesanded hõlmavad:

- euro pangatähtede kui euroala ainsate seadusliku maksevahendi staatusega pangatähtede emiteerimist (EÜ asutamislepingu artikli 106 lõige 1 ja põhikirja artikkel 16);
- eurosüsteemi ülesannete täitmiseks vajaliku statistilise teabe kogumist (põhikirja artikkel 5).

Eurosüsteemi suutlikkuse kujundada ja rakendada euroala **rahapoliitikat** tagab selle täielik kontroll baasraha üle. Asutamislepingu artikli 106 kohaselt on EKP ja liikmesriikide keskpangad ainsad institutsioonid, kellel on tegelikult õigus emiteerida seadusliku maksevahendina kehtivaid pangatähti euroalal; euroala liikmesriikide õigus vermida münte piirdub väikese nimiväärtusega müntidega ning EKP peab nende mahu heaks kiitma. Kuna pangandussüsteem sõltub baasrahast, on eurosüsteem seega olukorras, kus tal on valitsev mõju rahaturutingimuste ja rahaturu intressimäärade üle (vt jagu 3.1).

Valuutaoperatsioonide sooritamine on rahapoliitika teostamisel oluline lisaülesanne. Selle ülesande andmine eurosüsteemile ei tähenda mitte üksnes keskpankade tegutsemisvõime kasutamist, vaid tagab ka selle, et valuutaoperatsioonid jäävad kooskõlla rahapoliitika eesmärkidega. Valuutaoperatsioonid mõjutavad vahetuskursse ja riikide likviidsuskeskkonda, mis on rahapoliitika jaoks olulised näitajad. Need peavad olema kooskõlas raamistikuga, mis on asutamislepinguga kehtestatud euroala vahetuskursipoliitika jaoks. Selles valdkonnas jagab EKP vastutust ELi Nõukogu kui lõpliku otsustajaga (vt jagu 3.2.1).

Euroala **ametlike välisvaluutareservide** hoidmise ja haldamise ülesanne on loogiline lisa eurosüsteemi ülesandele sooritada valuutaoperatsioone. Seda täiendab põhikirja artiklist 31 tulenev EKP õigus kontrollida liikmesriikide keskpankade välisvaluuta vahendite ja liikmesriikide välisvaluuta jooksvate saldode kasutamist (vt jagu 3.2.2).

Maksüsteemide tõrgeteta toimimise (vt jagu 3.3) edendamise ülesande andmine eurosüsteemile rõhutab usaldusväärsete ja tõhusate süsteemide olulisust mitte üksnes rahapoliitika teostamise jaoks, vaid ka majanduse jaoks tervikuna.

Nimetatud eurosüsteemi ülesannete teostamiseks antakse EKPSi põhikirjaga EKP-le ja euroala liikmesriikide keskpankadele põhikirja artiklitega 17–24 ulatuslikud funktsionaalsed ja operatiivsed volitused. Peale selle EKP:

- omab asutamislepingu artikli 110 ja põhikirja artikli 34 alusel õigusaktide väljaandmise õigust ning õigust rakendada täitmisele pööratavoid sanktsioone EKP määruste ja otsuste täitmata jätmise korral (vt jagu 2.5.3);
- jälgib, kas liikmesriikide keskpangad järgivad avaliku sektori rahastamise keeldu ja avalikule sektorile rahaasutustes eesõiguste andmise keeldu (vt jagu 2.5.5).

2.3.2 Muud ülesanded

Peale oma põhiülesannete peab eurosüsteem aitama kaasa „krediitiasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste poliitika tõrgeteta teostamisele” (EÜ asutamislepingu artikli 105 lõige 5). Kuna nende ülesannete täitmise eest vastutavad peamiselt liikmesriigid, piirdub eurosüsteemi roll üksnes *kaasaaitamisega*. Kuigi eurosüsteemi kaasaaitamise ulatust ei ole täpselt kindlaks määratud, tunnistatakse asutamislepingus EKP ja liikmesriikide keskpankade õigustatud huvi olla kaasatud ühenduse tegevusse usaldatavusnormatiivide ja finantsstabiilsuse valdkonnas (vt jagu 3.7).

Teine oluline ülesanne on EKP kohus nõustada asjaomaseid ühenduse institutsioone ja asutusi ning riigiasutusi oma pädevusse kuuluvates küsimustes (EÜ asutamislepingu artikli 105 lõige 4 ja põhikirja artikkel 4) ning õigus algatada ühenduse teiseid õigusakte asutamislepingus kindlaks määratud juhtudel (vt jagu 2.5.4).

Peale selle peab asutamislepingu artikli 123 lõike 2 ja põhikirja artikli 44 kohaselt EKP täitma ka neid ERI ülesandeid, mida tuleb endiselt teostada, sest kõik ELi liikmesriigid ei ole veel eurot kasutusele võtnud (vt jagu 2.5.6).

2.4 TSENTRALISEERITUD OTSUSTAMINE JA DETSENTRALISEERITUD TEGUTSEMINE

EKPSi põhikirja artikli 8 kohaselt juhivad eurosüsteemi EKP otsustusorganid. Oma vastavate volituste piires teevad need organid kõik vajalikud otsused, et võimaldada EKPSil ja eurosüsteemil täita nende vastavaid ülesandeid.

Tsentraliseeritud otsustamine EKP otsustusorganite kaudu ei piirdu ainult poliitika kujundamisega, nagu EKP baasintressimäärade muutmine. See hõlmab ka poliitika rakendamist EKP ja liikmesriikide keskpankade kaudu.

Välja arvatud põhikirjajärgsed ülesanded, mis on antud üksnes EKP-le kui eurosüsteemi keskmes olevale ja seda süsteemi juhtivale isikule (vt jagu 2.5), ei ole EKPSi põhikirjas osutatud, millises ulatuses tuleb EKP poliitikat rakendada EKP või liikmesriikide keskpankade tegevuse kaudu. Enamiku eurosüsteemi tegevuste puhul juhendatakse tegelikul süsteemisisesel tööjaotusel detsentraliseerimise põhimõttest, s.t „EKP võib võimalikul ja kohaseks peetaval määral kasutada riikide keskpanku tehinguteks, mis moodustavad osa eurosüsteemi ülesannetest” (EKPSi põhikirja artikkel 12.1).

Detsentraliseerimise põhimõtet ei tohiks segi ajada EÜ asutamislepingu artiklis 5 sätestatud „subsidiarsuse põhimõttega”. Subsidiarsus tähendab, et tsentraliseerimise vajadust tuleb lõplikult tõestada enne meetmete võtmist ühenduse tasandil. Majandus- ja rahaliidu kolmandas etapis on rahapoliitika muudetud valdkonnaks, kus meetmeid võetakse üksnes ühenduse tasandil. Seetõttu ei pea tsentraliseerimist õigustama; selle asemel peab EKP hindama, mil määral on detsentraliseerimine võimalik ja asjakohane.

Eurosüsteemi tegevuse korraldamisel võetakse detsentraliseerimise põhimõtet täielikult arvesse. Nagu kirjeldatakse 3. peatükis, sooritavad liikmesriikide keskpangad peaaegu kõiki eurosüsteemi operatiivseid ülesandeid. Eelkõige teostavad liikmesriikide keskpangad rahapoliitilisi operatsioone ning EKP esindajatena enamikku välisoperatsioone, tagavad makse- ja väärtpaperiarvelduste vahendid ning euro pangatähtede hanke, emiteerimise ja sellele järgneva käitlemise. Lisaks koguvad nad EKP jaoks statistikat, teevad EKPga koostööd väljaannete tõlkimisel ja kirjastamisel ning panustavad majandusanalüüsi ja -uuringutesse, mida tehakse organiseeritud võrgustikes.

Seevastu EKP ise sooritab väheseid operatsioone, nagu on näidatud 3. peatükis. EKP haldab ise oma vahendeid, jälgib suuremahulisi piiriüleseid makse- ja kliiringusüsteeme ning tegutseb neist osade puhul arveldusagendina. Muud EKP operatiivsed tegevused hõlmavad välisoperatsioone, kuigi enamiku neist teostavad liikmesriikide keskpangad. See, et EKP enda operatiivsed tegevused on piiratud, ei tähenda aga, et ta seisaks suures osas eraldi eurosüsteemi operatiivsest tööst. Selle asemel tagab EKP mitmel viisil, et euroala liikmesriikide keskpangad teostaksid eurosüsteemi operatsioone ühtselt (vt jagu 2.5.2).

Ulatuslikku operatiivset detsentraliseerimist eurosüsteemis kajastab ka EKP ja liikmesriikide keskpankade personalijaotus. 2005. aasta lõpus oli euroala 12 liikmesriigi keskpangas kokku ligikaudu 49 000 töötajat; seejuures EKP oli ligikaudu 1300 töötajat. Isegi kui võtta arvesse seda, et ligikaudu 50% liikmesriikide keskpankade töötajatest on hinnanguliselt seotud eurosüsteemiväliste tegevustega,³ ei ületa EKP töötajate osakaal kõigi eurosüsteemi keskpankade töötajate hulgas viit protsenti.

2.5 EKP ROLL EUROSÜSTEEMIS

EKPSi põhikirja artikli 9.2 kohaselt tagab EKP, et eurosüsteemi ülesandeid teostatakse kas tema enda või liikmesriikide keskpankade kaudu.

Kooskõlas oma põhikirjast tuleneva rolliga sooritab EKP mitmeid eritulesandeid. Eelkõige teeb ta järgmist:

- on EKPSi ja eurosüsteemi keskne otsustaja;
- tagab EKP poliitika järjepideva rakendamise;
- annab välja õigusakte ning omab õigust kehtestada sanktsioone;
- algatab ühenduse õigusakte ning nõustab ühenduse institutsioone ja ELi liikmesriike õigusaktide eelnõude puhul;

³ Kuna need tegevused sõltuvad kohalikest teguritest, erineb see arv oluliselt eri riikide keskpankades. Koos geograafiliste ja elanikkonna suurusega seotud erinevustega põhjendab see eri liikmesriikide keskpankade töötajate erinevat arvu, mis kõigub vähem kui 200 töötajast Luksemburgis kuni üle 10 000 töötajani Prantsusmaal ja Saksamaal.

- jälgib asutamislepingu artiklite 101 ja 102 sätete täitmist;
- täidab endise ERI neid ülesandeid, mida majandus- ja rahaliidu kolmandas etapis tuleb endiselt täita, kuna kõik ELi liikmesriigid ei osale majandus- ja rahaliidus.

Lisaks esindab EKP kooskõlas EÜ asutamislepingus sätestatud pädevuse jaotusega euroala rahvusvahelisel tasandil oma pädevusse kuuluvates küsimustes (vt jagu 5.1).

2.5.1 EKPSi ja eurosüsteemi keskne otsustaja

Eurosüsteemi ja EKPSi juhib kaks peamist EKP otsustusorganit: **nõukogu** ja **juhatus** (põhikirja artikkel 9.3). Kolmas otsustusorgan on **üldnõukogu**, mis eksisteerib seni, kuni kõik ELi liikmesriigid on euro kasutusele võtnud (põhikirja artikkel 45). Otsustusorganite tegevust reguleerivad asutamisleping, EKPSi põhikiri ning iga organi töökord.

EKP otsustusorganitel on kaks funktsiooni: i) juhtida EKPd ning ii) juhtida eurosüsteemi ja EKPSi. Käesolevas jaos käsitletakse teist funktsiooni, 6. peatükis aga vaadeldakse, kuidas otsustusorganid juhivad EKPd.

EKP otsustusorganid on loodud spetsiaalselt kooskõlas rahapoliitiliste otsuste tegemise nõuetega ühisraha piirkonnas. Kahetasandiline lähenemisviis nõukogu ja juhatusega, millest mõlemal on oma pädevusse kuuluvates küsimustes tegelik otsustusõigus, tagab EKP suutlikkuse turumuutustele kiiresti reageerida.

EKP nõukogu

EKP nõukogu on EKP peamine otsustusorgan ning tal on õigus teha eurosüsteemis kõige olulisemaid ja strateegiliselt tähtsamaid otsuseid.

Koosseis

Nõukogusse kuulub kuus juhatuse liiget ning euro kasutusele võtnud liikmesriikide keskpankade presidendid (hetkel 13 presidenti).⁴ Nõukogu liikme seisus on isiklik ja seda ei saa võõrandada, s.o kolmandale isikule delegeerida. Ent kehtib kaks erandit (EKPSi põhikirja artikkel 10):

- finantsküsimustes (vt allpool) võib liikmesriigi keskpanga president, kes ei saa osaleda, nimetada asendusliikme oma hääle andmiseks (põhikirja artikkel 10.3);
- kui nõukogu liige ei saa pikema aja jooksul (s.o üks kuu) hääletada, võib ta määrata nõukogusse asendusliikme (kodukorra artikkel 3.3 koostoimes põhikirja artikliga 10.2). Seda klauslit on siiani mõnel korral kasutatud nõukogu liikme pikemaajalise haiguse korral ning olukorras, kus nõukogu liige loovutas oma ametikoha enne uue liikme nimetamist.

⁴ Taustinfos 8 on loetletud kõik nõukogu liikmed alates EKP asutamisest 1. juunil 1998.

Juhatuse liikmed osalevad nõukogu otsuste tegemisel samade õigustega ja sama vastutusega kui liikmesriikide keskpankade presidendid. Sellega rõhutatakse EKP riigiülest olemust. Juhatuse osalemine tagab ka, et nõukogu otsustes võetakse arvesse nende isikute teadmisi, kes vastutavad EKP poliitika rakendamise eest.

EÜ asutamislepingu artikli 113 lõike 1 kohaselt võivad nõukogu koosolekutel osaleda ka majandus- ja rahandusministrite nõukogu eesistuja ning üks Euroopa Komisjoni liige (tavaliselt majandus- ja rahandusküsimuste eest vastutav volinik), ent neil ei ole hääleõigust. Majandus- ja rahandusministrite nõukogu eesistuja võib esitada nõukogule aruteluettepanekuid. Majandus- ja rahandusministrite nõukogu ja EKP vahelisel mitteformaalsel kokkuleppel võtab majandus- ja rahandusministrite nõukogu eesistuja õiguslikud kohustused enda peale eurogrupi eesistuja (vt jagu 4.3.2). See tagab, et kui rotatsiooni korras on eesistujaks euroalaväline liikmesriik, esindab majandus- ja rahandusministrite nõukogu EKP nõukogu koosolekutel siiski euroala liikmesriigi minister.

EKP kodukorra artikli 3.2 kohaselt võib igal liikmesriigi keskpanga presidendil olla nõukogu koosolekul kaasas üks oma riigi keskpanga töötaja. Kaasasolevad isikud on tavaliselt liikmesriigi keskpanga otsustusorgani liikmed või kõrged ametnikud.

Pädevus

Kooskõlas EKPSi põhikirja artikliga 12.1 vastutab nõukogu kõigi otsuste, välja arvatud juhatuse ainupädevusse kuuluvate otsuste eest. Eurosüsteemile usaldatud eesmärged ja ülesanded silmas pidades vastutab nõukogu eelkõige euroala rahapoliitika kujundamise eest. Seoses sellega määrab ta kindlaks EKP rahapoliitilise strateegia ja tegevusraamistiku, teeb vajalikud otsused (näiteks EKP baasintressimäärade kohta) ning võtab vastu suunised, mida eurosüsteemi liikmesriikide keskpangad peavad rahapoliitiliste operatsioonide tegemisel järgima.

Muud ülesanded hõlmavad järgmist:

- suuniste andmine liikmesriikide keskpankade kõigi muude operatsioonide kohta, samuti euroala riikide tehingute kohta seoses nende välisvaluuta jooksvate saldodega;
- selliste määruste vastuvõtmine, mida EKP võib kehtestada asutamislepingu kohaldamisel või ELi Nõukogu volituste alusel (vt jagu 2.5.3);
- euroalal euro pangatähtede emiteerimise ja euromüntide emissiooni mahu heakskiitmine (vt jagu 3.4);
- eeskirjade kehtestamine liikmesriikide keskpankade raamatupidamise ja aruandluse ühtlustamiseks (vt jagu 2.5.2);
- ühenduse õigusaktide algatamine ja EKP nõuandva funktsiooni täitmine (vt jagu 2.5.4) ning eurosüsteemi rahvusvahelise esindamise kohta otsuste tegemine (vt 5. peatükk);

- otsuste tegemine EKP-le rahaliste vahendite eraldamise kohta ning tema finantstulemuste jaotamise kohta ning euroala liikmesriikide keskpankade vahel rahatulu jaotamist reguleerivate eeskirjade vastuvõtmine (vt jagu 3.8);
- EKP aastaaruande ja finantsaruannete vastuvõtmine.

Lisaks on nõukogu kõrgeim otsustusorgan, kes vastutab EKP enda juhtimise eest. Ta võtab vastu EKP kodukorra, määrab kindlaks juhatuse liikmete ja EKP töötajate teenistustingimused ning kehtestab EKP eelarve (vt 6. peatükk).

Üldised hääletamisreeglid

Nõukogu tegutseb ühtse organina põhimõttel „igal liikmel üks hääel”. See tähendab, et hääletel ei ole erinevat kaalu, välja arvatud teatavates finantsküsimustes (vt allpool) tehtavate otsuste puhul. Seega on euroala suurima riigi keskpanga presidendi hääel samaväärne väikseima riigi keskpanga presidendi omaga, kusjuures igal liikmel on põhimõtteliselt üks hääel. See põhimõte kajastab asjaolu, et kõik liikmed, sealhulgas liikmesriikide keskpankade presidendid, on nimetatud ametisse isiklikult ning mitte oma riigi ega keskpanga esindajana. Selle asemel peavad nad tegutsema kogu euroala huvides ning võtma nõuetekohaselt arvesse selle olukorda.

Hetkel on kõigil 18 liikmel hääleõigus. See muutub alles siis, kui euroala liikmesriikide arv ületab 15 ning hakkab kehtima roteeruva hääleõiguse kord (vt allpool). Samuti tuleb märkida, et juhatuse liikmetel ei ole hääleõigust, kui nõukogu teeb otsuseid nende teenistustingimuste kohta (põhikirja artikkel 11.3).

Nõukogu teeb tavapäraselt otsuseid isiklikult kohal viibivate liikmete lihthääleteenamusega. Hääle võrdse jagunemise korral otsustab presidendi hääel. Sellised reeglid tagavad, et nõukogu liikmete vähemus ei saa otsuseid blokeerida ning EKP säilitab alati oma teovõime.

Kahel erijuhul nõutakse hääle kahe kolmandikulist enamust:

- kui nõukogu leiab, et liikmesriikide keskpankade euroalavälised ülesanded on vastuolus eurosüsteemi eesmärkide ja ülesannetega;
- kui nõukogu teeb otsuseid niisuguste rahakontrolli meetodite üle, mida ei ole EKPSi põhikirjas kehtestatud.

Ühehääline otsus on nõutav, kui soovitakse EKPSi põhikirja muuta lihtsustatud menetluse alusel (põhikirja artikkel 41) või volitusklausli alusel (põhikirja artikkel 10.6).

Kõik eespool nimetatud juhud viitavad põhimeetmetele, mille puhul on ulatusliku või täieliku konsensuse saavutamise soov suurem kui oht, et nõukogu vähemuses ja vastuolevad liikmed võivad need meetmed blokeerida.

Kiiret ja lihtsat otsustamist toetavad ka kvoorumit käsitlevad eeskirjad, mille kohaselt peab olema kohal kaks kolmandikku nõukogu liikmetest, s.o hetkel 12 liiget. Kui kvoorumit ei ole, võib president kokku kutsuda erakorralise istungi, kus võib otsuseid vastu võtta kvoorumist olenemata.

Uus hääletuskord laienenud euroalal

Kui euroala liikmesriikide arv ja seega liikmesriikide keskpankade presidentide arv nõukogus ületab 15, piirdub liikmesriikide keskpankade hääleõigusega presidentide arv viieteistkümneaga.

Selleks, et säilitada nõukogu suutlikkus teha laienenud euroalal tõhusaid ja õigeaegseid otsuseid, muutis ELi Nõukogu EKPSi põhikirja artiklit 10.2 kooskõlas põhikirja artiklis 10.6 sätestatud nn volitusklausliga.⁵ Nõukogu hääletuskorra muudatus jõustus 1. mail 2004 pärast ELi Nõukogu otsuse ratifitseerimist ELi liikmesriikide poolt kooskõlas nende põhiseadusest tulenevate nõuetega.

Põhikirja artikli 10.2 uues sõnastuses on märgitud, et kõik nõukogu liikmed jätkavad istungitel ja aruteludes osalemist isiklikult ja sõltumatult. Kuus juhatuse liiget säilitavad alalise hääleõiguse ning liikmesriikide keskpankade presidendid kasutavad hääleõigust eelnevalt kehtestatud rotatsioonisüsteemi alusel. Tagamaks, et hääleõigusega keskpankade presidendid on riikidest, mis koos esindavad alati tervet euroala, kasutavad nad oma hääleõigust erineva sagedusega, mis on objektiivsete kriteeriumide alusel eelnevalt kindlaks määratud.

Nende nõukogu liikmete puhul, kellel on mis tahes ajal hääleõigus, kohaldatakse jätkuvalt põhimõtet „igal liikmel üks hääle”. Liikmesriikide keskpankade presidendid jaotatakse eri rühmadesse vastavalt nende riigi majanduse mahu alusel määratud järjekorrale. Riikide järjestus põhineb kahest koostisosast koosneval liitindikaatoril:

- i. riigi osakaal kogu sisemajanduse koguproduktis (SKP) turuhindades;
- ii. riigi osakaal rahaloomeasutuste kogu koondbilansi varades (TABS-MFI).

Koostisosade osakaal on $\frac{5}{6}$ SKP puhul ja $\frac{1}{6}$ TABS-MFI puhul.

		Keskpankade presidentide arv nõukogus						
		16	17	18	19	20	21	22 ja rohkem
1. rühm	Hääleõiguste arv							
	Presidentide arv	5/5	5/5	5/5	4/5	4/5	4/5	<i>Teine etapp: kolme- rühmaline rotatsiooni- süsteem (vt tabel 2)</i>
Hääleõiguse sagedus	100%	100%	100%	80%	80%	80%		
2. rühm	Hääleõiguste arv							
	Presidentide arv	10/11	10/12	10/13	11/14	11/15	11/16	
Hääleõiguse sagedus	91%	83%	77%	79%	73%	69%		
Hääleõigusi kokku		15	15	15	15	15	15	

⁵ Riigipeade või valitsusjuhtide koosseisus kokku tulnud nõukogu 21. märtsi 2003. aasta otsus 2003/223/EÜ, mis käsitleb Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja artikli 10.2 muutmist (ELT L 83, 1.4.2003, lk 66).

Rotatsioonisüsteem hakkab toimima kahe rühmalisena, kui euroala liikmesriikide arv ületab 15. Esimesse rühma kuulub viis keskpanga presidenti nendest viiest euroala riigist, mis on riikide järjestuses kõrgeimal kohal. Teise rühma kuuluvad ülejäänud keskpankade presidendid. Kahel rühmal on vastavalt neli ja üksteist häält. Tagamaks, et esimesse rühma kuuluvate keskpanga presidentide hääletussagedus ei oleks väiksem kui teise rühma kuuluvate oma, on kahe rühma hääleõigused vastavalt viis ja kümme, seni kuni nõukogus on 16, 17 või 18 keskpanga presidenti. Selle ajutise kohandamise ärahoidmiseks võib nõukogu kõikide oma hääleõiguslike ja hääleõiguseta liikmete kahe kolmandikulise häälteenamusega otsustada rotatsioonisüsteemi kasutuselevõtu edasi lükata, kuni keskpankade presidentide arv ületab 18.

Kui euroala liikmesriike on vähemalt 22, tugineb rotatsioonisüsteem kolmele rühmale. Esimesse rühma kuulub viis keskpanga presidenti nendest euroala liikmesriikidest, mis on riikide järjestuses kõrgeimal kohal, ning neil on neli häält. Teise rühma kuuluvad pooled kõigi liikmesriikide keskpankade presidentidest ning nad jagavad kaheksat häält. Kolmanda rühma moodustavad ülejäänud keskpankade presidendid ja neil on kolm häält.

Rühmade suurst ja liikmesriikide keskpankade presidentide hääletussagedust kohandatakse aja jooksul nii, et need vastaksid euroala järjestikusele laienemisele kuni 27 liikmesriigini. Asjakohases etapis võtab nõukogu vastu täpsed rakendussätted oma liikmete kahe kolmandikulise häälteenamusega.

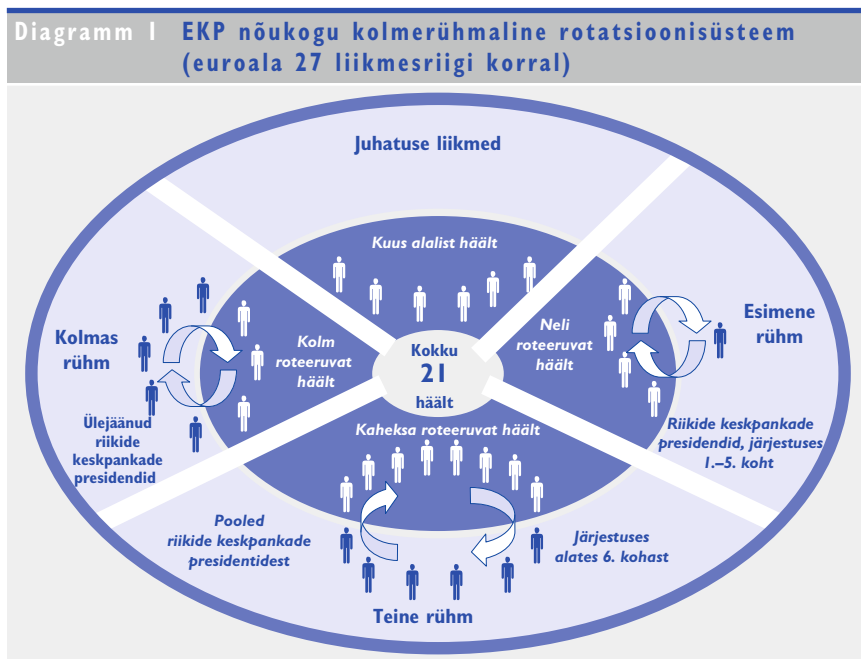
Tabel 2 Kolmerühmaline rotatsioonisüsteem (teine etapp) – keskpankade presidentide hääleõiguse sagedus								
		Keskpankade presidentide arv nõukogus						
		16-21	22	23	24	25	26	27
1. rühm	Hääleõiguste arv							
	Presidentide arv		4/5	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5
	<i>Hääleõiguse sagedus</i>		80%	80%	80%	80%	80%	80%
2. rühm	Hääleõiguste arv							
	Presidentide arv		8/11	8/12	8/12	8/13	8/13	8/14
	<i>Hääleõiguse sagedus</i>		73%	67%	67%	62%	62%	57%
3. rühm	Hääleõiguste arv							
	Presidentide arv		3/6	3/6	3/7	3/7	3/8	3/8
	<i>Hääleõiguse sagedus</i>		50%	50%	43%	43%	38%	38%
Hääleõigusi kokku		15	15	15	15	15	15	15

Finantsküsimustes hääletamine

Teatavates EKPSi põhikirjas sätestatud finantsküsimustes otsuste tegemisel arvestatakse nõukogu liikmete hääli vastavalt liikmesriikide keskpankade osalusele EKP märgitud kapitalis. Kooskõlas põhikirja artikliga 43.6 tuleb termini „EKP märgitud kapital” all mõista euroala liikmesriikide keskpankade märgitud EKP kapitali. See tähendab, et arvestusest jäetakse välja euroalaväliste liikmesriikide keskpankade märgitud osalused. Juhatuse liikmete hääli ei arvestata. Nagu eespool öeldud, võivad presidendid, kes osalusel põhinevast hääletamisest osa võtta ei saa, nimetada hääle andmiseks asendusliikme.

Põhikirja artikli 10.3 kohaselt on osalusel põhinevat hääletamist nõudvad finantsküsimused järgmised: EKP kapitali sissemaksmine ja suurendamine (artikkel 28), EKP kapitali märkimise aluste muutmine (artikkel 29), välisvaluutareservide ülekandmine EKP-le (artikkel 30), liikmesriikide keskpankade rahatulu jaotamine (artiklid 32 ja 51) ning EKP puhaskasumi ja -kahjumi jaotamine (artikkel 33).

Nõukogu teeb reeglina otsuseid osalusel põhinevate hääle lihthääleteenamusega, s.o otsus võetakse vastu, kui poolthääled esindavad rohkem kui 50% EKP märgitud kapitalist. Mõnede otsuste puhul (näiteks EKP kapitali suurendamine kooskõlas põhikirja artikliga 28.3 ning rahatulu jaotamise eeskirjade erandid kooskõlas põhikirja artikliga 32.3) on nõutav kahe kolmandikuline kvalifitseeritud hääleteenamus ning vähemalt poolte osanike poolthäääl.

Istungite aeg ja koht ning menetluse konfidentsiaalsus

Nõukogu istungid toimuvad reeglina kaks korda kuus. Nõukogu hindab põhjalikult rahanduse ja majanduse arengut ning võtab iga kuu esimesel istungil selle kohta vastu otsuseid. Kuu esimesele istungile järgneb tavaliselt pressikonverents, kus president ja asepresident annavad arutelu tulemuste kohta aru. Teisel istungil arutatakse tavaliselt EKP ja eurosüsteemi muude ülesannete ja kohustustega seotud küsimusi.

Nõukogu istungid toimuvad reeglina EKP ruumides Frankfurtis. Alates 2000. aastast peetakse kaks istungit aastas väljaspool Frankfurti euroala liikmesriikides ning need korraldab vastava riigi keskpank. Aeg-ajalt peetakse istungeid telekonverentsina. Lisaks võib otsuseid teha kirjaliku menetluse teel.

Taustinfo 8 Nõukogu liikmed (alates 1. juunist 1998 kuni 1. juulini 2004)

EKP president

Willem F. Duisenberg	alates 1. juunist 1998 kuni 31. oktoobrini 2003
Jean-Claude Trichet	alates 1. novembrist 2003

EKP asepresident

Christian Noyer	alates 1. juunist 1998 kuni 31. maini 2002
Lucas D. Papademos	alates 1. juunist 2002

Teised nõukogu liikmed

Sirkka Hämäläinen	alates 1. juunist 1998 kuni 31. maini 2003
Eugenio Domingo Solans	alates 1. juunist 1998 kuni 31. maini 2004
Tommaso Padoa-Schioppa	alates 1. juunist 1998 kuni 31. maini 2005
Otmar Issing	alates 1. juunist 1998 kuni 31. maini 2006
Gertrude Tumpel-Gugerell	alates 1. juunist 2003
José Manuel González-Páramo	alates 1. juunist 2004
Lorenzo Bini Smaghi	alates 1. juunist 2005
Jürgen Stark	alates 1. juunist 2006

Euroala liikmesriikide keskpankade presidendid

Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique

Alfons Verplaetse	alates 1. juunist 1998 kuni 28. veebruarini 1999
Guy Quaden	alates 1. märtsist 1999

Deutsche Bundesbank

Hans Tietmeyer	alates 1. juunist 1998 kuni 31. augustini 1999
Ernst Welteke	alates 1. septembrist 1999 kuni 16. aprillini 2004
Axel Weber	alates 30. aprillist 2004

(ajutiselt asepresident Jürgen Stark)

Bank of Greece

Lucas D. Papademos	alates 1. jaanuarist 2001 kuni 31. maini 2002
Nicholas C. Garganas	alates 1. juunist 2002

Taustinfo 8 Nõukogu liikmed (alates 1. juunist 1998 kuni 1. juulini 2004)

<i>Banco de España</i> Luis Ángel Rojo Jaime Caruana	1. juunist 1998 kuni 11. juulini 2000 alates 12. juulist 2000
<i>Banque de France</i> Jean-Claude Trichet Christian Noyer	alates 1. juunist 1998 kuni 31. oktoobrini 2003 alates 1. novembrist 2003
<i>Central Bank & Financial Services Authority of Ireland</i> Maurice O'Connell John Hurley	alates 1. juunist 1998 kuni 10. märtsini 2002 alates 11. märtsist 2002
<i>Banca d'Italia</i> Antonio Fazio Mario Draghi (ajutiselt presidendi kohusetäitja Vincenzo Desario)	alates 1. juunist 1998 kuni 19. detsembrini 2005 Draghi alates 16. jaanuarist 2006
<i>Banque centrale du Luxembourg</i> Yves Mersch	alates 1. juunist 1998
<i>De Nederlandsche Bank</i> Nout Wellink	alates 1. juunist 1998
<i>Oesterreichische Nationalbank</i> Klaus Liebscher	alates 1. juunist 1998
<i>Banco de Portugal</i> António José Fernandes de Sousa Vitor Constâncio	alates 1. juunist 1998 kuni 22. veebruarini 2000 alates 23. veebruarist 2000
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i> Matti Vanhala Erkki Liikanen (ajutiselt presidendi asetäitja Matti Louekoski)	alates 1. juunist 1998 kuni 15. märtsini 2004 12. juulist 2004

Kooskõlas põhikirja artikliga 10.4 on istungitel toimunu konfidentsiaalne. Kuigi selle sättega keelatakse EKP-l välja anda istungite protokolle, ei takistata sellega teavitamast üldsust nõukogu arutelude kõigist olulistest aspektidest.

EKP juhatus

Juhatus on EKP operatiivne otsustusorgan. Juhatus vastutab kõigi igapäevatöö jooksvate otsuste eest. Arvestades rahapoliitika omadusi, peab EKP reageerima ja kohanduma raha- ja kapitaliturgude kiiresti muutuvatele tingimustele, et käsitleda erijuhtusid ning tegeleda kiireloomuliste küsimustega. Seda ülesannet

saab täita üksnes organ, mille liikmed on pidevalt ja eranditult seotud EKP poliitika rakendamisega.

Koosseis

Juhatusel on kuus liiget – president, asepresident ja veel neli liiget, kes kõik on raha- ja pangandusküsimustes tunnustatud ja vastavate erialaste kogemustega isikud. Juhatuse liikmed nimetatakse ametisse euroala riikide valitsuste kokkuleppel riigipeade või valitsusjuhtide tasandil ELi Nõukogu soovitusel, kes on eelnevalt konsulteerinud Euroopa Parlamendiga ja EKP nõukoguga. Enne EKP asutamist konsulteeriti EKP esimese juhatuse liikmekandidaatide suhtes 1998. aasta mais ERI nõukoguga.

Juhatuse liikmed määratakse ametisse täistööajaga. Nende teenistustingimused (nt töötasu, pension ja muud sotsiaalkindlustushüvitised) on sätestatud EKPga sõlmitud lepingutes ning kinnitatud nõukogu poolt (ilma juhatuse liikmete häälteta). Nendes küsimustes tegutseb nõukogu sellise komitee ettepanekul, mis koosneb kolmest EKP nõukogu nimetatud liikmest ja kolmest Euroopa Liidu nõukogu nimetatud liikmest. Kolm EKP nõukogu nimetatud liiget on praegused või endised liikmesriikide keskpankade presidendid ning ELi Nõukogu nimetatud liikmed on valitud majandus- ja rahandusministrite nõukogu liikmete hulgast.

Ülesanded

Juhatuse põhiülesanded on järgmised:

- nõukogu istungite ettevalmistamine;
- euroala rahapoliitika teostamine kooskõlas EKP nõukogu suuniste ja otsustega ning vajalike juhiste andmine euroala riikide keskpankadele;
- EKP igapäevase töö juhtimine;
- nõukogu poolt talle antud õiguste, sealhulgas regulatiivsete õiguste kasutamine.

Nõukogu istungite ettevalmistamine hõlmab istungite päevakorra koostamist, nõukogu aruteludeks vajalike dokumentide ettevalmistamist ning otsustamist vajavate küsimuste nimetamist. Seega on juhatusel praktiliselt, kuigi mitte formaalselt, õigus algatada nõukogu otsuseid.

Rahapoliitika teostamine on EÜ asutamislepinguga juhatuse ainupädevusse antud ülesanne ning nõukogu seda ülesannet seega täita ei tohi. Vastutust rahapoliitika teostamise eest kinnitab juhatuse õigus võtta vastu EKP suuniseid, mis on adresseeritud euroala liikmesriikide keskpankadele. Selle ülesande andmine juhatusel tagab EKP suutlikkuse reageerida ja kohanduda raha- ja kapitaliturgude kiiresti muutuvatele tingimustele, et käsitleda erijuhte ning tegeleda kiireloomuliste küsimustega.

EKP põhikirjaga ettenähtud aruannete hulgast⁶ võtab juhatus nõukogu antud volituste alusel vastu ja avaldab kuuaruanded (EKPSi põhikirja artikkel 15.1), iganädalased konsolideeritud finantsaruanded (artikkel 15.2) ning koondbilansi (artikkel 26.3). Samuti on talle antud õigused seoses EKP välisvaluutareservide vahendite haldamisega. Lisaks vastutab juhatus ka kolmandatele isikutele sanktsioonide kehtestamise eest, kui nad ei täida EKP määrusi (vt jagu 2.5.3).

EKP jooksva tegevuse juhtimisel vastutab juhatus ka EKP-sisese struktuuri korraldamise eest ning EKP töötajate valiku, ametisse nimetamise ja edutamise eest (vt jagu 6.2).

Töökord

Nagu nõukogu, tegutseb ka juhatus ühiselt. EKPSi põhikirja artiklis 11.5 on sätestatud, et „igal isiklikult kohaloleval juhatusel liikmel on õigus hääletada ning tal on selleks üks hääl”. Ühise vastutuse põhimõte tähendab, et otsuseid tehakse ühise arutelu järel ning kõik liikmed vastutavad nende eest ühiselt.

Juhatusel toimuvad praegu vähemalt kord nädalas. Juhatus teeb tavapäraselt otsuseid isiklikult kohal viibinud liikmete lihtääletamusega. Häälte võrdse jagunemise korral on otsustav hääl presidendil.

EKP presidendi erikohustused

Juhatusel liikmena on EKP president esimene võrdsete seas ning juhatusel otsused on talle siduvad. Sellegipoolest antakse EKPSi põhikirjaga presidendile tähtsam roll, kuna teatavaid olulisi toiminguid võib teha üksnes tema (või tema äraolekul asepresident). Ta on EKP kõigi kolme otsustusorgani juht, omab nõukogus ja juhatusel otsustavat häält, esindab EKPD väljaspool (näiteks rahvusvahelisel tasandil), esitab EKP aastaaruande Euroopa Parlamendile ja ELi Nõukogule ning tal on õigus osaleda majandus- ja rahandusministrite nõukogu ja eurogrupi istungitel. EKP kodukorra kohaselt ei või juhatusel liikmete individuaalseid kohustusi käsitlevaid otsuseid seoses EKP jooksva tegevusega teha, kui president on nende vastu.

EKP üldnõukogu

Üldnõukogu on institutsiooniline ühenduslülid eurosüsteemi ja euroalavälise liikmesriikide keskpankade vahel. Tema olemasolu, koosseis ja vastutus tulenevad majandus- ja rahaliidu lõimumise eri tasemetest (vt jagu 1.2.2). Üldnõukogu kui selline läheb laiali, kui kõik ELi liikmesriigid on omavääringuna võtnud kasutusele euro.

Üldnõukogu kui EKPSi otsustusorgani staatus rõhutab seda, kui oluliseks on asutamislepingu koostajad pidanud sidemete säilitamist ja koostööd nende ELi liikmesriikide keskpankadega, kes ei ole veel eurot kasutusele võtnud.

⁶ Aastaaruanded võtab vastu nõukogu ning lähenemisaruanded üldnõukogu.

Koosseis

Üldnõukogusse kuuluvad EKP president ja asepresident ning ELi liikmesriikide keskpankade presidendid. Seega on üldnõukogul hetkel 27 liiget. Ülejäänud neli juhatuse liiget võivad koosolekutel osaleda, aga neil ei ole hääleõigust. Ühinevate riikide (hetkel Bulgaaria ja Rumeenia) keskpankade presidendid osalevad vaatlejana. Nagu ka nõukogu puhul, võivad ELi Nõukogu president ning Euroopa Komisjoni liige osaleda üldnõukogu koosolekutel, aga ka neil ei ole hääleõigust.

Ülesanded

Üldnõukogu täidab ERI-lt ülevõetud ülesandeid, mida EKP peab endiselt täitma EMU kolmandas etapis, kuna kõik liikmesriigid ei ole eurot kasutusele võtnud. Seepärast vastutab ta eelkõige nõustamise eest eurosüsteemiga ühinemise ettevalmistustel. Seoses sellega võtab üldnõukogu vastu asutamislepinguga nõutud lähenemisarandeid (vt jagu 1.2.2).

Üldnõukogu jälgib ka vahetuskursimehhanismi ERM2 toimimist (vt jagu 3.2.1). Seoses sellega hindab ta iga osaleva euroalavälise vääringu ja euro vahelise kahepoolse vahetuskursi jätkusuutlikkust. Üldnõukogus toimub ka raha- ja vahetuskursipoliitika kooskõlastamine ning ERM2 sekkumis- ja rahastamismehhanismi haldamine.

Peale selle teeb üldnõukogu järgmist:

- jälgib, kas ELi liikmesriikide keskpangad ja EKP järgivad EÜ asutamislepingu artiklit 101 (arvelduslaenu ja krediitid) ja 102 (rahaasutustes eesõiguste andmise keeld) (vt jagu 2.5.5);
- aitab kaasa sellistele tegevustele, nagu EKP nõuandev funktsioon ning statistilise teabe kogumine (vt jaod 2.5.4 ja 3.5);
- on konsultandiks raamatupidamise ja finantsaruandluse eeskirjade muutmisel, EKP kapitali märkimise aluste ja EKP töötajate teenistustingimuste kindlaksmääramisel.

EKP president peab teavitama üldnõukogu nõukogu tehtud otsustest, et tagada euroalaväliste liikmesriikide keskpankade presidentide otsene teavitamine nõukogu aruteludest.

Töökord

Üldnõukogul on oma töökord ning tema eesistuja on EKP president või viimase äraolekul asepresident. Tavapärastelt koguneb üldnõukogu neli korda aastas Maini-äärses Frankfurdis; istungid võivad toimuda ka telekonverentsi teel.

2.5.2 Poliitiliste otsuste järjepidev rakendamine

Selleks et tagada EKP poliitika järjepidev rakendamine ja süsteemi ühtsuse püsimine, annab EKP välja suuniseid ja juhiseid eurosüsteemi operatsioonide deentraliseeritud teostamiseks. Samuti korraldab ja toetab ta EKPSi-sisese koostöö jaoks loodud komiteede tööd. EKP on ka mitme ühise

operatsioonisüsteemi keskmeks, millega tagatakse reaajas teabevahetus EKP ja liikmesriikide keskpankade vahel ning mis seega võimaldab EKP-l jälgida kõiki detsentraliseeritud operatsioone ning tagada suuniste ja juhiste järgimine.

Eurosüsteemisised õigusaktid

Eurosüsteemiseseid õigusakte on kolme liiki ja need on:

- EKP suunised;
- EKP juhised;
- siseotsused.

EKP suunised ja EKP juhised on teatavat laadi õiguslikult siduvad ja täitmisele pööratavad dokumendid. Need kehtestatakse, et tagada detsentraliseeritud operatsioonide ühtne teostamine liikmesriikide keskpankade poolt kooskõlas sisese pädevuse jaotusega.

Kuna EKP suunised ja juhised on osa ühenduse õigusest, on need juba kehtivate ja järgnevate liikmesriigi õigusaktide suhtes ülimuslikud (ülimuslikkuse põhimõte).⁷ EKP suuniste ja juhiste järgimise tagamine on nõukogu ülesanne. Juhatus toetab nõukogu selle ülesande täitmisel korrapäraste vastavusaruannetega.

EKP on pädev võtma vastu ka siseotsuseid eurosüsteemi organisatsioonilistes, halduslikes või finantsküsimumustes. Need siseotsused on samuti õiguslikult siduvad kõigile eurosüsteemi liikmetele.

EKP suuniste, juhiste ja siseotsuste vastuvõtmise ametlikke nõudeid ei ole määratletud ei asutamislepingus ega põhikirjas, vaid need on sätestatud EKP kodukorras ning nende puhul järgitakse ühenduse õiguse üldpõhimõtteid.

Arvestades, et nende dokumentide õigusjõud on üksnes eurosüsteemisene, ei kehti ühenduse õiguse alusel kohustust EKP suuniseid, juhiseid ja siseotsuseid avaldada. Läbipaistvuse huvides EKP siiski üldiselt avaldab suuniseid ja siseotsuseid, mis on turuosaliste ja üldsuse jaoks olulised. Need vähesed õigusaktid, mida ei avaldata, käsitlevad reeglina üksikasjalikke tehnilisi ja tööga seotud küsimusi, eeskätt neid, milles operatiivsetel põhjustel tehakse muudatusi tõenäoliselt sageli.

EKP suunised

EKP suunistes sätestatakse liikmesriikide keskpankade poolt eurosüsteemi operatsioonide detsentraliseeritud teostamise ja statistika kogumise üldraamistik ja põhieeskirjad.

Kuna EKP suunised on eurosüsteemi sisesed ning suunatud üksnes euroala liikmesriikide keskpankadele, ei mõjuta need otse ega eraldi liikmesriikide keskpankade osapoolte seadusejärgseid õigusi. Nende jõustamiseks peavad liikmesriikide keskpangad suuniste sätteid oma suhetes osapooltega põhjendama.

⁷ Siiani ei ole siiski esinenud EKP suuniste ja liikmesriigi õiguse vahel vastuolusid; EKP on alati üritanud tagada oma suuniste kooskõla liikmesriikide õigusega.

Arvestades euroala riikide finantsturustruktuuri ja õigusüsteemide erinevusi, on EKP suuniste puhul võetud arvesse vajadust jätta selliseks põhjendamiseks pisut vabadust, kuivõrd see on kooskõlas euroala ühtse rahapoliitika nõuetega. Olenevalt liikmesriikide keskpankade õiguslikest korraldustest, reguleerivad selliseid suhteid kas keskpankade ja nende osapoolte vahel sõlmitud lepingud või osapooltele suunatud õigusaktid. Kuigi sätete formaalne põhjendamine võib riigiti erineda, ei mõjuta see siiski nende sisu.

Kooskõlas EKP kodukorraga võtab suunised vastu nõukogu ning seejärel edastatakse need euroala liikmesriikide keskpankadele. Suunistes muudatuste tegemise lihtsustamiseks võib nõukogu otsustada delegeerida oma suuniste vastuvõtmise õiguse juhatasele, tingimusel et ta määrab kindlaks delegeeritud pädevuse piirid ja kohaldamisala.

EKP juhised

EKP juhised võtab vastu juhatus. Nende eesmärk on tagada rahapoliitiliste otsuste ja suuniste rakendamine, andes euroala liikmesriikide keskpankadele spetsiaalseid ja üksikasjalikke juhiseid. Üks hea näide juhatase antud juhistest on avaturuoperatsioonide teostamiseks antud juhised (vt jagu 3.1.3).

Siseotsused

Siseotsused käsitlevad siseseid organisatsioonilisi või haldusküsimusi. Need otsused on ebatüüpilised selles mõttes, et need ei ole suunatud kindlatele isikutele, ent on eurosüsteemi liikmetele õiguslikult siduvad.

Sellised otsused on näiteks (kõik Euroopa Liidu Teatajas avaldatud) EKP otsused seoses järgmisega:

- üldsuse juurdepääs EKP dokumentidele ja arhiivile;
- liikmesriikide keskpankade osakaal EKP kapitali märkimise aluses;
- EKP kapitali sissemaksmine;
- euro pangatähtede emiteerimine ning
- rahatulu jaotamine liikmesriikide keskpankade vahel.

Eurosüsteemi/EKPSi komiteed ja personalikonverents

EKPSi komiteed asutas nõukogu EKP kodukorra artikli 9 alusel EKP otsustusorganite töö abistamiseks. EKPSi komiteed annavad nõu oma pädevusse kuuluvates küsimustes ning lihtsustavad otsustusprotsessi ja otsuste rakendamist.

EKPSi komiteede eesistujaks on tavaliselt EKP kõrgemad ametnikud ning komiteed annavad juhatase kaudu nõukogule aru. EKPSi komiteedesse kuuluvad üldjuhul ainult eurosüsteemi keskpankade töötajad. Euroalaväliste liikmesriikide keskpankade esindajad võtavad koosolekutest osa, kui EKPSi komitee tegeleb küsimustega, mis kuuluvad üldnõukogu pädevusse. Vajadusel võidakse EKPSi komitee koosolekule osalema kutsuda ka teiste pädevate asutuste esindajaid, näiteks pangajärelevalve komitee puhul liikmesriikide järelevalveasutusi.

Hetkel eksisteerib 12 EKPSi komiteed. Lisaks pangajärelevalve komiteele (BSC), mille ülesanded seonduvad EKPSi põhikirjajärgsete ülesannetega krediitiasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvel ja finantssüsteemi stabiilsuse puhul (kirjeldatud jaos 3.7), on need komiteed järgmised.

- **Raamatupidamise ja rahatulu komitee (AMICO)** annab nõu kõigis eurosüsteemiseses küsimustes seoses raamatupidamise, finantsaruandluse ja rahatulu jaotamisega.
- **Pangatähtede komitee (BANCO)** edendab eurosüsteemisest koostööd euro pangatähtede valmistamisel, emiteerimisel ja sellele järgneval käitlemisel.
- **Avalike suhete komitee (ECCO)** aitab EKPd kommunikatsioonipoliitika puhul, eriti mitmekeelsete väljaannetega seotud küsimustes.
- **Infotehnoloogia komitee (ITC)** aitab ühiseid operatsioonisüsteeme toetavate IT-võrkude ja sideinfrastruktuuri väljatöötamisel, rakendamisel ja hooldamisel.
- **Siseaudiitorite komitee (IAC)** töötab välja eurosüsteemi operatsioonide auditeerimise ühtsed standardid ning auditeerib eurosüsteemi ja EKPSi tasandil ühiseid projekte ja operatsioonisüsteeme.
- **Rahvusvaheliste suhete komitee (IRC)** abistab EKPd tema põhikirjast tulenevate ülesannete täitmisel seoses rahvusvahelise koostööga ning on selles valdkonnas ühist huvi pakkuvates küsimustes arvamuste vahetamise kohaks.
- **Õiguskomitee (LEGCO)** annab nõu EKP põhikirjast tulenevate ülesannetega seotud õigusküsimustes.
- **Turuoperatsioonide komitee (MOC)** abistab eurosüsteemi rahapoliitiliste operatsioonide ja välisvaluutatehingute teostamisel ning EKP välisvaluutareservide haldamisel ning ERM 2 opereerimisel.
- **Rahapoliitika komitee (MPC)** annab nõu peamiselt strateegilistes ja pikemaajalistes küsimustes, mis on seotud raha- ja vahetuskursipoliitika kujundamisega, ning vastutab eurosüsteemi ekspertide euroala makromajanduslike arengute korrapäraste ettevaadete eest (vt jagu 3.1.2).
- **Makse- ja arveldussüsteemide komitee (PSSC)** annab nõu TARGETi opereerimisel ja hooldamisel, üldise maksesüsteemide poliitika ja ülevaadete puhul ning keskpankadele väärtpaperite kliiringu ja arvelduse valdkonnas oluliste teemade puhul.
- **Statistikakomitee (STC)** annab nõu EKP ja liikmesriikide keskpankade kogutava statistika kavandamisel ja koostamisel.

Selleks et edendada personalijuhtimise vallas eurosüsteemi/EKPSi keskpankade veelgi suuremat koostööd ja meeskonnavaimu, pani EKP nõukogu aluse personalikonverentsile, andes sellega ELi keskpankade personalijuhtide

pikaajalisele koostööle kindla vormi. Arvestades liikmesriikide keskpankade ja EKP ainupädevust selles valdkonnas, võimaldab personalikonverents asjakohaste põhimõtete ja tavadega seotud kogemuste, teadmiste ja teabe vahetamist, mis muu hulgas aitab leida võimalusi ühiseks koolitustegevuseks ja arendada personalivahetust soodustavaid meetmeid.

Ühtsed operatsioonisüsteemid

EKP ja riikide keskpangad on sisse seadnud mitmeid süsteeme detsentraliseeritud operatsioonide hõlbustamiseks. Need süsteemid pakuvad eurosüsteemi funktsionaalsele ühtsusele logistilist tuge.

Ühtsed operatsioonisüsteemid hõlmavad infosüsteeme, rakendusi ja menetlusi. Need on korraldatud vastavalt nn *hub-and-spoke* meetodile, mille järgi on nende keskmeks EKP. Süsteemide omanikud on pädevad EKPSi komiteed ning süsteeme haldavad EKP vastava valdkonna pädevad isikud.

Eurosüsteemi operatsioonide jaoks kasutatakse järgmisi ühtseid operatsioonisüsteeme:

- pakkumismenetluse ja kahepoolse turule sekkumise süsteemid, mis tagavad kindla ja kiire juhiste edastamise detsentraliseeritud rahapoliitiliste operatsioonide teostamiseks;
- muude kui statistiliste andmete vahetamise süsteem, mida kasutatakse liikmesriikide keskpankade ning EKP igapäevaste bilansandmete edastamiseks, mis teatatakse EKP likviidsusjuhtimise osakonnale ja mida kasutatakse igapäevasel rahaturuanalüüsil;
- ühtne kontorisüsteem, mida liikmesriikide keskpangad kasutavad EKP välisvaluutareservidega teostatavate tehingute registreerimiseks ja töötlemiseks ning mida EKP kasutab oma vahenditega seotud tehinguteks ning positsioonide, piirangute, riskide ja tulemuste jälgimiseks;
- valuutateabesüsteem, mis jälgib liikmesriikide keskpankade pangatähtede varusid, et teha kindlaks võimalikud euro pangatähtede puudujäägid ja ülejäägid eurosüsteemi eri juurdepääsupunktides. Süsteem võimaldab parandada tasakaalustamatust, suunates pangatähtede ülemäärased varud ühest riigist välja, et kompenseerida võimalikku puudujääki teises.

Muud ühtsed operatsioonisüsteemid hõlmavad euroalaväliste liikmesriikide keskpanku:

- TARGETi süsteem (vt jagu 3.3);
- CebaMail, mis on suletud elektronpostisüsteem turvaliseks teabevahetuseks ELi keskpankade vahel;
- telekonverentsisüsteem, mis on suletud ja turvaline süsteem EKPSi liikmete vahel telekonverentside pidamiseks presidentide ja ekspertide tasandil;

- võltsingute jälgimise süsteem, mis võimaldab volitatud isikutega turvaliselt jagada tsentraliseeritud teavet euro pangatähtede võltsingute kohta Euroopa Liidus;
- statistiliste andmete vahetamise süsteem, mis võimaldab EKPSis ühtses formaadis statistiliste andmete turvalist ja kiiret edastust;
- rahaloomeasutuste statistika ja rahapoliitika andmebaas, mis on rahaloomeasutuste keskregister, kuhu kuuluvad asutused, kes edastavad raha- ja pangandusstatistikat. Nende hulgas on krediidiasutused, kelle suhtes kehtib kohustusliku reservi nõue. Andmebaasis on loetletud ka varad, mida võib kasutada tagatisena eurosüsteemi päevasiseste laenu- ja rahapoliitiliste operatsioonide puhul.

Eurosüsteemisisene aruandlus

Arvestades operatsioonide detsentraliseerimise kõrget taset, on vaja ulatuslikku eurosüsteemisisest aruandlust, et EKP otsustusorganitel oleks kogu teave ja kõik andmed, mis on vajalikud EKP poliitika tsentraliseeritud rakendamiseks ning seega eurosüsteemi funktsionaalse ühtsuse säilitamiseks.

Eurosüsteemi operatsioone kajastatakse peaaegu eranditult liikmesriikide keskpankade bilanssides ning need loovad ulatusliku eurosüsteemisisese tasakaalu. Operatsioonid tulenevad peamiselt piiriülestest tehingutest TARGETi süsteemi kaudu (vt jagu 3.1.1), mis on aluseks kahepoolsetele nõuetele ja kohustustele liikmesriikide keskpankade vahel nende kohalikel kontodel, ent tulenevad ka korrast, mille alusel lastakse euro pangatähti perioodiliselt eurosüsteemi keskpankade vahel ringlusse (vt jagu 3.4). Ent ühisraha piirkonnas on analüüsi- ja tegevuseesmärkidel olulised üksnes nende operatsioonide koond- ja konsolideeritud tulemused. Sellises kontekstis on oluline, et liikmesriikide keskpankade teostatud operatsioone võetakse arvesse ja neist antakse aru vastavalt ühtlustatud meetodile, ning et eurosüsteemisisene tasakaal on nõuetekohaselt konsolideeritud.

Nõukogu on võtnud põhikirja artikli 26.4 alusel vastu eeskirjad eurosüsteemi raamatupidamise ja finantsaruandluse kohta.⁸ Nende eeskirjade alusel koostatakse EKP ja liikmesriikide keskpankade aruanded soetusmaksumuse põhjal, mida kohandatakse, et hõlmata turukõlblike väärtpaberite, kulla ning kõigi ülejäänud välisvääringus nomineeritud bilansiliste ja bilansiväliste varade ja kohustuste turuväärtust.

Arvestades ulatuslikke riske, millega eurosüsteem välisvaluuta vahenditega seoses kokku puutub, tuleks eritähelepanu pöörata ettevaatlikkusele. Ettevaatlikku lähenemisviisi kasutatakse eelkõige realiseerimata kasumi ja realiseerimata kahjumi erinevaks käsitlemiseks tulu kindlakstegemise eesmärgil. Seega realiseeritud finantskasum ja kogu finantskahjum (nii realiseeritud kui ka realiseerimata) kajastub kasumi- ja kahjumiaruandes; realiseerimata finantskasum kantakse ümberhindluskontole. Eurosüsteemi keskpankade vastastikused nõuded ja kohustused tasaarveldatakse üksteisega nii, et konsolideeritud finantsaruanded

⁸ 5. detsembri 2002. aasta suunis EKP/2002/10 raamatupidamise ja finantsaruandluse õigusliku raamistiku kohta Euroopa Keskpankade Süsteemis (ELT L 58, 3.3.2003, lk 1).

kajastavad üksnes eurosüsteemi positsiooni kolmandate isikute ees.

Liikmesriikide keskpangad saadavad bilansiandmeid EKP-le iga päev. EKP kasutab neid andmeid eelkõige igapäevaseks rahaturuanalüüsiks, mis on vajalik rahapoliitika teostamiseks. Need on aluseks ka eurosüsteemi igapäevasele konsolideeritud finantsaruandele ning konsolideeritud aastabilansile.

Eurosüsteemi detsentraliseeritud tegevuse ülesehitus nõuab ka suures mahus muude kui finantsandmete aruandlust. Hea näide on aruanded, mis võimaldavad EKP-l kontrollida liikmesriikide keskpankade vastavust EKP suunistele ja juhistele. Teine näide on liikmesriikide keskpankade korrapärased aruanded pangatähtede voogudest euroalal, mille eesmärk on teha kindlaks eurosüsteemi eri juurdepääsupunktides euro pangatähtede potentsiaalsed puudujäägid ja ülejäägid.

2.5.3 EKP ÕIGUS ANDA VÄLJA ÕIGUSAKTE

Eurosüsteemile antud ülesannete täitmisel võib EKP võtta vastu ka õigusakte, millel on otsene mõju teistele isikutele peale eurosüsteemi liikmesriikide keskpankade (EÜ asutamislepingu artikli 110 lõige 1 ja EKPSi põhikirja artikkel 34.1). Need dokumendid on **EKP määrused** ja **EKP otsused**.

EKP õigus anda välja õigusakte võimaldab tal täita oma volitusi autonoomselt ja ühenduse institutsioonide või liikmesriikide õigusaktidele tuginemata. Ent kooskõlas piiratud volituste põhimõttega võib EKP kasutada oma õigust anda välja õigusakte sellisel määral, mis on *vajalik* eurosüsteemi ülesannete täitmiseks.

Ettevõtted, kes ei täida EKP määrustest ja otsustest tulenevaid kohustusi, võivad saada trahvi, mille EKP võib määrata kooskõlas asutamislepingu artikli 110 lõikega 3 ning põhikirja artikliga 34.3. EKP kasutab seda õigust täiendavates õigusaktides⁹ sätestatud piires ja tingimustel.

Kõik EKP võetud õiguslikult siduvad meetmed võib läbi vaadata või neid tõlgendada Euroopa Kohus.

EKP määrused

Nii nagu Euroopa Ühenduse seadusandlike organite vastu võetud määrused, on ka EKP määrused kohaldatavad üldiselt, siduvad tervikuna ja kohaldatavad vahetult kõigis euroala riikides. *Üldine kohaldatavus* tähendab, et neid kohaldatakse piiramatult arvu isikute ja juhtude suhtes. *Vahetult kohaldatav* tähendab, et EKP määrusi ei pea liikmesriigi õigusse üle võtma. *Siduvate* õigusaktidena kehtestatakse nendega otseseid kohustusi kolmandatele isikutele.

⁹ Nõukogu 23. novembri 1998. aasta määrus (EÜ) nr 2532/98 Euroopa Keskpanga volituste kohta rakendada sanktsioone (EÜT L 318, 27.11.1998, lk 4).

EKP määruseid võtab vastu EKP nõukogu ning need kirjutatakse alla EKP presidendi nimel. Nõukogu võib otsustada delegeerida oma EKP määruste vastuvõtmise volituse EKP juhatusele, kuid seda tehes peab ta määrama kindlaks delegeeritud volituste piirangud ja ulatuse.

Selleks, et EKP määrused oleks siduvad ja jõustuksid, tuleb need avaldada Euroopa Liidu Teatajas kõigis ühenduse ametlikes keeltes.

Siiani on EKP võtnud vastu määrusi kohustuslike reservide kohaldamise kohta,¹⁰ rahaloomeasutuste sektori koondbilansi koostamiseks vajalike andmete kohta,¹¹ makstud ja võetud intressimäärade statistika andmete kohta¹² ning EKP volituste kohta kehtestada sanktsioone.¹³

EKP otsused

EKP otsused on tervikuna siduvad isikute jaoks, kellele need on suunatud, ning jõustuvad alates neile teatamisest. Neid võib adresseerida mis tahes juriidilisele või füüsilisele isikule, sealhulgas euroala liikmesriikidele.

EKP otsuseid võib võtta vastu nõukogu või juhatus vastavalt oma pädevusele. Juhatus vastuvõetud otsuseid võib asjaomane isik nõukogus vaidlustada.

EKP otsused on suunatud euroala liikmesriikidele, kui EKP kiidab heaks emiteeritavate müntide mahu kooskõlas EÜ asutamislepingu artikli 106 lõikega 2. Teistele isikutele suunatud otsused on üldiselt seotud EKP kehtestatud sanktsioonidega, kui ei täideta tema määrusi, näiteks kohustusliku reservi nõude rikkumise korral.

Kõik EKP otsused antakse välja nende adressaatide keel(t)es. EKP võib otsustada avaldada oma otsused Euroopa Liidu Teatajas ning siis avaldatakse need kõigis ühenduse ametlikes keeltes.

2.5.4 EKP nõuandev tegevus

Nõuandjana võib EKP võtta vastu soovitusi ja arvamusi oma pädevusvaldkonnas. EKP soovitusel ja arvamused on mittesiduvad õigusaktid, mis antakse välja nende adressaatide keel(t)es. Kui need on üldised, võib EKP otsustada need avaldada Euroopa Liidu Teatajas ning siis avaldatakse need kõigis ühenduse ametlikes keeltes.

¹⁰Euroopa Keskpanga 12. septembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1745/2003 kohustuslike reservide kohaldamise kohta (EKP/2003/9), ELT L 250, 2.10.2003, lk 10.

¹¹Euroopa Keskpanga 22. novembri 2001. aasta määrus (EÜ) nr 2423/2001 rahaloomeasutuste sektori koondbilansi kohta (EKP/2001/13), EÜT L 333, 17.12.2001, lk 1, viimati muudetud Euroopa Keskpanga 18. septembri 2003. aasta määrusega (EÜ) nr 1746/2003 (EKP/2003/10), ELT L 250, 2.10.2003, lk 17.

¹²Euroopa Keskpanga 20. detsembri 2001. aasta määrus (EÜ) nr 63/2002 rahaloomeasutustes kodumajapidamiste ning kaupu ja mittefinantsteenuseid tootvate ettevõtete hoiuste ja laenude suhtes kohaldatavate intressimäärade statistika kohta (EKP/2001/18), EÜT L 10, 12.1.2002, lk 24.

¹³Euroopa Keskpanga 23. septembri 1999. aasta määrus (EÜ) nr 2157/1999 Euroopa Keskpanga volituste kohta sanktsioonide rakendamiseks (EKP/1999/4), EÜT L 264, 12.10.1999, lk 21.

EKP soovitused

EKP soovitusi on kaht tüüpi:

- ühenduse õiguse mõistes on EKP soovitused dokumendid, millega EKP võib alगतada oma pädevusse kuuluvates küsimustes ühenduse õigusakte;
- tavamõistes on EKP soovitused dokumendid, millega EKP soovib alगतada meetmete võtmist.

Ühenduse õigusaktide alगतamine

EKP-l on koos Euroopa Komisjoniga õigus alगतada ühenduse teisest õigusaktide vastuvõtmist, millega täiendatakse või muudetakse EKPSi põhikirja. Komisjon võib esitada ettepanekuid kõigis valdkondades, milles EKP võib anda soovitusi, ent siiani ei ole ta seda õigust üldiselt kasutanud. Enne õigusakti vastuvõtmist peab ELi Nõukogu konsulteerima osapoolega, kes oma algatusõigust ei kasutanud. Näiteks konsulteeritakse komisjoniga, kui EKP teeb õigusakti ettepaneku, ja vastupidi.

Täiendavad õigusaktid

EÜ asutamislepingu artikli 107 lõikega 6 ja EKPSi põhikirja artikliga 42 on määratud kindlaks valdkonnad, milles EÜ asutamislepinguga nõutakse põhikirja täiendavaid õigusakte. Need valdkonnad on põhiliselt seotud piirangute ja tingimustega, mille alusel EKP võib krediitdiasutustelt nõuda euroala liikmesriikide keskpankades kohustusliku reservi hoidmist (vt jagu 3.1.3), koguda statistilisi andmeid (vt jagu 3.5), kasutada oma seadusandlikke volitusi (vt jagu 2.5.3), suurendada oma kapitali (vt jagu 3.8) või taotleda täiendavaid sissemakseid välisvaluutareservide vahenditesse (vt jagu 3.2.2). ELi Nõukogu võttis vastu nimetatud täiendavad õigusaktid – peamiselt EKP soovitude¹⁴ põhjal – majandus- ja rahaliidu kolmanda etapi alguses kooskõlas EÜ asutamislepingu artikliga 123.

EKPSi põhikirja muutmine

Lisaks asutamislepingu muutmise tavapärasele korrale (EÜ asutamislepingu artikkel 48) on EÜ asutamislepingus sätestatud kaks erimenetlust EKPSi põhikirja muutmiseks:

- i. **lihtsustatud muutmiskord**, mis on sätestatud EÜ asutamislepingu artikli 107 lõikes 5 ning põhikirja artiklis 41;
- ii. **volitusklausel**, mis on sätestatud põhikirja artiklis 10.6 ja kehtestati Nice'i lepinguga 2003. aasta veebruaris.

¹⁴Vt soovitus (EKP/1998/8) nõukogu määruse (EÜ) vastuvõtmiseks seoses kohustuslike reservide kohaldamisega Euroopa Keskpanga poolt (EÜT C 246, 6.8.1998, lk 6); soovitus (EKP/1998/9) nõukogu määruse (EÜ) vastuvõtmiseks seoses Euroopa Keskpanga volitustega sanktsioonide rakendamiseks (EÜT C 246, 6.8.1998, lk 9); soovitus (EKP/1998/10) nõukogu määruse (EÜ) vastuvõtmiseks seoses statistilise teabe kogumisega Euroopa Keskpanga poolt (EÜT C 246, 6.8.1998, lk 12); soovitus (EKP/1998/11) nõukogu määruse (EÜ) vastuvõtmiseks seoses Euroopa Keskpanga kapitali suurendamise piirangute ja tingimustega (EÜT C 411, 31.12.1998, lk 10); soovitus (EKP/1999/1) nõukogu määruse (EÜ) vastuvõtmiseks seoses Euroopa Keskpanga poolsete täiendavate välisvaluutareservinõuetega (EÜT C 269, 23.9.1999, lk 9).

Lihtsustatud muutmiskorda kohaldatakse mitmete tegevusvaldkondade suhtes, näiteks statistika, raamatupidamise, avaturu- ja krediidioperatsioonide, kohustusliku reservi, kliiringu- ja maksesüsteemide, välisoperatsioonide ja rahatulu jaotamise suhtes. See võimaldab ELi Nõukogul kohandada Euroopa Parlamendi nõusolekul põhikirja tehnilisi sätteid, kui see on vajalik, ilma et tuleks kasutada asutamislepingu muutmise tavapärasel viisil, s.o valitsustevahelist konverentsi ja ELi liikmesriikide poolset ratifitseerimist. Siiani ei ole lihtsustatud muutmiskorda siiski kasutatud.

Põhikirja artiklis 10.6 sätestatud **volitusklausel** võimaldab muuta nõukogu hääletuskorda ELi Nõukogu otsusega. Ent arvestades selliste muudatuste kaugeleulatavat mõju, võtab ELi Nõukogu need otsused vastu riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil. Volitusklausli kasutamine algatati 2003. aastal. EKP soovitusel põhjal muutis ELi Nõukogu põhikirja artiklit 10.2. Muudatus jõustus 1. mail 2004 (vt jagu 2.5.1).

Muud soovitused

Tavamõistes võivad EKP soovitused olla dokumendid, millega EKP kutsub ühenduse institutsioone või liikmesriike üles võtma meetmeid (mitte üksnes õiguslikku laadi). Näiteks soovib EKP eurosüsteemi liikmesriikide keskpangade välisaudiitorite nimetamise ELi Nõukogusse kooskõlas EKPSi põhikirja artikliga 27.1. EKP soovitused liikmesriikidele on peamiselt seotud riigiasutustega statistikaküsimustes tehtava koostööga. Näiteks EKP soovitus mõnede liikmesriikide statistikaametitele (muudele kui liikmesriikide keskpangad) seoses statistiliste andmete esitamise nõuetega maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni statistika vallas.¹⁵ Teine näide on EKP soovitus euroala liikmesriikidele selliste sätete tühistamise kohta, millega piiratakse riigi vääringsus nomineeritud müntide hulka, mida võib ühe makse tegemisel kasutada.¹⁶

EKP arvamused

EKP arvamus avaldatakse:

- kui ühenduse institutsioonid või liikmesriigid konsulteerivad EKPga kooskõlas asutamislepingu või põhikirja sätetega; või
- EKP enda algatusel, s.t kui EKP peab seda oma pädevusse kuuluvates küsimustes asjakohaseks.

Ühenduse seadusandlikud organid peavad EKPga konsulteerima kõigi ühenduse õigusaktide eelnõude puhul, mis kuuluvad EKP pädevusse. Samuti peavad nõukogu otsuses¹⁷ sätestatud piires ja tingimustel konsulteerima EKPga ELi

¹⁵2. mai 2003. aasta soovitus (EKP/2003/8) Euroopa Keskpannga statistikaaruandluse nõuete kohta maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni statistika ning rahvusvaheliste reservide skeemi valdkonnas (ELT C 126, 28.5.2003, lk 7).

¹⁶6. detsembri 2001. aasta soovitus (EKP/2001/17) euroala liikmesriikidele selliste sätete tühistamise kohta, millega piiratakse riigi valuutas nomineeritud müntide hulka, mida võib ühe makse tegemisel kasutada (EÜT C 356, 14.12.2001, lk 9).

¹⁷Nõukogu 29. juuni 1998. aasta otsus 98/415/EÜ riikide ametiasutuste konsulteerimise kohta Euroopa Keskpanngaga seoses õigusaktide eelnõudega (EÜT L 189, 3.7.1998, lk 42).

liikmesriigid õigusaktide eelnõude puhul, mis kuuluvad EKP pädevusse. Need valdkonnad hõlmavad valuutaküsimusi, maksevahendeid, keskpankasid, raha-, finants-, pangandus-, maksesüsteemide ja maksebilansi statistika kogumist, koostamist ja levitamist ning finantsasutuste suhtes kohaldatavaid eeskirju määral, mil need mõjutavad oluliselt finantsasutuste ja -turgude stabiilsust. Lisaks peavad euroalaväliste liikmesriikide ametiasutused konsulteerima EKPga mis tahes õigusaktide eelnõude puhul, mis käsitlevad rahapoliitika instrumente. Ühendkuningriik on asutamislepingule lisatud protokollis¹⁸ alusel vabastatud kohustusest konsulteerida EKPga, „kui ja seni kuni Ühendkuningriik ei astu [EMU] kolmandasse etappi”.

Lisaks on EÜ asutamislepingu artiklis 48 sätestatud, et EKPga tuleb konsulteerida ka „rahapoliitika valdkonna institutsiooniliste muudatuste korral”. EKPga konsulteeriti selle sätte alusel Nice'i lepingu¹⁹ läbirääkimiste ajal ning Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõu²⁰ puhul. EKP suhtus positiivselt põhiseaduse eelnõusse, kuna see lihtsustab, ühtlustab ja selgitab Euroopa Liidu õiguslikku ja institutsioonilist raamistikku. Sellele üldiselt positiivsele hinnangule vaatamata osutati EKP arvamuses mõnele põhiseaduse eelnõu artiklile, mis vajaksid täiendavat selgitamist ja kohandamist. Lisaks sekkus EKP ametlikult valitsustevahelise konverentsi läbirääkimistesse. ELi Nõukogule saadetud 26. novembri 2003. aasta kirjas väljendas EKP president EKP nõukogu nimel tõsist muret seoses nõukogu eesistuja ettepanekuga, mille kohaselt oleks saanud EKP otsustusorganeid käsitlevaid põhisätteid muuta lihtsustatud korras ja liikmesriikide poolt ratifitseerimata. Pärast EKP sekkumist võeti see ettepanek tagasi.²¹

EKP nõuandev roll tagab, et ta on kaasatud kõiki ühenduse ja liikmesriikide õigusaktidesse, mis on tema pädevusvaldkonnas, ning ta annab nõu kui sõltumatu ühenduse organisatsioon, kellel on enda ainupädevus. Nagu näitab EKP kodulehel avaldatud arvamuste loetelu, hõlmavad need laia teemaderingi.

2.5.5 Rahastamise ja eesõiguste andmise keelust kinnipidamise jälgimine

EÜ asutamislepingu artikli 237 lõike d alusel on EKP-le antud ülesanne jälgida, kas järgitakse asutamislepingu artiklite 101 ja 102 ning nõukogu määruste (EÜ) nr 3603/93²² ja 3604/93²³ sätteid. Asutamislepingu artikliga 101 on EKP-l ja liikmesriikide keskpankadel keelatud anda arvelduskrediiti või mis tahes muud krediiti valitsustele ja ühenduse institutsioonidele või asutustele ning osta neilt otse võlakohustusi; selle sätte erand on Ühendkuningriigi õigus säilitada oma krediidisüsteem (*ways and means*) Inglise Panga juures.²⁴

¹⁸Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigiga seotud sätteid käsitlev protokoll.

¹⁹Arvamus Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja kinnitamise protokollis artikli 10.2 muudatuse kohta (EÜT C 362, 16.12.2000, lk 13).

²⁰Arvamus Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõu kohta (ELT C 229, 25.9.2003, lk 7).

²¹Vt EKP (2004), *Aastaaruanne 2003*, jagu 4.1.

²²Nõukogu 13. detsembri 1993. aasta määrus (EÜ) nr 3603/93 asutamislepingu artiklis 104 ja artikli 104b lõikes 1 nimetatud keeldude kohaldamiseks vajalike määratluste täpsustamise kohta (EÜT L 332, 31.12.1993, lk 1).

²³Nõukogu 13. detsembri 1993. aasta määrus (EÜ) nr 3604/93, millega määratletakse mõistet asutamislepingu artiklis 104a nimetatud eesõiguste andmise keelu kohaldamiseks (EÜT L 332, 31.12.1993, lk 4).

²⁴Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigiga seotud sätteid käsitleva protokollis punkt 11.

Artikliga 102 on keelatud kõik meetmed, millega antakse valitsustele ja ühenduse institutsioonidele või organitele eesõigusi rahaasutustes, kui need meetmed ei põhine usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve kaalutlustel.

EKPs teostab nende sätete järgimise üle järelevalvet EKP üldnõukogu, kuna sätteid kohaldatakse kõigi ELi liikmesriikide keskpankade suhtes. Euroopa Komisjon jälgib, kas liikmesriigid järgivad neid sätteid.

EKP jälgib ka ELi keskpankade tegevust järelturul seoses nende võlainstrumentide ostudega, mille on emiteerinud kas kodumaine või teiste ELi liikmesriikide avalik sektor. Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 3603/93 ei tohi järelturult osta avaliku sektori võlainstrumente, et mööda hiilida asutamislepingu artikli 101 eesmärgist, mis muutub seega kaudseks avaliku sektori rahastamise viisiks.

2.5.6 Euroopa Rahainstituudilt üle võetud ülesannete täitmine

Kuna osad ELi liikmesriigid ei osale majandus- ja rahaliidu kolmandas etapis (vt jagu 1.2.2), tuleb endiselt täita mõningaid ERI ülesandeid. Pärast ERI likvideerimist anti EÜ asutamislepingu artikli 123 lõike 2 ja EKPSi põhikirja artikli 44 alusel need üleminekuülesanded EKP-le.

Kaks peamist EKP poolt ERI-lt üle võetud ülesannet on:

- eurosüsteemi ja euroalaväliste liikmesriikide keskpankade koostöö edendamine;
- ettevalmistuste tegemine, mis on vajalik uute liikmesriikide keskpankade EKPSi lõimimiseks ning euroalaväliste liikmesriikide keskpankade lõplikuks üleminekuks eurosüsteemi.

Kümne uue liikmesriigi ühinemine ELiga 1. mail 2004 ning ELi edasise laienemise väljavaated annavad ERI-lt ülevõetud ülesannetele uue mõõtme. Kuigi uued liikmesriigid võtavad euro kasutusele alles hiljem, s.o siis, kui nad täidavad vajalikud tingimused, on nende keskpangad *ex officio* EKPSi liikmed. Seoses ELi viimase laienemisega oli EKP viimastel aastatel valmistunud kümne uue liikmesriigi keskpanga lõimimiseks EKPSi ning kaalub nüüd ettevaatavalt nende riikide võimalusi eurosüsteemi lõplikuks lõimumiseks.

EÜ asutamislepingu artikli 123 lõike 2 ning nõukogu määruse (EÜ) nr 332/2002²⁵ artikli 9 alusel haldab EKP ka Euroopa Ühenduse laenuoperatsioone keskmise tähtajaga rahalise abi süsteemi²⁶ alusel. See süsteem põhineb asutamislepingu artiklil 119 ning sellega antakse muu hulgas abi euroalavälistele liikmesriikidele, kui neil on tõsiseid maksebilansiraskusi. Selliste operatsioonide tulu võib kanda üksnes abisaajast liikmesriikide keskpangale. Hetkel seda süsteemi ei kasutata.

²⁵Nõukogu 18. veebruari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 332/2002, millega liikmesriikide maksebilansi toetamiseks luuakse keskmise tähtajaga rahalise abi süsteem (EÜT L 53, 23.2.2002, lk 1).

²⁶Euroopa Keskpanga 7. novembri 2003. aasta otsus (EKP/2003/14) Euroopa Ühenduse laenusaaamise ja laenuandmise toimingute haldamise kohta keskmise tähtajaga rahalise abi süsteemis (ELT L 297, 15.11.2003, lk 35).

Valgustatud eurosümbol
Eurotoweri ees

3 EKP POLIITIKA JA EUROSÜSTEEMIGA SEOTUD TEGEVUS

3.1 RAHAPOLIITIKA TEOSTAMINE

EKP rahapoliitika, sealhulgas selle teoreetiliste aluste ja praktilise rakendamise üksikasjalik kirjeldus on toodud väljaandes *The monetary policy of the ECB*, mille EKP avaldas 2004. aasta jaanuaris. Käesolevas väljaandes on esitatud üksnes põhilised, EKP poliitika funktsiooniga seotud kaalutlused.

3.1.1 Teoreetilised alused

Rahapoliitika suutlikkus tagada keskmise aja jooksul hinnastabiilsus põhineb pangandussüsteemi sõltuvusel keskpanga emiteeritavast rahast (nimetatakse „baasrahaks”), mille eesmärk on:

- i. rahuldada nõudlust ringluses oleva raha järele;
- ii. luua selge pankadevaheline tasakaal;
- iii. täita keskpangas hoiustatavate kohustuslike reservide nõuet.

Kuna eurosüsteem omab baasraha tootmise monopoli, võib ta avaldada märkimisväärset mõju rahaturu tingimustele ja rahaturu intressimääradele. Keskpanga põhjustatud muutused rahaturu intressimäärades käivitavad mitmeid mehhanisme ja majandusagentide toiminguid, mis lõpuks mõjutavad majandusnäitajaid, näiteks toodangut või hindu (vt taustinfo 9). Seda keerukat protsessi tuntakse ka rahapoliitika ülekandemehhanismina ja kirjeldatakse üksikasjalikult EKP väljaandes *The monetary policy of the ECB*. Et see hõlmab mitmeid erinevaid mehhanisme ja majandusagentide toiminguid, kulub tavaliselt teatud aeg, enne kui rahapoliitiline tegevus hakkab mõjutama hindade arengut. Peale selle võib mõju ulatus ja tegevus varieeruda sõltuvalt majanduse seisundist, mistõttu täpse mõju ennustamine on keeruline.

Siiski on majanduses üldlevinud väide, et pikas perspektiivis, s.t pärast kõikide kohanduste toimumist majanduses, peegeldub rahapakkumise muutus majanduses (kui muud tingimused jäävad samaks) üldise hinnataseme muutuses ning sellega ei kaasne püsivaid muutusi sellistes reaalsetes näitajates nagu reaaltoodang või tööpuudus. Sellega on seotud ka väide, et inflatsioon on lõppkokkuvõttes rahapoliitiline nähtus. Pikemaajaline kõrge inflatsioon seondub tõepoolest tavaliselt rahamassi kiire kasvuga. Kuigi muud tegurid (näiteks kogunõudluse kõikumised, tehnoloogilised muutused või tooraine hinnast tingitud šokid) võivad mõjutada hindade lühemaajalist arengut, on aja möödudes võimalik nende mõju tasakaalustada, kohandades mõnevõrra rahapakkumist. See tähendab, et keskpangad saavad kontrollida pikemaajalisi hinna- ja inflatsioonisuundumusi.

Rahapoliitika ülekandeprotsessi alguspunktiks on rahaturu intressimäärade muutused, mida keskpank võib esile kutsuda rahaturu tingimuste kontrollimise kaudu. Rahaturu intressimäärade muutused mõjutavad omakorda muid intressimäärasid, ehkki erineval määral. Näiteks mõjutavad rahaturu intressimäärade muutused intressimäärasid, mille pangad on kehtestanud lühiajalistele laenudele ja hoiustele. Peale selle mõjutavad ootused ametlike intressimäärade muutuste suhtes pikemaajalisi turuintressimäärasid, sest need peegeldavad lühiajaliste intressimäärade edasise arenguga seotud ootusi. Rahaturu intressimäärade mõju väga pika tähtajaga intressimääradele (nt kümneaastase tähtajaga riigivõlakirjad, pankade pikaajalised laenuintressimäärad) ei ole nii otsene. Need määrad sõltuvad suuresti turgude pikaajalise majanduskasvu ootustest ja majanduse inflatsioonisuundumustest. Teisisõnu ei mõjuta keskpanga ametlike intressimäärade muutused tavaliselt pikemaajalisi intressimäärasid, kui nendega ei kaasne muutus turgude ootustes seoses pikaajaliste majandussuundumustega.

Tänu mõjule, mida rahapoliitika avaldab majanduse rahastamistingimustele ning ka ootustele, võib see mõjutada ka muid finantsnäitajaid, nagu vara hinnad (nt aktsiaturgude hinnad) ja vahetuskursid.

Intressimäärade ja finantsvarade hindade muutused mõjutavad omakorda kodumajapidamiste ja ettevõtete säästmist, kulutusi ja investeerimisotsuseid. Kui muud tingimused jäävad samaks, väheneb kõrgemate intressimäärade korral näiteks kodumajapidamiste ja ettevõtete soov võtta laenu oma tarbimise või investeringute rahastamiseks. Samuti soovivad kodumajapidamised kõrgete intressimäärade korral oma jooksvaid laekumisi pigem säästa kui kulutada, sest hoiustelt saadav tulu on kasvanud. Lisaks võivad ametlike intressimäärade muutused mõjutada ka laenupakkumist. Näiteks võib oht, et mõned laenuvõtjad ei suuda oma laenusid tagasi maksta, kasvada pärast intressimäärade tõusu nii suureks, et pangad keelduvad sellistele laenajatele laenu andmast. Selle tagajärjel oleksid laenuvõtjad, kodumajapidamised ja ettevõtted sunnitud oma tarbimis- või investeerimisplane edasi lükkama.

Tarbimist ja investeringuid võivad mõjutada tulu ja jõukuse kaudu ka vara hindade muutused. Näiteks suurendab aktsiahindade tõus aktsiaid omavate kodumajapidamiste jõukust ning nende tarbimine võib kasvada. Kui aga aktsiahinnad langevad, võivad ka kodumajapidamised oma tarbimist vähendada. Varade hind võib kogunõudlust mõjutada ka selliste tagatiste väärtuse kaudu, mis võimaldavad laenuvõtjatel saada rohkem laenu ja/või vähendada laenuandjate/pankade nõutavaid riskipreemiaid. Laenuandmise otsuste puhul on tagatise suurusel väga sageli oluline tähtsus. Kui tagatise väärtus väheneb, kallinevad laenud ja nende saamine muutub raskemaks. Selle tagajärjel vähenevad omakorda ka kulutused.

Tarbimise ja investeringutega seotud muutuste tagajärjel muutub ka kaupade ja teenuste sisenõudluse tase võrreldes sisepakkumisega. Kui nõudlus ületab pakkumise, muud näitajad aga jäävad samaks, tekivad hinnatõususurved. Peale selle võivad muutused kogunõudluses väljenduda kas pingelisemates või vabamates tingimustes tööturul ja vahetoodete turgudel ning need omakorda võivad avaldada mõju vastavate turgude palga- ja hinnakujundusele.

Vahetuskursi muutused mõjutavad tavaliselt inflatsiooni kolmel viisil. Esiteks võivad vahetuskursikõikumised otseselt mõjutada imporditud kaupade siseturu hindu. Kui vahetuskursis tõuseb, kipub imporditud kaupade hind langema, aidates seega otseselt vähendada inflatsiooni, kuivõrd neid tooteid kasutatakse otse tarbimiseks. Teiseks, kui neid imporditud kaupu kasutatakse tootmisprotsessi sisendina, võivad madalamad tootmissisendi hinnad aja jooksul väljenduda madalamates valmistoodete hindades. Kolmandaks võivad vahetuskursikõikumised avaldada mõju ka euroala riikides toodetud kaupade konkurentsivõimele rahvusvahelistel turgudel. Kui vahetuskursi tõus nõrgestab euroala riikides toodetud kaupade konkurentsivõimet maailmaturul, siis kipub see piirama välisnõudlust ning seeläbi vähendama ka üldist nõudlusrurvet majanduses. Kui kõik muud näitajad jäävad samaks, võib vahetuskursi tõus inflatsioonisurveid vähendada. Selliste vahetuskursimuutuste mõju tähtsus sõltub sellest, kui avatud on majandus rahvusvahelisele kaubandusele. Vahetuskursi kanal rahapoliitika ülekandeprotsessis omab sellisel suurel ja üsna suletud ühisraha kasutusel nagu euroala väiksemat tähtsust kui väikeses ja avatud majanduses. Ilmselgelt sõltuvad finantsvarade hinnad peale rahapoliitika ka paljudest muudest teguritest ning need tegurid mõjutavad sageli ka vahetuskursikõikumisi.

Muud kanalid, mille kaudu rahapoliitika võib mõjutada hindade arengut, toimivad enamasti erasektori pikemaajaliste ootuste mõjutamise kaudu. Kui keskpank on oma eesmärgi saavutamisel usaldusväärne, võib rahapoliitika avaldada tugevat otsest mõju hindade arengule, suunates majandusagentide ootusi seoses tulevase inflatsiooniga ning mõjutades seeläbi nende palga- ja hinnakujundust. Keskpanga usaldatavus hinnastabiilsuse pikaajalisel säilitamisel on selles suhtes olulise tähtsusega. Üksnes siis, kui majandusagentid usuvad keskpanga suutlikkusse ja pühendumusse hinnastabiilsuse säilitamisel, püsivad inflatsiooniootused kindlalt hinnastabiilsuse tasemel. See omakorda mõjutab majanduse palga- ja hinnakujundust, arvestades asjaolu, et hinnastabiilsuse tingimustes ei pea palga- ja hinnakujundajad hindu tõstma, kartes kõrgemat inflatsiooni tulevikus. Seega toetab usaldusväärsus rahapoliitika eesmärkide saavutamist.

Allikas: EKP (2004), *The monetary policy of the ECB*, lk 44–47.

Niisiis on rahapoliitika ülekandemehhanism keerukas majandusseoste võrgustik ning keskpankad seisavad rahapoliitika elluviimisel silmitsi pikaajaliste, muutuvate ja ebakindlate viivitustega. EKP võib puutuda kokku veelgi suurema ebakindlusega kui teised keskpankad, sest ta vastutab paljude riikide ühisraha kasutusala eest, mis loodi alles 1999. aastal. Lisaks võisid ühisraha kasutuselevõtmisele järgnenud institutsioonilised ja käitumismuutused muuta ka erinevate majandusnäitajate vahelisi seoseid. Et aja jooksul on kogunenud rohkem teavet ja uurimistulemusi, on kujunenud põhjalikum arusaam rahapoliitika ülekandeprotsessist euroalal. Siiski on edasiste edusammude saavutamine vajalik.

3.1.2 EKP rahapoliitiline strateegia

EKP rahapoliitilise strateegia esimene funktsioon on hinnastabiilsuse kvantitatiivne määratlus. Lisaks on strateegia raamistikuks, mis tagab, et EKP nõukogu hindab ettevaatavalt kogu asjakohast teavet ja analüüse rahapoliitiliste otsuste tegemiseks.

Hinnastabiilsuse kvantitatiivne käsitusviis

EÜ asutamislepingus on küll sätestatud, et hinnastabiilsuse säilitamine on EKP esmane eesmärk, kuid hinnastabiilsuse täpne määratlus puudub.

Seda silmas pidades sõnastas EKP nõukogu 1998. aasta oktoobris hinnastabiilsuse kvantitatiivse määratluse. Kvantitatiivse käsitusviisi valimiseks oli kolm peamist põhjust:

1. Määratlus aitab muuta rahapoliitikat **läbipaistvamaks**.
2. Kvantitatiivne määratlus annab avalikkusele **kindla kriteeriumi**, mille alusel EKP-l on üldsuse ees aruandekohustus. Kuna hindade arengu kõrvalekaldeid hinnastabiilsuse määratlusest on võimalik hõlpsasti tuvastada, peab EKP võtma arvesse pidevaid kõrvalekaldeid ja selgitama, kuidas ta kavatseb hinnastabiilsuse mõistliku aja jooksul taastada.
3. Määratluse eesmärk on **suunata** ootusi hindade edasise arengu suhtes ning seeläbi tugevdada EKP rahapoliitika usaldusväärsust ja tõhusust. EKP esmane kohustus säilitada hinnastabiilsus peaks andma nii finantsturgudele kui ka üldsusele hea põhjuse eeldada, et keskmises perspektiivis püsib inflatsioon hinnastabiilsusega kooskõlas olevas vahemikus. Sellisel moel pikemaajaliste inflatsiooniootuste stabiliseerimine peaks ära hoidma selle, et palga- ja hinnakujundusprotsessidega seotud ettevõtted, ametiühingud ja üksikud agendid arvestaksid oma otsustes kõrgemate inflatsioonimääradega, mis omakorda teeks hinnastabiilsuse säilitamise keerulisemaks.

EKP hinnastabiilsuse määratlus

1998. aasta oktoobris määratles EKP nõukogu hinnastabiilsusena „euroala ühtlustatud tarbijahinnaindeksi (ÜTHI) aastakasvu alla 2%” ning lisis, et hinnastabiilsust „tuleb säilitada keskpika aja jooksul”. EKP nõukogu kinnitas selle määratluse 2003. aasta mais pärast EKP rahapoliitilise strateegia põhjalikku hindamist. Nõukogu selgitas, et „hinnastabiilsuse tagamisel on tema eesmärk hoida inflatsioonimäärad keskpika aja jooksul alla 2%, kuid selle lähedal”.

Viide „euroala ühtlustatud tarbijahinnaindeksile (ÜTHI)” osutab kahele asjale: esiteks sellele, et EKP rahapoliitika eesmärk on saavutada hinnastabiilsus euroalal tervikuna, ning teiseks, et see peegeldab üldsuse tavapärasest keskendumist tarbijahindadele. ÜTHI võimaldab kõige täpsemalt hinnata euroala kodumajapidamiste kaupade ja teenuste ostukorvi hinna muutusi.

Sõnadega „alla 2%” sätestatakse kindel ülempiir ÜTHI-inflatsioonimääradele, mis on kooskõlas hinnastabiilsusega keskmise aja jooksul. Samal ajal annab eesmärk säilitada madalad positiivsed, „2% taseme lähedal” püsivad inflatsioonimäärad „piisava kõikumisvahemiku deflatsiooniriski vältimiseks”¹ (vt taustinfo 10). Lisaks võetakse arvesse võimalikku mõõtmisviga ÜTHI arvutamisel ning euroalasiseste struktuuriliste inflatsioonierinevuste mõju.

Sõnad „kespika aja jooksul” näitavad, et rahapoliitikaga ei saa reguleerida hindade või inflatsiooni arengut mõne nädala või kuu jooksul. Rahapoliitikas tehtavad muudatused kajastuvad hindades alles mõne aja möödudes ning nende lõpliku mõju ulatust ei ole võimalik ette näha. See tähendab, et rahapoliitika abil ei saa tasakaalustada kõiki ootamatuid lühiajalisi hinnataseme kõikumisi. Seega on inflatsiooni mõningane lühiajaline kõikumine paratamatu.

EKP rahapoliitilise strateegia põhimõtted

EKP mõjutab rahaturu tingimusi ja seeläbi ka lühiajaliste intressimäärade taset nii, et parimal viisil säilitada hinnastabiilsust keskmise aja jooksul, mõjutades rahapoliitika ülekandeprotsessi kaudu hindade taset. Seda tehakse kooskõlas rahapoliitilise strateegiaga, et tagada aja jooksul järjekindel ja süsteemne lähenemine rahapoliitilistele otsustele. Selline järjepidevus aitab stabiliseerida inflatsiooniootusi ja suurendada EKP usaldusväarsust.

Kuna ülekandeprotsess võtab aega, mõjutavad tänased rahapoliitilised muudatused hindade taset alles mitmete kuude või koguni aastate pärast. Järelikult peavad keskpangad selgitama, millise rahapoliitilise hoiaku abil oleks tulevikus võimalik hinnastabiilsust säilitada. Seetõttu peab rahapoliitika olema ka tulevikku suunatud.

Kuna ülekandumise viitaja tõttu ei saa rahapoliitika lühikese aja jooksul tasakaalustada hinnatasemega seotud ootamatuid šokke (mis tulenevad näiteks maailmaturu toorainehindade arengust), esineb inflatsioonimäärades paratamatult lühiajalisi kõikumisi. Lisaks tuleb ülekandemehhanismi keerukuse tõttu arvestada ka seda, et rahapoliitika mõjusid on alati raske täpselt hinnata. Neil põhjustel on oluline rahapoliitika suunatus keskpikale perioodile: see on kooskõlas EKP avaldusega, et „hinnastabiilsus tuleb säilitada keskpika aja jooksul”, ning väldib ülemäärast aktiivsust ja tarbetuid (tõenäoliselt iseeneslikke) kõikumisi reaalmajanduses.

EKP puutub kokku märkimisväärse ebakindlusega seoses majandusnäitajate usaldusväarsusega, euroala majanduse struktuuriga ja ühtse rahapoliitika ülekandemehhanismiga. Ebakindlus oli suur eeskätt majandus- ja rahaliidu esimestel aastatel. Suure ebakindlusega seisavad aga silmitsi kõik keskpangad, mitte ainult EKP, ning seepärast peab edukas rahapoliitika olema laiaulatuslik, võtma arvesse kogu asjakohast teavet ja mitte tuginema ühele majandusmudelile.

¹ Vt EKP (2004), *The monetary policy of the ECB*, lk 51.

Oluline on vältida deflatsiooni, sest selle mõju majandusele on sarnane inflatsiooni mõjuga. Peale selle võib deflatsioon pärast tekkimist veelgi süveneda, sest nominaalintressimäärad ei saa langeda alla nulli.

- Madala positiivse inflatsioonimäära säilitamine vähendab tõenäosust, et nominaalintressimäärade alampiir läheneb nullile. Kui nominaalintressimäärad langevad nullini, võib süveneda ebakindlus rahapoliitika tõhususe suhtes. Ja kui see peaks toimuma samal ajal nõudluse tugeva kahanemisega, võib olukord raskendada keskpanga suutlikkust taastada hinnastabiilsust intressimäärade kohandamise teel. Selliseid näiteid on vähe ning isegi nende ilmnemisel on mitmed tõhusad rahapoliitilised toimingud võimalikud ka siis, kui nominaalintressimäärad on nullis. Likviidsuslõksust pääsemiseks on pakutud erinevaid usutavaid võimalusi. Sellest hoolimata on ennetus parem kui ravi ja inflatsioonimäärade ohutusepiir nullist kõrgemal aitab vältida vajadust katsetada nende alternatiivsete meetmete tõhusust praktikas.

Ohutusepiiri paikapanemiseks võttis EKP arvesse uuringuid, mis on püüdnud hinnata nominaalintressimäärade nullini langemise tõenäosust inflatsioonieesmärgi eri tasemetel puhul. Tulemused selles valdkonnas on mõnevõrra erinevad, sest need sõltuvad mitmetest spetsiifilistest eeldustest. Kätesaadavad uuringud aga näitavad, et tõenäosus väheneb märkimisväärselt, kui keskpank seab eesmärgiks inflatsioonimäära üle 1%.

- Madala positiivse inflatsiooni eesmärgi teine põhjus on see, et inflatsioonistatistikas võib esineda positiivseid mõõtmisvigu. Niisugune viga viitaks sellele, et nullinflatsioon tähendab tegelikult alanevat hinnataset. Konkreetselt ÜTHI arvutamise puhul on sellise mõõtmisvea täpne hindamine jätkuvalt raske. Kuid võttes arvesse täiustusi, mida Eurostat indeksi arvutamisel pidevalt juurutab, on viga tõenäoliselt väike ja väheneb edaspidi veelgi.
- Kolmas põhjus madala positiivse inflatsiooni poole püüdlamiseks on seotud võimalike kestvate inflatsioonierinevustega euroalal. Põhimõtteliselt on piirkondlikud inflatsioonierinevused iga rahaliidu loomulik osa. Need on kohandusmehhanismist lahutamatud ning tulenevad piirkondade erinevatest majanduse arengusuundadest alal, mis moodustab rahaliidu. Ent ühtne rahapoliitika võib hinnataset mõjutada üksnes rahaliidus tervikuna; see ei saa lahendada piirkondlikke inflatsioonierinevusi, nii nagu riigi rahapoliitika ei saa vähendada inflatsioonierinevusi regioonide või linnade lõikes.

Inflatsioonierinevused, mis on tingitud üleminekuteguritest, on majanduse seisukohalt väheolulised. Suuremat muret valmistavad struktuurilised inflatsioonierinevused, mis tulenevad näiteks regioonidevahelisest puudulikust reaalsest lähenemisest, algsetest tulutaseme erinevustest ja jätkuvast järelejäädumisprotsessist elustandardis. Nende tekkimisega võivad kaasneda majandusprobleemid riikides või piirkondades, kus inflatsioon on alla keskmise, eriti kui nominaalne langus takistab suhteliste hindade vajalikku kohandamist ning raskendab seeläbi ressursside tõhusat jaotamist.

Taustinfo 10 Milleks säilitada madalat positiivset inflatsioonimäära?

Väidetavalt peaks EKP rahapoliitika eesmärgiks keskpikas perspektiivis olema saavutada euroalal inflatsioonimäär, mis on piisavalt kõrge, et struktuuriliselt madalamate inflatsioonimääradega regioonid ei peaks kandma kulusid seoses võimaliku nominaalse langusjäikusega ega taluma pikaajalist deflatsiooni. Kättesaadavates uuringutes ollakse üksmeel, et euroala inflatsioonimäär, mis jääb alla 2%, kuid püsib selle lähedal, pakub selleks piisavat garantiid.

EKP rahapoliitilise strateegia kaks sammast

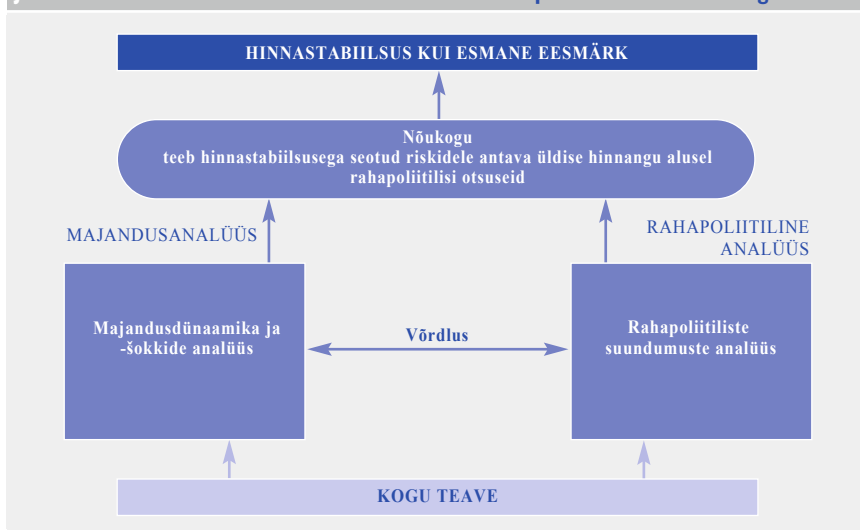
EKP nõukogu leppis oma rahapoliitilise strateegia põhielementides kokku 1998. aasta oktoobris. Strateegia kinnitati ja seda täpsustati 2003. aasta mais pärast kõikide asjakohaste aspektide põhjalikku läbivaatamist.

Peale hinnastabiilsuse määratluse lähtub EKP hinnastabiilsust ohustavate riskide hindamiseks vajaliku teabe korraldamisel, hindamisel ja kontrollimisel kahest analüütilisest aspektist (ehk sambast).

- Esimese aspekti eesmärk on hinnata hindade arengu mõjureid lühikese ja keskmise aja jooksul ning see keskendub reaalmajandusele ja finantsolukorrale (**majandusanalüüs**).
- Teine aspekt võimaldab keskmise ja pikema perioodi jooksul kontrollida majandusanalüüsil põhinevaid näitajaid (**rahapoliitiline analüüs**).

Kahesambaline lähenemisviis (vt taustinfo 11) tagab selle, et hinnastabiilsust ohustavate riskide hindamiseks pööratakse asjakohast tähelepanu erinevatele aspektidele. Sellise mitmekülgse lähenemisviisiga majandustingimuste hindamisel püütakse rahapoliitikas vältida vigu, mis võiksid tuleneda sellest, et otsused tehti ühe näitaja, prognoosi või mudeli põhjal.

Joonis 2 EKP stabiilsusele suunatud rahapoliitiline strateegia

Allikas: EKP (2004), *The monetary policy of the ECB*, lk 66.

EKP rahapoliitilise strateegia kaks sammast on majandusanalüüs ja rahapoliitiline analüüs.

Majandusanalüüs

Majandusanalüüs hindab majandus- ja finantsvaldkonna hetkearengut ning sellega seoses ka lühikese ja keskmise aja jooksul tekkivaid riske hinnastabiilsusele. Selles analüüsitakse kõiki tegureid, mille abil saab hinnata reaalmajanduse dünaamikat ning hindade võimalikku arengut pakkumise ja nõudluse vastastikuse mõju põhjal kaupade, teenuste ja tööjõu turul. Seejuures arvestab majandusanalüüs piisavalt ka vajadusega määrata kindlaks majandust tabavate šokkide laad, nende mõju kulude ja hindade arengule ning nende levikuvõimalused lühikese kuni keskmise aja jooksul. Asjakohaste otsuste tegemiseks peab EKP nõukogul olema terviklik ülevaade majanduse olukorrast ning hinnastabiilsust ohustavate võimalike majandushäirete konkreetsest laadist ja ulatusest.

EKP jälgib korrapäraselt euroala üldist toodangu arengut, nõudluse ja tööturu olukorda, erinevaid hinna- ja kulunäitajaid, eelarvepoliitikat ning maksebilanssi. Tähelepanelikult jälgitakse ka finantsturu näitajate ja vara hindade arengut. Vara hindade muutused võivad tulu ja jõukuse taseme kaudu mõjutada hindade arengut. Näiteks kasvab aktsiahindade tõustes aktsiaid omavate kodumajapidamiste jõukus ja nad võivad oma tarbimist suurendada. Selle tulemusel suurenevad ka tarbijate nõudlus ja euroala inflatsioonisurve. Kui aga aktsiahinnad langevad, võivad ka kodumajapidamised oma tarbimist vähendada.

Vara hindu ja finantsinstrumentide tootlikkust analüüsides on võimalik saada teavet ka finantsturgude ootuste, sealhulgas hindade oodatava arengu kohta. Näiteks võlakirju ostes ja müües väljendavad finantsturul osalejad kaudselt oma ootusi intressimäärade ja hindade edasise arengu suhtes. EKP analüüsib erinevate meetodite abil finantsinstrumentide hindu, et selgitada välja turgude kaudsed ootused edasise arengu suhtes.

Ühtlasi hinnatakse hoolikalt vahetuskurside arengut ja nende mõju hinnastabiilsusele. Vahetuskursikõikumised, mis kajastuvad impordihindades, avaldavad otsest mõju hindade arengule. Vahetuskursikõikumised võivad muuta ka euroala riikides toodetud kaupade hinna konkurentsivõimet rahvusvahelistel turgudel, mõjutades sel moel nõudluse olukorda ja hindade arenguväljavaateid. Kui sellised vahetuskursi mõjud muudavad palga- ja hinnakujundajate ootusi ja käitumist, võivad ilmned teise ringi mõjud.

Eurosüsteemi ekspertide makromajanduslik ettevaade, mille koostavad kaks korda aastas EKP ja liikmesriikide keskpankade eksperdid, mängib majandusanalüüsis olulist rolli. EKP nõukogu võtab ettevaadet arvesse koos muu teabega, mis on saadud majandus- ja rahapoliitilisest analüüsist, kuid ei vastuta ettevaate sisu eest. Avaldatud ettevaade põhineb mitmetel tehnilistel eeldustel, sealhulgas eeldustel seoses muutumatute lühiajaliste intressimääradega. Seetõttu on väga tõenäoline, et ettevaates kirjeldatud arengustenaariumid ei realiseeru, sest rahapoliitikas võetakse alati meetmeid hinnastabiilsust ohustavate riskide kõrvaldamiseks.

Seepärast ei tohiks eurosüsteemi ekspertide ettevaadet inflatsioonimäärade kohta mingil juhul tõlgendada nii, nagu ei täidaks EKP nõukogu oma kohustust säilitada keskmise aja jooksul hinnastabiilsus. Palga- ja hinnakujundajad ning ettevõtted ja kodumajapidamised võivad arvestada, et hindade areng keskmise ja pikema aja jooksul on väga tõenäoliselt kooskõlas EKP hinnastabiilsuse kvantitatiivse määratlusega.

Rahapoliitiline analüüs

EKP rahapoliitiline analüüs lähtub asjaolust, et keskmise ja pikema aja jooksul on rahamassi kasv ja inflatsioon omavahel tihedalt seotud. Raha seadmine keskele kohale kinnitab seega, et EKP rahapoliitilise strateegia suunamine keskmisele perioodile on põhjendatud. Kui EKP võtab rahapoliitilistes otsustes arvesse mitte ainult majandusanalüüsist saadavaid lühikese ja keskmise tähtajaga märke, vaid ka rahalisi ja likviidsusega seotud kaalutlusi, on ta suuteline nägema võimalike šokkide ajutistest tagajärgedest kaugemale ja vältima ennatlikke meetmeid.

Et rõhutada rahapoliitilise analüüsi tähtsust ja luua võrdlusalus rahapoliitilise arengu hindamiseks, kehtestas EKP laia rahaagregaadi M3 kasvule kontrollväärtuse. Kontrollväärtus viitab rahaagregaadi M3 kasvumääradele, mis on keskpikas perspektiivis kooskõlas hinnastabiilsusega. 1998. aasta detsembris määras nõukogu kontrollväärtuseks 4,5% aastas ja kinnitas seda järgnevatel ülevaadetes. Kontrollväärtus põhineb hinnastabiilsuse määratlusel ja eeldustel, et SKP reaalkasv on keskmise aja jooksul potentsiaalselt 2–2,5% ning raha ringluskiirus väheneb 0,5–1%.

Kontrollväärtus ei ole rahapoliitiline eesmärk, vaid seda kasutatakse võrdlusalusena euroala rahapoliitilist arengut käsitleva teabe analüüsimisel. Kuna rahapoliitikas tehakse otsuseid üldjuhul keskpikas ja pikas perspektiivis, puudub lühiajalise rahapoliitilise arengu ja rahapoliitiliste otsuste vahel otsene seos. Seepärast ei reageeri rahapoliitika automaatselt, kui rahaagregaat M3 kaldub kontrollväärtusest kõrvale.

EKP rahapoliitiline analüüs ei piirdu rahaagregaadi M3 kasvu hindamisega selle kontrollväärtuse suhtes. Regulaarselt analüüsitakse ka mitmeid muid rahapoliitilisi ja finantsmuutujaid. Näiteks rahaagregaadi M3 komponentide (nt ringluses olev sularaha ja tähtajalised hoiused) arengut uuritakse selleks, et saada ülevaade kogu agregaadi muutustest. Selles suhtes võivad ka kitsamad rahaagregaadid, näiteks M1, sisaldada teavet reaalmajanduse kohta. Samamoodi saab erasektorile antud laenudes toimunud muutuste põhjal teavet finantsolukorra kohta ja rahaloomeasutuste bilansi kaudu ka raha hulga kohta. Analüüsi abil saab täpsema ülevaate rahaagregaadi M3 arengust võrreldes kontrollväärtusega ning üldise ülevaate majanduse likviidsuskeskkonnast ja selle mõjust hinnastabiilsust mõjutavatele riskidele.

3.1.3 Rahapoliitilised operatsioonid

Kooskõlas oma rahapoliitilise strateegiaga suunab EKP lühiajalisi rahaturu intressimäärasid sellega, et väljendab oma rahapoliitilist kurssi ja juhib likviidsust rahaturul. Lisaks intressimäärade suunamisele likviidsuse juhtimise teel võib EKP näidata rahaturule oma rahapoliitilist kurssi ka sellega, et muudab tingimusi, mille korral eurosüsteem on valmis rahaturuga tehinguid tegema.

EKP püüab eurosüsteemi operatsioonides tagada ka rahaturu korrapärase toimimise ning aidata pankadel katta oma likviidsusvajadusi sujuvalt ja organiseeritult. Selleks refinantseeritakse panku regulaarselt ning pakutakse neile vahendeid, mis aitavad neil tulla toime päevalõpusaldoga ja vältida ajutisi likviidsuskõikumisi.

Tabel 3 Eurosüsteemi rahapoliitilised operatsioonid					
Rahapoliitilised operatsioonid	Tehingute liigid Likviidsuse suurendamine/ Likviidsuse vähendamine		Tähtaeg	Sagedus	Menetlus
Avaturuoperatsioonid					
Põhilised refinantseerimisoperatsioonid	Pöördtehingud	-	Kord nädalas	Kord nädalas	Tavapakkumised
Pikemaajalised refinantseerimisoperatsioonid	Pöördtehingud	-	Kolm kuud	Kord kuus	Tavapakkumised
Peenhäälestusoperatsioonid	Pöördtehingud	Pöördtehingud	Standardimata	Ebaregulaarsed	Kiirpakkumis- menetlused
	Valuutavahetus- tehingud	Tähtjaliste hoiuste kogumine Valuutavahetus- tehingud			Kahepoolised menetlused
	Otseostud	Otsemüük	-	Ebaregulaarsed	Kahepoolised menetlused
Struktuurioperatsioonid	Pöördtehingud	Võlaväärtpaperite väljalaskmine	Standarditud / standardimata	Regulaarsed ja ebaregulaarsed	Tavapakkumised
	Otseostud	Otsemüük		Ebaregulaarsed	Kahepoolised menetlused
Püsivõimalused					
Laenamise püsivõimalus	Otseostud	-	Üleöö	Kasutamine osapoolte äränergemisel	
Hoiustamise püsivõimalus	-	Hoiused	Üleöö	Kasutamine osapoolte äränergemisel	

Eurosüsteemi tegevusraamistik põhineb EKPSi põhikirja sätetel. See on välja töötatud kooskõlas EÜ asutamislepingu artikliga 105, mille järgi eurosüsteem „[---] toimib kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressursside efektiivset jaotumist [---]” ning vastavalt järgmistele põhimõtetele:

- tõhus tegevus, mis võimaldab rahapoliitilistel otsustel mõjutada lühiajalisi rahaturu intressimäärasid võimalikult plaanipäraselt ja kiiresti;

- finantsasutuste võrdne kohtlemine sõltumata nende suurusest ja asukohast euroalal;
- eurosüsteemi rahapoliitiliste operatsioonide teostamine hajutatult riikide keskpankade kaudu;
- lihtsus, läbipaistvus, järjepidevus, turvalisus ja tasuvus.

Lihtsus ja läbipaistvus tagavad, et rahapoliitiliste operatsioonide eesmärged mõistetakse õigesti. Järjepidevuse põhimõtte eesmärk on vältida sagedasi suuri muudatusi vahendites ja menetlustes, nii et keskpangad ja nende osapooled võiksid rahapoliitilistes tehingutes osalemisel tugineda varasematele kogemustele. Turvalisuse põhimõte eeldab, et eurosüsteemi rahalised ja tegevusriskid hoitakse võimalikult väiksena. Vastavalt EKPSi põhikirja artikli 18 nõuetele peavad olema tagatud eelkõige kõik krediitiasutustele antavad laenud. Tasuvus tähendab tegevuskulude hoidmist madalana nii eurosüsteemi kui ka selle osapoolte jaoks.

Taustinfo 12 Avaturuoperatsioonid ja püsivõimalused

Eesmärkide, regulaarsuse ja menetluskorra põhjal võib eurosüsteemi avaturuoperatsioonid jagada järgmisse nelja kategooriasse:

- põhilised refinantseerimisoperatsioonid,
- pikemaajalised refinantseerimisoperatsioonid,
- peenhäälestusoperatsioonid,
- struktuurioperatsioonid.

Põhilised refinantseerimisoperatsioonid

Põhilised refinantseerimisoperatsioonid on kõige tähtsamad avaturuoperatsioonid ja eurosüsteemi olulisim rahapoliitiline vahend. Nendega tagatakse pangasüsteemile likviidsus ning nad mängivad väga tähtsat rolli intressimäärade ja turu likviidsuskeskkonna juhtimisel ning rahapoliitilise hoiaku väljendamisel.

Põhilisi refinantseerimisoperatsioone teostatakse igal nädalal ja nende tähtaeg on üks nädal.² Neid teostatakse tavapakkumiste kaudu vastavalt eelnevalt avaldatud ajakavale ning pakkumismenetluse väljakuulutamise ja jaotamistulemuste teadaandmise vahe on 24 tundi. Tavapakkumismenetluses võivad osaleda kõik osapooled, kes vastavad üldistele kõlblikuskriteeriumidele. Põhimõtteliselt on kõik euroala krediitiasutused potentsiaalselt kõlblikud eurosüsteemi osapooled.

Pikemaajalised refinantseerimisoperatsioonid

Lisaks igapäevastele põhilistele refinantseerimisoperatsioonidele teostab eurosüsteem ka igakuiseid pikemaajalisi refinantseerimisoperatsioone tähtajaga kolm kuud.

² 2004. aasta märtsis lühendati tähtaega kahelt nädalalt ühele.

Nende operatsioonide eesmärk on suurendada pangasüsteemi pikemaajalist likviidsust. See hoiab ära vajaduse korrigeerida igal nädalal kogu rahaturu likviidsust. Nii nagu põhilisi refinantseerimisoperatsioone, teostatakse ka pikemaajalisi refinantseerimisoperatsioone hajutatult tavapakkumismenetlustena ja neis võivad osaleda kõik osapooled, kes vastavad üldistele kõlblikuskriteeriumidele.

Peenhäälestusoperatsioonid

Eurosüsteem võib teha ka vajaduse korral teostatavaid avaturuoperatsioone, s.t peenhäälestusoperatsioone. Peenhäälestusoperatsioonid võivad olla likviidsust suurendavad või likviidsust vähendavad. Nende eesmärk on ohjata likviidsust ja juhtida rahaturu intressimäärasid, eriti selleks, et leevendada rahaturu likviidsuse ootamatust kõikumisest tingitud mõju intressimääradele.

Arvestades nende eesmärki, teostatakse peenhäälestusoperatsioone tavaliselt kiirpakkumismenetlustena. Operatsioonide väljakuulutamise ja jaotamistulemuste teadaandmise vahe on tund aega. Tehnilistel põhjustel võib peenhäälestusoperatsioonis osaleda ainult piiratud hulk valitud osapooli. Peenhäälestusoperatsioone võib teostada kahepoolsete menetlustena, kus eurosüsteem sooritab ühe või mõne osapoollega tehingu pakkumismenetlust kasutamata.

Peenhäälestusoperatsioone teostavad tavaliselt liikmesriikide keskpangad detsentraliseeritult, kuid EKP nõukogu võib eriolukorras lasta kahepoolseid peenhäälestusoperatsioone teostada EKP-l.

Struktuurioperatsioonid

Tegevusraamistik annab eurosüsteemile võimaluse teostada ka struktuurioperatsioone. Selliste operatsioonide eesmärk on kohandada eurosüsteemi struktuurset likviidsuspositsiooni pangasüsteemi suhtes, s.t pikemaajalist likviidsust turul. Neid võib teostada pöördtehingute, otseoperatsioonide või võlaväärtpaberite emiteerimise kaudu. Seni ei ole eurosüsteemil olnud vajadust teostada operatsioone, et kohandada pangasüsteemi struktuurset likviidsust.

Püsivõimalused

Laenamise püsivõimaluse abil võib saada keskpangalt tagatise vastu üleõlaenu eelnevalt kindlaksmääratud intressimääraga. Selliste üleõlaenude intressimäär on tavaliselt oluliselt kõrgem kui vastav turuintressimäär. Seepärast kasutavad krediitiasutused laenamise püsivõimalust vahendite saamiseks üksnes viimase võimalusena. Et laenamise püsivõimaluse kättesaadavus on piiratud ainult tagatise suurusega, moodustab selle intressimäär tavaliselt pankadevahelise üleõoturu intressi ülemmäära.

Hoiustamise püsivõimalus seevastu laseb pankadel teha keskpankades üleõhoiuseid eelnevalt kindlaksmääratud intressimääraga. Selliste üleõhoiuste intressimäär on tavaliselt oluliselt madalam kui vastav turuintressimäär. Seetõttu teevad osapooled eurosüsteemis üleõhoiuseid üksnes juhul, kui nad ei saa muul moel oma vahendeid kasutada. Nagu laenamise püsivõimaluse intressimäär on pankadevahelise üleõoturu intressi ülemmääraks, moodustab hoiustamise püsivõimaluse intressimäär tavaliselt pankadevahelise üleõoturu intressi alammäära.

Pankade soovi püsivõimalusi kasutada vähendavad märgatavalt nendele võimalustele kehtestatud intressimäärad. Seega on püsivõimaluste keskmine igapäevane kasutamine üldiselt piiratud. Enamasti jääb see alla 1 miljardi euro, mis näitab, et püsivõimaluste ülesanne on ainult likviidsuse suurendamine ja vähendamine eriolukordades.

Avaturuoperatsioonid (vt taustinfo 12) moodustavad kõige tähtsama rahapoliitiliste operatsioonide rühma. Üldjuhul teostavad neid liikmesriikide keskpankad EKP algatusel ning tavaliselt rahaturul, s.t turul, mille tehingute tähtaeg on üldjuhul vähem kui aasta. Avaturuoperatsioonid mängivad tähtsat rolli intressimäärade suunamises, rahapoliitilise hoiaku väljendamises ja likviidsuse juhtimises rahaturul.

Püsivõimalusi (vt taustinfo 12) – laenamise püsivõimalust ja hoiustamise püsivõimalust – võivad eurosüsteemi osapooled kasutada omal algatusel. Püsivõimaluste intressimäärade kehtestamisega määrab EKP vahemiku, mille piires pankadevahelise üleööturu intressimäär võib kõikuda.

Tegevusraamistikku täiendab liikmesriikide keskpankades krediidasutuste poolt hoiustatavate **kohustuslike reservide** süsteem (vt taustinfo 13). Kohustusliku **reservi** põhiülesanded on aidata stabiliseerida rahaturu intressimäärasid ja kasvatada pangasüsteemi struktuurset likviidsuspuudujääki, suurendades vajadust keskpankade poolse refinantseerimise järele.

EKP kohustab krediitiasutusi omama riikide keskpankade kontodel hoiuseid: neid nimetatakse kohustuslikeks ehk nõutavateks reservideks. Iga asutuse kohustusliku reservi summa määratakse kindlaks tema reservibaasi põhjal, mis korrutatakse reservimääraga.

Asutuse reservibaas määratakse kindlaks tema bilansi lühiajaliste kohustuste põhjal. Reservibaasi hulka ei arvata kohustusi teiste krediitiasutuste ees, kes on hõlmatud eurosüsteemi kohustusliku reservi süsteemi kuuluvate asutuste nimekirja, ning kohustusi EKP ja liikmesriikide keskpankade ees.

Kohustusliku reservi süsteemi esmane põhifunktsioon on rahaturu intressimäärade stabiliseerimine. Seda funktsiooni teostatakse perioodi keskmise täitmise kaudu. See tähendab, et krediitiasutuste reservinõude täitmist hinnatakse nende reservikonto keskmise päevasaldo alusel umbes ühekuise arvestusperioodi vältel. Nii võivad krediitiasutused tasandada igapäevaseid likviidsuskõikumisi (nt neid, mis tekivad pangatähtede nõudluse kõikumisest), sest ajutist reservitasakaalustamatust võib tasakaalustada vastupidise reservitasakaalustamatusega sama arvestusperioodi vältel.

Perioodi keskmine täitmine viitab ka sellele, et asutused saavad turgudele laenu andes kasumit teenida ning reservpuudujäägi märkida, kui lühiajalisemad rahaturu intressimäärad on kõrgemad tasemest, mida arvatakse püsivat ülejäänud arvestusperioodi jooksul. Vastupidise stsenaariumi korral võivad asutused turult laenata ja reserviülejäägi märkida. See mehhanism stabiliseerib arvestusperioodi üleööturu intressimäära ja kaotab rahaturul vajaduse keskpanga sagedase sekkumise järele.

Kohustusliku reservi teine tähtis funktsioon on pangasüsteemi struktuurse likviidsuspuudujäägi suurendamine. Krediitiasutuste vajadus hoida reserve riigi keskpangas aitab suurendada tarvidust keskpankade poolse refinantseerimise järele, mis omakorda muudab EKP jaoks lihtsamaks rahaturu intressimäärade kontrollimise korrapärase likviidsust lisavate operatsioonide kaudu.

Kohustusliku reservi süsteem töötab välja nii, et see ei koormaks euroala pangasüsteemi ega takistaks ressursside tõhusat jaotamist. Nende eesmärkide saavutamiseks on krediitiasutuste kohustuslike reservide hoiuste tasustamise määr ligikaudu sama kõrge kui lühiajalised rahaturu intressimäärad. Tasustamise määr võrdub põhiliste refinantseerimisoperatsioonide keskmise (kalendripäevade arvu järgi kaalutud) piirintressimääraga arvestusperioodil.

3.2 VÄLISOPERATSIOONID

Seoses eurosüsteemi välisoperatsioonidega volitab EKPSi põhikirja artikkel 23 EKPd ja liikmesriikide keskpanku:

- looma suhteid teiste riikide keskpankade ja rahaasutustega ning sobivatel juhtudel ka rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- ostma ja müüma hetke- ja forvardtehingute kaudu iga liiki välisvaluutavarasid ja väärismetalle;

- haldama neile hoiule antud välisvarasid;
- teostama suhetes kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega iga liiki pangatehinguid, sealhulgas laenuoperatsioone.

3.2.1 Välisvaluutatehingud

Eurosüsteemi välisvaluutatehingutest on kõige olulisemad interventsioonid valuutaturgudel. Sekkumisoperatsioone tehakse ainult EKPSi hoitavate välisvaluutareservide kaudu. Euroala vahetuskursipoliitika raames võib neid läbi viia Euroopa Liidu väliste riikide vääringutes, nt USA dollarites või Jaapani jeenides. Operatsioone võib teostada ka ühendusesisese vahetuskursimehhanismi ERM2 raames.

Vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 105 lõikele 2 ja EKPSi põhikirja artiklile 3 peavad eurosüsteemi välisvaluutatehingud olema „kooskõlas asutamislepingu artikliga 111”. Artikkel 111 määrab kindlaks euroala vahetuskursipoliitika institutsioonilise raamistiku.

Euroala vahetuskursipoliitika institutsiooniline raamistik

EÜ asutamislepingu artikli 105 lõike 2 ja EKPSi põhikirja artikli 3 kohaselt peavad eurosüsteemi välisvaluutatehingud olema kooskõlas EÜ asutamislepingu artikliga 111.

- Artikli 111 lõike 1 kohaselt võib ELi Nõukogu, toimides ühehäälselt, sõlmida ametlikke kokkulepeid euro vahetuskursisüsteemi kohta ELi-väliste vääringute suhtes.
- Artikli 111 lõikes 2 on sätestatud, et sellise vahetuskursisüsteemi puudumisel võib ELi Nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega sõnastada vahetuskursipoliitika üldsuunised.

Siiski peavad mõlemad institutsioonilised meetmed austama hinnastabiilsuse säilitamise põhieesmärki ning neid võib algatada üksnes EKP või Euroopa Komisjoni soovitusel pärast EKPga konsulteerimist. Euro ametliku vahetuskursisüsteemi puhul peab ELi Nõukogu võtma arvesse EKP arvamust, „et jõuda hindade stabiilsuse eesmärgiga ühtivale konsensusele” (asutamislepingu artikli 111 lõige 1).

Seni ei ole kumbagi ülalnimetatud menetlustest algatatud. 13. detsembril 1997 Luxembourg'is toimunud kohtumisel rõhutas Euroopa Ülemkogu, et euro vahetuskursi tuleks vaadelda pigem majandusarengu ja -poliitika tulemuse kui eraldiseisva eesmärgina. Samuti märkis ülemkogu, et euroala vahetuskursipoliitika üldsuunised koostatakse ainult erandlike asjaolude korral, näiteks selge ebakorrapärasuse korral. Sellised suunised peaksid alati austama EKPSi sõltumatust ning olema kooskõlas EKPSi esmase eesmärgiga säilitada hinnastabiilsus.

ELi-välistes vääringutes tehtavad interventsioonid

Nii institutsiooniliste kokkulepete kui ka EKP vahetuskursisihhi puudumisel kasutati ELi-väliste vääringute puhul valuutaturu interventsioone rahaliidu esimese viie aasta jooksul ainult kaks korda, 2000. aasta sügisel. Alates 1998. aasta lõpust pidevalt langenud euro vahetuskurss vastas üha vähem euroala põhinäitajatele ning see ähvardas tekitada märkimisväärseid moonutusi. See omakorda oleks avaldanud negatiivset mõju maailmamajandusele ja euroala hinnastabiilsusele. Niisiis algatas EKP 22. septembril 2000 koos Ameerika Ühendriikide, Jaapani, Ühendkuningriigi ja Kanada rahandusastutustega valuutaturgudel kooskõlastatud interventsiooniprotsessi; EKP sekkus uuesti 2000. aasta novembri alguses.

Vahetuskursimehhanism ERM2

Uus vahetuskursimehhanism ERM2 jõustus majandus- ja rahaliidu kolmanda etapi alguses. See asendas Euroopa Rahasüsteemi, mis oli mänginud tähtsat rolli majandus- ja rahaliidu poole liikumises (vt jagu 1.1.2), kuid mida tuli kohandada majandus- ja rahaliidu loodud uue keskkonnaga.

Sarnaselt oma eelkäijale on vahetuskursimehhanism ERM2 valitsustevahelise koostöö vorm, mis põhineb kahel õigusdokumendil:

- Euroopa Ülemkogu resolutsioon vahetuskursimehhanismi loomise kohta majandus- ja rahaliidu kolmandas etapis, Amsterdam, 16. juuni 1997;³
- Euroopa Keskpanga ja euroalaväliste liikmesriikide keskpankade 1. septembri 1998. aasta kokkulepe, millega sätestatakse vahetuskursimehhanismi toimimise kord majandus- ja rahaliidu kolmandas etapis⁴, mida on muudetud 14. septembri 2000. aasta kokkuleppega⁵.

Vahetuskursimehhanismi ERM2 eesmärk on siduda euroalaväliste liikmesriikide vääringud euroga. See side luuakse vastastikusel kokkuleppel, mille kohaselt on ette nähtud fikseeritud, kuid korrigeeritavad kesk kursid euro suhtes ning standardne kõikumisvahemik $\pm 15\%$. Vastastikuselt võib kokku leppida kitsamates kõikumispiirides, kui need on lähenemisprotsessi seisukohalt asjakohased.

Euroalavälisele liikmesriikidele on vahetuskursimehhanismis ERM2 osalemine vabatahtlik. Ent nagu märgitakse eespool mainitud Euroopa Ülemkogu resolutsioonis, peaks liikmesriik, kelle suhtes on kehtestatud erand, vahetuskursimehhanismiga ERM2 „eeldatavalt ühinema”. EÜ asutamislepingu artikkel 124 kohustab kõiki väljaspool euroala asuvaid liikmesriike „käsitlema oma vahetuskursipoliitikat kui ühise huvi küsimust” ja võtma arvesse „Euroopa Rahasüsteemiga seotud koostöös omandatud kogemusi”. Vastavalt artiklile 121 on vähemalt kaheaastane tõsiste pingeteta osalemine vahetuskursimehhanismis ERM2 üks kriteeriume, mille alusel hinnatakse, kas

³ EÜT C 236, 2.8.1997, lk 5.

⁴ EÜT C 345, 13.11.1998, lk 6.

⁵ EÜT C 362, 16.12.2000, lk 11.

liikmesriik on täitnud euro kasutuselevõtmiseks vajalikud tingimused. Seega edendab vahetuskursimehhanism ERM2 lähenemist ja toetab euroalavälise liikmesriikide jõupingutusi euro kasutuselevõtmisel. Samuti aitab see kaitsta euroalaväliseid ja -siseseid liikmesriike õigustamatu surve eest valuutaturgudel.

Otsused keskkursside ja kõikumispiiride kohta võetakse vastu euroala riikide rahandusministrite, EKP ja vahetuskursimehhanismis osalevate euroalavälise liikmesriikide keskpankade presidentide vastastikusel kokkuleppel. Menetlus eeldab mitmepoolset arutelu (tavaliselt kohtumise vormis), milles osalevad ka komisjon ning majandus- ja rahanduskomitee (vt jagu 4.3.4).

Sekkumine vahetuskursimehhanismi ERM2

Keskpanga sekkumine siis, kui vääring läheneb kõikumisvahemiku piiridele, on põhimõtteliselt automaatne ja piiramatu. Siiski ei tohi EKP kantavad sekkumised ja finantseerimiskohustused piirata esmast, hinnastabiilsuse säilitamise eesmärki. Vastavalt eeltoodud resolutsiooni ja kokkuleppe tingimustele võivad EKP ja vahetuskursimehhanismis osalevate euroalavälise liikmesriikide keskpangad katkestada automaatse sekkumise ja finantseerimise juhul, kui see satub vastuollu nende esmase eesmärgiga säilitada hinnastabiilsus. Ka kõikidel kokkuleppe osapooltel „on õigus algatada konfidentsiaalne menetlus keskkursside läbivaatamiseks”.

Taani kroon on osalenud vahetuskursimehhanismis ERM2 algusest peale, kõikumisvahemikuga $\pm 2,25\%$ keskkursist euro suhtes. Kreeka drahm osales vahetuskursimehhanismis ERM2 enne Kreeka ühinemist euroalaga 2001. aastal (vt jagu 1.1.4).

Vahetuskursimehhanismis ERM2 osalejate arv suurenes seitsme riigi võrra pärast ELi laienemist 1. mail 2004. Seni on mehhanismiga liitunud Eesti, Leedu, Sloveenia (28. juunil 2004) ning Küprose, Läti, Malta (2. mail 2005) ja Slovakkia (28. novembril 2005) vääring standardse kõikumisvahemikuga $\pm 15\%$ euro suhtes. Teised 1. mail 2004 ELiga ühinenud riigid peaksid eelduste kohaselt samuti millalgi mehhanismiga ühinema.

Seni on euro puhul tehtavad interventsioonid olnud harvad. Kuivõrd sekkumine on olnud vajalik vahetuskursimehhanismi ERM2 stabiilsuse säilitamiseks, on operatsioone teostanud mehhanismis osalevate ELi liikmesriikide keskpangad.

3.2.2 Välisvaluutareservide haldamine

Nii EKP kui ka riikide keskpangad hoiavad ja haldavad välisvaluutareserve: EKP hoiab ja haldab EKPSi põhikirjas sätestatud eesmärkidel temale ülekantud välisvaluutareserve; riikide keskpankadesse jäänud välisvaluutareserve hoiavad ja haldavad riikide keskpangad.

EKP välisvaluutareservide maht ja koosseis

EKP välisvaluutareserve hoitakse ja hallatakse eeskätt EKP sekkumisvahendina juhuks, kui nende järele peaks vajadus tekkima.

EKP välisvaluutareservide maht

EKPSi põhikirja artikkel 30.1 sätestas riikide keskpankade välisvaluutareservide EKP-le esmase ülekandmise piiranguna 50 miljardit eurot⁶. Majandus- ja rahaliidu kolmanda etapi alguses 1999. aasta jaanuaris kandsid euroala liikmesriikide keskpangad EKP-le välisvaluutareserve 39,46 miljardi euro ulatuses. See oli EKPSi põhikirjaga lubatud maksimaalne summa, mida oli vähendatud, arvates sellest maha euroalast algusest peale välja jäänud riikide keskpankade osakaalu EKP kapitalis. Kui Kreeka 1. jaanuaril 2001 euroalaga ühines, kandis Kreeka keskpank üle 1,28 miljardi euro suuruse täiendava reservi. Välisvaluutareservide kogumaht, mille liikmesriikide keskpangad kandsid EKP-le proportsionaalselt oma kapitaliosa suurusega, mille eest nad said eurodes nomineeritud intressi kandvaid nõudeid, oli 40,74 miljardit eurot. 15% neist ülekannetest tehti kullas ning ülejäänud 85% USA dollarites ja Jaapani jeenides.

Sellest ajast saadik on EKP välisvaluutareservide maht tehingute ning vahetuskursi- ja hinnamuutuste tulemusel märgatavalt kõikunud. 2005. aasta lõpus oli reservide kogumaht 41,5 miljardit eurot. Nii välisvaluutareservide kui ka kullavarude maht on vähenenud, tingituna vastavalt EKP sekkumismüügist 2000. aasta augustis (vt jagu 3.2.1) ning mõningasest kulla müügist 2005. ja 2006. aastal⁷ kooskõlas keskpankade kullakokkuleppega (vt taustinfo 14). Selle languse tasakaalustas täielikult EKP kullavarude tõusnud turuväärtus.

Lisaks lubab EKPSi põhikirja artikkel 30.4 EKP-l esitada täiendavaid välisvaluutareservide nõudeid, mis ulatuvad kõrgemale esimese ülekandmise summa ülemmäärast. Sellised nõuded sätestatakse ühenduse teisete õigusaktidega. Sel eesmärgil võttis ELi Nõukogu EKP soovitusel vastu määruse⁸, mis võimaldab EKP-l esitada täiendavaid nõudeid 50 miljardi euro ulatuses. EKP esitaks neid nõudeid ainult selleks, et taastada ammendunud reserv, ja mitte selleks, et oma reservihoiuseid suurendada. Kui seda peetakse vajalikuks, võib EKP-le välisvaluutareservi ülekandmine toimuda ka ühenduse täiendavate teisete õigusaktide alusel.

EKP välisvaluutareservide hulka kuulub teatud hulk Rahvusvahelise Valuutafondi arveldusühikuid (SDRe). Need tulenevad EKP vabatahtlikest tehingutest teiste SDRide hoidjatega vastavalt EKP ja RVFi alalisele kokkuleppele (vt jagu 5.3.1).

EKP välisvaluutareservide haldamine

EKP välisvaluutareservide haldamise eesmärgiks on tagada, et EKP-l oleks igal ajal piisavalt likviidseid ressursse mis tahes valuutainterventsiooni teostamiseks. See tähendab, et likviidsus ja turvalisus on välisvaluutareservide investeringute

⁶ Kui ELiga ühineb veel riike, tõuseb see esialgne piirang automaatselt vastavuses nende riikide keskpankotentsiaalsete euroala liikmesriikide keskpangad, ilma et EKP oleks kohustatud praeguste euroala liikmesriikide kesade osakaaluga EKP märgitud kapitali mahus (põhikirja artikkel 49.3). Kui kümme Kesk- ja Ida-Euroopa ning Vahemere piirkonna riiki ühinesid ELiga 1. mail 2004, tõusis piir ligikaudu 55,6 miljardi euroni. See automaatne tõus tähendab, et välisvaluutareservide proportsionaalseid ülekandmisi võivad teha kõikide pcpankadele välisvaluutareserve tagasi kandma.

⁷ Vt vastavalt EKP 31. märtsi 2005. aasta ja 31. märtsi 2006. aasta pressiteateid.

⁸ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1010/2000 Euroopa Keskpanga poolsete täiendavate välisvaluutareservinõuete kohta (EÜT L 115, 16.5.2000, lk 2).

põhinõuded. Nende piirangute raames hallatakse EKP välisvaluutareserve nii, et nende väärtus oleks maksimaalne.

Investeerimissuunised teisendavad portfelli halduse üldesmärgid konkreetseteks põhimõteteks ja reegliteks: need on kindlaks määratud EKP-siseselt, hõlmates vääringute jaotumist ning tasakaalu intressimäära riski ja tasuvuse ning krediidiriski ja likviidsusnõuete vahel.

EKP nõukogu on määranud kindlaks EKP välisvaluutareservide vääringute jaotumise, põhinedes turul sekkumise puhuks välja arvestatud vajadustel ja riski optimeerimisel. 1999. aasta alguses oli USA dollari ja Jaapani jeeni osakaalude suhe 90/10. 2005. aasta lõpus, pärast vahetuskursi kõikumisi ja mõningaid tasakaalustamisoperatsioone oli suhe 85/15.

Kuigi mõningaid portfelli halduse ülesandeid, näiteks riskihaldust ja -arvestust, teostatakse tsentraliseeritult EKPs, on enamik tehingute sõlmimis- ja arveldusosakondade ülesandeid hajutatud laiali üle kogu eurosüsteemi, vastavalt EKP poolt euroala liikmesriikide keskpankadele antud volitustele seoses välisvaluutareservide haldamisega.⁹ Nende ülesannete täitmisel tegutsevad liikmesriikide keskpangad avaliku esindajana EKP nimel. See on nii sellepärast, et EKP vastaspoolsed rahvusvahelistel finantsturgudel saaksid eristada riikide keskpankade poolt EKP nimel teostatavaid operatsioone nendest, mida riikide keskpangad teevad oma reservide haldamiseks. EKP saab elektroonilist teavet tehingute kohta, mida liikmesriigi keskpangad tema nimel teostavad, portfelli halduse süsteemi abil, mis toimib EKPSi enda turvalise sisevõrgu kaudu.

Iga vääringu strateegiline normportfell, mille on sätestanud EKP nõukogu, kajastab EKP pikaajalisi poliitikanõudeid ning riski- ja tasuvuseelistusi. EKP investeerimiskomitee kehtestatud ja juhatuse heaks kiidetud taktikalised normportfellid, mis tuleb hoida strateegilist normportfelli ümbritseva eelnevalt kehtestatud kõikumisvahemiku piires, peegeldavad EKP lühiajalisi ja keskpikki eelistusi seoses riski ja tasuvusega, pidades silmas kehtivaid turutingimusi. EKP poolt liikmesriikide keskpankadele antud välisvaluuta haldamise volitused näevad ette taktikaliste normportfellide mahu ületamist.

Välisvaluutareservidega tehtavate operatsioonide osapooled ja vahendajad valib EKP liikmesriikide keskpankade soovitusel. Valiku tegemisel järgib EKP ühtset lähenemisviisi, mis põhineb kahel kriteeriumide rühmal:

- osapoolte krediivõime hindamine;
- tõhususega seotud kaalutlused, eeskätt pakutav uuringuteenus, hindade konkurentsivõime ja osapoolte suutlikkus tulla toime suurte mahtudega kõigis turutingimustes.

⁹ Alates 2006. aasta algusest võivad euroala riikide keskpangad keelduda võtmast EKP antud välisvaluutareservide haldamise volitusi. Need liikmesriikide keskpangad, kes EKP välisvaluutareservide haldamise volitused vastu võtavad (praegu kõigi 13 euroala liikmesriigi keskpangad), omavad volitusi kas seoses USA dollari portfelli osaga või Jaapani jeeni portfelli osaga. Saksamaa Liidupangal ja Prantsusmaa keskpangal on kummalgi kaks volitust. Vt EKP (2006), Portfolio management at the ECB, lk 23.

EKP osapooltega teostatud tehingud dokumenteeritakse tüüplepingutega. Samuti on EKP välja töötanud tasaarvelduse raamlepingu, mille on heaks kiitnud kõik tema vastaspooled.

Aeg-ajalt muudab EKP välisvaluutareservi haldamiseks kõlblike instrumentide nimekirja. Instrumentide valiku eesmärk on suurema läbimõelduse saavutamine, vastates samal ajal rangetele turva- ja likviidsusnõuetele.

EKP kullavarud

Vastavalt keskpankade kullakokkuleppele (vt taustinfo 14) ei hallata EKP kullavarusid aktiivselt.

Taustinfo 14 Ühisavaldus kulla kohta (8. märts 2004)

Euroopa Keskpank
Itaalia keskpank
Hispaania keskpank
Portugali keskpank
Kreeka keskpank
Luksemburgi keskpank
Prantsusmaa keskpank
Belgia Riigipank
Iiri Keskpank ja Finantsinspeksioon
Madalmaade keskpank
Saksamaa Liidupank
Austria keskpank
Soome keskpank
Šveitsi keskpank
Rootsi Riigipank

Oma kullavarudega seotud kavade selgitamise huvides teevad allakirjutanud institutsioonid järgmise avalduse:

1. Kuld jääb maailma rahareservide tähtsaks osaks.
2. Allakirjutanud institutsioonide juba otsustatud või edaspidi otsustatav kulla müük toimub kooskõlastatud viieaastase müügikava alusel, mis algab 27. septembril 2004, kohe pärast eelmise kokkuleppe lõppemist. Aastane müük ei ületa 500 tonni ja kokkuleppeperioodi kogumüük ei ületa 2500 tonni.
3. Allakirjutanud lepivad kokku, et selle perioodi jooksul ei ületa nende kullalaenude kogumaht ning kullafutuuri- ja -optsoonide kogumaht eelmise kokkuleppe allkirjastamise kuupäeval kehtinud koguseid.

Käesolev kokkulepe vaadatakse uuesti läbi viie aasta möödudes.

Allikas: EKP 8. märtsi 2004. aasta pressiteade.

Riikide keskpankade välisvaluutareservid

Välisvaluutareserve, mida ei ole EKP-le üle kantud, hoiavad ja haldavad jätkuvalt riikide keskpangad.

Vahetuskursimuutusi arvestamata vähenesid riikide keskpankade hoitavad välisvaluutareservid aastatel 1999–2005 pidevalt; 2005. aasta lõpus ulatus nende maht ligikaudu 279 miljardi euroni, millest 111 miljardit eurot moodustasid välisvaluutavarad ja 168 miljardit kuld, SDRid ja RVFi reservipositsioonid.

Et interventsioon valuutaturul toimub EKP hoitavate reservide kaudu, ei teeni riikide keskpankade välisvaluutareservid enam välisvaluutapoliitika eesmärke. Nagu eespool selgitati, võib EKP esitada riikide keskpankadele täiendavaid reservinõudeid.

EKPSi põhikirja artikkel 31 sätestab, et välisvaluutaoperatsioonid, mida riikide keskpangad teostavad oma välisvaluutareservidega, peavad saama eelnevalt EKP heakskiidu. See nõue tagab EKP ühtse raha- ja vahetuskursipoliitika järjepidevuse. See kehtib tehingute puhul, mis võivad mõjutada vahetuskursse või likviidsust euroalal ning mille maht ületab EKP suunistes sätestatud piirmäärasid. Riikide keskpankade investeerimisoperatsioonid ELi-välistel finantsturgudel ei vaja eelnevat nõusolekut, sest need ei mõjuta EKP ühtset raha- ja vahetuskursipoliitikat. Tehingud, mida liikmesriigid teostavad kas ise või oma valitsuste nimel selleks, et täita oma kohustusi rahvusvaheliste organisatsioonide, näiteks Rahvusvaheliste Arvelduste Panga ja Rahvusvahelise Valuutafondi ees, ei kuulu samuti selle nõude alla.

Analoogselt euroala riikide keskpankadega ja kooskõlas põhikirja artikliga 31.3 kuuluvad ELi liikmesriikide tehingud oma välisvaluuta jooksvate saldodega samuti EKP kontrolli alla.¹⁰

3.3 MAKSE- JA KLIIRINGUSÜSTEEMID

Eurosüsteemi ülesannet soodustada sujuvat maksesüsteemide toimimist on põhjendatud põhikirja artiklis 22, mis lubab EKP-l ja riikide keskpankadel pakkuda võimalusi tõhusate ja usaldusväärsete kliiringu- ja maksesüsteemide tagamiseks ühenduse piires ning suhetes teiste riikidega. Samal eesmärgil võib EKP anda välja määrusi.¹¹

Tõhusad ja usaldusväärsed maksesüsteemid ning väärtpaperite kliiringu- ja arveldussüsteemid on tõhusa rahapoliitika seisukohalt hädavajalikud. Eurosüsteem kasutab maksesüsteeme selleks, et teostada oma rahapoliitilisi ja päevasiseid laenuoperatsioone. Kuna need operatsioonid peavad olema

¹⁰ Euroopa Keskpanga 23. oktoobri 2003. aasta suunis, mis käsitleb osalevate liikmesriikide tehinguid oma välisvaluuta jooksvate saldodega Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja artikli 31.3 kohaselt (ELT L 283, 31.10.2003, lk 81).

¹¹ Seni ei ole EKP-l olnud vajadust kasutada EKPSi põhikirja artikliga 22 talle antud õigusaktide andmise õigusi. Põhjalikuma arutelu EKP õigusaktide andmise õiguste ulatusest vastavalt põhikirja artiklile 22 leiab 2002. aasta aprilli EKP kuubülletääni artiklist „The role of the Eurosystem in payment and clearing systems”.

tagatud, tugineb eurosüsteemi osapoolte tagatiste pakkumise võime väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemide usaldusväärsele ja tõhusale infrastruktuurile. Nii maksesüsteemide kui ka väärtpaberite arveldussüsteemide tõrgeteta toimimine on väga oluline ka euro rahaturu tegevuse ning veel üldisemalt muude riiklike ja rahvusvaheliste finantsturgude (näiteks valuuta-, väärtpaberi- ja tuletisväärtpaberiturgude) tegevuse jaoks.

Maksesüsteemide ning väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemidega seotud finantsriske on põhiliselt kahte sorti:

- risk, et mõni süsteemi osapool ei suuda oma kohustusi täita kas nende kohustuste kätte jõudmisel või hiljem (krediidirisk);
- risk, et mõne süsteemi osapoolte vahendid võivad olla ebapiisavad talle pandud kohustuste ootuspäraseks ja õigeaegseks täitmiseks, ehkki hiljem võib osapool olla võimeline kohustust täitma (likviidsusrisk).

Mõlemad finantsrisiki kategooriad võivad viia olukorrani, kus pankadevahelise arveldussüsteemi või väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemi ühe osapoolte suutmatuse oma kohustusi täita tekitab dominoefekti, kus ka teised osapooled ei suuda oma kohustusi õigeaegselt täita. Sellise stsenaariumiga võivad kaasneda laiaulatuslikud häired finantsturgudel tervikuna (süsteemirisk) ning see võib mõjutada ka majandust üldisemalt.

Väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemide puhul on lisaks oht kaotada hoiule antud väärtpaberid või ligipääs neile, tingituna hoiupanga maksejõuetusest või hooletusest või mõnest muust ebasoodsast olukorrast, millesse satutakse (hoiurisk). Ka see avaldab mõju osapoolte suutlikkusele jaotada väärtpabereid siis, kui vaja.

Lisaks kindlusele peaksid maksesüsteemid ning väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemid olema ka tõhusad ja praktilised nii nende kasutajate kui ka kogu majanduse jaoks tervikuna. Siiski on kulude vähendamine alati vastavuses muude eesmärkidega, näiteks turvalisusega. Seetõttu on vajalikud turvalisuse ja tõhususe miinimumstandardid ja soovitused, et anda maksesüsteemide ning väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemide osapooltele juhiseid oma otsuste tegemisel, mis omakorda soodustab konkurentsi maksesüsteemide ning väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemide vahel ning aitab vältida regulatiivset arbitraazi.

Vastavalt nendele kaalutlustele ning EÜ asutamislepingus ja EKPSi põhikirjas antud volitustele on eurosüsteemi poliitika eesmärgid suunatud turvaliste ja tõhusalt toimivate süsteemide tagamisele. Selleks teeb eurosüsteem järgmist:

- pakub makse- ja väärtpaberiarvelduste võimalust;
- teostab süsteemide järelevalvet, et tagada nende tõhusus ja turvalisus.

3.3.1 Makse- ja väärtpaberiarvelduse võimaluste pakkumine

Vastavalt põhikirjas sätestatud ülesandele edendada maksesüsteemide tõrgeteta toimimist pakub eurosüsteem mitmesuguseid makse- ja väärtpaberiarvelduste võimalusi, millest tähtsaim on TARGETi süsteem.

TARGET (üleeuroopaline automatiseeritud reaalaajaline brutoarveldussüsteem)

Eurosüsteem töötas TARGETi süsteemi välja selleks, et töödelda reaalaajalisi eurodes tehtud suurmakseid kogu euroalal. TARGET annab kõigile turuosalistele võrdsed võimalused ja vahendi, mille abil saab teostada rahapoliitikaga seotud tehinguid eurosüsteemi riikide keskpankade ja krediidasutuste vahel õigeaegselt ja turvaliselt. Tegu on ainsa eurodes nomineeritud piiriüleseid makseid teostava süsteemiga, mis on otseselt kättesaadav kõigile rahapoliitilistele osapooltele. Seega võimaldab see euro rahaturul toimida ühtse turuna ja teeb võimalikuks ühtse rahapoliitika.

Praegune süsteem

TARGET hakkas toimima 4. jaanuaril 1999 ja sellel on detsentraliseeritud struktuur. Praegu hõlmab ja ühendab see 13 euroala liikmesriigi reaalaajalist brutoarveldussüsteemi (RTGS-süsteemi) ja EKP maksesüsteemi. Lisaks on TARGETiga ühendatud ka Taani, Poola, Eesti ja Ühendkuningriigi RTGS-süsteemid. Kõik need 18 süsteemi on omavahel seotud, et tagada ühtne platvorm euromaksete töötlemiseks.

EKP suunis TARGETi kohta¹² paneb paika süsteemi, sh osalevate riikide süsteemide toimimise eeskirjad. Samuti määrab suunis kindlaks mitmed minimaalsed ühisomadused (nt liitumiskriteeriumid, rahaühik, hinnakujundusreeglid, operatsioonide aeg, maksereeglid, tühistamatus, lõplikkus ja päevakrediit), millele kõikide TARGETis osalevate riikide RTGS-süsteemid peavad vastama. Eurosüsteemi ja euroalaväliste riikide keskpankadega sõlmiti mitmepoolne kokkulepe, mis järgib TARGETi suunist.

Kõik maksed, mis tulenevad järgmistest operatsioonidest või tehakse nendega seoses, tuleb sooritada TARGETi kaudu:

- i. eurosüsteemi rahapoliitilised operatsioonid;
- ii. eurosüsteemiga seotud välisvaluutatehingute eurosid puudutava osa arveldused;
- iii. eurodes tehtavate suurmaksete süsteemide operatsioonide teostamine.

Muude maksete, näiteks eurodes tehtavate pankadevaheliste ning kommerts maksete puhul on turuosalistel vabadus kasutada TARGETit või mõnda muud maksesüsteemi.

2005. aastal tuli 89% eurodes tehtud suurmaksete kogukäibest TARGETi kaudu. 2004. aastal oli süsteemil enam kui 10 000 osalist; ühtekokku saab TARGETi kaudu pöörduda umbes 50 000 asutuse poole.¹³

¹²EKP 26. aprilli 2001. aasta suunis EKP/2001/3 üleeuroopalise automaatse reaalaajalise brutoarvelduste kiirülekanDESüsteemi (TARGET) kohta (EÜT L 140, 24.5.2001, lk 72), mida on viimati muudetud EKP 4. aprilli 2003. aasta suunisega EKP/2003/6 (ELT L 113, 7.5.2003, lk 74).

¹³Vt EKP (2006), *Aastaruanne 2005*, 2. peatükk, 2. jagu.

TARGET2

Praeguses TARGETi struktuuris lepiti kokku 1994. aastal ning selle aluseks olid minimaalse ühtlustamise ja olemasolevate infrastruktuuride vastastikuse sidumise põhimõtted. See oli parim viis tagada süsteemi toimimine EMU kolmanda etapi algusest peale. Ent arvestades euroala kasvavat finantslõimumist ning asjaolu, et TARGETi kasutajate ärivajadused muutuvad üha sarnasemaks, alustati 2002. aasta oktoobris ettevalmistusi uue ja täiustatud süsteemi (TARGET2) loomiseks. Ettevalmistustes nähti ette, et TARGET2 alustab operatsioonide teostamist 2007. aastal. TARGETi teine põlvkond: i) täidab paremini klientide vajadusi, pakkudes laialdaselt ühtlustatud teenuste kvaliteeti, ii) aitab tagada tasuvuse ja iii) on valmis kohanema tulevaste arengutsenaariumidega, sealhulgas ELi ja eurosüsteemi laienemisega. Samal ajal vastutavad riikide keskpangad jätkuvalt krediidiastutuste kontode ja krediidiastutustega sõlmitud ärisuhete eest.

TARGET2 pakub ühisplatvormi keskpankadele, kes otsustavad süsteemiga liituda ja loobuda oma siseriiklikest reaalaajalistest brutoarveldussüsteemidest. TARGET2s osalevad kõik eurosüsteemi keskpangad. Taani keskpank on kinnitanud oma osalust, samas kui Rootsi Riigipank ja Inglise Pank on otsustanud TARGET2ga mitte liituda. Mõnede uute ELi liikmesriikide keskpangad hakkavad süsteemis osalema alles euro kasutusele võtmisel.

Erasüsteemide arveldusagent

Eurosüsteem tegutseb ka selliste maksesüsteemide arveldusagendina, mida ta ise ei juhi. Näiteks on EKP Euro Pangaliidu (EBA) juhitava EURO1 süsteemi arveldusagent ning mõningate riikide keskpangad tegutsevad erakätes olevate jaemakse- ja väärtpaberiarveldussüsteemide arveldusagentidena. EKP ja mõnede riikide keskpangade arveldusagendi funktsiooniga tagatakse, et need maksesüsteemid arveldavad keskpanga rahaga, et vähendada ebaõnnestumisi, millel on kriitilised süsteemsed tagajärjed finantssüsteemile.

Püsiühendusega arveldussüsteem

Püsiühendusega arveldussüsteem (CLS) on toiminud alates 2002. aastast, et arveldada süsteemiga liitunud pankade vahelisi välisvaluutatehinguid põhimõttel „makse makse vastu”. Süsteemi opereerib New Yorgis asuv CLS Bank. Süsteemi peamine järelevaataja on USA Föderaalreserv. EKP pakub püsiühendusega arveldussüsteemile arveldusvahendeid ja tegutseb järelevaatajana euro puhul, mis on püsiühendusega arveldussüsteemi tähtsusest teine vääring.

Jaemaksesüsteemid

Eurosüsteemi seotus jaemaksesüsteemidega on mitmekülgne. Mitmed euroala riikide keskpangad, näiteks Itaalia keskpank, Belgia Riigipank ja Saksamaa Liidupank on jaemaksesüsteemide pikaajalised kasutajad. Jaemaksesüsteemid pakuvad neutraalseid ja avatud võrgustikke, kus pangad võivad osaleda, olenemata nende suuruselt. Eurosüsteemi osalemise aktiivsus jaemaksesüsteemis sõltub suuresti pangasektori püüetest kujundada tulevikus euro jaoks välja tõhus jaemaksete infrastruktuur.

Keskpankadevahelise korrespondentpanganduse mudel

Piisavate turuvahendite puudumisel piiriüleseks varade liigutamiseks euroalal on eurosüsteem oma operatsioonide teostamiseks sisse seadnud keskpankadevahelise korrespondentpanganduse mudeli (CCBM). Süsteem tagab, et kõik maksesüsteemis osalejad ja rahanduslikud osapooled on võimelised pakkuma tagatist eurosüsteemi laenuoperatsioonidele, olenemata tagatise asukohast. Selleks tegutseb iga liikmesriigi keskpank teiste riikide keskpankade kontohaldurina. Keskpankadevahelise korrespondentpanganduse mudel loodi ajutise lahendusena ajani, mil turg töötab välja alternatiivid, ning selle eesmärk ei olnud võistelda turualgatustega, pakkumaks turuoperatsioonide jaoks piiriüleseid teenuseid.

Väärtpaberite keskodepositooriumi tegevus

Eurosüsteemi liikmesriikide keskpangad on väärtpaberiarendustes traditsiooniliselt täitnud operatiivfunktsiooni. Ehkki praeguseks on mitmed ülesanded suunatud edasi eraettevõtetele, tegutsevad mõne riigi keskpangad endiselt mõningate valitsuse ja muude väärtpaberite keskodepositooriumi (CSD) ning registripidajana.

3.3.2 Makse- ja väärtpaberiarendussüsteemide üldjärelevalve

Maksesüsteemide üldjärelevalve kehtestab maksesüsteemidele turvastandardid ja tagab nende korrektse täitmise. Moraalse kohustuse ja regulatiivse surve kombinatsioonil põhineva üldjärelevalve eesmärk on kaitsta maksesüsteemide toimimist. Seega erineb üldjärelevalve pangajärelevalvest. Pangajärelevalve hõlmab üksikute pankade või finantsasutuste järelevalvet eesmärgiga tagada nende finantsstabiilsus ja eelkõige kaitsta hoiustajaid ja pangakliente.

Alates 1999. aastast jagavad maksesüsteemide üldjärelevalve teostamise vastutust EKP ja euroala riikide keskpangad. EKP on suuremahuliste maksesüsteemide (sh TARGETi) järelevaataja kogu Euroopa Liidus, riikide keskpangad aga tegutsevad oma vastavate siseriiklike süsteemide järelevaatajatena.

Järelevalvet teostatakse vastavalt turva- ja tõhususstandarditele, mille EKP on kehtestanud eurodes opereeritavatele maksesüsteemidele. 2001. aasta veebruaris võttis EKP üle „Süsteemselt oluliste maksesüsteemide aluspõhimõtted”,¹⁴ mille 2001. aasta jaanuaris koostas G10 makse- ja arveldussüsteemide komitee (CPSS).¹⁵ Need kaks moodustavad standardite kogumi, mida EKP ja eurosüsteemi riikide keskpangad kasutavad suuremahuliste euro maksesüsteemide jälgimiseks.

Seoses väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemide järelevalvega on eurosüsteemi volitused vähem selged ja erandlikud. Siiski teevad EKPS ja Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee (CESR) alates 2001. aastast

¹⁴Makse- ja arveldussüsteemide komitee (CPSSi) väljaanne nr 43, *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*, BIS, jaanuar 2001.

¹⁵Makse- ja arveldussüsteemide komitee (CPSS) on alaline komitee, mille asutasid G10 keskpankade presidendid ning mille tegevust korraldab BIS (vt jagu 5.4).

väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemide vallas tihedat koostööd. Ühine töögrupp, mis koosneb EKPSi kõikide keskpankade esindajatest ja CESRi kõigist väärtpaberituru reguleerijatest, on välja töötanud Euroopa kliiringute ja arvelduste standardid, mis põhinevad CPSSi ja Rahvusvahelise Väärtpaberijärelevalve Organisatsiooni (IOSCO) soovitel. Nende EKPSi-CESRi standardite eesmärk on tugevdada Euroopa Liidu väärtpaberite kliiringu- ja arveldussüsteemide turvalisust, usaldusväärsust ja tõhusust ning võtta arvesse ka vajadust eemaldada selles valdkonnas tõkked tõhusatele piiriülestele kliiringu- ja arveldusprotsessidele.

Samuti julgustab eurosüsteem turgu mõtlema tulevastele väljakutsetele ja leidma võimalikke lahendusi. Eurosüsteem korraldab foorumit, et vahetada kahe- ja mitmepoolsetel kohtumistel ning ettekannete, kõnede ja publikatsioonide kaudu turuosalistega mõtteid, et sillutada teed maksesüsteemide edasisele paranemisele ning uutele infrastruktuuriarengutele. Väärtpaberiarveldussüsteemide valdkonnas jälgib EKP tähelepanelikult konsolideerimisprotsessi, püüeldes poliitika poole, mis edendab tõhusust, iseäranis väärtpaberite piiriüleses ülekandmises euroalal.

3.4 EURO PANGATÄHED JA MÜNDID

EÜ asutamislepingu artikli 106 ja EKPSi põhikirja artikli 16 kohaselt on EKP nõukogul ainuõigus anda luba pangatähtede emissiooniks euroalal. EKP ja riikide keskpangad on ainsad institutsioonid, kellel on õigus emitteerida euroalal seadusliku maksevahendina kehtivaid pangatähti. Asutamislepingu artikli 106 lõike 2 kohaselt piirduvad euroala riikide emitteerimisõigused müntidega, „tingimusel, et EKP on emissiooni mahu heaks kiitnud”.

Euro pangatähtede emitteerimise kord

Aastatel 1999–2002, kui eurodes nomineeritud pangatähti veel ei olnud, kasutati euroalal ainsate seaduslikult kehtivate pangatähtedena riikide väärtingute pangatähti. Neid emitteerisid liikmesriikide keskpangad vastavalt EKP nõukogu antud loale, kuid erinevalt hilisemast euro pangatähtede süsteemist emitteeris iga liikmesriigi keskpank oma riigi väärtingus pangatähti oma kulu ja kirjadega.

Alates 1. jaanuarist 2002 on riikide keskpangad ja EKP emitteerinud euro pangatähti ühiselt. Erinevalt riikide väärtingutes pangatähtedest ei ole euro pangatähtedel märgitud, milline keskpank need emitteeris. Eurosüsteemi riikide keskpangad peavad aktsepteerima euro pangatähti, mille on ringlusse lasknud teised eurosüsteemi liikmed ning pangatähti ei tagastata need emitteerinud keskpangale. Kuigi keskpanku võib käsitleda eurosüsteemi kui terviku kohustuse esindajatena, on siiski oluline, et nad tegutseksid seaduslike emitentidena, sest eurosüsteem ei ole juriidiline isik.

EKP emitteerib 8% eurosüsteemis emitteeritavate pangatähtede koguväärtusest. Arvestades, et solidaarsuskava hõlmab kõiki eurosüsteemi liikmeid, tegutseb EKP ühe seadusliku emitendina ning kajastab neid pangatähti ka oma bilansis. Tegelikult lasevad EKP pangatähti ringlusse riikide keskpangad, võttes endale sellega vastavad kohustused EKP ees. Nendelt kohustustelt makstakse

intressi vastavalt EKP põhiliste refinantseerimisoperatsioonide intressimäärale (vt jagu 3.8.1).

Ülejäänud 92% euro pangatähtedest emiteerivad riikide keskpangad proportsionaalselt nende osaga EKP kapitali märkimise aluses. Iga liikmesriigi keskpanga erinev osa kõigi ringluses olevate pangatähtede kogumahu ja tema poolt ringlusse lastud pangatähtede tegelikus koguses määratakse kindlaks igal kuul ja registreeritakse eurosüsteemisisese intressi kandva nõude või kohustusena.¹⁶

Sellisel moel hoiab pangatähtede emiteerimise jaotamine riikide keskpankade vahel ära „pangatähtede rändamise” eksitava mõju riikide keskpankade bilansile eurosüsteemi mitme emitendi süsteemis, muutes kõik euro pangatähed täielikult vahetatavaks. Vastasel juhul võiks pangatähtede rändamine, s.t ühest euroala riigist teise viidav sularaha suurendada ühe keskpanga ringluses olevate pangatähtede näitajat teise keskpanga arvelt. See omakorda võib avaldada märkimisväärset mõju nende vastavatele bilanssidele ning selle tulemuseks võib olla saaja keskpanga bilansi oluline vähenemine aja jooksul.

Eurosüsteemi pangatähtede koguemissiooni (eurosüsteemisiseste saldode netonäitaja) avaldab EKP igal nädalal konsolideeritud finantsaruandes. Praegu on ringluses olevate pangatähtede koguväärtus enam kui 500 miljardit eurot, millest märkimisväärne osa kuulub hinnangute kohaselt euroalavälistele residentidele.

¹⁶Riigi keskpank, kes laseb ringlusse suurema hulga pangatähti, kui näeb ette tema osa kapitali märkimise aluses, võtab endale intressi kandva kohustuse ülejäänud eurosüsteemi suhtes ja vastupidi.

Euro pangatähtede ja müntide edukas kasutuselevõtt 1. jaanuaril 2002 oli kulminatsiooniks pikaajalistele ja üksikasjalikele ettevalmistustele, mis algasid 1990. aastate alguses.

Euro pangatähed

Euro pangatähtede esimese seeria kallal töötas Euroopa Rahainstituut majandus- ja rahaliidu kolmanda etapi ettevalmistustöö raames ning selle viis lõpule EKP.

Esialgne töö algas tegelikult 1992. aastal presidentide komitee egiidi all. Pidades silmas pangatähtede tootmise aeganõudvat protsessi, moodustas komitee Euroopa pangatähtede trükkimise ja emiteerimise töögrupi (BNWG), mis koosnes liikmesriikide keskpankades pangatähtede emiteerimise eest vastutavatest isikutest ning keskpankade juurde kuuluvate trükikodade juhatajatest.

1995. aasta juunis konsulteeris ERI nõukogu kunstiajaloolaste, kujundajate ja turundusekspertidega ning valis välja pangatähtede kujunduse kaks teemat:

- „Euroopa ajastud ja stiilid”, mis esitavad Euroopa ajaloo seitset erinevat arhitektuuristiili: klassikaline stiil, romaani stiil, gooti stiil, renessanss, barokk- ja rokokoostii, raud- ja klaasarhitektuur ning 20. sajandi modernne arhitektuur;
- abstraktne või modernne kujundus.

ERI nõukogu otsustas, et pangatähtede seitse nimiväärtust peaksid olema 5-, 10-, 20-, 50-, 100-, 200- ja 500-eurone.

Kujunduskonkurs kuulutati välja 12. veebruaril 1996 tähtajaga seitse kuud. Septembri keskel konkursi lõppedes kontrollisid riikide keskpangad esmalt kavandite trükitavust ja vastavust kujunduskonkursi nõuetele ning saatsid siis heakskiidetud kavandid Maini-äärses Frankfurdis asuva notari juurde, kes asendas autori tunnusmärgi kolmenumbrielse koodiga. Anonüümsed kavandid anti seejärel üle ERI-le.

14 sõltumatust turundus-, kujundus- ja kunstiajalooekspertid koosnev žürii tuli kokku 26. ja 27. septembril 1996 ERI peasekretäri juhtimisel. Žüriiliikmed, kes esindasid kõiki ELi liikmesriike, välja arvatud Taanit (Taani keskpank ei saatnud oma eksperti, sest Taani oli otsustanud euroalaga mitte liituda), hindasid kavandeid mitmesuguste kriteeriumide alusel: loovus, esteetika, funktsionaalsus, avalikkuse vastuvõtt, sooline võrdõiguslikkus ja rahvusliku erapoolikuse vältimine. Pärast hoolikat kaalutlemist koostas žürii kaks pingerida, kuhu kuulusid kummagi teema viis parimat kujundusseeriat.

Ajavahemikus 7.–13. oktoober 1996 viis uuringufirma Gallup Europe kümne väljavalitud kavandi kohta läbi avaliku arvamuse uuringu, küsitledes enam kui 2000 inimest kõigist ELi liikmesriikidest, v.a Taanist. Uuringutulemused, žürii hinnang ning Euroopa pangatähtede trükkimise ja emiteerimise töögrupi tehniline hinnang esitati ERI nõukogule 1996. aasta detsembris.

3. detsembril 1996 valis ERI nõukogu välja võidutöö. Seeria oli kujundanud Robert Kalina Austria keskpangast ning sellel oli kujutatud Euroopa ajastuid ja stiile. Võiduseerial oli kujutatud aknaid, väravaid ja sildu eri ajaloo perioodidest, mis väljendavad Euroopa ühist kultuuripärandit ning esindavad uue ajastu algust ja tulevikunägemust.

Aknad ja väravad pangatähtede esiküljel sümboliseerivad Euroopas valitsevat avatuse ja koostöö vaimu. Pangatähtede kujundusse lisati ka Euroopa Liidu 12 tähte, mis sümboliseerivad tänapäeva Euroopa dünaamilisust ja harmooniat.

Pangatähtede tagaküljel on kujutatud sillad alates algelistest ehitistest moodsa ajajärgu keerukate rippisildadeni. Sillad on metafooriks Euroopa inimeste omavahelisele suhtlemisele ning Euroopa suhtlemisele ülejäänud maailmaga.

Ülejäänud tähtsamad pangatähtede kujunduselemendid on:

- vääringu nimetus – euro – nii ladina (EURO) kui ka kreeka (ΕΥΡΩ) tähtedes;
- Euroopa Liidu 12 tähest koosnev sümbol;
- pangatähed emiteerinud asutuse lühend viiel eri kujul – BCE, ECB, EZB, EKT ja EKP;
- EKP presidendi allkiri.

Pärast ulatuslikke uuringuid valiti välja põhivärvid, et aidata inimestel erinevaid nimiväärtusi ära tunda ja omavahel eristada. Samuti konsulteeriti Euroopa Pimedate Liiduga, et pimedate ja vaegnägijate vajadused oleksid piisavalt rahuldatud. Selle tulemusena lepiti kokku, et iga nimiväärtus on erineva suurusega, numbrid trükitakse suurelt ja paksus kirjas ning teatud kohtades on tuntavad turvaelemendid.

Euro pangatähtedele lisati mitmed turvaelemendid – turvaniit, sügavtrükk ja hologramm-märgid, et kaitsta neid võltsijate eest ning aidata avalikkusel ehtsad pangatähed kohe ära tunda. Kasutatud paberi sees on fluorestseerivad kiud ning kaks vesimärki – mitmevärviline ja helenduv. Lisaks võimaldavad mitmed muud peidetud ja masinloetavad turvaelemendid riikide keskpankadel ja pangatähtede käitlejatel pangatähtede ehtsust kontrollida.

1998. aastal kiitis EKP nõukogu heaks uute pangatähtede lõpliku kujunduse ja tehnilised näitajad ning pärast mitut ettevalmistavat tehnilist etappi algas 1999. aasta juulis euro pangatähtede tootmine. Iga liikmesriigi keskpank pidi otsustama, kus trükkida esialgne kogus riigi jaoks vajalikke pangatähti. Kokku osales euro sularahale üleminekuks vajaliku ligikaudu 15 miljardi euro pangatähe valmistamises 15 trükikoda ja 9 paberivabrikut. Nüüd, kus euro pangatähed on ringlusse lastud, kehtestatakse jätkuvalt iga-aastased tootmisnõuded ja eri nimiväärtusega pangatähtede hange on jagatud euroala riikide keskpankade vahel.

Selged inspektiooni- ja kvaliteedikontrolli meetmed tagavad, et kõik pangatähed oleksid identsed ja vastaksid tehnilistele parameetritele. See tähendab, et kõiki pangatähti saab kasutada kõigis euroala pangatähti vastuvõtvates automaatides ja sularahautomaatides.

Euromündid

Kaheksa erineva nimiväärtusega euromündid – 1-, 2-, 5-, 10-, 20- ja 50-sendise ning 1- ja 2-eurose – valmistas ette rahapajade juhatajate töögrupp ja neid emiteerivad euroala riigid. Kõigil kaheksal mündil on ühesugune ühine külg, müntide teine külg on aga rahvusspetsiifiline. Selle kujundus, mida ümbritseb ELi 12 tähte, on iga euroala riigi puhul erinev. Ühised küljed kujundas Luc Luycx Belgia kuninglikust rahapajast pärast Euroopa Komisjoni korraldatud konkurssi ja ELi Nõukogu heakskiitu. 1-, 2- ja 5-sendistel müntidel kujutatakse Euroopa asukohta gloobusel, 10-, 20- ja 50-sendised mündid kujutavad Euroopat üksikute riikide grupina ning 1- ja 2-eurosed mündid näitavad ühinenud Euroopat. Nagu pangatähti, võib ka euromünte kasutada kõigis euroala riikides, hoolimata nende erinevatest rahvuslikest külgedest.

Müntidele on lisatud mitmeid uuenduslikke tunnuseid, et aidata eelkõige pimedatel ja vaegnägijatel erinevaid nimiväärtusi eristada. Näiteks on kõigil kaheksal mündil erinev serv. Keeruka, eriliste magnetiliste omadustega bimetalitehnoloogia kasutamine 1- ja 2-euroste müntide puhul muudab nende võltsimise raskeks. Võltsimist raskendab ka 2-eurose münti servatekst, mis on riigiti erinev.

Iga riigi rahapaja vastutab selle eest, et tema müntide kvaliteet vastaks ühistele reeglitele. Euro sularahale ülemineku jaoks valmistati ligikaudu 52 miljardit euromünti. Sellise tootmismahu oli määranud EKP, kes kinnitab liikmesriikide poolt emiteeritavate müntide koguväärtuse.

Euro pangatähtede ja müntide kasutuselevõtt

1. märtsil 2001 käivitati kogu euroala hõlmav mitmekeelne kampaania, et teavitada 12 euroala riigi elanikke uutest pangatähtedest ja müntidest ning valmistada neid ette euro sularahale üleminekuks. Euro 2002 teabekampaania hüüdlauseks oli „EURO. MEIE raha” ja see täiendas mitmeid riikide algatusi.

Euro sularaha kasutuselevõtuks valmistumise käigus „jaotati” euro pangatähtede varud laiali pankadesse, kes jaotasid need omakorda teistele sularaha käitlevatele asutustele, näiteks postkontoritele, sularahaveoga tegelevatele ettevõtetele, müügiautomaate haldavatele asutustele ning jaemüüjatele. Tänu sellele oli alates 1. jaanuarist 2002 võimalik asendada riikide väeringute pangatähed kogu euroalal kiiresti ja tõrgeteta. Euro pangatähti jaotati ka keskpankadele väljaspool euroala, eriti euroalavälisest ELi liikmesriikidele ning mõningatele Kesk- ja Ida-Euroopa ning Vahemere piirkonna riikidele.

Euro pangatähtede tootmine

Euro sularahale üleminekuks 2002. aastal pidid euroala 12 riigi keskpangad korraldama kõigi seitsme euro pangatähe nimiväärtuse hanke oma riigis. Sellest ajast peale on erinevate pangatähtede nimiväärtuste iga-aastane tootmine (selleks, et vahetada välja edasiseks kasutamiseks sobimatud pangatähed) jaotatud liikmesriikide keskpankade vahel, nii et iga riigi keskpank vastutab ainult ühe või paari nimiväärtuse tootmise eest, mille talle on määranud EKP nõukogu. Selline „hajutatud tootmine tööjaotuskokkulepete alusel” asendatakse eurosüsteemi ühtse pakkumismenetlusega, mis võetakse kasutusele hiljemalt 1. jaanuarist 2012. Uus menetlus on välja töötatud vastavalt avatud turumajanduse põhimõttele ning kooskõlas ELi konkurentsioigusega. Selle eesmärgid on tagada eurosüsteemi ühtses pakkumismenetluses osaleda soovivate trükikodade võrdne kohtlemine ning kindlustada läbipaistvus ja euro pangatähtede jätkuvalt turvaline tootmine. Menetluse rakendamisele eelneb üleminekuperiood, et anda riikide keskpankadele ja trükikodadele aega valmistada meetodi muutuseks.

Võltsimisvastased meetmed

EKP on pühendunud euro pangatähtede võltsimise takistamisele kõrgeimate võimalike standardite järgi. Euro pangatähed on kujundatud ja välja töötatud nii, et nad pakuksid kõige arenenumat võltsimisvastast kaitset maailmas. Seni on avastatud võltsingute arv püsinud madalamal tasemel kui riikide vääringute puhul enne euro sularaha kasutuselevõttu.

2002. aastal asutas EKP võltsingute analüüsi keskuse, mis koondab riikide analüüsikeskuste esitatava statistilise ja tehnilise võltsingutealase teabe ühte terviklikku andmebaasi. Seejärel jagatakse teavet kõigi võltsimise vastu võitlevate üksustega. EKP teeb tihedat koostööd Europoliga ning Interpoli ja Euroopa Komisjoniga, et suurendada nende töö tõhusust kõnealuses valdkonnas. Eeskätt Europoli ülesanne on parandada koostööd vääringute (eelkõige euro) võltsimise vastu võitlevate asutustega liikmesriikides. Samuti kuulub EKP juurde rahvusvaheline võltsimise ennetamise keskus (ICDC), mille tegevuses osalevad EKP töötajad ja muude sularaha emiteerimisega tegelevate asutuste ametnikud.

EKP jälgib hoolikalt graafikatööstuse arengut ja hindab kõrgekvaliteediliste võltsingute võimalikku ohtu. Hiljutiste tehnoloogiliste saavutuste tulemusena on eurosüsteem investeerinud olulisel määral uurimis- ja arendustegevusse, otsides võimalusi olemasolevate turvaelementide ning tulevikus trükitavate pangatähtede kujunduse tehniliste aluste täiustamiseks.

Osalemine müntide emiteerimises

Igal aastal määrab EKP müntide koguse, mida iga riik võib emiteerida. Selleks võtab EKP arvesse iga euroala riigi hinnangut järgmisel aastal emiteeritavate müntide koguse kohta.

Euromüntide nimiväärtused ja tehnilised näitajad on sätestatud nõukogu määruses¹⁷. Iga riigi rahapaja vastutab selle eest, et tema müntide kvaliteet vastaks nõuetele, mis tagavad, et euromünte oleks võimalik kasutada kõikjal euroalal. Kokkuleppel rahapajade juhatajate töögrupiga annab EKP müntide kvaliteedile sõltumatu hinnangu.

Euromünte lasevad enamasti ringlusse eurosüsteemi riikide keskpangad, tegutsedes oma riigi valitsuse nimel. Riikide keskpankade hoitavate müntide kogust seostatakse laenudega avalikule sektorile, kuid vastavalt nõukogu 13. detsembri 1993. aasta määruse (EÜ) nr 3603/93¹⁸ artiklile 6 on need hoiused lubatud jooksvate saldodena tingimusel, et ei ületa 10% ringluses olevate müntide kogusest (vt jagu 2.5.5).

3.5 STATISTIKA KOGUMINE JA KOOSTAMINE

EKP vajab rahapoliitika elluviimiseks ja teiste eurosüsteemi ülesannete täitmiseks mitmesuguseid majandus- ja finantsandmeid.

EKP statistilise aruandluse kohustuse õiguslik alus

Kooskõlas EKPSi põhikirja artikliga 5.1 on EKP-l õigus koguda statistikat, mida on vaja mõningate või kõigi EÜ asutamislepingu artiklis 105 ja põhikirja artiklis 3 loetletud ülesannete täitmiseks. Statistikanõude täitmisel peab EKP ühtlasi tagama tõhususe ning vähendama krediitiasutustele ja teistele andmeesitajatele langevat statistilise aruandluse koormust.

EKP statistilist tegevust reguleerib nõukogu määrus,¹⁹ mis võeti vastu EKP soovitusel ning täiendab põhikirja sätteid ja teisi enne kolmanda etapi algust vastu võetud õigusakte. Teised õigusaktid määravad kindlaks kolm valdkonda:

- üksused, kellelt EKP-l on õigus statistilist teavet koguda;
- konfidentsiaalsussätteid;
- asjakohased jõustamissätteid.

EKP statistilise aruandluse kohustuse ulatus

EKP kogub statistikat järgmiste valdkondade kohta:

- rahandus-, pangandus- ja finantsurustatistika, sealhulgas statistika rahaagregaatide ja nende vastaskirjete kohta, intressimäärade, võlakirjade ja noteeritud aktsiate kohta ning mitterahaloomeliste finantsvahendajate kohta;

¹⁷Nõukogu 3. mai 1998. aasta määrus (EÜ) nr 975/98 ringlusse lastavate euromüntide nimiväärtuste ja tehniliste näitajate kohta (EÜT L 139, 11.5.1998, lk 6).

¹⁸Nõukogu 13. detsembri 1993. aasta määrus (EÜ) nr 3603/93 asutamislepingu artiklis 104 ja artikli 104b lõikes 1 nimetatud keeldude kohaldamiseks vajalike määratluste täpsustamise kohta (EÜT L 332, 31.12.1993, lk 1).

¹⁹Nõukogu 23. novembri 1998. aasta määrus (EÜ) nr 2533/98 statistilise teabe kogumise kohta Euroopa Keskpanga poolt (EÜT L 318, 27.11.1998, lk 8).

- maksebilansistatistika, statistika eurosüsteemi rahvusvaheliste reservide kohta, euroala rahvusvahelise investeerimispositsiooni kohta ning euro efektiivsete nominaal- ja reaalkursside kohta;
- finantskontod (sealhulgas valitsussektori finantsstatistika); terviklik arvepidamine sektorite kaupa (ettevalmistamisel).

EKP avaldab nende valdkondade kohta mitmesugust statistikat ning lisaks veel statistilisi andmeid ÜTHI, muude hindade ja kulude ning toodangu ja tööturgude kohta, mida koostab peamiselt Euroopa Ühenduste Statistikaamet (Eurostat).

Statistikaalane koostöö ühenduse institutsioonide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega

Statistilise tegevuse raames peab EKP tegema „koostööd ühenduse institutsioonide ja asutustega ning liikmesriikide või kolmandate riikide pädevate asutustega ja rahvusvaheliste organisatsioonidega” (EKPSi asutamislepingu artikkel 5.1). Kõige rohkem tehakse koostööd Eurostatiga. 2003. aasta 10. märtsil sõlmisid Eurostat ja EKP statistikaosakond asjakohase vastastikuse mõistmise memorandum²⁰. Memorandumi põhjal jagunevad statistikaalased kohustused järgmiselt:

- EKP vastutab rahandus- ja pangandusstatistika eest Euroopa Liidu tasandil;
- EKP ja komisjon jagavad vastutust maksebilansistatistika ja sellega seonduva statistika ning finantskontode statistika eest;
- komisjon vastutab hinna- ja kulustatistika ning muu majandusstatistika eest.

Lisaks teevad EKP ja komisjon kahepoolset või komiteede (eelkõige CMFB) kaudu koostööd kõigis ühist huvi pakkuvates statistikaküsimustes, mis hõlmavad muu hulgas asjakohaste ühenduse õigusaktide algatamist või nendega seotud konsultatsioone.

EKP-l on statistika valdkonnas tihedad suhted ka teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega, näiteks RVFigaga. EKP statistika koostamisel järgitakse võimaluse korral alati rahvusvahelisi standardeid. Sellega täidab EKP ka järgmist EKPSi põhikirja artiklis 5.3 sätestatud nõuet: „Vajaduse korral soodustab EKP nende eeskirjade ja tavade ühtlustamist, mis reguleerivad tema pädevuses olevates valdkondades statistiliste andmete kogumist, koondamist ja levitamist.”

²⁰ Euroopa Keskpanga statistika peadirektoraadi ja Euroopa Ühenduste Statistikaameti (Eurostat) vaheline vastastikuse mõistmise memorandum majandus- ja finantsstatistika kohta (10. märts 2003) on avaldatud EKP kodulehel (<http://www.ecb.europa.eu>). See asendab samalaadset kokkulepet ERI statistikaosakonna ja Eurostati vahel, mis sõlmiti 1995. aasta 26. juulil CMFB poolt 1990. aastate alguses tehtud järelduste põhjal.

Riikide keskpankade abi

EKPSi põhikirja artikli 5.2 kohaselt abistavad riikide keskpangad EKPD statistika koostamisel. Keskpangad (mõningatel juhtudel ka muud liikmesriigi asutused) koguvad andmeid krediitiasutustelt ja teistest allikatest ning arvutavad riiklikud koondnäitajad. Seepärast koostab EKP nende andmete alusel euroala koondstatistika.

Tasub silmas pida, et need sätted kehtivad kõigile ELi liikmesriikidele ning kohustavad ka euroalaväliste riikide ametiasutusi tegema EKPGA koostööd statistiliste ülesannete täitmisel. EKPSi põhikirja artikliga 47.2 nähakse ette, et üldnõukogu aitab kaasa „artiklis 5 nimetatud statistilise informatsiooni kogumisele”. Ehkki EKP vastuvõetud õigusaktid ei ole euroalaväliste liikmesriikide jaoks siduvad, peavad üldnõukogu ja sellest tulenevalt ka euroalaväliste riikide keskpangad osalema EKP statistikaalases töös.

3.6 MAJANDUSUURINGUD

Kõrgetasemeliste uuringute tähtsus tänapäeva keskpanganduses kasvab jätkuvalt. Eelkõige puudutab see EKPD, kelle ees seisab ainulaadne väljakutse viia mitmeid riike hõlmavas piirkonnas ellu ühtset rahapoliitikat.

EKP majandusuuringute eesmärk on luua tugev kontseptuaalne ja empiiriline alus otsuste tegemiseks ning vahendada neid turgudele ja üldsusele selgemalt ja arusaadavamalt. Seepärast keskendutakse eurosüsteemisisestes majandusuuringutes euroala majanduse toimimise paremale tundmaõppimisele ning analüüside, mudelite ja muude vahendite väljatöötamisele, mida on vaja euroala rahapoliitika rakendamiseks ja eurosüsteemi teiste ülesannete täitmiseks.

EKP uurimistööd tehakse sageli organiseeritud võrgustikes. Need kujutavad endast teadlasterühmi, mis tegelevad ulatuslike, mitmeotstarbeliste projektidega ja kuhu võivad kuuluda majandusteadlased EKPD, euroala liikmesriikide keskpankadest, teistest keskpankadest ja poliitikat kujundavatest organisatsioonidest ning akadeemikud. EKP koordineerib ja juhib neid võrgustikke kas ise või koos teiste institutsioonidega.

EKP ja euroala riikide keskpankade teiseks ühistegevuseks on euroala makromajanduslik modelleerimine. Rahapoliitiliste otsuste tegemisel (näiteks eurosüsteemi ekspertide makromajanduslike ettevaadete kavandamisel) kasutatakse ökonomeetrisi mudeleid. Mudelite koostamine on ühtlasi kiirendanud uute statistiliste andmete väljatöötamist. Lisaks täiendavad eurosüsteemi teadusuuringuid keskpankade konverentsid, näiteks EKP keskpanganduskonverents ning Rahvusvahelise Rahapoliitika Uurimise Foorumi konverentsid.

3.7 EKP ROLL USALDATAVUSNORMATIIVIDE TÄITMISE JÄRELEVALVES JA FINANTSSTABIILSUSE TAGAMISEL

Vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 105 lõikele 5 on eurosüsteemi ülesanne aidata kaasa „krediidiasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste poliitika tõrgeteta teostamisele”.

Institutsiooniline raamistik

Ühenduse õigusaktidega sisse seatud pangajärelevalve institutsiooniline raamistik põhineb kahel sambal:

- siseriiklik tegevus kooskõlas päritoluriigi järelevalve põhimõttega, põhimõistete minimaalne ühtlustamine ja vastastikune tunnustamine;
- pädevate asutuste koostöö.

Päritoluriigi järelevalve ja vastastikune tunnustamine

Kooskõlas päritoluriigi järelevalve põhimõttega vastutavad krediidiasutuste järelevalve eest selle liikmesriigi pädevad asutused, kus on väljastatud krediidiasutuste tegevusload. Vastastikuse tunnustamise põhimõte tähendab, et iga tegevusloa saanud krediidiasutus võib pakkuda kohalikke või piiriüleseid pangateenuseid kogu Euroopa Liidus, sest ELi riigid tunnustavad vastastikku tegevuslube ja järelevalvetavasid. Ühenduse õigusaktid sisaldavad krediidiasutustega seotud ühtlustatud põhimõisteid, näiteks krediidiasutuse mõistet, pankade tegevuslubade väljastamise tingimusi ning usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ühiseid nõudeid ja raamatupidamis põhimõtteid.

Järelevalvet teostatakse riikide tasandil ning igal liikmesriigil on selle jaoks asjakohased institutsioonilised kokkulepped. Mõnedes riikides vastutab pangajärelevalve eest täielikult või suurel määral riigi keskpang. Samal ajal on liikmesriike, kus pangajärelevalvega tegelevad selleks loodud asutused koostöös keskpangaga.

Majandus- ja rahaliidus viiakse ellu ühist euroala rahapoliitikat, kuid iga riik korraldab ise oma järelevalvepoliitikat. Viimasel ajal on selline jaotus nii pangandus- kui ka muudes sektorites toonud kaasa märkimisväärseid muutusi paljude ELi liikmesriikide institutsioonilistes ja korralduslikes kokkulepetes. Selle tulemusel on järelevalve kõigis finantsturu segmentides üha suuremal määral koondumas ühe järelevalveorgani pädevusse.

Liikmesriikide järelevalveasutuste koostöö

Järelevalveasutuste koostöö tähtsus sai selgeks niipea, kui finantsturgudel hakkasid ilmema esimesed globaliseerumise mõjud ning suurenes piiriülese tegevuse ulatus. 1970. aastatel loodi Euroopas kaks rahvusvahelist pangajärelevalvealast koostööfoorumit:

- Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) pangajärelevalve asutuste komitee (*Groupe de Contact*) loodi selleks, et käsitleda pangaregulatsiooni ja -järelevalve rakendamise seotud küsimusi ning samuti konkreetseid üksikjuhtumeid;

- keskpankade presidentide asutatud pangajärevalve rühm (*Banking Supervisory Group*) tegeles hiljem EKP poolt üle võetud ülesannetega.

Maastrichti lepingu autorid mõistsid, et majandus- ja rahaliit eeldab varasemast tihedamat järevalvealast koostööd. Kuna koostööst polnud tol ajal veel siiski selget ettekujutust, jäeti asjakohased sätted lepingusse lisamata. EKPSi volitused sõnastati väga üldiselt, määramata kindlaks konkreetseid instrumente, ning EKP-le anti üksnes nõuandev roll. Kooskõlas EÜ asutamislepingu artikli 105 lõikega 6 ja EKPSi põhikirja artikliga 25.2 võib ELi Nõukogu Euroopa Parlamendi nõusolekul anda EKP-le „ülesandeid, mis käsitlevad krediidasutuste ja muude rahaasutuste, välja arvatud kindlustusseltsid, usaldatavusnormatiivide täitmise järevalvega seotud poliitikat”.

Kõnealust klauslit ei rakendatud hiljutise finantsstabiilsust käsitleva ELi institutsioonilise reformi käigus, mille eesmärk oli tõhustada koostööd majandus- ja rahaliidus ning ühisturul. Finantsturgude reguleerimise, järevalve ja stabiilsusega seotud koostööd uuendati 2004. aastal. Väärtpapierisektoris juba omaks võetud Lamfalussy raamistik võeti kasutusele ka kõigis teistes finantssektorites. Uus raamistik peaks eeldatavasti parandama seadusloome paindlikkust ja tõhusust. Selle kohaselt jaotatakse seadusloomeprotsess kaheks: esimese taseme õigusaktid võtavad vastu ELi Nõukogu ja Euroopa Parlament kaasotsustamismenetluse käigus ning teise taseme õigusloome hõlmab rakendusmeetmeid, mida regulatiivkomiteed (nn teise taseme komiteed) saavad vastu võtta kiiremini ja paindlikumalt. Järevalvekomiteed (kolmanda taseme komiteed) tagavad ühenduse direktiivide järjepideva rakendamise ning püüavad ühtlustada järevalvetavasid.

Pangandusala õigusloome ja järevalvega tegelevateks uuteks komiteedeks on Euroopa pangakomitee (teise taseme komitee), mis asendab panganduse nõuandekomiteed (*Banking Advisory Committee*), ning Euroopa pangajärevalve komitee (kolmanda taseme komitee), kuhu kuulub ka *Groupe de Contact*. Finantsteenuste komitee teostab üldjärevalvet ja nõustab ECOFINi nõukogu finantsturgudega seotud küsimustes.

EKP panus

EKP toetab „krediidasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste poliitika tõrgeteta teostamist” järgmistel viisidel:

- edendab keskpankade ja järevalveasutuste koostööd ühist huvi pakkuvates küsimustes, mis on seotud usaldatavusnormatiivide täitmise järevalve ning finantsstabiilsusega;
- annab nõu kooskõlas EKPSi põhikirja artiklitega 4 ja 25.1;
- teeb koostööd teiste asjaomaste Euroopa foorumitega.

EKP edendab keskpankade ja järelevalveasutuste koostööd, toetades pangajärelevalve komitee (BSC) tegevust ja võõrustades selle kohtumisi. Pangajärelevalve komitee on üks EKPSi komiteedest (vt jagu 2.5.2), mille EKP nõukogu asutas 1998. aastal. Selle ülesandeks oli üle võtta endise pangajärelevalve allkomitee ülesanded. Allkomitee kutsus ellu keskpankade presidentide komitee 1990. aastal ning alates 1994. aastast tegutses see ERI juures. Pangajärelevalve komitees osalevad EKP ja riikide keskpankade kõrgetasemelised esindajad ning ELi liikmesriikide järelevalveasutuste esindajad. Vastavalt 2004. aastal uuendatud volitustele on komitee eesmärk abistada eurosüsteemi selle põhikirjajärgsete kohustuste täitmisel, mis on seotud krediitiasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvega ning rahandussüsteemi stabiilsuse tagamisega.

BSC hõlbustab eurosüsteemi ja riikide järelevalveasutuste koostööd ning aitab vaadelda käsitletavaid küsimusi euroala perspektiivist. Sellega täiendab komitee riikide seisukohti finantsstabiilsusega seotud küsimustes ning toetab ühiste arusaamade kujundamist üha suuremal määral lõimunud pangasüsteemist tulenevate väljakutsete kohta. Komitee analüüsib peamiselt pankade tegevust mõjutavaid struktuurilisi muutusi, panga- ja finantsstruktuuride jätkusuutlikkust ning võimalikke ohte stabiilsusele. Peale selle tagab BSC kahepoolse teabevahetuse eurosüsteemi ja riikide järelevalveasutuste vahel.

Samuti aitab komitee EKP-l täita tema nõuandvat funktsiooni pangajärelevalve ja finantsstabiilsusega seotud küsimustes. Kooskõlas põhikirja artikliga 4 tuleb EKPga konsulteerida kõigi asjakohaste ühenduse ja liikmesriikide õigusaktide eelnõude puhul. Lisaks on põhikirja artiklis 25.1 sätestatud, et EKP võib anda nõu ka küsimustes, mis on seotud pangajärelevalvet ja rahandussüsteemi stabiilsust käsitlevate ühenduse õigusaktide ulatuse ja rakendamisega.

Samuti teeb EKP koostööd teiste asjakohaste foorumitega. EKP-l on sidemed Baseli komiteega (vt jagu 5.4.5) ning ta osaleb BSC toetusel Euroopa väärtpaperikomitees ja kahes eespool nimetatud uues komitees, toetades sellega finantsturgude reguleerimise, järelevalve ja stabiilsusega seotud uute struktuuride loomist Euroopa Liidus.

3.8 EUROSÜSTEEMISESED FINANTSSUHTED

Kõik euroala riikide keskpangad on majanduslikult sõltumatud ning täidavad eurosüsteemi ülesandeid, kandes ise oma kulusid ja riske. Eurosüsteemis on siiski olemas kaht liiki finantssuhted:

- i. euroala riikide keskpangad on teinud oma sissemaksud EKP kapitali ja kandnud EKP-le üle välisvaluutareserve ning nende vahel jaotatakse ka EKP finantskasum ja -kahjum;
- ii. euroala riikide keskpangad jagavad omavahel rahatulu ehk tulu, mis saadakse eurosüsteemi rahapoliitika elluviimisega seotud ülesannete täitmisel.

Sellest tulenevad õigused ja kohustused jaotatakse euroala riikide keskpankade vahel vastavalt EKP kapitali märkimise alusele. Kapitali märkimise aluse kindlaksmääramise ja kohandamise meetodit kirjeldatakse taustinfos 16.

3.8.1 EKP finantsvahendid

EKP finantsvahendid on peamiselt tema omavahendid ja välisvaluutareserveid ning nõuded riikide keskpankadele tulenevalt EKP osast euro pangatähtede koguemissioonis.

Taustinfo 16 EKP kapitali märkimise alus

EKP kapitali märkimise aluse põhjal määratakse kindlaks ELi riikide keskpankade protsentuaalsed osad EKP kapitali märkimisel (EKPSi põhikirja artikkel 28). Lisaks kasutatakse seda ka muudel eesmärkidel. Kui välja arvata euroalaväliste riikide keskpankade osad, suunab kapitali märkimise alus ka järgmiste finantsõiguste ja kohustuste jaotamist euroala riikide keskpankade vahel:

- sissemaksed EKP välisvaluutareserve (põhikirja artikkel 30);
- ringluses olevate euro pangatähtede jaotamine riikide keskpankade vahel ning rahatulu jaotamine (põhikirja artikkel 32);
- EKP aasta finantstulemuste põhjal tehtav jaotamine (põhikirja artikkel 33);
- hääleõiguste kaalumise EKP nõukogus põhikirja artiklites 28, 30, 32 ja 33 täpsustatud finantsküsimuste otsustamisel.

Kooskõlas põhikirja artikliga 29 kaalutakse liikmesriikide keskpankade osa EKP kapitali märkimisel, arvestades võrdselt vastavate liikmesriikide osa ELi elanikkonnas ja SKPs, mille teatab EKP-le Euroopa Komisjon vastavalt ELi Nõukogu eeskirjadele.

Esmakordselt arvutati kapitali märkimise alus 1998. aastal EKP asutamise ajal ning seda korrigeeritakse iga viie aasta järel. Esimest korda tehti seda 2004. aasta 1. jaanuaril ning seejärel seoses ELi laienemisega ka sama aasta 1. mail.²¹

²¹ Vt EKP pressiteateid kapitali märkimise aluse kohta (30. detsember 2003 ja 26. aprill 2004).

Tabel 4 EKP kapitali märkimise alus (%)

Keskpank	1. juuni 1998 – 31. dets 2003	1. jaan 2004 – 30. apr 2004	alates 1. maist 2004
Nationale Bank van België Banque Nationale de Belgique	2,8658	2,8297	2,5502
Deutsche Bundesbank	24,4935	23,4040	21,1364
Bank of Greece	2,0564	2,1614	1,8974
Banco de España	8,8935	8,7801	7,7758
Banque de France	16,8337	16,5175	14,8712
Central Bank & Financial Services Authority of Ireland	0,8496	1,0254	0,9219
Banca d'Italia	14,8950	14,5726	13,0516
Banque centrale du Luxembourg	0,1492	0,1708	0,1568
De Nederlandsche Bank	4,2780	4,4323	3,9955
Oesterreichische Nationalbank	2,3594	2,3019	2,0800
Banco de Portugal	1,9232	2,0129	1,7653
Suomen Pankki – Finlands Bank	1,3970	1,4298	1,2887
<i>Vahesumma – euroala riikide keskpangad</i>	<i>80,9943</i>	<i>79,6384</i>	<i>71,4908</i>
Česká národní banka	-	-	1,4584
Danmarks Nationalbank	1,6709	1,7216	1,5663
Eesti Pank	-	-	0,1784
Central Bank of Cyprus	-	-	0,1300
Latvijas Banka	-	-	0,2978
Lietuvos bankas	-	-	0,4425
Magyar Nemzeti Bank	-	-	1,3884
Central Bank of Malta	-	-	0,0647
Narodowy Bank Polski	-	-	5,1380
Banka Slovenije	-	-	0,3345
Národná banka Slovenska	-	-	0,7147
Sveriges Riksbank	2,6537	2,6636	2,4133
Bank of England	14,6811	15,9764	14,3822
<i>Vahesumma – euroalavälise riikide keskpangad</i>	<i>19,0057</i>	<i>20,3616</i>	<i>28,5092</i>
Kokku	100,0000	100,0000	100,0000

Omavahendid

EKP omavahendite hulka kuuluvad sissemakstud kapitali ja üldreservfondi vastaskirjed ning eraldised vahetuskursi- ja intressimäärariski katteks. Omavahendite eesmärk on luua tulu EKP halduskulude katteks ning selleks, et katta võimalikku kahjumit, mis võib tuleneda riski kandvate finantsvarade, eelkõige välisvaluutavarade hoiustamisest.

EKP kapital

EKP kapitali maksavad EKPSi keskpangad proportsionaalselt nende osaga EKP kapitali märkimise aluses (vt taustinfo 16). EKPSi põhikirja artikliga 28 määrati kapitali algsummaks 5 miljardit eurot. Vastavalt põhikirja artiklile 49.3, mida on muudetud ühinemislepinguga, suurendati EKP märgitud kapitali mahtu 2004. aasta 1. mail proportsionaalselt uute liikmesriikide keskpankade osaga kapitali märkimise laiendatud aluses ning selle maht on praegu 5 564 669 247 eurot. Tänu mahu suurendamisele ei kaasnenum uute liikmesriikide osa kaalumise vajadust vähendada oluliselt kapitali, mille keskpangad olid sisse maksnud enne 2004. aasta 1. maid.

Euroala riikide keskpangad on täielikult tasunud oma EKP kapitali osamaksed, mis praegu moodustavad kokku 3 978 226 562 eurot.

Kooskõlas põhikirja artikliga 48 ei pea euroalaväliste riikide keskpangad oma märgitud kapitali sisse maksma. Selle asemel peavad nad andma oma panuse EKP tegevuskuludesse, mis tekivad euroalaväliste riikide keskpankadega seotud ülesannete täitmisel. Üldnõukogu otsuse kohaselt määrati kõnealuste panuste suuruseks 7% summast, mida riigid peaksid maksma juhul, kui nad osaleksid majandus- ja rahaliidus.

Praegu moodustavad euroalaväliste riikide keskpankade panused kokku 111 050 988 eurot. Need ei anna asjaomastele keskpankadele õigust saada osa EKP jaotatavast kasumist ega pane neile kohustust rahastada EKP võimalikke kahjusid.

Vastavalt EKPSi põhikirja artiklile 28.2 ja nõukogu 8. mai 2000. aasta määrusele²² võib EKP kapitali suurendada kuni 5 miljardi euro võrra. Kõnealuse määruse kohaselt võib nõukogu teha otsuse tegeliku suurendamise kohta üksnes selleks, et „säilitada EKP tegevuse toetamiseks vajalikku omakapitali”.

Üldreservfond

EKPSi põhikirja artiklis 33 sätestatakse, et EKP nõukogu võib kanda kuni 20% EKP puhaskasumist üldreservfondi, tingimusel et see ei ole suurem kui 100% EKP kapitalist. Seda tehti EKP teenitud netokasumiga 2000. ja 2001. aastal. 2002. aasta lõpus oli EKP üldreservfondi suurus 773 miljonit eurot. Hiljem vähenes reserv nullini, sest kogunenud vahendeid kasutati EKP kahjumi katmiseks 2003. ja 2004. aastal.

Välisvaluutareservid

EKP välisvaluutareservid pärinevad peamiselt euroala riikide keskpankade ülekannetest kooskõlas põhikirja artikliga 30.1 (vt jagu 3.2.2). Nende väärtus muutub seoses välisvaluutatehingute ja ümberhindlustega. 2003. aasta lõpus oli EKP välisvaluutareservide maht ligikaudu 38 miljardit eurot.

²²Nõukogu 8. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1009/2000 Euroopa Keskpanga kapitali suurendamise kohta (EÜT L 115, 16.5.2000, lk 1).

Välisvaluutareservide esmase ülekandmise osapoolena võttis EKP endale euroala riikide keskpankade ees kohustusi ligikaudu 40 miljardi euro ulatuses. Kohustused nomineeritakse eurodes vastavalt varade ülekandmise ajal kindlaks määratud väärtusele.²³ Neilt makstakse intressi vastavalt eurosüsteemi põhiliste refinantseerimisoperatsioonide hiliseimale kättesaadavale intressi piirmäärale, arvestamata kulda, millelt intressi ei maksta.

Välisvaluutareservid ja nendega seotud kohustused moodustavad väga suure osa EKP bilansi varadest ja kohustustest ning toovad kaasa märkimisväärsed vahetuskursi- ja intressimäärariskid. Sellised riskid realiseerusid 2000., 2003. ja 2004. aastal: 2000. aastal sai EKP suure kasumi USA dollari ja Jaapani jeeni sekkumismüügist; nii 2003. kui ka 2004. aastal aga kandis EKP märkimisväärset kahju, sest USA dollar nõrgenes järsult euro suhtes ning selle vahetuskurs langes alla EKP välisvaluutareservide soetusmaksumuse.

Euro pangatähtede emiteerimisega seotud nõuded ja kohustused

Alates 2002. aastast on EKP-le eraldatud 8% ringluses olevate euro pangatähtede koguväärtusest (vt jagu 3.4). Eraldis on avaldatud bilansi kohustuste poolal kirjes „Ringluses olevad pangatähed” ning 2005. aasta lõpus oli selle suurus 45 miljardit eurot.

EKP osa euro pangatähtede koguväljalaskes on tagatud tema nõuetega riikide keskpankadele, kes lasevad EKP pangatähed ringlusse. Nõuded kannavad intressi vastavalt eurosüsteemi põhiliste refinantseerimisoperatsioonide hiliseimale kättesaadavale intressi piirmäärale. Intressid moodustavad EKP emissioonitulu, kuid see jaotatakse iga aasta lõpus riikide keskpankadele. Jaotatakse kogu tulu, välja arvatud juhul, kui EKP aasta puhaskasum (pärast vahetuskursi- ja intressimäärariski katmisega seotud eraldiste mahaarvamist) on väiksem kui ringluses olevatelt euro pangatähtedelt saadud tulu;²⁴ sel juhul võidakse kogu emissioonitulu või osa sellest säilitada võimalike puudujääkide katteks.

Kasumi ja kahjumi jaotamine

Arvestades EKP bilansi eripära, mida iseloomustab välisvaluutavarade komponendi väga suur maht varade poolel, mõjutavad EKP finantstulemusi olulisel määral vahetuskursi- ja intressimäärade muutused. Isegi kui USA dollar nõrgeneks euro suhtes üksnes 100 baaspunkti võrra, väheneks EKP puhaskasum selle tagajärjel ligikaudu 300 miljoni euro võrra, mis vastab enam-vähem EKP halduskulude suurusele 2005. aastal.

²³ Kohustuste kogumaht riikide keskpankade ees sõltub EKP kapitali märkimise aluse korrigeerimisest, sest eurosüsteemi riikide keskpankade osakaalud muutuvad vastavalt euroalaväliste riikide osakaaludele, et viimastel oleks võimalik omandada õigeaegselt asjakohase osakaaluga nõudeid, ületamata samal ajal nende reservvarade piirmäära eurodes, mida on lubatud EKP-le üle kanda.

²⁴ Vt 17. novembri 2005. aasta otsus EKP/2005/11, mis käsitleb ringluses olevatelt euro pangatähtedelt Euroopa Keskpanga saadava tulu jaotamist osalevate liikmesriikide keskpankadele (ELT L 311, 26.11.2005, lk 41).

Vastavalt EKPSi põhikirja artiklile 33.1 jagatakse EKP puhaskasum, millest on maha arvatud emissioonitulu ja võimalikud osalised ülekanded üldreservfondi, euroala riikide keskpankade vahel proportsionaalselt nende sissemaksetega.

Kui EKP kannab kahjumit, võib selle kooskõlas põhikirja artikliga 33.2 katta EKP üldreservfondi arvelt ja vajaduse korral EKP nõukogu otsuse põhjal vastava majandusaasta rahatulu kasumi arvelt proportsionaalselt nende summadega, mis on jaotatud riikide keskpankadele (vt jagu 3.8.2). Sellest lähtuvalt kaeti EKP 2003. majandusaasta puhaskahjum (476 miljonit eurot) üldreservfondist. Teist valikuvõimalust kasutati 2004. aastal, mil EKP kahjum ulatus ligikaudu 1,6 miljardi euron. Arvestades, et 300 miljonit eurot kaeti üldreservfondist, mille maht selle tulemusel ammendus, kasutati ülejäänud kahjumisumma katmiseks riikide keskpankade poolt 2004. aastaks tasutud rahatulu.

3.8.2 Rahatulu jaotamine

Vastavalt EKPSi põhikirja artiklile 32 jaotatakse rahatulu, mille riikide keskpangad on saanud eurosüsteemi rahapoliitika elluviimisega seotud ülesannete täitmisel, riikide keskpankade vahel võrdeliselt nende EKP kapitali sissemakstud osadega.

Eurosüsteemisiseselt jaotatakse üksnes rahatulu; liikmesriikide keskpankade muu tulu (näiteks oma finantsvahenditelt teenitud kasum) jääb nende käsutusse. Põhimõtteliselt teenitakse rahatulu nendelt keskpankade varadelt, mis moodustavad vastaskirjed keskpankade sellistele kohustustele, mis on seotud nende emiteeritavate pangatähtedega ning krediidasutuste hoiustega. Arvestades, et riikide keskpankades hoitavatel krediidasutuste hoiustelt tasutakse intressi vastavalt turuintressimääradele või ligikaudu samal tasemel ning need ei kujuta endast seetõttu eurosüsteemi jaoks olulist tuluallikat, hõlmab rahatulu peamiselt emissioonitulu. Emissioonitulu saadakse tänu EKP ja riikide keskpankade ainuõigusele anda välja seadusliku maksevahendina kehtivaid pangatähti, mis ei kannu intressi.

Rahatulu jagamine on oluline seetõttu, et ühisraha kasutusosal võivad liikmesriikide keskpankade kohustused vabalt ja autonoomselt ühelt keskpangalt teisele üle kanduda. Iseäranis kehtib see euro pangatähtedega seotud kohustuste puhul, mis on ka tähtsaim rahatulu allikas. Nagu jaos 3.4 nimetatud, kehtivad euro pangatähed seadusliku maksevahendina kogu euroalal ja neid ei tagastata need emiteerinud keskpangale. Lisaks on krediidasutustel integreeritud euro rahaturul õigus katta oma vajadusi keskpanga raha järele kas laenates oma riigi keskpangalt või teistelt kodumaistelt rahaturu osapooltelt, või hankides vahendeid teiste riikide rahaturgudel tegutsevatelt osapooltelt. Selline valikuvabadus mõjutab varade liiki, mida keskpangad baasraha emiteerimise eest omandavad, ning samuti nende saadava rahatulu suurust. Seega saab keskpanga raha loomist reguleerida ainult eurosüsteemi tasandil; ühelgi keskpangal ei ole võimalik ise oma rahaliste varade ja kohustuste suurust ja laadi kontrollida.

Rahatulu jaotamine on oluline kahel põhjusel: esiteks tagab see eurosüsteemi tulude õiglase jagamise selle liikmete vahel ning teiseks kaitstakse selle kaudu süsteemi funktsionaalset terviklikkust. Eesmärk on tagada rahatulu jõudmine

selle liikmesriigi keskpanga, kes selle lõi, mitte sellele keskpangale, kelle käsutusse see alguses sattus. EKP kapitali märkimise alust, mis põhineb riikide osakaalul eurosüsteemi riikide SKPs ja rahvaarvus (vt taustinfo 16), kasutatakse võimalusena kanda liikmesriikide loodud jõukuse komponent eurosüsteemi rahatulusse. Samuti tagab selle kohaldamine, et tulu, mille loovad euro pangatähti hoidvad euroalaväliste riikide residendid, jaotatakse õiglaselt euroala riikide vahel.

Lisaks aitab rahatulu jaotamine kindlustada eurosüsteemi funktsionaalset terviklikkust. Kuna igale euroala riigi keskpangale on määratud kindel osa süsteemi rahatulust, saavad kõik keskpangad teostada eurosüsteemi detsentraliseeritud operatsioone. Samuti välditakse selle kaudu võimaliku konkurentsi tekkimist, mis läheks vastuollu EKP ühtse poliitikaga.

Liikmesriikide keskpankade rahatulu arvutatakse, määrates kindlaks konkreetsed varad rahaliste kohustuste katmiseks ning arvestades kõnealustelt varadelt nõukogu sätestatud eeskirjade kohaselt saadava tulu suurus.²⁵ Varad hõlmavad ka selliseid vahendeid, mida eurosüsteemi rahapoliitilised operatsioonid juba otseselt mõjutavad²⁶; piiratud koguses võib kohustuste katteks eraldada ka kulda. Nendelt varadelt saadava tulu jagavad liikmesriikide keskpangad pärast seda, kui sellest on maha arvatud krediitiasutuste hoiustelt ja eurosüsteemisestelt kohustustelt (asendavad rahalisi kohustusi) tasutud intressid ning erandjuhtudel ka erikulud, mis on tekkinud riigi keskpanga poolt eurosüsteemi nimel teostatud rahapoliitiliste operatsioonide tagajärjel.

Eespool nimetatud eeskirjad võetakse lähitulevikus kasutusele järk-järgult ning need jõustuvad täies ulatuses 2008. aastal. Selle ajani kehtib eurosüsteemisisel rahatulu jaotamisel ajutine kord, millega leevendatakse riikide keskpankade suhtelist tulupositsiooni käsitleva korra mõju.²⁷

²⁵ 6. detsembri 2001. aasta otsus EKP/2001/16 osalevate liikmesriikide keskpankade 2002. aasta valuutakasumi jaotamise kohta (EÜT L 337, 20.12.2001, lk 55), muudetud 18. detsembri 2003. aasta otsusega EKP/2003/22 (ELT L 9, 15.1.2004, lk 39).

²⁶ Nende hulka kuuluvad laenud krediitiasutustele ning netonõuded teiste osalevate riikide keskpankadele, mis tulenevad piiriülestest rahaülekannetest TARGETi kaudu ning ringluses olevate pangatähtede jaotamise korrast eurosüsteemi keskpankade vahel.

²⁷ Üleminekukord leevendab muutusi riikide keskpankade tuludes, kui nende osa euroalal enne 2002. aastat emiteeritud pangatähtedest oli suurem või väiksem kui nende vastav osa EKP kapitalist. Kõigi keskpankade makstavaid summasid kohandatakse, võttes arvesse kompenseerivaid tegureid, mis on seotud nende keskmise osaga alates 1999. aasta keskpaigast kuni 2001. aasta keskpaigani ringluses olnud eurosüsteemi pangatähtedest. Kompenseerivad tegurid võetakse kasutusel järk-järgult ja 2008. aastaks täielikult; pärast seda jaotatakse kogu pangatähtedelt saadav tulu vastavalt EKP kapitali märkimise alusele.

3.9 RESERVIHALDUSTEENUSED AMETLIKELE VÄLISKLIENTIDELE

Vastusena euro kasvavale rollile rahvusvahelise reservvaluutana lõi eurosüsteem 2005. aastal ühise raamistiku eurodes nomineeritud reservvara haldusteenuste pakkumiseks ametlikele välisklientidele (keskpankadele, euroalavälistele rahandus- ja valitsusasutustele ning rahvusvahelistele organisatsioonidele). Uus süsteem lähtub kesksest põhimõttest, et euroalal pakutakse reservihaldusteenuseid ühe juurdepääsupunkti kaudu vastavalt ühtlustatud tingimustele ja üldistele turustandarditele. Juurdepääsupunktidenä toimivaid eurosüsteemi keskpanku (praeguse seisuga *Deutsche Bundesbank*, *Banco de España*, *Banque de France*, *Banca d'Italia*, *Banque centrale du Luxembourg* ja *De Nederlandsche Bank*) nimetatakse eurosüsteemi teenusepakkujateks, kes osutavad kõiki reservihaldusteenuseid. Need ulatuvad hoiukontode pakkumisest ja sellega seotud hoidmis- ja arveldusteenustest sularaha- ja investeerimisteenusteni. Peale selle võivad nii eurosüsteemi teenusepakkujad kui ka ülejäänud eurosüsteemi keskpankad osutada ka iseseisvalt eurodes nomineeritud reservvara haldusteenuseid. EKP ülesanne on üldine koordineerimine, tagades raamistiku sujuva toimimise.

EKP president Jean-Claude Trichet
2005. aasta septembris Euroopa
Parlamendi ees

4 EKP JA EUROOPA ÜHENDUS

EÜ asutamislepingu artikli 108 kohaselt tegutseb EKP täielikult sõltumatult ja iseseisvalt talle asutamislepinguga antud volituste piires. Samas on EKP ühenduse õigusega loodud organisatsioon, mis täidab EÜ asutamislepingus sätestatud poliitika ülesandeid ning kuulub ühenduse institutsioonilisse raamistikku.

Seega seotakse asutamislepingus EKP (ja liikmesriikide keskpankade) iseseisvus eurosüsteemi eesmärkide täitmisel sätetega, mis tagavad:

- EKP demokraatliku aruandekohustuse;
- tõhusa suhtluse ja koostöö EKP ning ühenduse institutsioonide ja asutuste vahel;
- Euroopa Kohtu kontrolli EKP õigusaktide üle;
- EKP finantsjuhtimise ja usaldusväärsuse järelevalve.

4.1 SÕLTUMATUS

Euroala rahapoliitilise korra alustalaks on EKP ja euroala riikide keskpankade sõltumatus poliitilistest mõjudest. Sõltumatusele on omistatud põhiseaduslik staatus, sest see ei ole sätestatud mitte teistes õigusaktides, vaid EÜ asutamislepingus ja EKPSi põhikirjas.

EKP sõltumatus tuleneb selle esmasest eesmärgist säilitada hinnastabiilsus ning ainupädevusest viia ellu rahapoliitikat ja täita sellega seotud ülesandeid euroalal. EKP peab olema kaitstud igasuguste mõjutuste eest, mis võivad takistada tema esmase eesmärgi saavutamist. Sõltumatu keskpank suudab kõige paremini saavutada hinnastabiilsuse eesmärgi. Samuti on sellisel keskpangal avalikkuse silmis suurem usaldusväärsus kui valitsusest sõltuval keskpangal. Valitsustel tuleb täita mitmeid eesmärke ja huvide konflikti korral on finantsturud ning avalikkus sageli arvamusel, et valitsus ei pea hinnastabiilsuse eesmärki esmatähtsaks.

EKP sõltumatus ei ole seega eesmärk iseenesest, vaid pigem hinnastabiilsust esmatähtsaks pidava rahasüsteemi lahutamatu osa.

Sõltumatusel on järgmised alaliigid:

- institutsiooniline sõltumatus;
- juriidiline sõltumatus;
- otsustusorganite liikmete isiku sõltumatus;
- funktsionaalne ja operatiivne sõltumatus;
- finants- ja organisatsiooniline sõltumatus.

Arvestades liikmesriikide keskpankade eriomast rolli eurosüsteemis, laieneb sõltumatus mõiste ka neile ja nende otsustusorganitele. Selle mõiste tähendust liikmesriikide keskpankade seaduste kontekstis täpsustas Euroopa Rahainstituut (ERI) ja kinnitas EKP vastavates lähenemisaruannetes, mis koostati EÜ asutamislepingu artiklite 121 lõike 2 ja 122 lõike 2 kohaselt (vt jagu 1.2.2).

4.1.1 Institutsiooniline sõltumatus

Artikkel 108 on EKP sõltumatus seisukohalt asutamislepingu olulisim säte. Selle esimeses lauses sätestatakse selgelt: „Kasutades volitusi ning täites ülesandeid ja kohustusi, [...] ei taotle ega saa EKP ega ükski riigi keskpank ega ükski nende otsuseid tegeva organi liige mingeid juhiseid ühenduse institutsioonidelt või asutustelt, ühegi liikmesriigi valitsuselt ega üheltki teiselt organilt.” Artikli 108 sõnastuse kohaselt on ebaseaduslik võtta vastu või küsida juhiseid mis tahes organitelt, olgu need avalikud, eraõiguslikud, siseriiklikud või rahvusvahelised, kusjuures rõhuasetus on sõnal „juhised”. Samas ei takista artikkel 108 asjakohast arutelu eespool nimetatud organitega või neilt olulise teabe küsimist.

Juhiste vastuvõtmise keeluga arvestamise on enesele kohustuseks võtnud ka ühenduse institutsioonid ja asutused ning liikmesriikide valitsused. Artikli teises lauses öeldakse, et need organid „kohustuvad seda põhimõtet austama ega püüa mõjutada EKP või riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid nende ülesannete täitmisel”. Seega ei ole nimetatud organitel õigust anda juhiseid EKP ja liikmesriikide keskpankade otsustusorganite liikmetele ega neid muul viisil mõjutada.

4.1.2 Juriidiline sõltumatus

EKP ja liikmesriikide keskpangad on sõltumatud juriidilised isikud (vt jagu 2.1), mis on ühtlasi eurosüsteemi liikmete sõltumatus eeltingimuseks. EKP juriidiline sõltumatus hõlmab õigust pöörduda Euroopa Kohtusse, kui ühenduse institutsioon või liikmesriik rikub EKP eesõigusi.

4.1.3 Isiku sõltumatus

Institutsioonilise sõltumatus tugevdamiseks kaitstakse EKPSi ja EKP põhikirjas ka EKP otsustusorganite liikmete sõltumatust. Põhikirjas sätestatakse eelkõige suhteliselt pikad ametiajad:

- liikmesriigi keskpanga presidendi minimaalne ametiaeg on viis aastat (tagasinimetamise õigusega)
- EKP juhatuse liikmete ametiaeg on kaheksa aastat ja neid ei saa ametisse tagasi nimetada.¹

¹ 1998. aastal, mil EKP asutati, määrati juhatuse liikmetele juhatuse järjepidevuse tagamiseks erineva kestusega ametiaeg. EKP esimese presidendi ametiaeg oli kaheksa aastat ja esimese asepresidendi ametiaeg neli aastat. Juhatuse ülejäänud nelja liikme ametiajad olid vastavalt viis, kuus, seitse ja kaheksa aastat. Süsteem lõpetab kehtivuse 2007. aastal ning pärast seda on kõigi juhatuse liikmete ametiaeg kaheksa aastat.

EKP otsustusorganite liikmeid ei tohi meelevaldselt ametist vabastada varasemate poliitiliste otsuste pärast. Otsustusorganite liikmeid võib ametist vabastada, kui nad ei vasta enam tingimustele, mis on nõutavad nende kohustuste täitmiseks, või kui nad on süüdi tõsisel ülestasumises. Sellistel juhtudel võib nõukogu või juhatus pöörduda Euroopa Kohtusse juhatause liikme ametist tagandamiseks (EKPSi põhikirja artikkel 11.4).

Samades oludes võivad pädevad riigiasutused vabastada ametist liikmesriigi keskpanga presidendi kooskõlas vastava keskpanga põhikirjas sätestatud menetlusega. Samas võib asjassepuutuv keskpanga president või EKP nõukogu pöörduda selles valdkonnas pädeva Euroopa Kohtu poole (EKPSi põhikirja artikkel 14.2).

Liikmesriikide keskpankade põhikirjades (muudetud vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 109) laiendatakse meelevaldse ametist tagandamise kaitset ka keskpankade otsustusorganite teistele liikmetele, ehkki neil puudub õigus pöörduda Euroopa Kohtu poole.

4.1.4 Funktsionaalne ja operatiivne sõltumatus

EKPSi põhikirja mitmed sätted näevad ette funktsionaalset ja operatiivset sõltumatust. Selleks on EKP-le antud vajalik pädevus ja volitused, et saavutada põhieesmärk ehk hinnastabiilsus. Näiteks kuulub eurosüsteemi ainupädevusse viia ellu rahapoliitikat ja emitteerida pangatähti. Liikmesriikidel on õigus vermida väikese nimiväärtusega münte, mille mahu on EKP heaks kiitnud. Seaduslikke maksevahendeid ei tohi võtta käibeile ilma EKP loata, mis annab EKP-le täieliku kontrolli baasraha üle euroalal.

Vahetuskursipoliitika institutsiooniline korraldus tagab, et nii ühtne rahapoliitika kui ka vahetuskursipoliitika on kooskõlas hinnastabiilsuse eesmärgiga (EÜ asutamislepingu artikkel 4). Seetõttu on ka ametlikud välisvaluutareservid koondunud eurosüsteemi keskpankadesse. EKP kontrollib nende reservide ja liikmesriikide välisvaluutade jooksvate saldode kasutamist (vt jagu 3.2).

Lisaks on asutamislepingu artikli 101 kohaselt eurosüsteemil keelatud anda laenu avalikule sektorile. EMU teise etapi alguses jõustunud keeld kaitseb eurosüsteemi surve eest finantseerida avalikku sektorit keskpanga rahaga. Eurosüsteemil on samuti keelatud osta valitsussektori võlakirju esmasel turul. EKP jälgib turgu korrapäraselt, et avastada võimalikke keelust kõrvalehoidmisi, mille hulka kuulub ka valitsussektori võlakirjade ostmine järelturult.

Eurosüsteem võib oma poliitika elluviimiseks vabalt kasutada mitmesuguseid instrumente. Need hõlmavad õigusaktide väljaandmise õigust ning õigust rakendada täitmisele pööratavaid sanktsioone EKP määruste ja otsuste täitmata jätmise korral (vt jagu 2.5.3).

4.1.5 Finants- ja organisatsiooniline sõltumatus

EKP-l ja liikmesriikide keskpankadel on oma finantsvahendid ja tulu ning organisatsiooniline autonoomia. Finants- ja organisatsiooniline autonoomia võimaldab eurosüsteemil täita vajalikke ülesandeid.

EKP kapital on märgitud ja seda maksavad liikmesriikide keskpangad. Lisaks on EKP-l oma eelarve, mis on Euroopa Liidu eelarvest sõltumatu. Põhikirja kohaselt on EKP-l õigus võtta vastu enda personali teenistustingimused ja korraldada organisatsiooni sisemine struktuur oma äranägemise järgi.

Riigijärgse organisatsioonina on EKP-l liikmesriikide territooriumil oma ülesannete täitmiseks vajalikud privileegid ja immunitetid. 8. aprilli 1965. aasta Euroopa ühenduste privileegide ja immunitetide protokollis 1. peatükis tagatakse muu hulgas, et EKP tööruumid ja arhiivid on puutumatud ning tema omand ja vara on immateriaalsed. Lisaks sätestatakse protokollis, et nende suhtes ei tohi Euroopa Kohtu loata kohaldada mingeid halduslikke ega õiguslikke sunnimeetmeid.

Liikmesriikide keskpankade finants-, eelarve- ja personali sõltumatuse osas on liikmesriikidel oma keskpankade (mõningal juhul ainukese) osanikuna või siseriikliku seadusandjana teatud mõju nende eelarvete, kasumi jaotuse ja personaliküsimuste üle. Liikmesriikide keskpankade põhikirjade kohaselt on liikmesriikide õigused siiski piiratud sättega, et nende tegevus ei tohi takistada keskpankade suutlikkust täita eurosüsteemiga seotud ülesandeid.

4.2 DEMOKRAATLIK ARUANDEKOHUSTUS

Arvestades EKP ainupädevust viia ellu euroala rahapoliitikat, kuulub talle rahapoliitiline suveräänsus. Demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtete kohaselt on EKP-l aruandekohustus kodanike ja nende demokraatlikult valitud esindajate ees. Nii EÜ asutamisleping kui ka EKPSi põhikiri sisaldavad sätteid, mille kohaselt EKP on sarnaselt teiste sõltumatute keskpankadega kohustatud lubama avalikkusel oma tegevust ja otsuseid kontrollida. Ühtlasi on ka EKP enda huvides oluline oma otsuseid nõuetekohaselt selgitada ja põhjendada, et saavutada üldsuse suuremat toetust oma tegevusele.

4.2.1 Aruandekohustus kui legitiimsuse põhielement

Aruandekohustus on demokraatliku seaduslikkuse peamine eeltingimus ja demokraatlike struktuuride põhielement. Demokraatliku riigikorraga ühiskonnas on kogu võim selle kodanikel ning kõik ühiskonda siduvad ja mõjutavad otsused tuleb seadustada valijaskonna tahte kohaselt. Seega on riigi poliitikat puudutavad otsused seaduslikud, kui need väljendavad otseselt või kaudselt valijaskonna tahet – sageli nimetatakse seda ka „sisendipõhiseks legitiimsuseks” ehk „menetluspõhiseks legitiimsuseks” –, või kui need vastavad kodanike õigustatud ootustele ja vajadustele („väljundipõhine legitiimsus” ehk „seadusloome legitiimsus”).

Kuna EKP loodi EÜ asutamislepinguga, mille allkirjastasid ja ratifitseerisid kõik liikmesriigid vastavalt nende põhiseadustest tulenevatele nõuetele, on EKP-l sisendipõhine legitiimsus. ELi liikmesriigid võtsid (valitud esindajate kaudu) vastu suveräänse otsuse anda vastutus rahapoliitika ja sellega seotud ülesannete eest uuele ühenduse organisatsioonile, mis on sõltumatu poliitilise sekkumise suhtes. See vastutus on EKP-le antud volituse piires ja tingimustel, mis määratleb selgesõnaliselt rahapoliitika eesmärgi ja piirab seega seadusega lubatud valikuvabadust, mida EKP otsustusorganid võivad kasutada rahapoliitika rakendamisel.

Täiendav sisendipõhine legitiimsus tuleneb menetlusest, mis reguleerib EKP otsustusorganite liikmete ametisse määramise korda. Liikmed nimetavad ametisse liikmesriikide demokraatlikult valitud esindajad. Nagu eespool märgitud, nimetatakse juhatuse liikmed ametisse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil pärast nõupidamist Euroopa Parlamendiga. Teised nõukogu liikmed nimetatakse ametisse riikide ametiasutuste poolt, järgides vastavaid menetlusi.

Talle antud ülesandeid edukalt täites võib EKP tuletada ka väljundipõhist legitiimsust. EKP-le on antud sõltumatu otsustusõigus rahapoliitika rakendamisel ja muude ülesannete täitmisel kindla eesmärgiga – säilitada hinnastabiilsus euroalal. Nagu punktis 4.1 nimetatud, on mitmete keskpankade kogemus pärast Teist maailmasõda näidanud, et kõige edukamalt suudab seda eesmärki saavutada sõltumatu keskpank, mis tegutseb selge ja siduva volituse alusel. Hoolimata sellest, et keskpangad on tavapärastest poliitilistest protsessidest tahtlikult kaugenenu, on sõltumatul keskpangal siiski täielik väljundipõhine legitiimsus.

Lisaks põhineb sõltumatute keskpankade legitiimsus ulatuslikul aruandekohustusel. Sõltumatus ja aruandekohustus on ühe mündi kaks külge. Seega peab EKP Euroopa kodanikele ja nende valitud esindajatele selgitama ning põhjendama, kuidas ta kasutab talle antud volitusi ja õigusi.

4.2.2 EKP aruandekohustuse olemus ja ulatus

Mõiste „aruandekohustus” viitab inglise keelt kõnelevate riikide demokraatlikes ja institutsioonilistes konventsioonides sügavalt juurdunud ideele.² Euroopa kontekstis mõistetakse aruandekohustuse all vastutust oma otsuste ja tegude eest ning nende põhjendamise ja selgitamise nõuet. Selline käsitus viitab eelkõige tagasivaatavale põhjendamisele ja selgitamisele. Kui mõni poliitiline üksus, nagu näiteks parlament või valitsus, saaks sekkuda keskpanga otsuste tegemisse või seda otseselt mõjutada, tähendaks see sisuliselt otsustusprotsessis osalemist ja seega ka vastutuse võtmist tehtud otsuste eest. See aga oleks vastuolus keskpanga sõltumatusega ja aruandekohustuse mõiste kaotaks oma tähenduse.

Aruandekohustus on olulisel määral seotud läbipaistvusega. Läbipaistvuse all ei tule mõista mitte ainult teabe avalikustamist, vaid ka selle esitamist üldsusele arusaadaval viisil. Seega lihtsustab läbipaistvus keskpanga aruandekohustust.

² Võrdluseks USA Föderaalreservi Süsteemi, Inglise Panga ja Jaapani keskpangaga vaata EKP 2002. aasta novembri kuubulletääni artiklit *The accountability of the ECB (EKP aruandekohustus)*.

Asutamislepingu sätted EKP aruandekohustuse kohta ja aastatega väljakujunenud tavad ning menetlused on kohandatud vastavalt poliitilistele, majanduslikele ja institutsioonilistele tingimustele, milles EKP tegutseb. Nagu jaos 1.2.2 juba nimetatud, on EKP riigiülene keskpank, kes täidab küll euroala majanduse ülesandeid, kuid kelle tegemiste vastu ei tunne huvi mitte ainult Euroopa, vaid kogu rahvusvaheline üldsus. EKP-l on eriomane institutsiooniline struktuur ja tema otsuste tegemisel osalevad ametiülesande korras ka liikmesriikide keskpankade presidendid.

Hoolimata institutsioonilistest ja poliitilistest erinevustest, tagavad EKP aruandekohustuse sätted ja menetlused tavapärase keskpangaga võrreldes sama tõhusa ja asjakohase aruandluse.

4.2.3 Aruandekohustuse täitmine

EKP otsustusorganite ühine aruandekohustus

Nagu selgitati jaos 2.5.1, on EKP peamised otsustusorganid – nõukogu ja juhatus – esinduskogud, mille kõik liikmed vastutavad ühiselt EKP ülesannete ja funktsioonide täitmise eest. Nõukogu ja juhatuse liikmed peavad otsuste tegemisel silmas eurosüsteemi eesmärgi ja kogu euroalal valitsevaid tingimusi, mitte arengut üksikutes liikmesriikides.

EKP otsustusorganite liikmed vastutavad seega ühiselt kõigi tehtud otsuste eest. Isikliku vastutuse süsteemi, mis kehtib näiteks USA Föderaalreservi Süsteemis, Inglise Pangas ja Jaapani keskpangas, ei saa EKPs rakendada, sest see oleks vastuolus institutsioonilise struktuuri ja tegevuse põhimõtetega.

Näiteks oleks vastuoluline süsteem, kus kõigil nõukogu liikmeil on isiklik aruandekohustus Euroopa Parlamendi ees, sest ELi institutsioonid ja asutused ei nimeta ametisse liikmesriikide keskpankade presidendid. Samuti ei peaks liikmesriikide keskpankade presidendid EKP nõukogu liikmetena andma aru oma riigi parlamendi ees, sest viimasel puudub seaduslik õigus otsustada selle üle, kuidas keskpanga presidendid on täitnud Euroopaga seotud kohustusi. Need on kohustused, mille täitmisel on riikide huvide kaitsmine välistatud.

Vastutus EKP põhikirjajärgse volituse täitmise eest

EKP vastutab kõigi EÜ asutamislepinguga eurosüsteemile usaldatud tegevuste ja ülesannete eest, eelkõige rahapoliitika elluviimise eest. Hinnastabiilsuse kvantitatiivse määratluse kehtestamisega on EKP loonud võrdlusaluse oma tegevuse hindamiseks.

EKP vastutab ka kõigi teiste funktsioonide eest, mida eurosüsteem tema korraldusel täidab. Samas ei vastuta EKP aga eurosüsteemiväliste ülesannete eest, mida liikmesriikide keskpangad täidavad EKPSi põhikirja artikli 14.4 kohaselt. Neid ülesandeid täidavad liikmesriikide keskpangad omal vastutusel ja kulul ning annavad aru riigisestele ametiasutustele vastava liikmesriigi õigusaktides ja põhiseaduses sätestatud korras.

Kelle ees on EKP-I aruandekohustus?

Asutamislepinguga loodud institutsioonina, tegutsedes talle antud volituste piires, on EKP-I aruandekohustus eelkõige asutamislepingu allkirjastanud ja ratifitseerinud Euroopa Liidu liikmesriikide kodanike ees. Asutamislepinguga on EKP-le seatud põhjalik aruandekohustus (vt järgmist jagu allpool), mille alusel Euroopa avalikkus saab tema tegevust otseselt kontrollida. EKP selgitab ja põhjendab oma otsuseid avalikkuse ees kõigis ühenduse ametlikes keeltes avaldatavates trükistes. Otsuseid valgustatakse ka kõnedes, mida EKP otsustusorganite liikmed peavad euroala liikmesriikides ning mujal maailmas.

Lisaks tuleb asutamislepingu kohaselt pidada korrapärast dialoogi Euroopa kodanike valitud esindajate ehk Euroopa Parlamendiga (vt jagu 4.3.1), nii nagu Ameerika Ühendriikide, Jaapani ja Ühendkuningriigi keskpangad peavad andma aru oma riigi seadusandlike organite ees.

Lisaks EÜ asutamislepingu aruandekohustuse sätetele võivad riikide õigusaktid näha ette, et liikmesriikide keskpangad peavad esitama aastaaruanded ja keskpankade presidendid kutsutakse või ilmuvad omal algatusel vastava liikmesriigi parlamendi täiskogu või parlamendikomisjoni ette. Liikmesriikide parlamendid võivad aga nõuda keskpankadelt aru vaid seoses eurosüsteemiväliste ülesannetega, eurosüsteemiga seotud ülesannete eest vastutab üksnes EKP.

Ehkki liikmesriikide keskpangad ei ole otseselt kohustatud olema ühenduses riigi poliitiliste organitega, on see heaks võimaluseks selgitada EKP otsuseid ja teavitada vastava riigi poliitikuid ühtse rahapoliitika elluviimisest.

Aruandekohustuse täitmise vahendid

Teoreetiliselt võivad keskpanga aruandekohustuse täitmise tagamiseks sobivad vahendid olla heakskiit ja hüved (kui ülesanne on edukalt täidetud) ning sanktsioonid (kui ülesanne ei ole optimaalselt täidetud). Rahapoliitika eripära tõttu tuleb aga praktikas lisaks eespool nimetatule arvestada veel teatud tingimustega.

Nagu selgitati jaos 3.1.1, võtab rahapoliitikas tehtavate muudatuste ülekandumine aega ja seega saab rahapoliitika mõjutada hinnataset alles keskpika aja jooksul. Seetõttu ei saa keskpank tasakaalustada hinnatasemega seotud ootamatuid šokke (mis tulenevad näiteks toorainehindade muutustest) lühikese aja jooksul. Arvestades ülekandemehhanismiga seotud ebakindlust ja asjaolu, et vajalikud rahapoliitilised meetmed sõltuvad majandusšokkide laadist, kestusest ja ulatusest, ei ole asjakohane määrata rahapoliitika hindamiseks kindlat ajavahemikku.

Keskpanga tegevuse mõõtmiseks tuleb seega alati kasutada tasakaalustatud ja diferentseeritud hindamist. Ametlike sanktsioonimehhanismide kasutamine oleks liiga otsekohene ja võiks takistada keskpanga oma ülesannete täitmisel. Kõige asjakohasem meetod sõltumatu keskpanga aruandekohustuse täitmise tagamiseks on tõenäoliselt parlamendi ja avalikkuse pidev järelevalve keskpanga tegevuse üle.

Aruandluskohustus

EKP-l on põhjalik aruandluskohustus:

- EÜ asutamislepingu artikli 113 kohaselt peab EKP Euroopa Parlamendile, ELi Nõukogule ja Euroopa Komisjonile ning Euroopa Ülemkogule esitama eelmise ja jooksva aasta tegevust ning rahapoliitikat käsitleva aastaaruande;
- EKPSi põhikirja artikli 15 kohaselt avaldab EKP kvartaliaruanded ja eurosüsteemi iganädalased konsolideeritud finantsaruanded.

EKP läheb neist nõuetest isegi kaugemale, koostades kvartaliaruande asemel kuubülletääni ja avaldades oma kodulehel teadustoimetisi ning muid trükiseid.

Erinevalt USA Föderaalreservi Süsteemist, Inglise Pangast ja Jaapani keskpangast ei avalda EKP aga oma peamise otsustusorgani istungite protokolle ega üksikasju nõukogu liikmete hääletustulemuste kohta. See on kooskõlas EKPSi põhikirja artikliga 10.4, kus sätestatakse selgelt, et EKP nõukogu „istungid on kinnised”.

Lisaks kaitseb otsus mitte avaldada hääletustulemusi nõukogu liikmete sõltumatust. Hääletustulemuste avaldamine võib kaasa tuua surveavaldusi nõukogu liikmetele ja spekulatsioone nende otsuste motiivide kohta. Nii saaks avalikkus isegi jälgida, kas hääletustulemuste mõjutamise katse andis soovitud tulemus. Ehkki need ohud ei pruugi n-ö tavapärastes rahvusriikides tegutsevate keskpankade jaoks olla kuigi asjakohased, on euroala liikmesriikide keskpankade presidendid siiski seotud oma koduriigiga. Seepärast on oht, et liikmesriigi keskpanga presidenti peetakse oma riigi esindajaks EKP nõukogus, mis võib põhjustada õigustamatuid katseid neid mõjutada.

Põhikirja artiklis 10.4 sätestatakse siiski, et „EKP nõukogu võib teha otsuse avaldada oma arutluste tulemus”. Seetõttu annavad EKP president ja asepresident pärast iga kuu esimest nõukogu istungit pressikonverentsi, mille stenogramm avaldatakse EKP kodulehel. Lisaks avaldatakse kuubülletäänis korrapäraselt põhjalikke hinnanguid rahapoliitilise ja majandusarengu kohta. Õigeaegsuse ja üksikasjalikkuse seisukohalt selgitab see teave samaväärselt poliitikavaldkonna otsuseid (ning nende tagamaid) kui teiste keskpankade esitatavad n-ö kokkuvõtvad aruanded.

4.3 SUHTLUS JA KOOSTÖÖ ÜHENDUSE INSTITUTSIOONIDE JA ASUTUSTE VAHEL

Ehkki EÜ asutamislepingus jagatakse selgelt tegevuse vastutus EMU raames, edendab leping ka erinevate poliitiliste organite suhtlust ja koostööd mitmete ametlike kontaktide kaudu EKP ja ühenduse institutsioonide ning asutuste vahel.

EKP tööalane koostöö teiste ELi poliitikat kujundavate organitega on oluline eurosüsteemi ülesannete nõuetekohaseks täitmiseks. Koostöö on enesestmõistetav nende ülesannete täitmisel, mille puhul EKP jagab pädevust ühenduse institutsioonidega. Sel juhul sätestab EKP ja institutsioonide või asutuste vahelise koostöö asutamisleping (nt vahetuskursipoliitika, euroala esindamise

ja statistika valdkondades). Ühtse rahapoliitika ja ühenduse majanduspoliitika omavahelist seotust silmas pidades on EKP huvitatud tõhusast suhtlusest ka teiste poliitikakujundajatega, näiteks valitsuste või sotsiaalpartneritega. Korrapärane dialoog EKP ja teiste poliitikakujundajate vahel võimaldab selgitada rahapoliitika kursi ja aitab avalikkusel paremini mõista EKP tegevust. Samuti annab see EKP-le võimaluse esitada erinevate osalejate tehtud otsuste jaoks usaldusväärne võrdlusalus, et stabiliseerida inflatsiooniootusi.

4.3.1 Euroopa Parlament

EKP ja Euroopa Parlamendi vaheline suhtlus on peamiselt seotud EKP volituste ja ülesannete täitmisega. Nagu mainiti jaos 4.2, on Euroopa Parlamendil oluline osa EKP rahapoliitika rakendamise ja sellest tulenevate ülesannetega seotud aruandekohustuse järelevalves.

EKP aastaaruande arutelu

EÜ asutamislepingu artikli 113 lõike 3 kohaselt esitab EKP president aastaaruande Euroopa Parlamendi täiskogu istungile. Seejärel võtab parlament vastu resolutsiooni, milles antakse põhjalik hinnang EKP tegevusele ja poliitika teostamisele.

Esinemine Euroopa Parlamendis

Asutamislepingu artikli 113 lõikes 3 sätestatakse ka, et Euroopa Parlamendi taotlusel või nende eneste algatusel võivad EKP presidenti või teisi EKP juhatuse liikmeid ära kuulata parlamendi pädevad komiteed. Selle sätte kohaselt ilmub EKP president neli korda aastas Euroopa Parlamendi majandus- ja rahanduskomitee ette. Vastavalt parlamendi kodukorrale vastutab see komitee suhete eest EKPga. Neil ärakuulamistel selgitab president EKP tegevust käsitlevaid otsuseid ja vastab komitee liikmete küsimustele. Neist kord kvartalis toimuvaist esinemistest on saanud parlamendi peamine vahend EKP aruandekohustuse täitmise tagamiseks.

Majandus- ja rahanduskomitee ette ilmuvad ka teised EKP juhatuse liikmed. Viimastel aastatel on komitee kutsunud sageli EKP asepresidenti esitama EKP aastaruannet, et valmistada ette järgnevat täiskogu istungi arutelu. Lisaks kutsub komitee majanduse ja majandusuuringute peadirektooraatide eest vastutava juhatuse liikme kord aastas esitama EKP seisukohti komisjoni koostatud igaaastase ELi majandusülevaate ja majanduspoliitika üldsuuniste eelnõu kohta. Aeg-ajalt kutsutakse komitee ette ka teisi juhatuse liikmeid, et arutada EKP pädevuse ja ülesannetega seotud kindlaid teemasid.

Komitee istungid on tavaliselt avalikud ja istungite sõna-sõnalised protokollid avaldatakse Euroopa Parlamendi kodulehel vahetult pärast arutelu. Samuti sisaldab EKP aastaaruanne peatükki, mis käsitleb aruandekohustust ja EKP ning parlamendi vahelisi suhteid. Seal keskendutakse korrapärase dialoogi käigus arutatud peamistele küsimustele.

Kirjalikud küsimused

Lisaks vahetule suhtlusele ja aruteludele EKP presidendi ning majandus- ja rahanduskomitee liikmete vahel võivad kõik Euroopa Parlamendi liikmed

parlamendi kodukorra kohaselt (uus säte 111, „Küsimused Euroopa Keskpanngalt kirjaliku vastuse saamiseks”) esitada EKP-le komitee esimehe kaudu täiendavaid kirjalikke küsimusi. Küsimused koos EKP antud vastustega avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas. Seejärel avaldatakse need kõigis ühenduse ametlikes keeltes.

Ehkki seda ei ole sätestatud asutamislepingus ega EKPSi põhikirjas, on EKP nimetatud korruga nõustunud. Siiski rõhutatakse, et EKP tegevust käsitlevate otsustega seotud põhiküsimused tuleb jätkuvalt esitada korrapärase arutelude käigus ja eespool nimetatud kord ei tohi mingil viisil vähendada nende tähtsust.

Muud suhtlusvaldkonnad

EKP-l ja Euroopa Parlamendil on veel kolm olulist suhtlusvaldkonda:

1. Parlamendiga konsulteeritakse enne EKP presidendi, asepresidendi ja teiste juhatuse liikmete ametisse nimetamist (EÜ asutamislepingu artikli 112 lõige 2). Majandus- ja rahanduskomitee korraldab kandidaatide arakuulamise ja Euroopa Parlamendi täiskogu võtab vastu arvamuse.
2. Parlament osaleb ühenduse seadusloomes EKPSi põhikirja muutmisel ja täiendamisel (põhikirja artiklid 10.6, 41 ja 42). Vastavalt põhikirja artiklile 41 peab parlament andma oma nõusoleku põhikirja muutmiseks. Samuti tuleb artikli 10.6 kohaselt parlamendiga konsulteerida enne hääleõiguse muutmist ja artikli 42 kohaselt täiendavate õigusaktide vastuvõtmisel.
3. Parlament osaleb ka muus seadusandluses, mis on seotud EKP pädevusse kuuluvate valdkondadega.

4.3.2 Euroopa Liidu Nõukogu ja eurogrupp

EKP ja ELi Nõukogu vastutavad ühiselt vahetuskursipoliitika eest ja euroala esindamise eest mujal maailmas. Lisaks teeb EKP ELi Nõukoguga koostööd majanduspoliitika valdkonnas euroala tasandil. Arvestades EKP sõltumatust ja vastutusvaldkondi, saab majanduspoliitiline koostöö ELi Nõukogu ja eurogrupiga toimuda siiski vaid mittesiduva aruteluna, mitte aga sätestada rahapoliitika eelnevat kooskõlastamist teiste poliitikavaldkondadega.

Samuti tuleb märkida, et nõukogu ülesanne on soovitada riigipeadel ja valitsusjuhtidel nimetada ametisse EKP president, asepresident ja teised juhatuse liikmed.

Euroopa Liidu Nõukogu

Õiguslikult on olemas vaid üks ELi Nõukogu, kuid tegelikult koguneb nõukogu sõltuvalt arutelu temast eri tasanditel. Majandus- ja rahaliiduga seotud väga tähtsate küsimuste arutamiseks, nagu ELi liikmesriikide ühinemine euroalaga või EKPSi põhikirja artikli 10.2 muutmise, tuleb nõukogu kokku

riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil³. EMUga seotud päevakohaseid küsimusi arutab aga rahandus- ja majandusministrite nõukogu (ECOFINI nõukogu). 12. – 13. detsembril 1997 Luxembourg'is kohtunud Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järelduste lõikes 44 sätestatakse selgelt, et „liikmesriikide majanduspoliitika koordineerimise keskmes” on ECOFINi nõukogu, „kes on volitatud tegutsema nimetatud valdkondades”.

Ehkki kõik ELi liikmesriigid ei kuulu euroalasse, osalevad ELi Nõukogu EMU küsimusi puudutavatel aruteludel kõigi liikmesriikide esindajad (kaasa arvatud nende riikide esindajad, kes ei osale EMU kolmandas etapis). Kuid EMU kolmandas etapis mitteosalevate liikmesriikide hääleõigus on siiski enamiku EMUga seotud küsimuste puhul peatatud. Kõik liikmesriigid võivad aga hääletada küsimustes, mis puudutavad ühenduse õigusakte, mida ELi Nõukogu võtab vastu EÜ asutamislepingu artikli 107 kohaselt. Need on õigusaktid, millega muudetakse või täiendatakse EKPSi põhikirja (vt jagu 2.5.4).

EÜ asutamislepingu artikli 113 lõike 2 kohaselt kutsutakse EKP president osa võtma ECOFINi nõukogu istungitest, kus arutatakse EKPSi eesmärkide ja ülesannetega seotud küsimusi. Need hõlmavad näiteks majanduspoliitika üldsuuniseid, vääringuga seotud küsimusi, Euroopa finantssektori reforme, ühenduse esindatust EMUs ning vahetuskursipoliitikat.

EKP osaleb ka neil ECOFINi nõukogu istungitel, kus arutatakse täiendavate õigusaktide vastuvõtmist või EKPSi põhikirja teatud sätete muutmist, ning valmistab ka koos nõukogu asjaomaste allüksustega nõukogu istungeid ette. Üldjuhul on EKP kutsutud jälgima ka ühenduse muude eriti olulisi valdkondi puudutavate õigusaktide ettevalmistamist. Samuti teeb EKP koostööd üksustega, nagu finantsteenuste komitee või Euroopa väärtpapierituru reguleerimiseks asutatud tarkade komitee, kes tegelevad EKPd huvitavate või otseselt puudutavate küsimustega.

EKP president osaleb regulaarselt kaks korda aastas peetavatel ECOFINi nõukogu mitteametlikel kohtumistel, mis annavad võimaluse avatud aruteluks ajakohastel teemadel ilma ametlikele nõukogu istungitele omaste tavapärase menetluspiiranguteta. Neile kohtumistele on kutsutud ka liikmesriikide keskpankade presidendid ja vastava valdkonna ministrid.

EKP-l on ECOFINi nõukogu ees ka oluline aruandluskohustus. Näiteks tutvustab EKP president nõukogule EKP aastaaruannet ning esitab aruandeid seoses iga kahe aasta järel koostatava lähenemisaruandega, mis on sätestatud EÜ asutamislepingu artiklis 122.

Eurogrupp

Nagu juba nimetatud, arutab ELi Nõukogu EMUga seotud küsimusi täiskoosseisus, ehkki mitteosalevate liikmesriikide esindajate hääleõigus on

³ Riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kogunenud ELi Nõukogu ei tohi segi ajada Euroopa Ülemkoguga. Euroopa Ülemkogu raames kohtuvad samuti ELi liikmesriikide riigipead ja valitsusjuhid ning Euroopa Komisjoni president, et toetada Euroopa Liidu arengut ja määratleda poliitilised üldsuunised. Riigipeade ja valitsusjuhtide otsused EKP juhatuse liikmete ametisse nimetamise ja EKP asukoha määramise kohta tehakse valitsuste vahel.

peatatud. Asutamislepingus ei ole sätestatud eraldi üksust euroala liikmesriikide rahandusministritele euroala ja ühisraha puudutavate teemade arutamiseks. Seetõttu otsustas 1997. aasta detsembris Luxembourg'is kohtunud Euroopa Ülemkogu asutada nn eurogrupi. Eurogrupp on mitteametlik töörühm, kuhu kuuluvad euroala liikmesriikide rahandusministrid ning majandus- ja rahandusküsimuste volinik. Alates 2005. aastast juhib töörühma president, kes valitakse lihthäälteenamusega eurogrupi liikmete hulgast kaheks aastaks. EKP on kutsutud osalema eurogrupi istungitel, kui see on asjakohane. Seda on siiani korrapäraselt tehtud ja EKP on osalenud kõigil istungitel.

Eurogrupp toimib euroala hõlmava suhtluskanalina, mis on võrreldav tavapärase mitteametlike riigisiseste kontaktidega valitsuse ja keskpanga vahel. Töörühma mitteametlik olemus võimaldab avatult arutada kõiki euroala jaoks olulisi küsimusi. Avatust ja usaldust soodustab seegi, et erinevalt ELi Nõukogu istungite arvukast osalejaskonnast võtavad töörühma istungitest osa vaid ministrid, vastava valdkonna volinik ja EKP president (kõigil võib olla kaasas veel üks esindaja).

Eurogrupp tuleb üldjuhul kokku kord kuus enne ECOFINi nõukogu istungit. Aruteludes keskendutakse euroala majanduse üldisele toimimisele, eelkõige euroala majanduskasvu väljavaatele, ning eelarvepoliitika arengule üksikutes liikmesriikides ja struktuurireformide edendamise poliitilistele võimalustele. Lisaks arutatakse euro vahetuskursi arenguga seotud küsimusi ja euroala kui tervikuga seotud ootusi väljaspool euroala.

4.3.3 Euroopa Komisjon

EKP ja ECOFINi nõukogu vahelistesse aruteludesse on kaasatud ka Euroopa Komisjon. Majandus- ja rahandusküsimuste volinik osaleb vastavatel ECOFINi nõukogu, eurogrupi töörühma ja EKP nõukogu istungitel.

Lisaks sellele kõrgetasemelisele poliitika arutelule teevad EKP ja komisjon tihedat koostööd, mida kinnitavad sagedased mitmepoolsed kontaktid, näiteks majandus- ja rahanduskomitee ning majanduspoliitika komiteega (vt allpool), ning kahepoolsed kohtumised. Arvestades komisjoni kesksel rollil ühenduse majanduspoliitikas, on see suhtlus eriti oluline. Eelkõige peab komisjon täitma mitmeid EMUga seotud olulisi ülesandeid. Need hõlmavad:

- soovitude sõnastamist majanduspoliitika üldsuuniste jaoks;
- liikmesriikide eelarvepoliitika jälgimist ja vastavat aruandlust ECOFINi nõukogule;
- lähenemisaruannete ettevalmistamist vähemalt kord kahe aasta jooksul, milles analüüsitakse, mil määral on euroalavälised liikmesriigid täitnud lähenemiskriteeriume.

Lisaks on Euroopa Komisjon algatanud või vähemalt osaleb erinevates tegevustes, mis on seotud eurosüsteemi ülesannete täitmisega või mõjutavad neid. Paljudel juhtudel edendab EKP otsene osalus neid tegevusi oluliselt. Vahel on see koguni vajalik.

- Eurostat ja EKP teevad tihedat koostööd statistika valdkonnas nii kahepoolselt kui ka vastavate ühenduse statistikakomiteede, eelkõige monetaar-, finants- ja maksebilansistatistika komitee kaudu (vt jagu 3.5).
- EKP osaleb samuti mitmetes muude valdkondade töörühmades ja regulatiivkomiteedes. Neis arutatakse väga erinevaid teemasid, nagu finantsturu lõimumist (nt nn Giovannini töörühm), usaldatavusnormatiivide järelevalvet ja finantsstabiilsust (nt Euroopa pangakomitee ja Euroopa pangajärelevalve komitee).
- Lisaks tehakse tihedat koostööd ELi laienemisega seotud küsimustes, kui need puudutavad EKP vastutusvaldkondi või pädevust.

4.3.4 Majandus- ja rahanduskomitee

Majandus- ja rahanduskomitee loodi kooskõlas EÜ asutamislepingu artikli 114 lõikega 2. Selle eesmärk on koostada ECOFINi nõukogule ettevalmistavaid analüüse ning anda nõu erinevates majandus- ja finantsküsimustes. 1997. aasta detsembris Luxembourg'is kohtunud Euroopa Ülemkogu resolutsiooni (majanduspoliitika kooskõlastamise kohta EMU kolmandas etapis) lõikes 12 tehti majandus- ja rahanduskomiteele lisaks ülesandeks „luua raamistik [nõukogu ja Euroopa Keskpanga] dialoogi ettevalmistamiseks ja pidamiseks [ministeeriumide, riikide keskpangade, komisjoni ja EKP] kõrgemate ametnike tasandil”.

Asutamislepingus sätestatakse, et liikmesriigid, komisjon ja EKP määravad igaüks kuni kaks komitee liiget. Liikmesriikidel on nendeks tavapäraselt üks kõrge ametnik valitsusest ja teine keskpangast. Praeguses 25-liikmelises Euroopa Liidus tuleb majandus- ja rahanduskomitee üldjuhul kokku piiratud koosseisus, kus igal liikmesriigil on vaid üks esindaja (tavaliselt kõrge valitsusametnik), komisjonil ja EKP-l aga mõlemal kaks. EKPD esindavad praegu asepresident ja majanduse peadirektoraadi eest vastutav juhatuse liige ning neid asendavad vastavalt rahvusvaheliste suhete ja majanduse peadirektoraatide peadirektorid.

Tänu koostööle majandus- ja rahanduskomiteega osaleb EKP ka majanduspoliitika üldsuuniseid puudutavatel aruteludel, eelarvepoliitika järelevalves, mis põhineb liikmesriikide iga-aastastel stabiilsus- ja lähenemisprogrammidel, ning Euroopa seisukohtade ettevalmistamisel rahvusvahelistes küsimustes. Lisaks osaleb EKP majandus- ja rahanduskomitee muudes tegevustes, mis ulatuvad tehnilistest küsimustest, nagu euromüntide verimimine, institutsioonilise reformi ja ühenduse välise esindatuseni EMU raames.

Komitee arutelud valmistavad ette ka eurogrupi töörühmas toimuvat dialoogi euroala rahandusministrite ja EKP vahel. EKP olulisim panus majandus- ja rahanduskomitee töösse on valmistada ette hinnanguid euroala üldisele majanduskasvu väljavaatele ja vahetuskursi arengule. See hõlmab ka riikide rahanduse jätkusuutlikkuse ja eelarvepoliitika üldiste suundade sobivuse pidevat analüüsimist.

Koostöö põhineb eeldusel, et austatakse täielikult EKP sõltumatust ja ainupädevust viia ellu rahapoliitikat. EKP võtab küll osa aruteludest ja avaldab oma arvamust kõigis küsimustes, kuid ei osale hääletamisel. Majandus- ja rahanduskomitee omakorda väldib teadlikult rahapoliitika rakendamisega seotud küsimuste arutamist. Sama põhimõtet järgitakse ka rahvusvaheliste organisatsioonide kohtumistel ja foorumitel nagu RVF või G7 ühtset rahapoliitikat puudutavate avalduste puhul. Vastavalt ülesannete jaotamisele vastutab nende avalduste ettevalmistamise ja esitamise eest ainult EKP.

4.3.5 Majanduspoliitika komitee

Majanduspoliitika komitee loodi 1974. aastal nõukogu otsusega⁴ ning sinna kuuluvad kaks esindajat ja kaks asetäitjat igast liikmesriigist, Euroopa Komisjonist ja EKPst.

Sarnaselt majandus- ja rahanduskomiteega osaleb ka majanduspoliitika komitee eurogrupi ja ECOFINi nõukogu istungite ettevalmistamises. Ent majanduspoliitika komitee töö keskendub peamiselt struktuurireformidele. Cardiffi protsessi (vt jagu 1.2.2) osana koostab komitee kord aastas põhjaliku aruande liikmesriikide majandusreformide kohta. Lisaks osaleb komitee aktiivselt nn Luksemburgi protsessis (vt jagu 1.2.2), mis on liikmesriikide tööhõivepoliitika kooskõlastamise põhialus. Majanduspoliitika komitee tegevuste hulka kuuluvad ka struktuuriküsimused nagu rahvastiku vananemise mõju eelarvele.

Kuna EKP arvates on liikmesriikides väga oluline viia läbi struktuurireforme, et vähendada töötust ja kasutada täiel määral euroala majanduskasvu potentsiaali, saab EKP oma osaluse läbi anda olulise panuse komitee töösse. Ka selle koostöö puhul on oluline, et austataks täielikult EKP sõltumatust.

4.3.6 Makromajanduslik dialoog

Makromajandusliku dialoogi eesmärk on suurendada arusaamist EMUga seotud poliitikanõuetest ja parandada seeläbi tingimusi inflatsioonivabaks ning tööhõivet toetavaks majanduskasvuks. Seda Euroopa Ülemkogu 1999. aasta Kölni tippkohtumisel (vt jagu 1.2.2) alguse saanud dialoogi tuntakse nime all „Kölni protsess”. Dialoog toimub kaks korda aastas nii poliitilisel kui ka tehnilisel tasandil. Kölni protsessil austatakse täielikult kõigi osapoolte sõltumatust, pidades eelkõige silmas palgakujunduses osalevaid sotsiaalpartnereid ning EKPd kui ühtset rahapoliitika kujundajat. Erineva poliitilise vastutuse ja sellega seotud kohustuste tunnistamine aitab teadvustada asjaolu, et iga poliitikakujundaja ülesanne on tagada oma pädevusse kuuluva poliitikavaldkonna edukas rakendamine.

4.4 EKP KEELEPOLIITIKA

Ühenduse organisatsioonina avaldab EKP teavet mitmekeelsele lugejaskonnale. Lisaks on EKP otsustusorganid ja töötajaskond rahvusvahelised. ELi keeleline

⁴ Nõukogu 18. veebruari 1974. aasta otsus 74/112/EMÜ majanduspoliitika komitee loomise kohta (EÜT 63, 5.3.1974, lk 21).

mitmekesisus nõuab EKP-lt ka mitmekeelset suhtlust, et jõuda võimalikult laia ringkonnani. EKP on selles küsimuses võtnud pragmaatilise seisukoha, austades ühest küljest ELi keelelist mitmekesisust ning tagades teisest küljest tõhusa ja õigeaegse suhtluse.

Alates viimasest laienemisest on ühenduses 20 ametlikku keelt.⁵ Õigusaktides ning suhetes kolmandate osapoolte ja avalikkusega järgib EKP ühenduse õiguses ettenähtud põhimõtetele rajatud keelepoliitikat.⁶ Määrused ja muud üldiseks kohaldamiseks mõeldud õigusaktid avaldatakse kõigis ühenduse ametlikes keeltes. Sama kehtib põhikirjajärgsete väljaannete (nt aastaaruanne ja kuubülletään) ja mitmete pressiteadete kohta. Üksikutele kolmandatele osapooltele suunatud õigusaktid avaldatakse vastava osapoole ametlikus keeles. Osapooled, kes pöörduvad EKP poole ühes ühenduse ametlikus keeles, saavad ka vastuse samas keeles.

Muus suhtluses ning EKP ja EKPSi töökeelena kasutatakse vaid inglise keelt. Erandina pakutakse sünkroontõlget mitmes keeles EKP nõukogu ja üldnõukogu ning EKPSi komiteede istungitel. Ühe töökeele kasutamine tagab nii EKPs kui ka eurosüsteemis ühtse rahapoliitika ning sellega seotud ülesannete sõnastamisel ja rakendamisel kiire, tõhusa ja usaldusväärse suhtluse.

4.5 KOHTULIK KONTROLL EUROOPA KOHTU POOLT

Nagu eespool kirjeldati, on EKP-le asutamislepingu ja EKPSi põhikirja kohaselt antud ulatuslikud õigused, mis hõlmavad seadusandlike õigusi ning õigust määrata ettevõtjatele EKP määrustest ja otsustest tulenevate kohustuste täitmata jätmise eest sanktsioone ning trahve. EKPSi põhikirja artiklis 35.1 sätestatakse EKP tegevuse või tegevusetuse kohtulik kontroll EÜ asutamislepingu artiklites 230–233 kehtestatud tingimustel. ELi Nõukogu, Euroopa Komisjon ja kõik liikmesriigid võivad algatada Euroopa Kohtus menetluse EKP tegevuse suhtes, mille eesmärgiks on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele. Euroopa Kohtu pädevuses on lahendada hagsid, mille aluseks on „pädevuse puudumine, olulise menetlusnormi rikkumine, [käesoleva] lepingu või selle rakendusnormi rikkumine või võimu kuritarvitamine” (asutamislepingu artikli 230 teine lõik). Lisaks võib iga füüsiline või juriidiline isik samadel tingimustel alustada menetlust teda otseselt ja isiklikult puudutava EKP otsuse vastu (artikli 230 neljas lõik).

Asutamislepingu artikli 232 kohaselt võib ühenduse institutsioon või liikmesriik esitada Euroopa Kohtule hagi EKP vastu, kui viimane on asutamislepingut rikkudes toimingut tegemata jätnud. Samamoodi võib iga füüsiline või juriidiline isik kaevata Euroopa Kohtule, et EKP ei ole tema suhtes täitnud toimingut, mis on ette nähtud asutamislepingus või EKPSi põhikirjas.

⁵ Keeled tähestikulises järjekorras vastavalt originaalkeelsetele nimedele: tšehhi, taani, saksa, eesti, kreeka, inglise, hispaania, prantsuse, itaalia, läti, leedu, ungari, malta, hollandi, poola, portugali, slovaki, sloveenia, soome, ja rootsi keel.

⁶ EMÜ nõukogu määrus nr 1 Euroopa Majandusühenduses kasutatavate keelte kohta (EÜT B 17, 6.10.1958, lk 385).

Kui see on põhjendatud, tunnistab Euroopa Kohus tegevuse tühiseks, tegematajätmise korral aga teatab, et see on vastuolus asutamislepinguga. Sel juhul peab EKP võtma vajalikke meetmeid kohtuotsuse täitmiseks. Selline olukord tekkis näiteks 2003. aastal, kui Euroopa Kohus tunnistas tühiseks EKP pettusevastase korra ja otsustas, et EKP suhtes tuleb kohaldada ühenduse pettusevastast tegevuskava (vt jagu 4.6).

Lisaks EKP tegevuse või tegevusetuse kontrollimisele on Euroopa Kohtu pädevuses hagi, mille on algatanud EKP ühenduse institutsiooni või liikmesriigi vastu oma õiguste kaitseks või ühenduse institutsiooni vastu, kui viimane on toimingute tegemata jätnud (vastavalt artiklid 230 ja 232). Samamoodi võib EKP esitada hagi liikmesriigi keskpanga vastu, kui viimane ei täida talle asutamislepingus ja EKPSi põhikirjas pandud ülesandeid (asutamislepingu artikli 237 punkt d).

Euroopa Kohus on samuti pädev lahendama vaidlusi EKP ja selle töötajate vahel (vt jagu 6.4.1) ning juhtudel, kui pädevus on antud kohtule EKP ja tema lepinguliste partnerite vahelise kokkuleppe alusel.

4.6 FINANTSJUHTIMISE JA USALDUSVÄÄRSUSE JÄRELEVALVE

Eurosüsteemi usaldusväärne finantsjuhtimine on üldsusele huvipakkuv küsimus. EKP ja liikmesriikide keskpankade tegevus on avalik ja lõppkokkuvõttes kasutatakse selleks ka maksumaksja raha. Seetõttu sisaldab asutamisleping mitmeid sätteid, millega kehtestatakse EKP finantsjuhtimise ja usaldusväärse järelevalve.

EKP täidab oma aruandekohustust, koostades finantsaruandeid, mis avaldatakse aastaaruannete osana. EKP ja kõigi eurosüsteemi liikmesriikide keskpankade finantsaruandeid auditeerivad välisaudiitorid. EKPSi põhikirja artikli 27.1 kohaselt on välisaudiitorid EKP nõukogu soovitatud ja ELi Nõukogu poolt heaks kiidetud. EKP vastuvõetud õigusnormid ja nendega seotud tavad on kooskõlas RVFi heade tavade koodeksiga raha- ja finantspoliitika läbipaistvuse kohta, mis võeti vastu 1999. aastal ja mida viimati muudeti 2000. aasta augustis.

Lisaks sõltumatule välisaudiitorile teostab EKP finantsjuhtimise üle järelevalvet ka Euroopa Kontrollikoda. Põhikirja artikli 27.2 kohaselt kontrollib Euroopa Kontrollikoda EKP juhtimise tõhusust ja avaldab aastaaruande Euroopa Liidu Teatajas.

Vastavalt Euroopa Kohtu 10. juuli 2003. aasta otsusele⁷ kohaldatakse EKP suhtes EÜ asutamislepingu artikli 280 alusel loodud pettusevastast tegevuskava.⁸ Selle kohaselt uurib Euroopa Komisjoni sõltumatu uurimisorgan Euroopa

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 1999. aasta määrus (EÜ) nr 1073/1999 Euroopa Pettusevastase Ameti juurdluste kohta (EÜT L 136, 31.5.1999, lk 1).

⁸ Euroopa Kohtu 10. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-11/00: Euroopa Ühenduste Komisjon vs. Euroopa Keskpank, EKL 2003, lk 7147.

Pettustevastane Amet⁹ põhjendatud kahtluse korral EKPs toime pandud pettusi ja muud ebaseaduslikku tegevust. EKP on kooskõlastanud oma sise-eeskirjad ja menetlused Euroopa Kohtu otsuses vastu võetud õigusliku raamistikuga ja on võtnud vajalikke meetmeid, et tagada tihed koostöö OLAFiga pettustevastases võitluses.¹⁰

⁹ Komisjoni 28. aprilli 1999. aasta otsus Euroopa Pettustevastase Ameti loomise kohta (EÜT L 136, 31.5.1999, lk 20).

¹⁰ Euroopa Keskpanga 3. juuni 2004. aasta otsus EKP/2004/11, Euroopa Pettustevastase Ameti poolt läbiviidava Euroopa Keskpanga uurimise tingimuste kohta seoses Euroopa ühenduste finantshuve kahjustava pettuse, korruptsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse tõkestamisega ja Euroopa Keskpanga personali töölepingu tingimuste muutmiseks (ELT L 230, 30.6.2004, lk 56).

Jean-Claude Trichet koos G7 riikide rahandusministrite ja keskpankade presidentidega Rahvusvahelise Valuutafondi aastakoosolekul Singapuris 2006. aasta septembris

5 EKP RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

EKP esindab euroala rahvusvahelisel tasandil majandus- ja rahaliitu puudutavates küsimustes, esinedes rahvusvahelistes organisatsioonides ja foorumitel, kus arutatakse eurosüsteemi ülesannetega seotud teemasid. Koostöö täpne laad sõltub pädevuse jaotusest ühenduse sees ning ühenduse ja liikmesriikide vahel. Seega osaleb EKP rahvusvahelistes organisatsioonides ja foorumitel olenevalt arutlusteemast Euroopa Ühenduse poliitilise seisukoha ainuesindajana või EKP enda seisukohtade esindajana koos teiste poliitikakujundajatega nii ühenduse kui ka liikmesriigi tasandil.

5.1 TAUSTTEAVE

Kui raha- ja vahetuskursipoliitikat hakati rakendama ühenduse tasandil, tuli töötada välja kord, mille alusel EKP võiks osaleda ka rahvusvahelises rahapoliitilises ja finantsalases koostöös. Sealjuures tuli arvestada allpool nimetatud teguritega.

i. Pädevuse jaotus ühenduses

EÜ asutamislepingu artikli 111 lõigete 3 ja 4 kohaselt määrab ELi Nõukogu korra, mille alusel pidada läbirääkimisi või sõlmida lepinguid ELi-välise riigi või rahvusvahelise organisatsiooniga raha- ja vahetuskursipoliitika küsimustes. Samuti määrab ELi Nõukogu ühenduse rahvusvaheliselt esitatava seisukoha ja rahvusvahelise esindatuse EMUga seotud küsimustes, pidades kinni ühendusesisest pädevuse jaotusest. Siiani on artikli 111 lõike 3 sätteid rakendatud ainult kokkulepete sõlmimisel Euroopa Ühenduse ja teatud ELi-väliste riikide vahel rahapoliitilistes ja vahetuskursi küsimustes.¹ Teisi sätteid ei ole seni veel kohaldatud. Praegune ühenduse rahvusvahelise esindatuse kord põhineb 1997. aasta detsembris Luxembourg'is ja 1998. aasta detsembris Viinis kohtunud Euroopa Ülemkogul sõlmitud kokkulepetel. Luxembourg'is kohtunud Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldustes sätestatakse, et EKP ja ECOFINi nõukogu täidavad oma ülesandeid seoses ühenduse esindamisega rahvusvahelisel tasandil tõhusalt ja kooskõlas asutamislepingus kehtestatud pädevuse jaotusega.

ii. Pädevuse jaotus eurosüsteemis

Vastavalt EKPSi põhikirja artiklitele 6.1 ja 12.5 otsustab eurosüsteemi rahvusvahelise esindatuse EKP nõukogu. EKP nõukogu heakskiidul on EKP-l ja liikmesriikide keskpankadel õigus osaleda rahvusvahelistes rahaasutustes. Nõukogu otsustas, et liikmesriikide keskpangad võivad jätkuvalt osaleda rahvusvahelistes organisatsioonides ja foorumitel olenevalt sellest, mil määral vastav liikmesriik on nendega seotud. EKP peab aga tagama eurosüsteemi järjepideva esindatuse, kui see on vajalik ja asjakohane.

¹ Neli nõukogu otsust rahaliste suhete kohta Monaco Vürstiriigi, San Marino Vabariigi, Andorra Vürstiriigi ja Vatikani Linnriigiga ning kaks nõukogu otsust Cape Verde eskuudo, CFA frangi ja Komooride frangiga seotud vahetuskursi küsimuste kohta.

iii. Pädevuse jaotus ühenduse ja euroala liikmesriikide vahel

Nagu jaos 1.2.2 selgitati, vastutavad euroala liikmesriigid kogu majanduspoliitika eest, välja arvatud raha- ja vahetuskursipoliitika. See tähendab, et EKP, ühenduse ja ELi liikmesriikide osalus rahvusvahelises koostöös sõltub vastavate rahvusvaheliste organisatsioonide ja foorumite volitustest.

iv. Rahvusvaheliste organisatsioonide ja foorumite institutsiooniline ülesehitus

Rahapoliitilise suveräänsuse üleminek tõstatas mõned ainulaadsed küsimused rahvusvaheliste suhete institutsioonilise raamistiku kohta, sest varem kehtinud kord ei arvestanud nii suure rahapoliitilise ühenduse osalusega nagu euroala. Olemasolevate rahvusvaheliste organisatsioonide ja foorumite eesmärk oli edendada koostööd suveräänsete riikide vahel, kes vastutasid täielikult oma majandus-, raha- ja finantspoliitika elluviimise eest. Ühenduse ja EKP rahvusvahelisi suhteid reguleerivate sätete jõustamiseks tuli muuta eeskirju ja menetlusi, millel rahvusvahelised suhted põhinevad. Selliste muutuste tegemisel lähtutakse peamiselt pragmaatilistest kaalutlustest. See on kooskõlas 1998. aasta detsembris Viinis kohtunud Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldustega, milles sätestati, et pragmaatiline lähenemisviis võib olla edukaim, mis võiks võimalikult suures ulatuses vähendada olemasolevate eeskirjade ning tavade muutmist, eeldusel, et selle tagajärjel toimunud muutustes võetakse piisavalt arvesse euro osatähtsust.

Seni juurutatud pragmaatilised lahendused võimaldavad EKP-l osaleda rahvusvahelistes organisatsioonides ja foorumitel, kui arutatakse eurosüsteemi ülesannetega seotud küsimusi.

- Rahvusvahelise koostöö raames on EKP-l ainuõigus esitada Euroopa Ühenduse seisukohti *ühtses rahapoliitikas*, sest see kuulub EKP peamiste otsustusorganite – nõukogu ja juhatuse – ainupädevusse.
- Euro *vahetuskurssi* puudutavates küsimustes jagab aga EKP vastutust ELi Nõukogu (ECOFIN) ja eurogrupi tööühmaga. Seega osalevad konsultatsioonides asjaomaste osapooltega, näiteks G7 tasandil, ja suhtlemisel avalikkusega nii EKP president kui ka eurogrupi president.
- *Maksesüsteemide* valdkonnas võib EKP sõnastada rahvusvahelisel tasandil seisukohti, mis on seotud eurosüsteemi kohustusega edendada makse- ja arveldussüsteemide tõrgeteta ning tõhusat toimimist. Euroala liikmesriikide keskpangad, kes osalevad rahvusvahelistes organisatsioonides ja foorumitel koos EKPga, võivad samuti avaldada seisukohti oma ülesannete ja kogemuste kohta riigisiseste makse- ja arveldussüsteemide haldamisel ning järelevalvel.
- EKPSi põhikirja kohaselt peab EKP tegema ka *statistika* valdkonnas koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega. Arvestades, et statistikaalast tööd tehakse üleilmases kontekstis, saab EKP põhikirja kohaselt sõnastada seisukohti koos teiste pädevate ühenduse asutustega (nt Eurostat).
- *Usaldatavusnormatiivide täitmise ja finantsstabiilsuse* valdkonnas võib EKP osaleda asjakohastel rahvusvahelistel kohtumistel ja avaldada oma

seisukohti koos pädevate riigisiseste asutustega (nt liikmesriikide keskpangad ja järelevalveasutused).

5.2 EKP RAHVUSVAHELISTE SUHETE PÕHIMÕTTED

EKP põhitegevus rahvusvahelises koostöös on vahetada teavet ja seisukohti teiste poliitikakujundajatega rahvusvahelistes organisatsioonides ja foorumitel. Siinjuures on väga oluline majandusarengu ja -poliitika ühine seire põhilistes majanduspiirkondades, sest see suurendab EKP suutlikkust analüüsida välisarengu mõju euroala majandusele. Teabe ja seisukohtade vahetust täiendavad sõltumatute organisatsioonide, nagu Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) läbiviidav seire.

Samuti püüab EKP koos rahvusvahelise üldsusega süvendada ühtset arusaamist paljudest headest tavadest ja eeskirjadest, mille eesmärk on muuta poliitika kujundamine tõhusamaks ja läbipaistvamaks. Head tavad kehtestatakse tavaliselt põhimõtete, standardite ja tegevusjuhistena, mida iga riik vabatahtlikult rakendab. Selliste tavade määramine suurendab poliitika läbipaistvust, muutes hea valitsemistava rahvusvahelise koostöö keskseks osaks.

EKP rahvusvaheline koostöö ei hõlma aga selle raha- ja vahetuskursipoliitika eelnevat kooskõlastamist euroalaväliste liikmesriikide poliitikatega. See ei oleks kooskõlas EKP-le antud ülesannete ja sõltumatusega. Eelnev kooskõlastamine hägustaks poliitikakujundajate vastutusvaldkonda ja vähendaks nende usaldusväärsust.

5.3 EKP SUHTED RAHVUSVAHELISTE ORGANISATSIOONIDEGA

EKP teeb koostööd Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooniga (OECD). Mõlemad organisatsioonid jälgivad ja hindavad korrapäraselt oma liikmesriikide majanduslikku ja tegevussuundade arengut.

5.3.1 Rahvusvaheline Valuutafond

RVF loodi 1944. aastal Bretton Woodsi kokkuleppega ja sinna kuulub praegu 184 liikmesriiki. RVFi peamised ülesanded on süvendada rahapoliitilist koostööd, tagada vahetuskursi stabiilsus, edendada rahvusvahelist kaubandust ja majanduskasvu. Ülesannete ulatuselt on RVF rahvusvahelise raha- ja finantsüsteemi keskmes.

Arvestades liikmesriikide majanduspoliitika tähtsust üleilmse majandussüsteemi stabiilsuse säilitamisel, keskendub RVFi tegevus järelevalvele. Järelevalve hõlmab liikmesriikide majandus- ja finantsarengu ning poliitika seiret ja hindamist konsultatsioonide raames, mida peetakse liikmesriikidega RVFi asutamislepingu IV artikli kohaselt (artikli IV kohased konsultatsioonid). Lisaks hinnatakse riigisisese poliitika üleilmset mõju üha enam lõimivas maailma majandus- ja finantsüsteemis (mitmepoolne järelevalve).

EKP vaatlejastaatus

RVFi ja EKP-le antud volitusi silmas pidades oli oluline, et EKP oleks esindatud valuutafondis (RVFis), kui arutatakse EKP pädevusse kuuluvaid küsimusi. 21. detsembril 1998 otsustas RVFi juhatus anda EKP-le vaatleja staatuse. Selle pragmaatilise lahendusega välditi vajadust muuta RVFi põhikirja, mille kohaselt saavad liikmeks olla vaid riigid. Nimetatud kokkuleppe kohaselt on EKP-l alaline kutse osaleda vaatlejana kõigil RVFi juhatuse istungitel, kus arutatakse EKPga seotud küsimusi. Need hõlmavad järgmisi päevakorrapunkte:

- artikli IV kohased konsultatsioonid euroala poliitikas;
- artikli IV kohased konsultatsioonid üksikute euroala riikidega;
- euro roll rahvusvahelises rahasüsteemis;
- mitmepoolne järelevalve, s.t kaks korda aastas peetavad RVFi arutelud maailmamajanduse väljavaate (*World Economic Outlook*) ja üleilmse finantsstabiilsuse ülevaate (*Global Financial Stability Report*) üle ning korrapärased arutelud majanduse ja turgude arengu üle maailmas.

Kui RVFi juhatuse aruteludel käsitletakse euroala rahapoliitikaga seotud küsimusi, esitab EKP vaatleja juhatusele Euroopa Ühenduse poliitilised seisukohad. Vahetuskursi küsimustes esitavad ühenduse seisukohti eurogrupi eesistujamaad esindav tööühma juhataja ning EKP vaatleja, tutvustades euroala tasandil, nt eurogrupi istungitel, peetud arutelusid (vt jagu 4.3.2).

Lisaks alalisele kutsele võib EKP vaatlejat vajaduse korral kutsuda osalema ka istungitele, kus arutatakse päevakorrapunkte, mida nii EKP kui ka RVF peavad oma vastavate volituste täitmise seisukohalt vastastikust huvi pakkuvateks. Nüüdseks on kujunenud tavapäraseks, et EKP vaatleja kutsutakse osalema artikli IV aruteludel, mis puudutavad ELi liikmesriike, kes ei ole veel eurot kasutusele võtnud, arvestades, et EKP osaleb koos nende riikide keskpankadega rahapoliitika kooskõlastusmenetlustes. Samuti osaleb EKP vaatleja iga-aastastel artikli IV konsultatsiooniaruteludel seoses Ameerika Ühendriikide ja Jaapaniga.

Lisaks kutsutakse EKP presidenti vaatlejakokkulepete raames osalema vaatlejana rahvusvahelise rahandus- ja finantskomitee (IMFC) istungitele. IMFC kohtub kaks korda aastas paralleelselt RVFi kevad- ja aastakoosolekuga, et jagada nõuandeid ja anda RVFi presidentide nõukogule aru rahvusvahelise rahandus- ja finantsüsteemi järelevalve kohta. Samuti antakse juhiseid RVFi juhatuse poliitika osas.

Artikli IV kohased konsultatsioonid EKP ja euroala riikidega

Alates euro kasutuselevõtust on artikli IV konsultatsioonid euroala liikmesriikidega jagunenud kahte eri ossa: artikli IV protsessi üks osa on eeskätt seotud euroala rahandus- ja vahetuskursiküsimustega; teine osa tegeleb üksikute euroala riikide ja kogu majanduspoliitikaga, välja arvatud raha- ja vahetuskursipoliitika (nt eelarve- või struktuuripoliitika). See kahesuunaline lähenemisviis peegeldab RVFi menetluse kohandamist, mis osutus vajalikuks seoses pädevuse jaotusega euroalal.

RVFi delegatsioon külastab kaks korda aastas EKPD, et arutada hiljutisi arenguid ja küsimusi seoses euroala raha- ja vahetuskursipoliitikaga. Sellega seoses hõlmab RVFi missioon ka arutelu Euroopa Ühenduse asutustega, millel on kooskõlastav roll riikide poliitikas (nt majanduspoliitika üldsuuniste ning stabiilsuse ja majanduskasvu pakti raames), näiteks Euroopa Komisjoni, majandus- ja rahanduskomitee ning eurogrupiga. Need arutelud keskenduvad euroala kui terviku majandusarengule ja -poliitikale (nt eelarve- ja struktuuripoliitika), mis on tähtsad rahapoliitilise ja vahetuskursiarengu seisukohalt.

Artikli IV protsessi teises, üksikute liikmesriikide majanduspoliitikat puudutavas osas külastab RVF riike, et kohtuda sealsete poliitikakujundajatega.

Muud koostöövaldkonnad

EKP osaleb ka mitmetes RVFi algatustes, mis on kavandatud rahvusvahelise finantsarhitektuuri tugevdamiseks. Nii oli see heade tavade koodeksiga raha- ja finantspoliitika läbipaistvuse kohta, mis sisaldab selliste ametiasutuste aruandekohustuse ja läbipaistvuse üldpõhimõtteid, kes tegelevad rahapoliitika valdkonna ja sellega seotud keskpanganduse ülesannetega. Need põhimõtted hõlmavad maksesüsteeme ja nende järelevalvet, juhiseid välisvaluutareservide haldamise kohta ning aruandeid standardite ja eeskirjade järgimise kohta, mis kõik moodustavad osa rahvusvahelise üldsuse püüdest soodustada rahvusvaheliselt kokku lepitud standardite ja eeskirjade kehtestamist. Standardite ja eeskirjade järgimise alastes aruannetes hinnatakse, kuidas riigid neid standardeid ja eeskirju järgivad, eesmärgiga teha kindlaks võimalikud nõrgad küljed, mis võivad süvendada majanduslikku ja rahanduslikku haavatavust.

EKP ja RVFi vahelised koostöösuhted hõlmavad ka muid valdkondi. Eeskätt osaleb EKP aktiivselt rahvusvaheliste statistikastandardite, näiteks RVFi maksebilansi käsiraamatus (viies väljaanne) sätestatud statistikastandardite rakendamises ja väljatöötamises. Nimetatud standardid moodustavad osa rahvamajanduse arvepidamise parandatud süsteemist (SNA 93). Koostöösuhted on välja arendatud ka andmete levitamise eristandardi (SDDS) raamistikus, mis loodi 1996. aastal tagamaks, et liikmesriigid esitavad nii üldsusele kui ka RVFile järelevalve eesmärkidel õigeaegse, usaldusväärse ja tervikliku andmestiku. Samuti osaleb EKP regulaarselt RVFi tehnilise abi toimingutes.

Alates 2000. aasta novembrist on EKP RVFi arvestusühikute (SDRide) määratud hoidja ja võib seega osaleda vabatahtlikes tehingutes RVFi liikmesriikide ja SDRide teiste määratud hoidjatega. Selleks sõlmisid EKP ja RVF 2001. aasta aprillis SDRide ostu-müügikokkuleppe. Kokkulepe lubab RVFil algatada SDRi tehinguid EKP ja teiste SDRide hoidjate vahel, aidates sellega kaasa RVFi SDRide osakonna tegevuse sujuvale juhtimisele.²

5.3.2 Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon

Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) on valitsustevaheline organisatsioon, kuhu praegu kuulub 30 liikmesriiki ja millel on seosed veel 70 riigiga. OECD korraldab oma liikmetele foorumit, kus nad saavad üksteisega

² Vt EKP (2002), *Aastaaruanne 2001*, 5. peatükk, 2. jagu.

konsulteerida, võrrelda kogemusi ja teha koostööd, et saavutada võimalikult tugev ja püsiv majanduskasv ning parandada majanduslikku ja sotsiaalset heaolu kooskõlas turumajanduse põhimõtetega. OECD hõlmab kõiki avaliku poliitika valdkondi, sealhulgas rahapoliitikat ja muud majanduspoliitikat. EKP osaleb kõigis OECD ettevõtmistes, mis on seotud eurosüsteemi ülesannetega.

Ehkki OECD liikmeteks saavad olla ainult riigid, on Euroopa Ühendus OECDs alaliselt esindatud ja osaleb selle asjakohases töös. Selline korraldus põhineb OECD 14. detsembri 1960. aasta konventsiooni artikli 13 täiendaval protokollil nr 1. Alates 1999. aastast on EKP koos Euroopa Komisjoniga osalenud kõigil OECD asjakohastel istungitel, moodustades osa Euroopa Ühenduse delegatsioonist. EKP ja komisjon väljendavad mõlemad oma seisukohti vastavates pädevusvaldkondades.

EKP osaleb järgmistes OECD komiteedes ja töörühmades:

- majandus- ja arengujärelevalve komitee;
- majanduspoliitika komitee ja selle töörühmad;
- finantsturgude komitee.

1961. aastal loodud *majandus- ja arengujärelevalve komitee (EDRC)* vastutab korraliste ülevaadete tegemise eest kõikide OECD liikmesriikide majandusolukorra ja -poliitika kohta. Komitee avaldab nendel ülevaadetel põhinevaid majandusuuringuid, mis sisaldavad hulgaliselt poliitikaalaseid soovitusi. Liikmesriigid võivad neid soovitusi arvesse võtta oma poliitikakujunduse protsessides. 2001. aastal alustas EDRC ka aastaülevaadete tegemist euroala kohta.

Majanduspoliitika komitee (EPC) keskendub maailmamajanduse olukorrale, eeskätt mõjule, mida avaldab areng kolmes suures OECD regioonis (euroalal, Ameerika Ühendriikides ja Jaapanis). Majanduspoliitika komitee uurib suurt hulka eri küsimusi seoses majandusväljavaadete ja poliitikanõuetega OECD piirkonnas ning annab sellega OECD liikmetele olukorra kohta põhjaliku hinnangu. EPCd toetab mitu töörühma:

- i. Esimene töörühm tegeleb struktuurilisemat laadi majandusküsimuste ja -poliitikaga (nt poliitika ja pikaajalise majanduskasvu seostega, riiklike kulutuste järelevalvekriteeriumidega ning automaatsete tasakaalustusmehhanismide rolliga).
- ii. Kolmas töörühm jälgib ja hindab olulisemaid makromajanduslikke arengusuundi (nt vahetuskursside arengut, välis- ja/või eelarvepositsioonide tasakaalustamatust ning süsteemseid finantsriske).
- iii. Lühiajaliste majandusväljavaadete töörühm (STEP) aitab EPC-l koostada majandusettevaateid.

Finantsturgude komitee uurib OECD finantsturgude struktuurset arengut.

5.4 EKP OSALEMINE RAHANDUSMINISTRITE JA KESKPANKADE PRESIDENTIDE MITTEAMETLIKEL FOORUMITEL

5.4.1 G7 rahandusministrid ja keskpankade presidendid

Osana G7 riikide üldisemast *koostööraamistikust*³ kohtuvad rahandusministrid ja keskpankade presidendid korrapäraselt, et arutada põhilisi majandus- ja finantsküsimumisi. Peamised valdkonnad, mida kohtumistel käsitletakse, on vastavate riikide majandus- ja finantsareng ning -väljavaade, vahetuskurs ja maailmamajandus. Tähelepanu pööratakse ka ühist huvi pakkuvatele teemadele seoses rahvusvahelise raha- ja finantspoliitikaga. Selline mitteametlik seisukohtade vahetus võib aidata osalejatel paremini mõista erinevaid asjakohaseid küsimusi ning tulla kasuks ka rahvusvaheliste organisatsioonide, näiteks RVFi, Maailmapanga või OECD arutelu- ja otsustusprotsessidele, andes nende töö jaoks võimalikke juhiseid või tegevussuundi.

Kuni majandus- ja rahaliidu kolmanda etapi alguseni oli G7 rahandusministrite ja keskpankade presidentide istungitel osalemine piiratud G7 riikide vastavate siseriiklike ametiasutustega. Seoses raha- ja vahetuskursipoliitika üleviimisega riikide tasandilt ühenduse tasandile kohandati euroalal kehtivat korda, et võtta arvesse uut pädevuse jaotust. Selle tulemusel osalevad nii EKP president kui ka eurogrupi president istungite nendes osades, mis on suunatud makromajanduslikule järelevalvele ja vahetuskursiküsimustele. G7 kolme euroala liikmesriigi (Prantsusmaa, Saksamaa ja Itaalia) keskpanga presidendid istungite selles osas ei osale. Siiski võtavad nad istungitest endiselt osa siis, kui G7 arutab muid küsimusi, nt rahvusvahelist finantsarhitektuuri ja vaestele riikidele laenu andmise ettepanekuid.

Kui rääkida tegelikest ülesannetest ja vastutusvaldkondadest, siis EKP president esitab eurosüsteemi seisukohad euroala rahapoliitikas ning eurogrupi president osaleb euroala ülejäänud majandusarengu ja -poliitika teemalistel aruteludel. Arvestades, et EKP ja Euroopa Liidu Nõukogu jagavad vastutust vahetuskursiküsimustes, kajastavad G7s avaldatud seisukohad nendevahelisi eelnevaid konsultatsioone.

5.4.2 G10 rahandusministrid ja keskpankade presidendid

G10⁴ ministrite ja keskpankade presidentide töö on tihedalt seotud RVFi tegevusega. See ulatub ajas tagasi üldiste laenukokkulepeteni (GAB), mis sõlmiti 1962. aastal, et täiendada RVFi põhiresursse. Viimastel aastatel on G10 peamiselt keskendunud rahvusvaheliste finantskriiside ennetamisele ja ohjamisele.

EKP president osaleb vaotlejana ministrite ja keskpankade presidentide aastakoosolekutel, mida korraldatakse koos RVFi aastakoosolekuga. Vajaduse korral täiendavad neid istungid asetäitjate tasandil, kus EKP osaleb samuti vaotlejana.

³ G7 moodustavad Ameerika Ühendriigid, Itaalia, Jaapan, Kanada, Prantsusmaa, Saksamaa ja Ühendkuningriik ning G8 puhul lisandub eelnimetatutele ka Venemaa. G8 tasandil kohtuvad riigipead ja valitsusjuhid ning välisministrid, G7 tasandil aga rahandusministrid.

⁴ G10 moodustavad Ameerika Ühendriigid, Belgia, Itaalia, Jaapan, Kanada, Madalmaad, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa ja Ühendkuningriik. Šveits on G10 assotsieerunud liige.

5.4.3 G20 rahandusministrid ja keskpankade presidendid

G20⁵ on rahandusministrite ja keskpankade presidentide mitteametlik foorum, mis loodi 1999. aastal eesmärgiga kaasata põhilised areneva turuga riigid dialoogi rahvusvahelise majandus- ja finantspoliitika teemadel. Foorumi eesmärk on hõlbustada avatud seisukohtade vahetamist nimetatud küsimustes ja soodustada sellega asjaomaste otsustusorganite, näiteks RVFi ja Maailmapanga üksmeelele jõudmist arutluse all olevates küsimustes.

EKP ja ELi eesistujariik on G20 liikmed. Mõlemad osalevad G20 ministrite ja keskpankade presidentide istungitel ning ka eelistungitel, mis toimuvad asetäitjate tasandil. Tänu EKP ja ELi eesistujariigi osalemisele on võimalik tuua kõnealustesse küsimustesse kogu euroala hõlmav vaatepunkt. EKP ja/või ELi eesistujariigi panus G20 aruteludesse on asjakohasel määral kooskõlas pädevuse jaotusega, mis on sätestatud asutamislepingus.

5.4.4 Finantsstabiilsuse foorum

1999. aasta veebruaris otsustasid G7 rahandusministrid ja keskpankade presidendid asutada finantsstabiilsuse foorumi (FSF), millel on järgmised eesmärgid:

- i. hinnata rahvusvahelise finantsüsteemi haavatavust;
- ii. määrata kindlaks tegevused rahvusvahelise finantsstabiilsuse edendamiseks, rakendades tõhusamat teabevahetust ning rahvusvahelist koostööd finantsinspektsiooni ja -järelevalve valdkonnas.

Finantsstabiilsuse foorumile pakub haldustuge Rahvusvaheliste Arvelduste Pangas asuv sekretariaat. Finantsstabiilsuse foorumi esimestel istungitel osales üks EKP juhatuse liige (Tommaso Padoa-Schioppa) vaatljana ja alates 2000. aasta juunist võtab ta foorumi istungitest osa tavaliikmena, eelkõige oma ülesannete raames Rahvusvaheliste Arvelduste Panga makse- ja arveldussüsteemide komitee esimehena.

5.4.5 Rahvusvaheliste Arvelduste Pank ja keskpankade foorumid

1930. aastal asutatud Rahvusvaheliste Arvelduste Pank (BIS) on maailma vanim rahvusvaheline raha- ja finantsasutus. BISi põhieesmärk on „edendada keskpankadevahelist koostööd” (BISi põhikirja artikkel 3). EKP osaleb kõigis BISi-põhistes *koostöö*ettevõtmistes, sealhulgas statistikaalases töös. Alates 2000. aastast on EKP olnud ka BISi osanik, omades hääle- ja esindusõigust BISi iga-aastasel üldkoosolekul.

⁵ G20 liikmed on Ameerika Ühendriikide, Argentina, Austraalia, Brasiilia, Hiina, India, Indoneesia, Itaalia, Jaapani, Kanada, Korea, Lõuna-Aafrika, Mehhiko, Prantsusmaa, Saksamaa, Saudi Araabia, Türgi, Venemaa ja Ühendkuningriigi rahandusministrid ja keskpankade presidendid. Lisaks on G20 liikmestaatus ka Euroopa Ühendusel, mida esindavad Euroopa Liidu Nõukogu president ja EKP president. Ametiülesannete korras osalevad kõnelustel ka RVFi tegevjuht ja Maailmapanga president, lisaks ka rahvusvahelise rahandus- ja finantskomitee ning Maailmapanga ja RVFi arengukomitee esimehed.

EKP president osaleb G10 keskpankade presidentide istungitel,⁶ mis toimuvad tavaliselt BISi peakorteris Baselis iga kahe kuu tagant. Selle foorumi raames arutavad keskpankade presidendid põhilisi rahvusvahelisi majandus-, rahandus- ja finantsküsimusi (nt majandusarengut tööstusriikides ja arenevates riikides, võimalikke ohte üleilmsele finantsstabiilsusele ning pikemaajalisele rahandus- ja finantsarengule). Istungid on üha rohkem avatud süsteemse tähtsusega arenevate riikide keskpankadele.

G10 keskpankade presidendid on asutanud hulga alalisi komiteesid ja eritöörühmasid. EKP jaoks on eriti tähtsad neli alalist komiteed:

- i. EKP-l on vaatejastaatus *Baseli pangajärevalve komitee (BCBS)* istungitel. G10 omavahelise koostöö püsifoorum BCBS on rahvusvaheliselt tunnustatud standardite seadja pangandusregulatsioonidele ja -järevalvele ning parimatele tavadele. Arvestades komitee töö olulisust kogu EKP ja eurosüsteemi tegevuse jaoks usaldatavusnormatiivide täitmise järevalve ja finantsstabiilsuse valdkonnas, osaleb EKP ka mõnedes BCBSi alagruppides (nt elektronpanganduse grupis, kapitaligrupis, uuringute rakkühmas ja riskihalduse grupis).
- ii. *Makse- ja arveldussüsteemide komiteed (CPSS)* juhatab alates 2000. aasta juunist EKP juhatuse liige (Tommaso Padoa-Schioppa). CPSS tegeleb tõhusa ning jõulise makse- ja arvelduste korra edendamisega.
- iii. EKP on ka *ülevaailmse finantsüsteemi komitee (CGFS)* liige. CGFSi tegevuse eesmärk on teha kindlaks ja hinnata võimalikke pingeallikaid üleilmses finantskeskkonnas, et paremini mõista finantsturgude toimimist ning edendada nende tõhusust ja stabiilsust.
- iv. Lisaks kuulub EKP *turgude komiteesse*, mis toob kokku riikide keskpankade kõrged esindajad, et korrapäraselt üle vaadata finantsturgude arengut, keskendudes eeskätt valuutaturgudele.

⁶ EKP president on alates 2003. aasta novembrist juhitanud G10 istungeid.

Eurotower, EKP
peakorter Maini-
äärses Frankfurdis

6 EKP KUI JURIIDILINE ISIK

Keskpankana on EKP-l nii avaliku sektori kui ka erasektori tunnused. Õiguslikud alused ja missioon teevad temast avaliku võimu organi, kuid samas rakendatakse EKP poliitikat eelkõige finantsoperatsioonide kaudu ning tema organisatsiooniline ülesehitus ja tööviisid sarnanevad erasektori panga omadega. Seega on EKP *sui generis* staatusega avaliku võimu organ, millel on mõningad ettevõtte omadused.

6.1 MISSIOON

2003. aasta augustis võttis EKP juhatus vastu EKP missiooni, mis kajastab EKP eesmärke ja positsiooni eurosüsteemis.

„Euroopa Keskpank ja liikmesriikide keskpangad moodustavad eurosüsteemi ehk euroala keskpankade süsteemi. Eurosüsteemi põhieesmärk on säilitada hinnastabiilsus ehk kaitsta euro väärtust.

Euroopa Keskpank on kohustunud täitma kõiki keskpangandusega seotud ülesandeid tõhusalt. Selle tegevuse käigus püütakse alati järgida usaldusväarsuse, asjatundlikkuse, tõhususe ja läbipaistvuse põhimõtet.”

Missiooni esimene osa rõhutab EKP tihedat seost euroala liikmesriikide keskpankadega ja eurosüsteemi esmast eesmärki. Teine osa rõhutab EKP kohustusi täita oma ülesandeid tõhusalt ning väärtusi, mida EKP töötajad ja juhid peavad oma kohustuste täitmise seisukohalt eriti oluliseks. Usaldusväarsuse, asjatundlikkuse, tõhususe ja läbipaistvuse väärtustele omistati erilist tähtsust EKP personaliuuringus, mille tulemused olid EKP missiooni sõnastamise otseseks aluseks.

Neid väärtusi peegeldab EKP sisemise struktuuri ja tööprotseduuride korralduse viis. Struktuuri- ja protseduuriomadused ei ole muutumatud, vaid arenevad pidevalt, et kujundada parimad tavad ja standardid. Algusfaasis olid EKP prioriteetideks oma ülesannete määratlemine ja euro kasutuselevõtt. Nüüd aga, mil need esialgsed eesmärgid on edukalt täidetud, on EKP viimasel ajal hakanud suuremat tähelepanu pöörama oma sisemise korralduse ja personalijuhtimise strateegia tugevdamisele.

6.2 ÜLDJUHTIMINE

Terminil „üldjuhtimine” võib olla palju erinevaid kaastähendusi ja määratlusi. EKP kontekstis tähendab see aga:

- eeskirju ja menetlusi EKPd kui organisatsiooni puudutavate otsuste tegemiseks;
- meetmeid nende otsuste ja kohaldatavate õigusaktide vastavuse jälgimiseks.

Et EKP on sõltumatu organisatsioon, vastutavad EKP üldjuhtimise eest ennekõike selle otsustusorganid, iseäranis nõukogu ja juhatus. Lisaks on olemas mitmed välised ja sisemised kontrollitasandid.

6.2.1 EKP nõukogu ja juhatuse roll üldjuhtimises

Kõrgeima otsustusorganina EKP tegevuse haldamisel ja korraldamisel võtab nõukogu vastu EKP kodukorra ning vastutab eeskätt EKP rahade eest. Juhatuse ettepanekul võtab nõukogu vastu EKP aastaelarve ning ka kõik otsused seoses EKP rahaliste ressursside ja aasta finantstulemuste jaotamisega. Samuti määrab nõukogu kindlaks juhatuse liikmete (vt jagu 2.5.1) ja EKP töötajate teenistustingimused.

Vastavalt oma põhikirjajärgsele ülesandele korraldada EKP jooksvat tööd on juhatusel nii organisatsioonilised kui ka haldusvolitused. Konsulteerinud nõukoguga, otsustab juhatus EKP sisemise struktuuri üle, s.t EKP funktsionaalsete üksuste arvu, nimetuse ja kohustuste üle. Peamised funktsionaalsed üksused ehk tegevusharud alluvad EKP juhatuse otsesele halduskontrollile. Lisaks otsustab juhatus oma liikmete ülesannete üle seoses vastavate tegevusharudega ning teavitab sellest nii nõukogu kui ka üldnõukogu. Sellised otsused võetakse vastu kõikide juhatuse liikmete juuresolekul ja neid ei saa võtta vastu presidendi nõusolekuta.¹

EKP juhatus vastutab ka kõikide personaliküsimuste eest. Juhatus võtab vastu personalieeskirjad (et rakendada nõukogu määratud teenistustingimusi) ja teeb kõik vajalikud otsused seoses EKP personali valimise, ametissenimetamise ja edutamisega.

6.2.2 Välised ja sisemised kontrollitasandid

Nagu jaos 4.6 mainitud, teostavad EKP finantsjuhtimise ja usaldusvääruse üle järelevalvet sõltumatud audiitorid, Euroopa Kontrollikoda ja Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF). Väliseid kontrollitasandeid täiendavad mitmed sisemised kontrollimehhanismid ja -menetlused, mida kirjeldatakse järgnevalt.

Eelarvekomitee

EKP kodukorra artikli 15 alusel loodud eelarvekomitee abistab nõukogu EKP eelarvega seotud küsimustes. See koosneb eurosüsteemi keskpankade esindajatest, kellest üks on komitee esimees. Eeskätt vaatab komitee läbi EKP aastaelarve projektid ja esitab nõukogule oma arvamuse, enne kui viimane eelarve vastu võtab. Samuti esitab komitee nõukogule oma seisukoha aastaelarve täitmise kohta.

Sisekontrolli struktuur

Sisekontrolli struktuur põhineb funktsionaalsel lähenemisviisil, milles iga tegevusharu vastutab oma sisekontrolli ja tõhususe eest. Tegevusharud kehtestavad ja rakendavad oma vastutusalas mitmeid kontrollimenetlusi. Lisaks annavad EKP personali, eelarve ja organisatsiooni peadirektoraat ning riskihalduse tegevusharu EKP juhatusele nõu konkreetsetes ülepangalistes kontrolliküsimustes.

¹ EKP kodukorra artikkel 10.2.

Siseaudit

Siseauditi direktoraat annab aru otse EKP juhatusesele. Selle volitused määrab kindlaks EKP auditieeskiri, mille juhatus koostas rahvusvaheliste ametialaste standardite, eeskätt Siseaudiitorite Instituudi standardite alusel.

Tegevusjuhised ja siseringitehingute ennetamine

Üks EKP põhiväärtusi on usaldusväarsuse edendamine. Selle korra järgi on EKP kehtestanud eeskirjad ja menetlused, et näidata oma pühendumust selle eesmärgi saavutamisele.

2002. aasta mais vastu võetud *EKP nõukogu liikmete tegevusjuhised*² peegeldavad kõikide EKP nõukogu liikmete kohustust kaitsta eurosüsteemi usaldusväarsust ja mainet ning säilitada selle tõhus toimimine. EKP nõukogu poolt ametisse määratud nõustaja juhendab nõukogu liikmeid seoses ametialase käitumise mõningate aspektidega.

*EKP tegevusjuhises*³ antakse nõu ja sätestatakse kriteeriumid kõigile EKP töötajatele ja juhatuseliikmetele, keda kutsutakse üles säilitama oma ülesannete täitmisel kutse-eeskriteeriumide kõrget taset.

*Siseringitehingute kord*⁴ on koostatud selleks, et vältida tundliku finantsturuteabe kuritarvitamist. Nende eeskirjade järgi on EKP töötajatel ja juhatuseliikmetel keelatud kasutada siseinfot isiklikes finantstehingutes, mida nad teevad omal vastutusel ja kulul või kolmandate isikute eest nende vastutusel ja kulul.

Eetikaalane nõustaja, kelle määrab ametisse EKP juhatus, juhendab personali ametialase käitumise ja siseringitehingutega seotud küsimustes.

Andmekaitseeksperdi

Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega⁵ on EKP juhatus määranud ametisse andmekaitseeksperdi, kes asus tööle 1. jaanuaril 2002. Andmekaitseeksperdi tagab EKP kogutavate ja töödeldavate isikuandmete konfidentsiaalsuse.

Hanke-eeskirjad

Kaupade ja teenuste hankimisel järgib EKP asjakohasel viisil teavitamise, läbipaistvuse, võrdse juurdepääsu, mittediskrimineerimise ja tõhusa haldamise põhimõtteid. EKP hanke-eeskirjad on kooskõlas ühenduse riigihankeid käsitlevate direktiivide põhimõtetega. Seal sätestatakse, et nendes põhimõtetes võib teha turvalisuse ja konfidentsiaalsuse huvides erandeid ainult siis, kui asi on kiireloomuline, kui tegu on ainsa tarnijaga või tarnetega riikide keskpankadelt EKP-le, või selleks, et tagada tarnija tegevuse järjepidevus.

² EÜT C 123, 24.5.2002, lk 9.

³ EÜT C 76, 8.3.2001, lk 12.

⁴ EÜT C 236, 22.8.2001, lk 13.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 45/2001, mis reguleerib üksikisikute kaitset isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumist (EÜT L 8, 12.1.2001, lk 1).

6.2.3 Juurdepääs EKP arhiividele

Avalikku juurdepääsu EKP arhiividele reguleerivad EKP 4. märtsi 2004. aasta otsuse sätted.⁶ Selle otsusega antakse kooskõlas Euroopa Ülemkogu Birminghami (1992) ja Kopenhaageni (1993) kohtumiste resolutsioonidega üldsusele õigus pääseda ligi EKP dokumentidele, selleks et tuua ühendust kodanikele lähemale ning võtta arvesse kodanike õigustatud huvi riiklikest vahenditest rahastatavate institutsioonide ja asutuste korralduse ning toimimise vastu.

Termin „dokument” tähendab mis tahes kandjal mis tahes sisulist teksti, mille on koostanud või mida omab EKP ning mis on seotud EKP poliitika, tegevuse või otsustega. Seega on üldsusel juurdepääs ka ERIs ja keskpankade presidentide komiteest pärit dokumentidele, mida hoitakse EKP arhiivides.

Juurdepääsu dokumendile ei võimaldata, kui selle avalikustamine ei ole kooskõlas üldiste huvidega seoses EKP otsustusorganite menetluse konfidentsiaalsusega. Neid ja seonduvaid dokumente hoitakse konfidentsiaalsena kuni 30 aastat. Selliste dokumentide konfidentsiaalsuse säilitamise põhjendus (vt jagu 4.2.2) on ülimuslik üldsuse huvi suhtes neis sisalduva teabe vastu. Nende dokumentide hoidmine konfidentsiaalsena ei kahjusta aga üldisi huve, sest EKP teavitab üldsust laialdaselt oma otsustusorganite istungite tulemustest.

Avaldused EKP dokumentidele juurdepääsu saamiseks tuleb saata EKP sekretariaadi ja keeleteenuste peadirektooraati, mis haldab EKP arhiive. Avalduse tagasilükkamise korral võib pöörduda juhatuse poole. Kui EKP lükkab avalduse täielikult tagasi, võib vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 195 ja 230 pöörduda Euroopa ombudsmani ja Euroopa Kohtu poole.

6.3 ORGANISATSIOONILINE STRUKTUUR

EKP tegevus jaguneb praegu 17 tegevusharuks (vt joonis 3). Tasapinnaline organisatsiooniline struktuur peegeldab nii EKP funktsioonide ulatust kui ka soovi vältida liiga tugevat hierarhiat. Igal tegevusharul on juhataja (peadirektor või direktor), kes annab aru EKP juhatuse liikmele. Mitmed tegevusharude juhatajad juhivad ka oma pädevusvaldkonda kuuluvat EKPSi komiteed (vt jagu 2.5.2).

EKP-siseselt on loodud mitmeid komiteesid, mille eesmärk on lihtsustada osakondadevahelisi funktsioone. 2003. aastal asutas juhatuse korralduskomitee, mis nõustab ja abistab juhatust EKP juhtimisel, selle strateegilisel planeerimisel ja iga-aastases eelarveprotsessis. Korralduskomitee esimeheks on EKP juhatuse liige ja see koosneb tegevusharude juhatajatest.

⁶ EKP 4. märtsi 2004. aasta otsus EKP/2004/3 avaliku juurdepääsu kohta Euroopa Keskpanka dokumentidele (ELT L 80, 18.3.2004, lk 42).

6.4 PERSONAL JA PERSONALISUHTED

EKP-l on õigus määratleda ise oma personalipoliitikat. Selline sõltumatus moodustab osa EKP iseseisvusest, mille tagab EÜ asutamislepingu artikkel 108 ja mida on põhjendatud EKPSi põhikirja artiklis 36.

6.4.1 Personal

EKPs töötab inimesi kõigist ELi liikmesriikidest (sh ühinevatest riikidest). 2005. aasta lõpus töötas EKPs 1360 tähtajatu lepinguga või vähemalt 12-kuulise tähtajaga lepinguga töötajat. Lisaks pakub EKP ajutiste personalivajaduste täitmiseks vähem kui aastaseid lühiajalisi lepinguid ning palkab vastavalt eurosüsteemisisesele personalivahetusprogrammile EKPSi keskpankadest lühiajaliselt eksperte. Suur osa EKP personalist on professionaalselt kvalifitseeritud ning on seotud analüüsi- ja uurimistöö ning ärijuhtimisega. Eurosüsteemi tuuma ja juhina on EKP loonud suure hulga töövõimalusi, mis eeldavad juhtimis- või analüüsioskust. Enamik neist professionaalidest on õppinud majandusteadust magistri- või doktoriõppe tasemel.

EKP töötajaid valitakse, määratakse ametisse ja edutatakse professionaalse kvalifikatsiooni alusel ning järgides asjakohasel määral avalikkuse, läbipaistvuse, võrdse juurdepääsu ja mittediskrimineerimise põhimõtteid. Vastavalt nendele põhimõtetele sätestavad juhatuse poolt vastu võetud palkamisreeglid⁷ valikuprotsessi, mis on suunatud kõrgelt kvalifitseeritud ja võimekate, laitmatute vääriskusstandarditega inimeste palkamisele. Seda põhimõtet järgides püütakse valikuprotsessiga tagada ka võimalikult lai geograafiline hõlmatus ELi liikmesriikide kodanike seas, võtmata arvesse rassilist või etnilist päritolu, usutunnistust või veendumusi, seksuaalset sättumust või puudeid. EKP ei kohalda rahvuskoote. Selle asemel tagab tema strateegia korraldada kogu Euroopa Liidus spetsiifilise teabe kampaaniaid võrdsed võimalused kõigile ELi kodanikele.

⁷ EKP (2004), administratiivne ringkiri 05/2004, 18. mai 2004.

EKP teenistustingimused on kindlaks määranud EKP nõukogu ja need on ellu viidud personalieeskirjadega, mille on võtnud vastu juhatus. Need moodustavad lahutamatu osa EKP ja selle töötajate vahelistest individuaalsetest töölepingutest.

EKP töötajate palgad ja sotsiaaltoetused on võrreldavad muude Euroopa ja Euroopa-põhiste rahvusvaheliste organisatsioonide omadega. EKP-l on olemas programmid, mille abil toetatakse kõikjalt Euroopa Liidust palgatud töötajaid ja nende perekondi Maini-äärsesse Frankfurti kolimisel. Lisaks pakub EKP oma töötajatele lapsehoidmis- ja rahvusvahelise hariduse võimalusi. Alates 2002. aasta septembrist on EKP töötajate lastel võimalus õppida Loode-Frankfurdis asuvas uues Euroopa Koolis.⁸

EKP makstavate palkade, sealhulgas EKP juhatusel makstavate tasude pealt makstakse tulumaksu Euroopa Ühenduse eelarvesse.

EKP personalistrateegia keskendub üha enam EKP missioonis kindlaks määratud ühiste väärtuste kujundamisele. See hõlmab meetmeid sise- ja välisliikuvuse edendamiseks, juhtimisoskuste parandamiseks ja koolitusraamistiku kujundamiseks, et pidevalt omandada ning arendada oskusi ja teadmisi. EKP töötajaskonna paljurahvuselist koosseisu arvestades kuulub EKP igapäevategevuse juurde mitmekesisuse juhtimine. Mitmekesisuse juhtimise eesmärk on rakendada töötajate erinevusi nii, et tekiks produktiivne ja vastastikusel lugupidamisel põhinev töökeskkond, milles töötajate anded leiavad täieliku rakenduse ning organisatsiooni eemärgid saavad täidetud.

EKP personali õigusi kaitseb Euroopa Ühenduse õigussüsteem. Asutamislepingu järgi on Euroopa Kohus pädev lahendama kõiki vaidlusi EKP ja tema töötajate vahel. Personali õiguste hulka kuulub streigiõigus.

Sõltumatu sotsiaalnõunik nõustab EKP töötajaid konfidentsiaalselt tööga seotud küsimustes ja on vahendajaks inimestevahelistes konfliktides töökohas. EKP on ametisse määranud ka sõltumatu võrdsete võimaluste nõustaja, kelle ülesanne on anda nõu võrdsete võimalustega seotud küsimustes kõige üldisemas tähenduses, näiteks seoses soo, rahvuse ja vanusega.

6.4.2 EKP personali esindamine

EKP teenistustingimused sätestavad, et personali esindamist tuleb korraldada personalikomitee kaudu. See komitee esindab kõikide EKP töötajate üldisi huve töölepingute, personalieeskirjade ja tasustamise, töö-, tervishoiu- ja julgeolekutingimuste ning sotsiaalkindlustuse ja pensioniskeemidega seotud küsimustes. Komitee liikmed valitakse kõikide töötajate salajasel hääletusel.

Vastavalt teenistustingimustele on EKP personalikomiteel sellistes küsimustes täielikud nõustamisõigused, mida EKP hoolikalt järgib. Lisaks on EKP andnud personalikomiteele kõik vajalikud vahendid tema kohustuste tõhusaks täitmiseks.

⁸ Euroopa koolid on ELi liikmesriikide ja Euroopa Ühenduse ühine ettevõtmine ning on loodud peamiselt ühenduse institutsioonide ja organite töötajate abistamiseks.

Näiteks antakse komitee liikmetele osaline vabastus tööst, mis vastab 2,3-le täisajaga töökohale. Peale selle hüvitab EKP sekretäri- ja logistikatöe ning õigusnõustamise.

Mõned EKP töötajad on EKP töötajate ühingu (USE) liikmed. EKP kaasab USE ka sotsiaal- ja töötingimustega seotud küsimustesse. Siiski otsustas esimese astme kohus 2002. aastal lükata tagasi USE, väliskaubanduse liidu ning Rahvusvahelise ja Euroopa Avaliku Teenistuse Organisatsiooni (IPSO) taotluse tunnustada neid kollektiivsete töökokkulepete läbirääkimiste osapooltena. Euroopa Kohtus IPSO algatatud apellatsioon võeti hiljem tagasi.

6.4.3 EKPSi sotsiaalne dialoog

1999. aastal algatas EKP vabatahtliku sotsiaalse dialoogi EKPSi keskpankade töötajaid esindavate Euroopa ametiühingute ühendustega:

- UNI-Euroopa (varasem Eurofiet);
- Euroopa Keskpankade Ametiühingute Alaline Komitee (SCECBU);
- Avalike Teenistujate Ametiühingute Euroopa Föderatsioon (EPSU).

Sotsiaalne dialoog algatati Euroopa ametiühingute ühenduste soovil ja selles osalevad kõikide EKPSi keskpankade töötajate esindajad. Selles käsitletakse riikide keskpankade tööhõive tasandit ja taset oluliselt mõjutavate otsuste mitmesuguseid aspekte (nt olemust, põhjendust ja ajastust). Sotsiaalne dialoog tagab, et kõikide ELi riikide keskpankade töötajate esindajad ja EKP võivad avaldada oma seisukohti, enne kui EKP otsustusorganid otsuse vastu võtavad.

Sotsiaalne dialoog ei takista EKP ega riikide keskpankade kohalikke personalisuhteid. See on selgesõnaliselt sätestatud 1999. aasta detsembris vastavate osapoolte allkirjastatud dokumendis. Nimetatud suhted kuuluvad eranditult EKP ja konkreetsete riikide keskpankade pädevusse ning nendega tegeldakse kohalikul tasandil.

6.5 ASUKOHT JA HOONED

ELi riigipeade ja valitsusjuhtide 29. oktoobri 1993. aasta ühisel kokkuleppel sai EKP asukohaks Maini-äärne Frankfurt.⁹ Peakorterit puudutav kokkulepe Saksamaa Liitvabariigiga allkirjastati 18. septembril 1998 ja see jõustus 4. märtsil 1999. Leping käsitleb Euroopa ühenduste privileegide ning immuuniteetide protokolli praktilisi ja tehnilisi aspekte.

Praegu asub EKP Frankfurdi kesklinnas kolmes üüritud hoones. Ent EKP on otsustanud ehitada oma hooned. 2002. aasta märtsis ostis EKP uute hoonete ehituseks maavalduse Frankfurdi idaosas, kus praegu asub Frankfurdi *Grossmarkthalle* (endine hulgimüügiturg), mis kuulub arhitektuurimälestiste nimekirja ja tuleb seega sobitada uute hoonetega.

⁹ Riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kohtunud liikmesriikide valitsuste esindajate ühisel kokkuleppel vastu võetud otsus Euroopa ühenduste teatud institutsioonide ja talituste ning Europoli asukoha kohta (EÜT C, 31.11.1993, lk 1).

2002. aasta novembris kuulutas EKP välja rahvusvahelise arhitektuuri- ja linnaplaneerimiskonkursi uute hoonete ehitamiseks.¹⁰ EKP sai taotluse enam kui 300 arhitektilt 31 riigist ja viielt kontinendilt. Eelvalikukomisjon, kuhu kuulus viis EKP eksperti, keda abistas viis arhitekti, valis välja 80 kandidaati – 70 teenekat ja 10 paljulubavat noort arhitekti.

12 liikmest (kolmest EKP liikmest, kolmest liikmesriigi keskpanga liikmest, viiest rahvusvaheliselt tunnustatud arhitektist ja ühest Frankfurdi linna esindajast) koosnev rahvusvaheline žürii EKP asepresidendi Lucas D. Papademose juhtimisel valis 2004. aasta veebruaris välja kolm võidutööd.¹¹

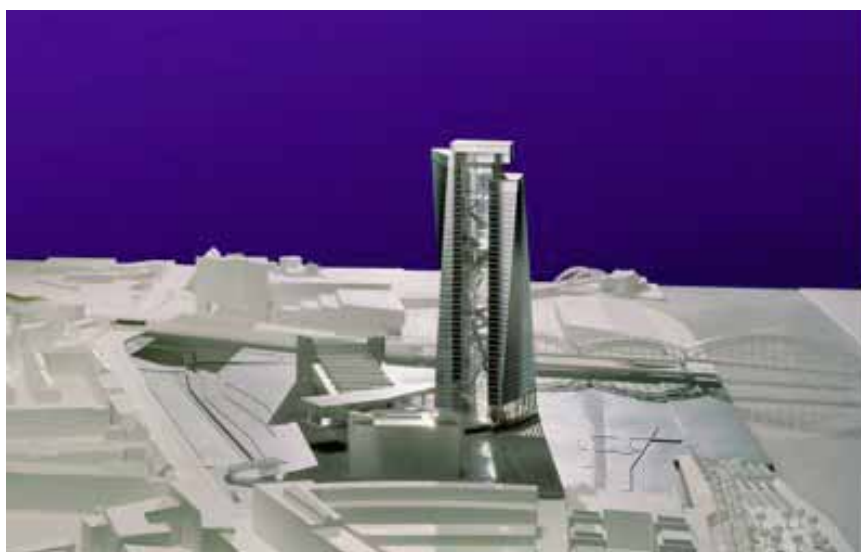
Valiku aluseks olid eelnevalt seatud kriteeriumid, nagu arhitektuuriline kvaliteet, originaalsus, idee inspiratsioon ja uuenduslikkus ning selle sobivus ümbritseva keskkonnaga.

Kõik kolm võitjat kutsuti seejärel osalema projekti lisavoorus, mis eeldas, et arhitektuuribürood vaataksid üle oma esitatud kavandid ning võtaksid arvesse žürii, EKP ja Frankfurdi linna konkreetseid soovitusi ja nõudeid. Lisavooru lõppedes 2005. aasta jaanuaris otsustas Euroopa Keskpank COOP HIMMELB(L)AU läbivaadatud projekti kasuks, mis võitis rahvusvahelise linnaplaneerimise ja arhitektuuriprojektide konkursi. Pärast kavandi edukat optimeerimist algas 2006. aasta märtsis planeerimisetapp. Ehitustööd algavad kavakohaselt 2007. aasta lõpus ja uued hooned peaksid valmima 2011. aasta lõpuks.

¹⁰Vt EKP 26. novembri 2002. aasta pressiteade.

¹¹Vt EKP 13. veebruari 2004. aasta pressiteade.

EKP uue peahoone makett

I LISA

VÄLJAVÕTTED EUROOPA ÜHENDUSE ASUTAMISLEPINGUST

ESIMENE OSA

PÕHIMÕTTED

Artikkel 2

Ühenduse ülesanne on ühisturu ning majandus- ja rahaliidu rajamise ning artiklites 3 ja 4 märgitud ühise poliitika või meetmete kaudu edendada ühenduse kõigis osades majandustegevuse harmoonilist, tasakaalustatud ja säästvat arengut, tööhõive ja sotsiaalkaitse kõrget taset, meeste ja naiste võrdsuslikkust, püsivat ja inflatsioonivaba kasvu, konkurentsivõime ja majandusliku suutlikkuse vastastikuse lähenemise kõrget astet, keskkonna kaitse ja kvaliteedi parandamise kõrget taset, elatustaseme ja elu kvaliteedi parandamist ning liikmesriikide majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust ja solidaarsust.

Artikkel 3

1. Käesoleva lepingu kohaselt ning vastavalt selles esitatud ajakavale hõlmab ühenduse tegevus artiklis 2 seatud eesmärkide saavutamiseks:

- (a) kaupade impordi ja ekspordiga seotud tollimaksude ja koguseliste piirangute, samuti kõigi muude samaväärse toimega meetmete keelamist liikmesriikide vahel;
- (b) ühist kaubanduspoliitikat;
- (c) siseturgu, mida iseloomustab kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumise takistuste kõrvaldamine liikmesriikide vahel;
- (d) meetmeid, mis käsitlevad isikute sissesõitu ja liikumist vastavalt IV jaotise sätetele;
- (e) ühist põllumajanduspoliitikat ja kalanduspoliitikat;
- (f) ühist transpordipoliitikat;
- (g) süsteemi, mis tagab, et konkurentsi siseturul ei kahjustata;
- (h) liikmesriikide seaduste ühtlustamist ühisturu toimimiseks vajalikul määral;
- (i) liikmesriikide tööhõivepoliitika koordineerimise edendamist, pidades silmas selle tõhustamist koordineeritud tööhõivestrateegia väljatöötamise abil;
- (j) sotsiaalpoliitikat, mis hõlmab Euroopa Sotsiaalfondi;
- (k) majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamist;

- (l) keskkonnapoliitikat;
- (m) ühenduse tööstuse konkurentsivõime tugevdamist;
- (n) teadusuuringute ja tehnoloogia arengu edendamist;
- (o) üleeuroopaliste võrkude rajamise ja väljaarendamise soodustamist;
- (p) panust tervisekaitse kõrge taseme saavutamisse;
- (q) panust kvaliteetse hariduse ja kutseõppe ning liikmesriikide kultuuri õitsengu saavutamisse;
- (r) arengukoostööpoliitikat;
- (s) ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimist selleks, et laiendada kaubandust ning ühiselt edendada majanduslikku ja sotsiaalset arengut;
- (t) panust tarbijakaitse tugevdamisse;
- (u) meetmeid energeetika, kodanikukaitse ja turismi valdkonnas.

2. Kõigi käesolevas artiklis osutatud meetmete puhul on ühenduse eesmärk meeste ja naiste ebavõrdsuse kaotamine ja võrdõiguslikkuse edendamine.

Artikkel 4

1. Artiklis 2 seatud eesmärkide saavutamiseks hõlmab liikmesriikide ja ühenduse tegevus käesoleva lepingu kohaselt ning vastavalt selles esitatud ajakavale niisuguse majanduspoliitika kasutuselevõttu, mis rajaneb liikmesriikide majanduspoliitika tihedal koordineerimisel, siseturul ja ühiseesmärkide kindlaksmääramisel ning mida korraldatakse kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega.

2. Rööbiti eespool märgituga ning käesoleva lepingu kohaselt ja vastavalt selles esitatud ajakavale ning menetlustele hõlmab see tegevus vahetuskurside lõplikku kindlaksmääramist, mis viib ühtse raha, eküü kasutuselevõtmisele, ning ühtse rahapoliitika ja vahetuskursipoliitika määratlemist ja teostamist; mõlema poliitika esmane eesmärk on säilitada hindade stabiilsus ning nimetatud eesmärki kahjustamata toetada ühenduse üldist majanduspoliitikat kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega.

3. See liikmesriikide ja ühenduse tegevus tähendab kinnipidamist järgmistest juhtpõhimõtetest: stabiilsed hinnad, riigi rahanduse ja majanduse usaldusväärsus ning tasakaalustatud maksebilanss.

Artikkel 8

Vastavalt käesolevas lepingus sätestatud menetlustele asutatakse Euroopa Keskpankade Süsteem (edaspidi „EKPS”) ja Euroopa Keskpank (edaspidi „EKP”); need tegutsevad neile käesoleva lepinguga ning sellele lisatud EKPSi ja EKP põhikirjaga (edaspidi „EKPSi põhikiri”) antud volituste piires.

KOLMAS OSA

ÜHENDUSE POLIITIKA

VII jaotis Majandus- ja rahapoliitika

I PEATÜKK

MAJANDUSPOLIITIKA

Artikkel 98

Liikmesriigid teostavad oma majanduspoliitikat nii, et aidata kaasa ühenduse eesmärkide saavutamisele, nagu need on määratletud artiklis 2, ning pidades silmas artikli 99 lõikes 2 märgitud üldsuuniseid. Liikmesriigid ja ühendus tegutsevad kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressursside efektiivset jaotumist ning järgides artiklis 4 esitatud põhimõtteid.

Artikkel 99

1. Liikmesriigid käsitlevad oma majanduspoliitikat kui ühise huvi küsimust ning kooskõlastavad selle nõukogus vastavalt artikli 98 sätetele.
2. Komisjoni soovitusel põhjal ja kvalifitseeritud häälteenamusega otsust tehes sõnastab nõukogu liikmesriikide ja ühenduse majanduspoliitika üldsuuniste elnõu ning esitab Euroopa Ülemkogule aruande.

Nõukogu aruandest lähtudes arutab Euroopa Ülemkogu järeldust liikmesriikide ja ühenduse majanduspoliitika üldsuuniste kohta.

Selle järelduse alusel võtab nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega vastu soovitusel, milles esitatakse nimetatud üldsuunised. Nõukogu informeerib oma soovitusel Euroopa Parlamenti.

3. Et tagada liikmesriikide majanduspoliitika tihedam kooskõlastamine ning majandusliku suutlikkuse püsiv vastastikune lähenemine, jälgib nõukogu komisjoni esitatud aruannete põhjal iga liikmesriigi ja ühenduse majandusarengut ning nende majanduspoliitika ühtivust lõikes 2 nimetatud üldsuunistega ning annab korrapäraselt üldhinnanguid.

Sellise mitmepoolse järelevalve tagamiseks saadavad liikmesriigid komisjonile informatsiooni oma majanduspoliitika valdkonnas võetud tähtsate meetmete kohta ning muud vajalikku informatsiooni.

4. Kui lõikes 3 sätestatud menetluse kohaselt tehakse kindlaks, et liikmesriigi majanduspoliitika ei vasta lõikes 2 märgitud üldsuunistele või et see võib ohustada majandus- ja rahaliidu laitmatut toimimist, võib nõukogu komisjoni soovitusel põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega anda asjaspeutuvalle liikmesriigile vajalikke soovitusi. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega otsustada oma soovitusel avaldada.

Nõukogu eesistuja ja komisjon esitavad Euroopa Parlamendile aruande mitmepoolse järelevalve tulemuste kohta. Kui nõukogu on oma soovitusel avaldanud, võidakse nõukogu eesistuja kutsuda Euroopa Parlamendi pädeva komitee ette.

5. Toimides vastavalt artiklis 252 sätestatud menetlusele võib nõukogu vastu võtta üksikasjaliku eeskirja käesoleva artikli lõigetes 3 ja 4 märgitud mitmepoolse järelevalve menetluse kohta.

Artikkel 100

1. Ilma et see piiraks muude käesolevas lepingus sätestatud menetluste kohaldamist, võib nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt teha otsuseid majandusolukorrale vastavate meetmete kohta, eriti kui tekib tõsisel raskusel teatud toodetega varustamises.

2. Kui mõni liikmesriik on raskustes või kui tal on tõsine oht sattuda suurtesse raskustesse, mida põhjustavad temast olenemata erandlikud juhtumid, võib nõukogu teatud tingimustel komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt anda asjassepuutuvale liikmesriigile ühenduse rahalist abi. Nõukogu eesistuja informeerib Euroopa Parlamenti vastuvõetud otsusest.

Artikkel 101

1. Keelatud on EKP või liikmesriikide keskpankade (edaspidi „riikide keskpangad”) arvelduslaenu või mingit muud tüüpi krediidi ühenduse institutsioonidele või asutustele, liikmesriikide keskvalitsustele, regionaalsetele, kohalikele või muudele avaliku võimu organitele, teistele avalik-õiguslikele isikutele või riigi osalusega äriühingutele, samuti on keelatud EKP-l või riikide keskpankadel osta neilt otse võlakohustusi.

2. Lõiget 1 ei kohaldata avaliku sektori krediidiandjate suhtes, mida riikide keskpangad ja EKP kohtlevad keskpangapoolse reserveedega varustamise seisukohalt võrdsetel alustel erakrediidiandjatega.

Artikkel 102

1. Kõik ühenduse institutsioonidele või asutustele, liikmesriikide keskvalitsustele, regionaalsetele, kohalikele või muudele avaliku võimu organitele, teistele avalik-õiguslikele isikutele või riigi osalusega äriühingutele rahaasutustes eesõigusi andvad meetmed on keelatud, kui need ei põhine usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve kaalutlustel.

2. Toimides vastavalt artiklis 252 sätestatud menetlusele, täpsustab nõukogu enne 1. jaanuari 1994 määratlused lõikes 1 sätestatud keelu kohaldamiseks.

Artikkel 103

1. Ühendus ei kannu vastutust ega võta enda peale liikmesriikide keskvalitsuste, regionaalsete, kohalike või muude avaliku võimu organite, teiste avalik-õiguslike isikute või riigi osalusega äriühingute kohustusi; eelõeldu ei piira vastastikuste finantstagatiste andmist konkreetse projekti ühiseks teostamiseks. Liikmesriik ei kannu vastutust ega võta enda peale teiste liikmesriikide keskvalitsuste, regionaalsete, kohalike või muude avaliku võimu organite, teiste avalik-õiguslike

isikute või riigi osalusega äriühingute kohustusi; eelõeldu ei piira vastastikuste finantstagatiste andmist konkreetse projekti ühiseks teostamiseks.

2. Vajaduse korral võib nõukogu, toimides vastavalt artiklis 252 sätestatud menetlusele, täpsustada artiklis 101 ning käesolevas artiklis sätestatud keelu kohaldamise määratlusi.

Artikkel 104

1. Liikmesriigid hoiduvad ülemäärasest riigieelarve puudujäägist.
2. Komisjon jälgib liikmesriikide eelarveseisundit ja riigivõla kujunemist, selleks et välja selgitada tõsised vead. Eelkõige kontrollib ta eelarvedistsipliini täitmist, võttes aluseks kaks kriteeriumi:
  - a) kas kavandatud või tegeliku eelarvepuudujäägi suhe sisemajanduse kogutoodangusse ületab kontrollväärtuse, välja arvatud juhul, kui:
    - see suhe on oluliselt ja pidevalt langenud ning jõudnud kontrollväärtuse lähedasele tasemele;
    - või kontrollväärtuse ületamine on ainult erandlik ja ajutine ning suhe on kontrollväärtuse lähedane;
  - b) kas riigivõla suhe sisemajanduse kogutoodangusse ületab kontrollväärtuse, välja arvatud juhul, kui see suhe väheneb piisavalt ning läheneb kontrollväärtusele rahuldava kiirusega.

Kontrollväärtused on esitatud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse protokollis, mis on lisatud käesolevale lepingule.

3. Kui liikmesriik ei vasta ühele või kummalegi kriteeriumile, koostab komisjon ettekande. Komisjon võtab ettekandes arvesse ka seda, kas eelarvepuudujääk ületab riigi investeerimiskulutused, samuti kõiki muid asjassepuutuvaid tegureid, kaasa arvatud liikmesriigi keskmise pikkusega perioodi majandus- ja eelarveseisund.

Komisjon võib koostada ettekande ka juhul, kui ta kriteeriumitingimuste täitmisest hoolimata on seisukohal, et liikmesriigis on ülemäärase eelarvepuudujäägi tekkimise oht.

4. Artiklis 114 ettenähtud komitee sõnastab komisjoni ettekande kohta arvamuse.

5. Kui komisjon on arvamusel, et liikmesriigis on või võib tekkida ülemäärane eelarvepuudujääk, esitab komisjon arvamuse nõukogule.

6. Olles kaalunud kõiki asjassepuutuva liikmesriigi võimalikke märkusi ja pärast üldhinnangut otsustab nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni soovitusel põhjal, kas ülemäärane eelarvepuudujääk eksisteerib.

7. Kui lõike 6 kohaselt tunnistatakse ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu, esitab nõukogu asjassepuutuvale liikmesriigile soovitusi niisuguse olukorra lõpetamiseks määratud tähtaja jooksul. Kui lõikest 8 ei tulene teisiti, siis niisuguseid soovitusi ei avalikustata.

8. Kui nõukogu teeb kindlaks, et kehtestatud tähtaja jooksul ei ole tema soovitudele reageeritud tõhusate meetmetega, võib ta oma soovitud avalikustada.

9. Kui liikmesriik jätkuvalt ei rakenda nõukogu soovitusi, võib nõukogu otsustada liikmesriigile teatada, et tal tuleb ettenähtud tähtaja piires võtta eelarvepuudujäägi vähendamiseks meetmeid, mida nõukogu peab olukorra parandamiseks vajalikuks.

Niisugusel juhul võib nõukogu nõuda, et asjassepuutuv liikmesriik esitaks konkreetse ajakava kohaselt aruandeid, selleks et ta saaks jälgida selle liikmesriigi kohanemise pingutusi.

10. Artiklitega 226 ja 227 ettenähtud hagemisõigust ei või kasutada käesoleva artikli lõigete 1–9 raames.

11. Niikaua kui liikmesriik ei ole asunud täitma lõike 9 kohaselt vastuvõetud otsust, võib nõukogu otsustada kohaldada või vajaduse korral karmistada üht järgmistest meetmetest:

- taotleda, et asjassepuutuv liikmesriik avaldaks enne võlakirjade ja väärtpaberite emissiooni lisainformatsiooni, mille sisu määrab kindlaks nõukogu;
- taotleda, et Euroopa Investeerimispank vaataks läbi oma laenupoliitika asjassepuutuva riigi suhtes;
- taotleda, et asjassepuutuv liikmesriik annaks sobiva suurusega intressivaba tagatise ühendusele, kuni ülemäärane eelarvepuudujääk on nõukogu arvates korrigeeritud;
- määrata vajaliku suurusega trahve.

Nõukogu eesistuja informeerib vastuvõetud otsustest Euroopa Parlamenti.

12. Nõukogu tühistab mõned või kõik oma lõigete 6–9 ja 11 alusel vastuvõetud otsused sedavõrd, kui võrd ülemäärane eelarvepuudujääk asjassepuutivas liikmesriigis on nõukogu arvates korrigeeritud. Kui nõukogu on soovitud eelnevalt avalikustanud, teeb ta niipea, kui lõike 8 kohaselt vastuvõetud otsus on tunnistatud kehtetuks, avalduse, et asjassepuutivas liikmesriigis ei ole enam ülemäärast eelarvepuudujääki.

13. Lõigetes 7–9 ja 12 nimetatud otsused teeb nõukogu komisjoni soovituse põhjal oma liikmete kahekolmandikulise häälteenamusega, mis on arvestatud vastavalt artikli 205 lõikele 2, jättes arvesse võtmata asjassepuutuva liikmesriigi esindaja hääled.

14. Käesolevas artiklis kirjeldatud menetluse kohaldamist käsitlevad täiendavad sätted on esitatud käesolevale lepingule lisatud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse protokollis.

Tehes otsuse ühehäälselt komisjoni ettepaneku põhjal pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja EKPga, võtab nõukogu vastu asjakohased sätted, millega nimetatud protokoll seejärel asendatakse.

Nõukogu kehtestab kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga enne 1. jaanuari 1994 üksikasjaliku eeskirja ja määratlused nimetatud protokollis sätete kohaldamiseks, arvestades käesoleva lõike teisi sätteid.

II PEATÜKK

RAHAPOLIITIKA

Artikkel 105

1. EKPSi esmane eesmärk on säilitada hindade stabiilsus. Ilma et see piiraks eesmärki säilitada hindade stabiilsus, toetab EKPS ühenduse üldist majanduspoliitikat, selleks et kaasa aidata ühenduse eesmärkide saavutamisele, nagu need on esitatud artiklis 2. EKPS toimib kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressursside efektiivset jaotumist ning järgides artiklis 4 esitatud põhimõtteid.

2. EKPSi põhiülesanded on:

- määratleda ühenduse rahapoliitika ja rakendada seda;
- sooritada välisvaluutatehinguid vastavalt artikli 111 sätetele;
- hoida ja hallata liikmesriikide ametlikke välisvaluutareserve;
- edendada maksesüsteemide tõrgeteta toimimist.

3. Lõike 2 kolmas alapunkt ei piira liikmesriikide valitsuste õigust hoida ja hallata välisvaluuta jooksivaid saldosid.

4. EKPga tuleb konsulteerida:

- iga tema pädevusse kuuluva ühenduse õigusakti eelnõu puhul;
- riikide ametiasutustel iga EKP pädevusse kuuluva õigusakti eelnõu puhul, kuid nendes piirides ja tingimustel, mis nõukogu vastavalt artikli 106 lõikes 6 sätestatud menetlusele kindlaks määrab.

EKP võib tema pädevusse kuuluvates küsimustes esitada arvamusi vastavatele ühenduse institutsioonidele ja asutustele ning riikide ametiasutustele.

5. EKPS aitab kaasa krediitiasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste poliitika tõrgeteta teostamisele.

6. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal pärast konsulteerimist EKPga ja Euroopa Parlamendi nõusolekul anda ühehäälselt EKP-le ülesandeid, mis käsitlevad krediitiasutuste ja muude rahaasutuste, välja arvatud kindlustusseltsid, usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvega seotud poliitikat.

Artikkel 106

1. EKP-l on ainuõigus anda luba pangatähtede emissiooniks ühenduse piires. Pangatähti võivad emitteerida EKP ja riikide keskpangad. EKP ja riikide keskpankade emitteeritud pangatähed on ühenduses ainsad seadusliku maksevahendi staatusega pangatähed.

2. Liikmesriigid võivad emitteerida münte tingimusel, et EKP on emissiooni mahu heaks kiitnud. Toimides vastavalt artiklis 252 sätestatud menetlusele ning pärast konsulteerimist EKPga võib nõukogu võtta meetmeid kõigi ringlusse lastavate müntide nominaalväärtuse ja tehniliste tunnuste ühtlustamiseks niivõrd, kuivõrd see on vajalik nende tõrgeteta ringluseks ühenduse piires.

Artikkel 107

1. EKPS koosneb EKPst ja riikide keskpankadest.

2. EKP on juriidiline isik.

3. EKPSi juhivad EKP otsuseid tegevad organid, milleks on nõukogu ja juhatus.

4. EKP põhikiri on käesolevale lepingule lisatud protokollis.

5. EKPSi põhikirja artikleid 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, artikli 33.1 punkti a ja artiklit 36 võib nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega EKP soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist komisjoniga või ühehäälselt komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist EKPga muuta. Mõlemal juhul on nõutav Euroopa Parlamendi nõusolek.

6. Komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja EKPga või EKP soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga võtab nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega vastu sätteid, mis on märgitud EKPSi põhikirja artiklites 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 ja 34.3.

Artikkel 108

Kasutades volitusi ning täites ülesandeid ja kohustusi, mis on neile pandud käesoleva lepinguga ja EKPSi põhikirjaga, ei taotle ega saa EKP ega ükski riigi keskpank ega ükski nende otsuseid tegeva organi liige mingeid juhiseid ühenduse institutsioonidelt või asutustelt, ühegi liikmesriigi valitsuselt ega üheltki teiselt organilt. Ühenduse institutsioonid ja asutused ning liikmesriikide valitsused kohustuvad seda põhimõtet austama ega püüa mõjutada EKP või riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid nende ülesannete täitmisel.

Artikkel 109

Iga liikmesriik tagab, et hiljemalt EKPSi asutamise kuupäevaks on tema siseriiklikud õigusaktid, kaasa arvatud tema keskpanga põhikiri, vastavuses käesoleva lepingu ja EKPSi põhikirjaga.

Artikkel 110

1. EKPSile antud ülesannete täitmiseks ja kooskõlas käesoleva lepingu sätetega ning EKPSi põhikirjas esitatud tingimustega EKP:

- annab määrusi niivõrd, kui võrd see on vajalik ülesannete täitmiseks, mis on määratletud EKPSi põhikirja artikli 3.1 esimeses alapunktis, artiklites 19.1, 22 ja 25.2 ning juhtudel, mis esitatakse artikli 107 lõikes 6 märgitud nõukogu õigusaktides;
- võtab vastu otsuseid, mis on vajalikud EKPSile käesoleva lepingu ja EKPSi põhikirjaga antud ülesannete täitmiseks;
- esitab soovitusi ja avaldab arvamusi.

2. Määrust kohaldatakse üldiselt. See on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Soovitused ja arvamused ei ole siduvad.

Otsus on tervikuna siduv nende suhtes, kellele see on adresseeritud.

EKP vastuvõetud määruste ja otsuste suhtes kohaldatakse artikleid 253–256.

EKP võib otsustada oma otsused, soovitused ja arvamused avaldada.

3. Neis piirides ja tingimustel, mida nõukogu artikli 107 lõikes 6 sätestatud menetluse kohaselt kindlaks määrab, on EKP-l õigus määrata ettevõtjatele EKP määrustest ja otsustest tulenevate kohustuste täitmata jätmise eest trahve.

Artikkel 111

1. Erandina artiklist 300 võib nõukogu, toimides ühehäälselt EKP või komisjoni soovitusel põhjal ja pärast EKPga konsulteerimist, selleks et jõuda hindade stabiilsuse eesmärgiga ühtivale konsensusele, pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja vastavalt korra kindlaksmääramise menetlusele lõikes 3 sõlmida ametlikke kokkuleppeid eküü vahetuskursisüsteemi kohta ühenduseväliste valuutade suhtes. Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega EKP või komisjoni soovitusel põhjal ning pärast EKPga konsulteerimist, selleks et jõuda hindade stabiilsuse eesmärgiga ühtivale konsensusele, võtta vastu või kohandada eküü keskkursse vahetuskursisüsteemi piires või neist loobuda. Nõukogu eesistuja informeerib Euroopa Parlamenti eküü keskkursside kinnitamisest, korregeerimisest või neist loobumisest.

2. Lõikes 1 märgitud vahetuskursisüsteemi puudumisel ühe või mitme ühendusevälise valuuta suhtes võib nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega kas komisjoni soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist EKPga või EKP soovitusel

põhjal sõnastada nende valuutade suhtes vahetuskursipoliitika üldsuunised. Need üldsuunised ei piira EKPSi esmast eesmärki säilitada hindade stabiilsus.

3. Kui ühendusel on vaja pidada läbirääkimisi ühe või mitme riigi või rahvusvahelise organisatsiooniga raha- või välisvaluutarežiimi küsimusi käsitlevate kokkulepete puhul, siis erandina artiklist 300 otsustab läbirääkimiste korra ning niisuguste lepingute sõlmimise nõukogu kvalifitseeritud hääleteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist EKPga. Selline kord tagab, et ühendus väljendab ühtset seisukohta. Komisjon on läbirääkimistesse täielikult kaasatud.

Lepingud, mis on sõlmitud kooskõlas käesoleva lõikega, on ühenduse institutsioonidele, EKP-le ja liikmesriikidele siduvad.

4. Kui lõikest 1 ei tulene teisiti, määrab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist EKPga kvalifitseeritud hääleteenamusega ühenduse rahvusvaheliselt esitatava seisukoha majandus- ja rahaliidule eriti olulistest küsimustes ning ühehäälselt oma esindatuse, pidades kinni artiklitega 99 ja 105 kehtestatud volituste jagamisest.

5. Liikmesriigid võivad pidada läbirääkimisi rahvusvahelistes organisatsioonides ning sõlmida rahvusvahelisi lepinguid, ilma et see piiraks ühenduse pädevust ja ühenduse kokkuleppeid majandus- ja rahaliidu suhtes.

III PEATÜKK

INSTITUTSIOONILISED SÄTTED

Artikkel 112

1. EKP nõukogu koosneb EKP juhatuse liikmetest ja riikide keskpankade juhatajatest.

2. a) EKP juhatusse kuulub president, asepresident ja neli liiget.

b) EKP juhatuse president, asepresident ja neli liiget nimetatakse raha- või pangandusküsimustes tunnustatud ja vastavate erialaste kogemustega isikute hulgast liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil ning nõukogu soovitusel, kes on eelnevalt konsulteerinud Euroopa Parlamendi ja EKP nõukoguga.

Nende ametiaeg on kaheksa aastat ja neid ei saa ametisse tagasi nimetada.

EKP juhatuse liikmeks võib olla ainult liikmesriigi kodanik.

Artikkel 113

1. Nõukogu eesistuja ja üks komisjoni liige võivad EKP nõukogu istungitest osa võtta ilma hääleõigusega.

Nõukogu eesistuja võib EKP nõukogule esitada arutamiseks ettepanekuid.

2. EKP president kutsutakse osa võtma nõukogu istungitest, kui nõukogu arutab EKPSi eesmärkide ja ülesannetega seotud küsimusi.

3. EKP saadab Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile ning samuti Euroopa Ülemkogule iga-aastase EKPSi eelmise ja jooksva aasta tegevust ning rahapoliitikat käsitleva aruande. EKP president esitab selle aruande nõukogule ja Euroopa Parlamendile, kes võivad aruande alusel korraldada üldise mõttevahetuse.

Euroopa Parlamendi taotlusel või nende eneste algatusel võivad EKP presidenti või teisi EKP juhatuse liikmeid ära kuulata Euroopa Parlamendi pädevad komiteed.

Artikkel 114

1. Selleks et edendada liikmesriikide poliitika kooskõlastamist siseturu toimimiseks vajalikul määral, luuakse nõuandva staatusega valuutakomitee.

Komiteel on järgmised ülesanded:

- jälgida liikmesriikide ning ühenduse rahaturu ja finantsolukorda ning liikmesriikide üldist maksesüsteemi ja esitada nende kohta nõukogule ja komisjonile korrapäraselt ettekandeid;
- nõukogu või komisjoni taotlusel või omal algatusel esitada neile institutsioonidele arvamusi;
- ilma et see piiraks artikli 207 kohaldamist, aidata ette valmistada nõukogu tööd, millele on viidatud artiklites 59 ja 60, artikli 99 lõigetes 2–5, artiklites 100, 102, 103, 104, artikli 116 lõikes 2, artikli 117 lõikes 6, artiklites 119 ja 120, artikli 121 lõikes 2 ja artikli 122 lõikes 1;
- tutvuda vähemalt kord aastas kapitali liikumise ja maksete vabaduse olukorraga, mis tuleneb käesoleva lepingu ja nõukogu võetud meetmete rakendamisest; see tutvumine hõlmab kõiki kapitali liikumise ja maksetega seotud meetmeid; komitee esitab komisjonile ja nõukogule tutvumise tulemuste kohta aruande.

Liikmesriigid ja komisjon määravad valuutakomiteesse igaüks kaks liiget.

2. Kolmanda etapi alguses luuakse majandus- ja rahanduskomitee. Lõikes 1 ettenähtud valuutakomitee saadetakse laiali.

Majandus- ja rahanduskomitee ülesanded on järgmised:

- nõukogu või komisjoni taotlusel või omal algatusel esitada neile institutsioonidele arvamusi;
- jälgida liikmesriikide ning ühenduse majandus- ja rahandusolukorda ning esitada selle kohta nõukogule ja komisjonile korrapäraselt aruandeid, eriti rahandussuhete kohta kolmandate riikide ja rahvusvaheliste institutsioonidega;

- ilma et see piiraks artikli 207 kohaldamist, aidata ette valmistada nõukogu tööd, millele on viidatud artiklites 59 ja 60, artikli 99 lõigetes 2–5, artiklites 100, 102, 103, 104, artikli 105 lõikes 6, artikli 106 lõikes 2, artikli 107 lõigetes 5 ja 6, artiklites 111 ja 119, artikli 120 lõigetes 2 ja 3, artikli 122 lõikes 2, artikli 123 lõigetes 4 ja 5, ning täita muid nõuandvaid ja ettevalmistavaid ülesandeid, mis nõukogu talle on andnud;
- tutvuda vähemalt kord aastas kapitali liikumise ja maksete vabaduse olukorraga, mis tuleneb käesoleva lepingu ja nõukogu võetud meetmete rakendamisest; see tutvumine hõlmab kõiki kapitali liikumise ja maksetega seotud meetmeid; komitee esitab komisjonile ja nõukogule tutvumise tulemuste kohta aruande.

Liikmesriigid, komisjon ja EKP määravad igaüks kuni kaks komitee liiget.

3. Nõukogu kehtestab komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist EKPga ja käesolevas artiklis nimetatud komiteega kvalifitseeritud häälteenamusega üksikasjalikud sätted majandus- ja rahanduskomitee koosseisu kohta. Nõukogu eesistuja informeerib Euroopa Parlamenti niisugusest otsusest.

4. Lisaks lõikes 2 seatud ülesannetele jälgib komitee, kuni on liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud artiklites 122 ja 123 märgitud erand, nende liikmesriikide rahaturu olukorda ja finantsolukorda ning üldist maksesüsteemi ning esitab selle kohta nõukogule ja komisjonile korrapäraselt ettekandeid.

Artikkel 115

Küsimustes, mida hõlmavad artikli 99 lõige 4, artikkel 104, välja arvatud lõige 14, artiklid 111, 121, 122 ning artikli 123 lõiked 4 ja 5, võib nõukogu või liikmesriik taotleda komisjoni soovitusi või ettepanekut, nagu vastaval juhul asjakohane. Komisjon vaatab taotluse läbi ja esitab viivitamata nõukogule oma järeldused.

IV PEATÜKK

ÜLEMINEKUSÄTTED

Artikkel 119

1. Kui liikmesriik on raskustes või teda ähvardab tõsine oht sattuda raskustesse seoses maksebilansiga kas maksebilansi üldise tasakaalustamatuse tõttu või tema käsutuses oleva valuuta tõttu, eriti kui sellised raskused võivad ohustada ühisturu toimimist või ühise kaubanduspoliitika järkjärgulist rakendamist, uurib komisjon viivitamata kõnealuse riigi olukorda ning abinõusid, mida see riik kõigi tema käsutuses olevate vahenditega on kasutusele võtnud või võib kasutusele võtta kooskõlas käesoleva lepingu sätetega. Komisjon teatab, missuguseid meetmeid ta asjaspeutuval riigil soovib võtta.

Kui liikmesriigi kasutuselevõetud abinõud ja komisjoni soovitatud meetmed ei osutu piisavaks tekkinud või võimalikest raskustest ülesaamiseks, soovib komisjon, olles eelnevalt konsulteerinud artiklis 114 märgitud komiteega, nõukogule vastastikuse abi andmist ning selleks kohaseid meetodeid.

Komisjon informeerib nõukogu regulaarselt olukorrast ja selle arengust.

2. Nõukogu otsustab niisuguse vastastikuse abi andmise kvalifitseeritud häälteenamusega; nõukogu võtab vastu direktiivid ja otsused niisuguse abi tingimuste ja üksikasjade sätestamiseks. Abi vormid võivad olla järgmised:

- a) kooskõlastatud tegevus mis tahes muus rahvusvahelises organisatsioonis, mille poole liikmesriigid võivad pöörduda;
- b) meetmed, mis on vajalikud kaubavahetuse häirete vältimiseks, kui raskustes olev liikmesriik säilitab või taaskehtestab koguselised piirangud kolmandate riikide suhtes;
- c) piiratud krediitide võimaldamine teiste liikmesriikide poolt nende nõusolekul.

3. Kui nõukogu ei anna komisjoni poolt soovitatud vastastikust abi või kui antud vastastikusest abist ja kasutuselevõetud meetmetest ei piisa, annab komisjon raskustes olevale riigile loa võtta kaitsemeetmeid, mille tingimused ja üksikasjad määrab komisjon.

Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega niisuguse loa tühistada ning niisuguseid tingimusi ja üksikasju muuta.

4. Kui artikli 122 lõikest 6 ei tulene teisiti, lõpetatakse käesoleva artikli kohaldamine kolmanda etapi alguses.

Artikkel 120

1. Kui esineb ootamatu maksebilansi kriis ega tehta viivitamata artikli 119 lõikes 2 märgitud otsust, siis võib asjassepuutuv liikmesriik ettevaatusabinõuna võtta vajalikud kaitsemeetmed. Niisugused meetmed võivad põhjustada ühisturu toimimises võimalikult väikesi häireid ega tohi olla ulatuslikumad, kui on hädavajalik ootamatult tekkinud raskustest ülesaamiseks.

2. Komisjoni ja teisi liikmesriike informeeritakse niisugustest kaitsemeetmetest hiljemalt nende jõustumisel. Komisjon võib nõukogule soovitada vastastikuse abi andmist artikli 119 alusel.

3. Pärast seda, kui komisjon on esitanud arvamuse ja on konsulteeritud artiklis 114 märgitud komiteega, võib nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega otsustada, et asjassepuutuval riigil tuleb eespool märgitud kaitsemeetmed muuta, peatada või tühistada.

4. Kui artikli 122 lõikest 6 ei tulene teisiti, lõpetatakse käesoleva artikli kohaldamine kolmanda etapi alguses.

Artikkel 121

1. Komisjon ja ERI annavad nõukogule aru liikmesriikide edusammudest nende kohustuste täitmisel, mis on seotud majandus- ja rahaliidu loomisega. Nendes aruannetes vaadeldakse iga liikmesriigi siseriiklike õigusaktide, sealhulgas tema keskpanga põhikirja ühtivust käesoleva lepingu artiklitega 108 ja 109 ning EKPSi põhikirjaga. Aruannetes vaadeldakse ka püsiva vastastikuse lähenemise kõrge taseme saavutamist selle alusel, kuidas liikmesriik on täitnud järgmisi kriteeriume:

- hindade stabiilsuse kõrge taseme saavutamine; see nähtub inflatsioonimäärast, mis on hindade stabiilsuse mõttes lähedane kolme kõige paremaid tulemusi saavutava liikmesriigi omale;
- riigi rahanduse stabiilsus; see nähtub niisuguse eelarveseisundi saavutamisest, kus puudub eelarvepuudujääk, mis artikli 104 lõike 6 kohaselt on ülemäärane;
- kinnipidamine Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismiga ettenähtud normaalsest kõikumispiiridest vähemalt kahe aasta jooksul, devalveerimata oma vääringut ühegi teise liikmesriigi vääringu suhtes;
- liikmesriigi poolt saavutatud vastastikuse lähenemise ja tema Euroopa Rahasüsteemi vahetuskursimehhanismis osalemise püsikindlus, mis peegeldub tema pikaajaliste intressimäärade tasemes.

Käesolevas lõikes märgitud nelja kriteeriumi ning vastavaid perioode, mille jooksul neid kriteeriume tuleb arvesse võtta, käsitletakse põhjalikumalt käesolevale lepingule lisatud protokollis. Komisjoni ja ERI aruannetes võetakse arvesse ka eküü arengut, turgude integratsiooni tulemusi, jooksvate maksebilansside seisundit ja arengut ning ühiku tööjõukulude arengu ja muude hinnaindeksite uuringuid.

2. Nende ettekannete alusel hindab nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni soovitusel põhjal:

- iga liikmesriigi puhul, kas see täidab ühtse raha kasutuselevõtmiseks vajalikke tingimusi;
- kas enamik liikmesriike täidab ühtse raha kasutuselevõtmiseks vajalikke tingimusi,

ning teatab oma soovitustest nõukogule, kes tuleb kokku riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil. Samuti konsulteeritakse Euroopa Parlamendiga, kes edastab oma arvamuse riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kokku tulevatele nõukogule.

3. Võttes nõutavalt arvesse lõikes 1 märgitud ettekandeid ning lõikes 2 märgitud Euroopa Parlamendi arvamust, otsustab riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kokku tulev nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega hiljemalt 31. detsembril 1996:

- kas lõikes 2 märgitud nõukogu soovitude põhjal enamik liikmesriike täidab ühisraha kasutuselevõtmiseks vajalikke tingimusi;
- kas ühendusel on otstarbekas astuda kolmandasse etappi, ja kui nii arvatakse, siis
- kolmanda etapi alguse kuupäeva.

4. Kui 1997. aasta lõpuks ei ole kolmanda etapi alguse kuupäeva määratud, algab kolmas etapp 1. jaanuaril 1999. Enne 1. juulit 1998 kinnitab riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kokku tulev nõukogu, olles korranud menetlust, mis on ette nähtud lõigetes 1 ja 2, välja arvatud lõike 2 teine alapunkt, ning võttes arvesse lõikes 1 märgitud aruandeid ja Euroopa Parlamendi arvamust, kvalifitseeritud häälteenamusega ja lõikes 2 märgitud nõukogu soovitude põhjal, millised liikmesriigid täidavad ühisraha kasutuselevõtmiseks vajalikke tingimusi.

Artikkel 122

1. Kui kooskõlas artikli 121 lõikega 3 on vastu võetud otsus kuupäeva kindlaksmääramise kohta, otsustab nõukogu artikli 121 lõikes 2 märgitud soovitude ja komisjoni soovituse põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega, kas mõnele liikmesriikidele – ja kui, siis millisele – lubatakse käesoleva artikli lõikes 3 määratletud erand. Niisugustele liikmesriikidele viidatakse käesolevas lepingus kui „liikmesriikidele, mille suhtes on kehtestatud erand”.

Kui nõukogu on kooskõlas artikli 121 lõikega 4 kindlaks teinud, millised liikmesriigid täidavad ühisraha kasutuselevõtmiseks vajalikke tingimusi, siis neile liikmesriikidele, kes tingimusi ei täida, lubatakse käesoleva artikli lõikes 3 määratletud erand. Niisugustele liikmesriikidele viidatakse käesolevas lepingus kui „liikmesriikidele, mille suhtes on kehtestatud erand”.

2. Vähemalt kord iga kahe aasta jooksul või selle liikmesriigi taotlusel, mille suhtes on kehtestatud erand, annavad komisjon ja EKP aru nõukogule vastavalt artikli 121 lõikes 1 sätestatud menetlusele. Pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja pärast arutelu riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kokku tulnud nõukogus otsustab nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal, millised liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand, täidavad vajalikke tingimusi artikli 121 lõikes 1 esitatud kriteeriumide alusel, ja tühistab asjassepuutuvatele liikmesriikidele kehtestatud erandid.

3. Lõikes 1 märgitud erand tähendab, et asjassepuutuva liikmesriigi suhtes ei kohaldata järgmisi artikleid: 104 lõiked 9 ja 11, 105 lõiked 1–3 ja 5, 106, 110, 111 ja 112 lõike 2 punkt b. Niisuguse liikmesriigi ja tema keskpanga ilmajätmine õigustest ja kohustustest EKPSi raames on sätestatud EKPSi põhikirja IX peatükis.

4. Artikli 105 lõigetes 1–3, artiklites 106, 110 ja 111, artikli 112 lõike 2 punktis b tähendavad „liikmesriigid” „liikmesriike, mille suhtes ei ole kehtestatud erandit”.

5. Nende liikmesriikide hääleõigus, mille suhtes on kehtestatud erand, peatatakse nende nõukogu otsuste puhul, millele on osutatud käesoleva lepingu

artiklites, mis on loetletud lõikes 3. Erandina artiklist 205 ja artikli 250 lõikest 1 määratletakse kvalifitseeritud häälteenamust sel juhul kui kaht kolmandikku nende liikmesriikide esindajate häältest, mille suhtes ei ole kehtestatud erandit, ja neid arvestatakse vastavalt artikli 205 lõikele 2, ning ühehäälsust nõudva õigusakti puhul on nõutav nende liikmesriikide ühehäälsus.

6. Liikmesriikidele, mille suhtes on kehtestatud erand, kohaldatakse jätkuvalt artikleid 119 ja 120.

Artikkel 123

1. Viivitamata pärast otsuse vastuvõtmist kolmanda etapi alguse kuupäeva kohta kooskõlas artikli 121 lõikega 3 või, olenevalt asjaoludest, viivitamata pärast 1. juulit 1998:

- võtab nõukogu vastu artikli 107 lõikes 6 märgitud sätteid;
- nimetavad nende liikmesriikide valitsused, mille suhtes ei ole kehtestatud erandit, vastavalt EKPSi põhikirja artiklis 50 sätestatud menetlusele ametisse EKP presidendi, asepresidendi ja teised juhatuse liikmed. Kui on liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud erand, võib juhatuse liikmete arv olla väiksem, kui on ette nähtud EKPSi põhikirja artiklis 11.1, kuid see ei või mingil juhul olla väiksem kui 4.

Niipea kui juhatuse ametisse nimetatud, asutatakse EKPS ja EKP, kes valmistuvad käesolevas lepingus ja EKPSi põhikirjas kirjeldatud täieulatuslikuks tegevuseks. Oma volitusi hakkavad nad täielikult kasutama alates kolmanda etapi esimesest päevast.

2. Niipea kui EKP on asutatud, võtab ta vajaduse korral üle ERI ülesanded. EKP asutamisel alustatakse ERI likvideerimist; likvideerimise üksikasjad on esitatud ERI põhikirjas.

3. Kuni on liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud erand, ning ilma et see piiraks käesoleva lepingu artikli 107 lõike 3 kohaldamist, moodustatakse EKPS põhikirja artiklis 45 märgitud EKP üldnõukogu kui kolmas EKP otsuseid tegev organ.

4. Kolmanda etapi alguskuupäeval võtab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist EKPga nende liikmesriikide ühehäälsel toetusel, mille suhtes ei ole kehtestatud erandit, vastu vahetuskursid, mis kehtestatakse nende liikmesriikide valuutade jaoks lõplikult ja mille alusel need valuutad asendatakse eküüga ning eküü muutub iseseisvaks valuutaks. See meede iseenesest ei muuda eküü väärtust teiste valuutade suhtes.

Toimides vastavalt samale menetlusele, võtab nõukogu ka muid meetmeid, mis on vajalikud eküü kui nende liikmesriikide ühisraha kiireks kasutuselevõtmiseks. Kohaldatakse artikli 122 lõiget 5.

5. Kui vastavalt artikli 109k lõikes 2 sätestatud menetlusele on otsustatud erand tühistada, siis võtab nende liikmesriikide, mille suhtes ei ole kehtestatud erandit,

ja asjassepuutuva liikmesriigi ühehäälsuse põhimõttel toimiv nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist EKPga vastu kursi, mille alusel eküü hakkab asendama asjassepuutuva liikmesriigi valuutat, ja võtab muud meetmed, mis on vajalikud eküü kui ühtse raha kasutuselevõtmiseks asjassepuutuvas riigis.

Artikkel 124

1. Kuni kolmanda etapi alguseni käsitleb iga liikmesriik oma vahetuskursipoliitikat kui ühise huvi küsimust. Seda tehes võtavad liikmesriigid arvesse Euroopa Rahasüsteemiga seotud koostöös ja eküü arendamise käigus omandatud kogemused ning respektierivad selles valdkonnas kehtivaid volitusi.

2. Alates kolmanda etapi algusest ja niikaua kui liikmesriigi suhtes kehtib erand, kohaldatakse selle riigi vahetuskursipoliitika suhtes analoogia põhjal lõiget 1.

II LISA

PROTOKOLL EUROOPA KESKPANKADE SÜSTEEMI JA EUROOPA KESKPANGA PÕHIKIRJA KOHTA*

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

SOOVIDES kinnitada Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja, mis on ette nähtud Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklis 8,

ON KOKKU LEPPINUD järgmistes sätetes, mis lisatakse Euroopa Ühenduse asutamislepingule.

I PEATÜKK

EKPSi ASUTAMINE

Artikkel 1

Euroopa Keskpankade Süsteem

1.1. Kooskõlas käesoleva lepingu artikliga 8 asutatakse Euroopa Keskpankade Süsteem (EKPS) ja Euroopa Keskpank (EKP); need täidavad oma ülesandeid ja tegutsevad kooskõlas käesoleva lepingu ja käesoleva põhikirja sätetega.

1.2. Kooskõlas käesoleva lepingu artikli 107 lõikega 1 koosneb EKPS EKPst ja liikmesriikide keskpankadest (edaspidi „riikide keskpangad”). Luksemburgi keskpangaks on *Institut monétaire luxembourgeois*.

II PEATÜKK

EKPSi EESMÄRGID JA ÜLESANDED

Artikkel 2

Eesmärgid

Kooskõlas käesoleva lepingu artikli 105 lõikega 1 on EKPSi esmane eesmärk säilitada hindade stabiilsus. Ilma et see piiraks eesmärki säilitada hindade stabiilsus, toetab EKPS ühenduse üldist majanduspoliitikat, selleks et kaasa aidata ühenduse eesmärkide saavutamisele, nagu need on esitatud käesoleva lepingu artiklis 2. EKPS toimib kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressurside efektiivset jaotumist ning järgides käesoleva lepingu artiklis 4 esitatud põhimõtteid.

* Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud protokoll (EÜT C 191, 29.7.1992, lk 68), mida on muudetud Amsterdami lepinguga (EÜT C 340, 10.11.1997, lk 1), Nice'i lepinguga (EÜT C 80, 10.3.2001, lk 1), nõukogu otsusega 2003/223/EC (ELT L 83, 1.4.2003, lk 66) ja aktiga Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (ELT L 236, 23.9.2003, lk 33) – mitteametlik konsolideeritud versioon.

Artikkel 3

Ülesanded

3.1. Vastavalt käesoleva lepingu artikli 105 lõikele 2 tuleb EKPSi kaudu ellu viia järgmised põhiülesanded:

- määratleda ühenduse rahapoliitika ja rakendada seda;
- sooritada välisvaluutatehinguid vastavalt käesoleva lepingu artikli 111 sätetele;
- hoida ja hallata liikmesriikide ametlikke välisvaluutareserve;
- kaasa aidata maksesüsteemide tõrgeteta toimimisele.

3.2. Vastavalt käesoleva lepingu artikli 105 lõikele 3 ei piira artikli 3.1 kolmas alapunkt liikmesriikide valitsuste õigust hoida ja hallata välisvaluuta jooksvaid saldosisid.

3.3. Vastavalt käesoleva lepingu artikli 105 lõikele 5 aitab EKPS kaasa krediitiasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste poolt järgitava poliitika tõrgeteta teostumisele.

Artikkel 4

Nõuandvad funktsioonid

Kooskõlas käesoleva lepingu artikli 105 lõikega 4:

- a) EKPga tuleb konsulteerida:
  - iga tema pädevusse kuuluva ühenduse õigusakti eelnõu puhul;
  - riikide ametiasutustel iga EKP pädevusse kuuluva õigusakti eelnõu puhul, kuid nendes piirides ja tingimustel, mis nõukogu vastavalt artiklis 42 sätestatud menetlusele kindlaks määrab;
- b) EKP võib tema pädevusse kuuluvates küsimustes esitada arvamusi vastavatele ühenduse institutsioonidele ja asutustele ning riikide ametiasutustele.

Artikkel 5

Statistilise informatsiooni kogumine

5.1. EKPSi ülesannete täitmiseks kogub EKP riikide keskpankade kaasabil vajalikku statistilist informatsiooni kas riikide pädevatelt ametiasutustelt või otse majandussubjektidelt. Sel eesmärgil teeb ta koostööd ühenduse institutsioonide ja asutustega ning liikmesriikide või kolmandate riikide pädevate asutustega ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

5.2. Riikide keskpangad täidavad võimalikult suures ulatuses artiklis 5.1 kirjeldatud ülesandeid.

5.3. Vajaduse korral soodustab EKP nende eeskirjade ja tavade ühtlustamist, mis reguleerivad tema pädevuses olevates valdkondades statistiliste andmete kogumist, koondamist ja levitamist.

5.4. Vastavalt artiklis 42 sätestatud menetlusele määrab nõukogu kindlaks aruandekohustuslikud füüsilised ja juriidilised isikud, konfidentsiaalsusrežiimi ja kohased abinõud selle rakendamiseks.

Artikkel 6

Rahvusvaheline koostöö

6.1. EKPSi ülesandeid hõlmavas rahvusvahelises koostöös otsustab EKPSi esindatuse EKP.

6.2. EKP ja tema heakskiidul ka riikide keskpangad võivad osaleda rahvusvahelistes rahaasutustes.

6.3. Artiklid 6.1 ja 6.2 ei piira käesoleva lepingu artikli 111 lõike 4 kohaldamist

III PEATÜKK

EKPSi STRUKTUUR

Artikkel 7

Sõltumatus

Vastavalt käesoleva lepingu artiklile 108, kasutades volitusi ning täites ülesandeid ja kohustusi, mis on neile pandud käesoleva lepinguga ja käesoleva põhikirjaga, ei taotle ega saa EKP ega ükski riigi keskpank ega ükski nende otsuseid tegeva organi liige mingeid juhiseid ühenduse institutsioonidelt või asutustelt, ühegi liikmesriigi valitsuselt ega üheltki teiselt organilt. Ühenduse institutsioonid ja asutused ning liikmesriikide valitsused kohustuvad seda põhimõtet austama ega püüa mõjutada EKP või riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid nende ülesannete täitmisel.

Artikkel 8

Üldpõhimõte

EKPSi juhivad EKP otsuseid tegevad organid.

Artikkel 9

Euroopa Keskpank

9.1. Vastavalt käesoleva lepingu artikli 107 lõikele 2 on EKP juriidiline isik, millel on igas liikmesriigis kõige ulatuslikum õigus- ja teovõime, mis vastavalt selle liikmesriigi seadustele kuulub juriidilistele isikutele; sealhulgas võib ta omandada või võõrandada vallas- ja kinnisvara ning olla kohtus hagejaks või kostjaks.

9.2. EKP tagab, et käesoleva lepingu artiklite 105 lõigetega 2, 3 ja 5 EKPSile pandud ülesanded täidetakse kas tema käesolevast põhikirjast tuleneva tegevuse kaudu või artiklitest 12.1 ja 14 tuleneva riikide keskpankade tegevuse kaudu.

9.3. Vastavalt käesoleva lepingu artikli 107 lõikele 3 on EKP otsuseid tegevateks organiteks EKP nõukogu ja juhatus.

Artikkel 10

EKP nõukogu

10.1. Vastavalt käesoleva lepingu artikli 112 lõikele 1 koosneb EKP nõukogu EKP juhatuse liikmetest ja riikide keskpankade juhatajatest.

10.2.¹ Igal nõukogu liikmel on üks hääl. Alates kuupäevast, mil nõukogu liikmete arv ületab 21, on igal juhatusel liikmel üks hääl ja hääleõiguslikke liikmeid on kokku 15. Viimatinimetatud hääleõigus jaotatakse ning selle rotatsioon toimub järgmiselt:

- alates kuupäevast, mil nõukogu liikmete arv ületab 15, kuni päevani, mil see jõuab 22-ni, jagatakse nõukogu liikmed kahte rühma vastavalt järjekohale, mille määrab kindlaks nende keskpanga päritoluliikmesriigi osa suurus euro kasutusele võtnud liikmesriikide kogu sisemajanduse kogutoodangus turuhindades ja monetaar-finantsasutuste kogu koondbilansis. Turuhindades sisemajanduse kogutoodangu ja monetaar-finantsasutuste kogu koondbilansi osade osakaal on vastavalt $\frac{5}{6}$ ja $\frac{1}{6}$. Esimese rühma moodustavad viis nõukogu liiget ja teise ülejäänud liikmed. Esimesse rühma määratud nõukogu liikmete hääleõiguse sagedus ei tohi olla väiksem teise rühma määratud hääleõiguse sagedusest. Kui eelmisest lausest ei tulene teisiti, antakse esimesele rühmale neli häält ja teisele üksteist häält;
- alates kuupäevast, mil nõukogu liikmete arv jõuab 22-ni, jagatakse liikmed eespool kirjeldatud kriteeriumidel põhineva järjestuse alusel kolme rühma. Esimese rühma moodustavad viis nõukogu liiget ja sellele antakse neli häält. Teise rühma moodustavad pooled kõikidest nõukogu liikmetest, kusjuures murdarvud ümardatakse lähima täisarvuni, ning sellele antakse kaheksa häält. Kolmanda rühma moodustavad nõukogu ülejäänud liikmed ja sellele antakse kolm häält.
- igas rühmas on nõukogu liikmetel hääleõigus võrdsel osal ajast;
- turuhindades sisemajanduse kogutoodangu osade arvutamisel kohaldatakse artiklit 29.2. Monetaar-finantsasutuste kogu koondbilanss arvutatakse vastavalt Euroopa Ühenduses arvutamise ajal kehtivale statistilisele raamistikule;
- iga kord kui kogu sisemajanduse kogutoodangut turuhindades vastavalt põhikirja artiklile 29.3 kohandatakse või kui suureneb nõukogu liikmete arv, kohandatakse rühmade suurust ja koosseisu vastavalt eeltoodud põhimõtetele;
- nõukogu võtab kõikide oma hääleõiguslike ja hääleõiguseta liikmete kahe kolmandikulise häälteenamusega vastu eeltoodud põhimõtete rakendamiseks vajalikud meetmed ning võib otsustada rotatsioonisüsteemi kasutuselevõtu edasi lükata, kuni nõukogu liikmete arv ületab 18.

¹ Muudetud nõukogu otsusega 2003/233/EÜ.

Hääleõigust teostatakse isiklikult. Erandina sellest normist võib artiklis 12.3 viidatud töökorraga ette näha, et nõukogu liikmed võivad hääletada telekonverentsi vahendusel. Töökorraga nähakse ka ette, et nõukogu liige, kes ei saa pikema aja jooksul nõukogu istungitest osa võtta, võib nõukogusse määrata asendusliikme.

Eelmiste lõikude sätted ei piira kõikide hääleõiguseta nõukogu liikmete hääleõigust artiklite 10.3, 10.6 ja 41.2 kohaldamisel.

Kui käesolevas põhikirjas ei ole sätestatud teisiti, teeb nõukogu otsused hääleõiguslike liikmete lihthäälteenamusega. Häälte võrdse jagunemise korral otsustab eesistuja hääli.

Nõukogu on otsusevõimeline, kui kohal viibib kaks kolmandikku hääleõiguslikest liikmetest. Kui kvoorumit ei ole, võib eesistuja kokku kutsuda erakorralise istungi, kus võib otsuseid vastu võtta kvoorumist olenemata.

10.3. Kõigi artiklite 28, 29, 30, 32, 33 ja 51 alusel vastuvõetavate otsuste puhul arvestatakse EKP nõukogu hääli vastavalt EKP märgitud kapitali jaotumisele riikide keskpankade vahel. Juhatus liikmete hääli otsustamisel ei arvestata. Kvalifitseeritud häälteenamust nõudev otsus on vastu võetud, kui poolthääled esindavad vähemalt kahte kolmandikku EKP märgitud kapitalist ja vähemalt pooli osanikest. Kui mõni riigi keskpanga juhataja ei saa kohal olla, võib ta nimetada asendusliikme oma arvestusliku hääle andmiseks.

10.4. Istungid on kinnised. EKP nõukogu võib teha otsuse avaldada oma arutluste tulemus.

10.5. EKP nõukogu tuleb kokku vähemalt kümme korda aastas.

10.6.² Riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil kokku tulev nõukogu võib kas EKP soovitusel pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja komisjoniga või komisjoni soovitusel pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja EKPga ühehäälselt muuta punkti 10.2. Nõukogu soovitab liikmesriikidel need muudatused vastu võtta. Muudatused jõustuvad, kui kõik liikmesriigid on need oma põhiseadusest tulenevate nõuete kohaselt ratifitseerinud.

EKP poolt käesoleva lõike alusel tehtud soovitusel jaoks on nõutav EKP nõukogu ühehääline otsus.

Artikkel 11

Juhatus

11.1. Vastavalt käesoleva lepingu artikli 112 lõike 2 punktile a kuuluvad juhatusse president, asepresident ja neli liiget.

Liikmed täidavad oma kohustusi täiskohaga töötades. Ükski liige ei tohi töötada ühelgi teisel tasustataval ega mittetasustataval ametikohal, kui EKP nõukogu ei ole selleks erandkorras luba andnud.

² Lisatud Nice'i lepingu artikliga 5.

11.2. Kooskõlas käesoleva lepingu artikli 112 lõike 2 punktiga b nimetatakse president, asepresident ja teised juhatuse liikmed raha- või pangandusküsimustes tunnustatud ja vastavate erialaste kogemustega isikute hulgast liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil ning nõukogu soovitusel, kes on eelnevalt konsulteerinud Euroopa Parlamendiga ja EKP nõukoguga.

Nende ametiaeg on kaheksa aastat ja neid ei saa ametisse tagasi nimetada.

Juhatusel võib olla ainult liikmesriigi kodanik.

11.3. Juhatusel liikmete teenistustingimused, eelkõige nende palgad, pensionid ja muud sotsiaalkindlustusga tagatud tulenevad EKPga sõlmitavatest lepingutest ning need määrab kindlaks EKP nõukogu kolmest EKP nõukogu poolt ja kolmest nõukogu poolt nimetatud liikmest koosneva komitee ettepanekul. Juhatusel liikmetel ei ole käesolevas lõikes nimetatud küsimustes hääleõigust.

11.4. Kui juhatuse liige ei vasta enam tingimustele, mis on nõutavad tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsisel ülestumises, võib Euroopa Kohus ta EKP nõukogu või juhatuse taotluse põhjal ametist tagandada.

11.5. Igal isiklikult kohaloleval juhatuse liikmel on õigus hääletada ning tal on selleks üks hääl. Kui ei ole sätestatud teisiti, teeb juhatuse otsuse antud hääle lihtenamusega. Hääle võrdse jagunemise korral on otsustav hääl presidendil. Hääletamiseskirjad on täpsustatud artiklis 12.3 viidatud kodukorras.

11.6. Juhatuse vastutab EKP jooksva töö eest.

11.7. Juhatuse vabanenud ametikohale nimetatakse uus liige kooskõlas artikliga 11.2.

Artikkel 12

Otsuseid tegevate organite kohustused

12.1. EKP nõukogu võtab vastu EKPSile käesoleva lepingu ja käesoleva põhikirjaga antud ülesannete täitmiseks vajalikud suunised ja otsused. EKP nõukogu määratleb ühenduse rahapoliitika, vajaduse korral ka otsused, mis on seotud rahapoliitiliste vahe-eesmärkidega, põhiliste intressimääradega ja valuutareservi eraldamisega EKPSile, ning annab nende rakendamiseks vajalikud suunised.

Juhatuse teostab rahapoliitikat kooskõlas EKP nõukogu suuniste ja otsustega. Selleks annab juhatuse riikide keskpankadele vajalikke juhiseid. Lisaks võib EKP nõukogu otsusega juhatusele delegeerida teatud volitusi.

Võimalikuks ja kohaseks peetaval määral ning piiramata käesoleva artikli sätete kohaldamist võib EKP kasutada riikide keskpanku tehinguteks, mis moodustavad osa EKPSi ülesannetest.

12.2. Juhatuse vastutab EKP nõukogu istungite ettevalmistamise eest.

12.3. EKP nõukogu võtab vastu kodukorra, mis määrab EKP sisestruktuuri ning tema otsuseid tegevad organid.

12.4. EKP nõukogu täidab artiklis 4 nimetatud nõuandvaid funktsioone.

12.5. EKP nõukogu võtab vastu artiklis 6 nimetatud otsuseid.

Artikkel 13

President

13.1. EKP nõukogu ja juhatuse eesistujaks on president või tema äraolekul asepresident.

13.2. Ilma et see piiraks artikli 39 kohaldamist, esindab president või tema poolt nimetatud isik EKPD organisatsioonivälistes suhetes.

Artikkel 14

Riikide keskpangad

14.1. Kooskõlas käesoleva lepingu artikliga 109 tagab iga liikmesriik, et hiljemalt EKPSi asutamise kuupäevaks on tema siseriiklikud õigusaktid, kaasa arvatud tema keskpanga põhikirj, vastavuses käesoleva lepinguga ja käesoleva põhikirjaga.

14.2. Eelkõige sätestavad riikide keskpankade põhikirjad, et riigi keskpanga juhataja ametiaeg ei ole lühem kui viis aastat.

Juhatajat võib ametist vabastada ainult juhul, kui ta ei vasta enam tingimustele, mis on vajalikud tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsisel üleastumises. Niisuguse otsuse peale võib asjassepuutuv juhataja või EKP nõukogu esitada Euroopa Kohtusse hagi käesoleva lepingu või mõne selle kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumise alusel. Sellist kohtuasja tuleb alustada kahe kuu jooksul pärast otsuse avaldamist või selle teatavakstegemist hagejale või selle puudumisel päevast, millal see hagejale teatavaks sai.

14.3. Riikide keskpangad on EKPSi lahutamatu osa ning nad toimivad kooskõlas EKP suuniste ja juhistega. EKP nõukogu astub vajalikud sammud, et tagada EKP suunistest ja juhistest kinnipidamine, ja nõuab, et tema käsutusse antaks kogu vajalik informatsioon.

14.4. Riigi keskpank võib täita muid funktsioone peale käesolevas põhikirjas loetletute, välja arvatud juhul, kui EKP nõukogu antud häälte kahe kolmandiku enamusega leiab, et see segab EKPSi eesmärkide ja ülesannete täitmist. Neid ülesandeid täidetakse riikide keskpankade vastutusel ja kulul ning neid ei loeta EKPSi funktsioonide osaks.

Artikkel 15

Aruandekohustus

15.1. EKP koostab ja avaldab EKPSi tegevuse aruande vähemalt kord kvartalis.

15.2. EKPSi koondbilanss avaldatakse igal nädalal.

15.3. Vastavalt käesoleva lepingu artikli 113 lõikele 3 saadab EKP Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile ning samuti Euroopa Ülemkogule iga-aastase EKPSi eelmise ja jooksva aasta tegevust ning rahapoliitikat käsitleva aruande.

15.4. Käesolevas artiklis nimetatud ettekanded ja aruanded tehakse huvitatud pooltele kättesaadavaks tasuta.

Artikkel 16

Pangatähed

Kooskõlas käesoleva lepingu artikli 106 lõikega 1 kuulub EKP nõukogule ainuõigus anda luba pangatähtede emissiooniks ühenduse piires. Pangatähti võivad emiteerida EKP ja riikide keskpangad. EKP ja riikide keskpankade emiteeritud pangatähed on ühenduses ainsad seadusliku maksevahendi staatusega pangatähed.

EKP austab pangatähtede emiteerimise ja kujundamisega seotud tavaid niipalju kui võimalik.

IV PEATÜKK

EKPS RAHAPOLIITILISED FUNKTSIOONID JA TOIMINGUD

Artikkel 17

Kontod EKPs ja riikide keskpankades

Oma operatsioonide tegemiseks võivad EKP ja riikide keskpangad avada krediitiasutustele, avalik-õiguslikele üksustele ja muudele turul osalejatele kontosid ning võtta tagatisena vastu vara, sealhulgas registreeritud väärtpapereid.

Artikkel 18

Vabaturu- ja krediiditehingud

18.1. EKPSi eesmärkide saavutamiseks ja ülesannete täitmiseks võivad EKP ja riikide keskpangad:

- tegutseda rahaturgudel, müües ja ostes otse (*spot-* ja *forward*-tehingud) või tagasiostulepinguga ning laenates nõudeid ja likviidseid väärtpapereid kas ühenduse või ühendusevälistes vääringutes, samuti väärismetalle;
- teha krediiditehinguid krediitiasutustega ja muude turul osalejatega, kusjuures laen peab olema piisavalt tagatud.

18.2. EKP kehtestab tema enese või riikide keskpankade poolt tehtavate vabaturu- ja krediiditehingute üldised põhimõtted, sealhulgas nende tingimuste teatavakstegemise põhimõtted, mille alusel nad on valmis niisugustesse tehingutesse astuma.

Artikkel 19

Miinimumreservid

19.1. EKP võib nõuda, et liikmesriikide krediitiasutused hoiaksid EKP ja riikide keskpankade kontodel miinimumreserve vastavalt rahapoliitika eesmärkidele, arvestades artiklis 2 sätestatud. Nõutavate miinimumreservide arvutamise ja määramise eeskirjad võib kehtestada EKP nõukogu. Kui neist kinni ei peeta, on EKP-l õigus sisse nõuda trahviintresse või kehtestada muid võrreldava toimega sanktsioone.

19.2. Käesoleva artikli kohaldamiseks määratleb nõukogu vastavalt artiklis 42 sätestatud menetlusele miinimumreservi arvestuse baasi ning miinimumreservi ja miinimumreservi arvestuse baasi maksimaalse lubatava suhte, samuti kohased sanktsioonid juhuks, kui neist kinni ei peeta.

Artikkel 20

Muud rahapoliitilised kontrollivahendid

EKP võib antud hääle kahe kolmandiku enamusega otsustades võtta kasutusele muid niisuguseid rahakontrolli meetodeid, mida ta artiklit 2 arvesse võttes kohaseks peab. Vastavalt artiklis 42 sätestatud menetlusele määratleb nõukogu niisuguste meetodite ulatuse juhul, kui need panevad kohustusi kolmandatele isikutele.

Artikkel 21

Tehingud avalik-õiguslike üksustega

21.1. Vastavalt käesoleva lepingu artiklile 101 on keelatud EKP või riikide keskpankade arvelduslaenud või mingit muud tüüpi krediidid ühenduse institutsioonidele või asutustele, liikmesriikide keskvalitsustele, regionaalsetele, kohalikele või muudele avaliku võimu organitele, teistele avalik-õiguslikele institutsioonidele või riigi osalusega äriühingutele, samuti on keelatud EKP-l või riikide keskpankadel osta neilt otse võlakohustusi.

21.2. EKP ja riikide keskpangad võivad toimida artiklis 21.1 nimetatud üksuste fiskaalagenditena.

21.3. Käesoleva artikli sätteid ei kohaldata avaliku sektori krediidiasutuste suhtes, mida riikide keskpangad ja EKP kohtlevad keskpangapoolse reservidega varustamise seisukohalt võrdsetel alustel erakrediidiasutustega.

Artikkel 22

Arveldus- ja maksesüsteemid

EKP ja riikide keskpangad võivad anda vahendeid ja EKP võib kehtestada eeskirju efektiivsete ja usaldatavate arveldus- ja maksesüsteemide tagamiseks ühenduse piires ja teiste riikidega.

Artikkel 23

Välistehingud

EKP ja riikide keskpangad võivad:

- luua suhteid teiste maade keskpankade ja rahaasutustega ning sobivatel juhtudel ka rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- osta ja müüa *spot-* ja *forward*-tehingutega iga liiki välisvaluutanõudeid ja väärimetalle; termin „välisvaluutanõue” hõlmab väärtpapereid ja igasugust muud vara mis tahes riigi vääringus või arvestusühikus, olenemata sellest, millisel kujul neid hallatakse;
- hoida ja hallata käesolevas artiklis nimetatud vara;
- teha iga liiki pangatehinguid suhetes kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, sealhulgas laenutehinguid.

Artikkel 24

Muud tehingud

Lisaks nende ülesannetest tulenevatele operatsioonidele võivad EKP ja riikide keskpangad teha tehinguid haldusotstarbel või oma personali jaoks.

V PEATÜKK

USALDATAVUSNORMATIIVIDE TÄITMISE JÄRELEVALVE

Artikkel 25

Usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve

25.1. EKP võib nõustada ja konsulteerida nõukogu, komisjoni ning liikmesriikide pädevaid ametiasutusi küsimustes, mis on seotud krediitiasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvet ja rahandussüsteemi stabiilsust käsitleva ühenduse õigusaktide ulatuse ja rakendamisega.

25.2. Kooskõlas käesoleva lepingu artikli 105 lõike 6 alusel vastuvõetud nõukogu otsusega võib EKP täita eriülesandeid, mis puudutavad krediitiasutuste ja muude rahaasutuste, välja arvatud kindlustusseltsid, usaldusnormatiivide täitmise järelevalvega seotud poliitikat.

VI PEATÜKK

EKPSi FINANTSEESKIRJAD

Artikkel 26

Raamatupidamine ja aruandlus

26.1. EKP ja riikide keskpankade majandusaasta algab jaanuarikuu esimesel päeval ja lõpeb detsembrikuu viimasel päeval.

26.2. EKP raamatupidamise aastaaruande koostab juhatus kooskõlas EKP nõukogu kehtestatud põhimõtetega. EKP nõukogu kinnitab aruande ning seejärel see avaldatakse.

26.3. Analüüsi- ja operatiivesmärkidel koostab juhatus EKPSi koondbilansi, mis hõlmab EKPSi kuuluvate riikide keskpankade varasid ja kohustusi.

26.4. Käesoleva artikli kohaldamiseks kehtestab EKP nõukogu vajalikud eeskirjad riikide keskpankade raamatupidamise ja aruandluse standardimiseks.

Artikkel 27

Auditeerimine

27.1. EKP ja riikide keskpankade raamatupidamist auditeerivad EKP nõukogu soovitatud ja nõukogu poolt heakskiidetud sõltumatud organisatsioonivälised audiitorid. Audiitoritel on täisvolitused kõikide EKP ja riikide keskpankade raamatupidamisdokumentide ja kontode kontrollimiseks ning nende tehingute kohta täieliku informatsiooni saamiseks.

27.2. Käesoleva lepingu artikli 248 sätteid kohaldatakse ainult EKP juhtimise efektiivsuse kontrollimiseks.

Artikkel 28

EKP kapital

28.1. EKP kapital on asutamisel 5 miljardit eküüd. Kapitali võib suurendada niisugusel määral, nagu seda võib artiklis 10.3 sätestatud kvalifitseeritud häälteenamusega otsustada EKP nõukogu, ning neis piirides ja tingimustel, mille nõukogu seab vastavalt artiklis 42 sätestatud menetlusele.

28.2. EKP kapitali ainsad märkijad ja omanikud on riikide keskpangad. Kapitali märkimine toimub vastavalt artiklis 29 kehtestatud alustele.

28.3. EKP nõukogu otsustab artiklis 10.3 sätestatud kvalifitseeritud häälteenamusega, millisel määral ja mis kujul kapital sisse makstakse.

28.4. Riikide keskpankade osasid EKP märgitud kapitalis ei või üle kanda, pantida ega arestida, arvestades artiklis 28.5 sätestatut.

28.5. Kui artiklis 29 nimetatud aluseid korrigeeritakse, kannavad riikide keskpangad omavahel kapitaliosad üle määral, mis on vajalik osade jaotumise vastavusse viimiseks korrigeeritud alustega. Niisuguste ülekannete tingimused määrab EKP nõukogu.

Artikkel 29

Kapitali märkimise alused

29.1. Kui vastavalt käesoleva lepingu artikli 123 lõikes 1 sätestatud menetlusele on asutatud EKPSi ja EKP, siis määratakse kindlaks EKP kapitali märkimise alused. Igale riigi keskpangale määratakse osakaal, mis on võrdne summaga, mille moodustavad:

- 50% vastava liikmesriigi osast ühenduse elanikkonnas eelviimasel aastal enne EKPSi asutamist;
- 50% vastava liikmesriigi osast ühenduse sisemajanduse kogutoodangus turuhindades, nagu see on registreeritud viimasel viiel aastal enne EKPSi asutamisele eelnenud eelviimast aastat.

Protsent ümardatakse 0,05 protsendipunkti täpsusega.

29.2. Käesoleva artikli kohaldamiseks kasutatavad statistilised andmed esitab komisjon kooskõlas eeskirjadega, mis nõukogu on vastu võtnud artiklis 42 sätestatud menetluse kohaselt.

29.3. Riikide keskpankadele määratud osakaalu korrigeeritakse iga viie aasta järel pärast EKPSi asutamist analoogiliselt artiklis 29.1 sätestatud põhimõttele. Korrigeeritud alus jõustub järgneva aasta esimesest päevast.

29.4. EKP nõukogu võtab tarvitusele kõik muud käesoleva artikli rakendamiseks vajalikud abinõud.

Artikkel 30

Välisvaluutareservide ülekanndmine EKP-le

30.1. Ilma et see piiraks artikli 28 kohaldamist, varustavad riikide keskpangad EKPd välisvaluutareservidega, välja arvatud liikmesriikide valuutat, eküüd, Rahvusvahelise Valuutafondi reservide jäägid ja liikmesriikide pankade erireservid, kuni summani, mis on võrdne 50 miljardi eküüga. EKP nõukogu otsustab, missugune osa sellest kogusest nõutakse EKP asutamisel ning missugused summad nõutakse sisse hiljem. EKP-l on piiramatu õigus temale ülekantud välisvaluutareserve hoida ja hallata ning kasutada neid käesolevas põhikirjas ettenähtud eesmärkidel.

30.2. Iga riigi keskpanga osamaksud määratakse proportsionaalselt tema osale EKP märgitud kapitalis.

30.3. EKP krediteerib iga riigi keskpanka tema osamaksuga võrdse nõude ulatuses. Niisuguste nõuete nominaalvääringu ja sellelt tasutava intressi otsustab EKP nõukogu.

30.4. Kooskõlas artikliga 30.2 võib EKP lisaks artiklis 30.1 määratud limiidile taotleda täiendavaid välisvaluutareserve neis piirides ja tingimustel, mis nõukogu seab vastavalt artiklis 42 sätestatud menetlusele.

30.5. EKP võib hoida ja hallata Rahvusvahelise Valuutafondi reservide jääke ja liikmesriikide pankade erireserve (SDR) ning hoolitseda niisuguste varade ühendamise eest.

30.6. EKP nõukogu võtab tarvitusele kõik muud käesoleva artikli rakendamiseks vajalikud abinõud.

Artikkel 31

Riikide keskpankade välisvaluutareservid

31.1. Kooskõlas artikliga 23 on riikide keskpankadel lubatud sooritada tehinguid, et täita oma kohustusi rahvusvaheliste organisatsioonide ees.

31.2. Kõik muud toimingud pärast artiklis 30 tähendatud ülekanndeid riikide keskpankadesse jäänud välisvaluutareservidega ning liikmesriikide tehingud välisvaluuta jooksvate saldodega artiklis 31.3 sätestatavast suuremas ulatuses nõuavad EKP heakskiitu selleks, et tagada kooskõlastus ühenduse vahetuskursi- ja valuutapoliitikaga.

31.3. EKP nõukogu annab suunised niisuguste toimingute hõlbustamiseks.

Artikkel 32

Riikide keskpankade valuutakasumi jaotamine

32.1. EKPSi rahapoliitilise funktsiooni täitmisel riikide keskpankadele kogunev kasum (edaspidi nimetatud „valuutakasum”) jaotatakse iga majandusaasta lõpus kooskõlas käesoleva artikli sätetega.

32.2. Kui artiklist 32.3 ei tulene teisiti, on iga riigi keskpanga valuutakasumi suurus võrdne tema aastakasumiga, mis tuleneb tema varast, mis vastab ringluses

olevale sularahale ja krediidasutuste hoiustest tulenevatele kohustustele. Riikide keskpangad assigneerivad need varad kooskõlas EKP nõukogu antavate suunistega.

32.3. Kui pärast kolmanda etapi algust riikide keskpankade bilansistruktuurid EKP nõukogu arvates ei võimalda artikli 32.2 kohaldamist, võib EKP nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega otsustada, et erandina artiklist 32.2 kasutatakse kuni viie aasta jooksul valuutakasumi arvutamiseks alternatiivset meetodit.

32.4. Iga riigi keskpanga valuutakasumi kogust vähendatakse summa võrra, mis on võrdne intressidega, mida see keskpank maksab krediidasutustele kooskõlas artikliga 19 tehtud hoiustelt.

EKP nõukogu võib otsustada, et riikide keskpankadele hüvitatakse kulud, mida nad on kandnud seoses pangatähtede emiteerimisega, või erandjuhtudel erikulud, mis on tekkinud EKPSi jaoks teostatud valuutapoliitilistest toimingutest. Hüvitamine toimub vormis, mida EKP nõukogu peab sobivaks; need summad võib maha arvata riikide keskpankade valuutakasumist.

32.5. Riikide keskpankade valuutakasumi summa jaotatakse riikide keskpankade vahel proportsionaalselt nende EKP kapitalisse makstud osadega, kui artikli 33.2 alusel vastuvõetud EKP nõukogu otsusest ei tulene teisiti.

32.6. Valuutakasumi jaotamisest tuleneva kliiringu ja saldode arvelduse teeb EKP kooskõlas EKP nõukogu suunistega.

32.7. EKP nõukogu võtab tarvitusele kõik muud käesoleva artikli rakendamiseks vajalikud abinõud.

Artikkel 33

EKP puhaskasumi ja -kahjumi jaotamine

33.1. EKP puhaskasum kantakse üle järgmiselt:

- a) summa, mille määrab EKP nõukogu ja mis ei või ületada 20% puhaskasumist, kantakse üle üldreservfondi piiranguga, et see ei ole suurem kui 100% kapitalist;
- b) ülejäänud puhaskasum jaotatakse EKP osanike vahel proportsionaalselt nende sissetulekuga.

33.2. Kui EKP kannab kahjumi, võib kahjumi katta EKP üldreservfondi arvelt ja vajaduse korral EKP nõukogu otsuse põhjal vastava majandusaasta valuutakasumi arvelt proportsionaalselt nende summadega, mis on jaotatud riikide keskpankadele kooskõlas artikliga 32.5.

VII PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 34

Õigusaktid

34.1. Kooskõlas käesoleva lepingu artikliga 110, EKP:

- annab välja määrusi niivõrd, kui see on vajalik artikli 3.1 esimeses alapunktis või artiklites 19.1, 22 või 25.2 määratletud ülesannete täitmiseks, ja artiklis 42 viidatud nõukogu õigusaktides ettenähtud juhtudel;
- võtab vastu otsuseid, mis on vajalikud EKPSile käesoleva lepinguga ja käesoleva põhikirjaga antud ülesannete täitmiseks;
- esitab soovitusi ja avaldab arvamusi.

34.2. Määrust kohaldatakse üldiselt. See on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Soovitustel ja arvamustel ei ole siduvat jõudu.

Otsus on tervikuna siduv nende suhtes, kellele see on adresseeritud.

EKP vastuvõetud määruste ja otsuste suhtes kohaldatakse artikleid 253, 254 ja 256.

EKP võib otsustada oma otsused, soovitused ja arvamused avaldada.

34.3. Neis piirides ja tingimustel, mis nõukogu artiklis 42 sätestatud menetluse kohaselt kindlaks määrab, on EKP-l õigus määrata ettevõtjatele oma määrustest ja otsustest tulenevate kohustuste täitmata jätmise eest trahve.

Artikkel 35

Kohtulik kontroll ja sellega seotud küsimused

35.1. Euroopa Kohtul on õigus kontrollida ja tõlgendada EKP tegevust või tegevusetust käesolevas lepingus sätestatud juhtudel ja tingimustel. EKP võib alustada kohtuasja käesolevas lepingus sätestatud juhtudel ja tingimustel.

35.2. Vaidlused EKP ja tema võlausaldajate, võlgnike või mõne muu isiku vahel lahendavad riikide vastavad kohtud, välja arvatud juhud, kui pädevus nendes küsimustes on antud Euroopa Kohtule.

35.3. EKP vastutus on määratletud käesoleva lepingu artiklis 288. Riikide keskpankade vastutuse määravad kindlaks nende riikide vastavad seadused.

35.4. Euroopa Kohtu pädevusse kuulub otsuse tegemine EKP poolt või nimel sõlmitud era- või avalik-õiguslikus lepingus sisalduva vahekohtuklausli alusel.

35.5. EKP otsuse anda asi Euroopa Kohtusse teeb EKP nõukogu.

35.6. Euroopa Kohus on pädev lahendama vaidlusi, mis puudutavad käesolevast põhikirjast tulenevate kohustuste täitmist riigi keskpanga poolt. Kui EKP on arvamisel, et riigi keskpank ei ole täitnud käesolevast põhikirjast tulenevat kohustust, esitab ta selles asjas põhjendatud arvamuse, olles eelnevalt andnud asjassepuutuvale riigi keskpangale võimaluse esitada oma märkused. Kui asjassepuutuv riigi keskpank ei nõustu arvamusega EKP määratud tähtaja jooksul, võib viimane anda asja Euroopa Kohtusse.

Artikkel 36

Personal

36.1. Juhatuse ettepaneku põhjal kehtestab EKP nõukogu EKP personali teenistustingimused.

36.2. Euroopa Kohus on pädev lahendama kõiki vaidlusi EKP ja tema töötajate vahel neis piirides ja tingimustel, mis on sätestatud teenistustingimustes.

Artikkel 37

Asukoht

Enne 1992. aasta lõppu otsustavad liikmesriikide valitsused riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil ühise kokkuleppega EKP asukohta.

Artikkel 38

Ametisaladus

38.1. EKP ja riikide keskpankade juhtorganite liikmed ja personal ei tohi isegi pärast oma ametikohustuste lõppemist avalikustada ametisaladuse pidamise kohustuse alla kuuluvat informatsiooni.

38.2. Isikute suhtes, kellele on kättesaadavad andmed, mille puhul ühenduse õigusaktid näevad ette saladuse pidamise kohustuse, rakendatakse nimetatud õigusakte.

Artikkel 39

Allkirjaõiguslikud isikud

EKP kohustus kolmandate isikute ees tekib presidendi või juhatuse kahe liikme või presidendi poolt EKP nimel alla kirjutama volitatud kahe EKP töötaja allkirja alusel.

Artikkel 40³

Privileegid ja immuuniteedid

Euroopa ühenduste privileegide ja immuuniteetide protokollis tingimuste kohaselt on EKP-l liikmesriikide territooriumil need privileegid ja immuuniteedid, mis on vajalikud tema ülesannete täitmiseks.

³ Muudetud Amsterdami lepingu artikli 6 III jao punktiga 4.

VIII PEATÜKK

PÕHIKIRJA PARANDAMINE JA TÄIENDAVAD ÕIGUSAKTID

Artikkel 41

Muudatuste tegemise lihtsustatud menetlus

41.1. Kooskõlas käesoleva lepingu artikli 107 lõikega 5 võib käesoleva põhikirja artikleid 5.1–5.3, 17–18, 19.1, 22–24, 26, 32.2–32.4 ja 32.6, artikli 33.1 punkti a ja artiklit 36 muuta nõukogu, kes teeb otsuse kas kvalifitseeritud häälteenamusega EKP soovitusel põhjal ja pärast konsulteerimist komisjoniga või ühehäälselt komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist EKPga. Mõlemal juhul on nõutav Euroopa Parlamendi nõusolek.

41.2. Käesoleva artikli alusel tehtud EKP soovitus nõuab EKP nõukogu ühehäälselt otsust.

Artikkel 42

Täiendavad õigusaktid

Kooskõlas käesoleva lepingu artikli 107 lõikega 6 võtab nõukogu viivitamata pärast kolmanda etapi alguse kuupäeva otsustamist vastu käesoleva põhikirja artiklites 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 ja 34.3 osutatud sätted, tehes otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja EKPga või EKP soovitusel põhjal ning pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja komisjoniga.

IX PEATÜKK

ÜLEMINEKU- JA MUUD SÄTTED EKP KOHTA

Artikkel 43

Üldsätted

43.1. Käesoleva lepingu artikli 122 lõikes 1 märgitud erandist tuleneb, et järgmised käesoleva põhikirja artiklid ei anna asjassepuutuvatele liikmesriikidele mingeid õigusi ega pane neile mingeid kohustusi: 3, 6, 9.2, 12.1, 14.3, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26.2, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 50 ja 52.

43.2. Liikmesriikide keskpangad, mille suhtes kehtib artikli 122 lõikest 1 tulenev erand, säilitavad oma rahapoliitilised volitused vastavalt nende riikide seadustele.

43.3. „Liikmesriigid” asemel loetakse kooskõlas käesoleva lepingu artikli 122 lõikega 4 „liikmesriigid, mille suhtes ei kehti erand” käesoleva põhikirja järgmistes artiklites: 3, 11.2, 19, 34.2 ja 50.

43.4. „Riikide keskpangad” asemel loetakse „nende liikmesriikide keskpangad, mille suhtes ei kehti erand” käesoleva põhikirja järgmistes artiklites: 9.2, 10.1, 10.3, 12.1, 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31, 32, 33.2 ja 52.

43.5. „Osanikud” asemel loetakse „nende liikmesriikide keskpangad, mille suhtes ei kehti erand” artiklites 10.3 ja 33.1.

43.6. „EKP märgitud kapital” asemel loetakse „EKP kapital, mis on märgitud nende liikmesriikide keskpankade poolt, mille suhtes ei kehti erand” artiklites 10.3 ja 30.2.

Artikkel 44

EKP ülesanded ülemineku perioodil

EKP võtab üle need ERI ülesanded, mis ühe või enama liikmesriigi suhtes tehtud erandi tõttu tuleb kolmandas etapis veel täita.

EKP annab nõu käesoleva lepingu artiklis 122 täpsustatud erandite tühistamise otsuse ettevalmistamisel.

Artikkel 45

EKP üldnõukogu

45.1. Ilma et see piiraks käesoleva lepingu artikli 107 lõike 3 kohaldamist, luuakse EKP kolmanda otsuseid tegeva organina üldnõukogu.

45.2. Üldnõukogusse kuuluvad EKP president ja asepresident ning riikide keskpankade juhatajad. Teised juhatuse liikmed võivad üldnõukogu istungitest osa võtta hääleõiguseta.

45.3. Üldnõukogu kohustused on täielikult loetletud käesoleva põhikirja artiklis 47.

Artikkel 46

Üldnõukogu kodukord

46.1. EKP üldnõukogu eesistujaks on EKP president või tema äraolekul asepresident.

46.2. Nõukogu president ja komisjoni liige võivad üldnõukogu istungitest osa võtta hääleõiguseta.

46.3. Üldnõukogu istungid valmistab ette president.

46.4. Erandina artiklist 12.3 võtab üldnõukogu vastu oma kodukorra.

46.5. Üldnõukogu sekretariaadi tagab EKP.

Artikkel 47

Üldnõukogu kohustused

47.1. Üldnõukogu:

- täidab artiklis 44 nimetatud ülesandeid;
- aitab kaasa artiklites 4 ja 25.1 nimetatud nõuandvate funktsioonide täitmisele.

47.2. Üldnõukogu aitab kaasa:

- artiklis 5 nimetatud statistilise informatsiooni kogumisele;

- artiklis 15 nimetatud EKP aruandlusele;
- artikli 26 kohaldamiseks vajalike artiklis 26.4 nimetatud eeskirjade kehtestamisele;
- artikli 29 kohaldamiseks vajalike artiklis 29.4 nimetatud kõigi muude meetmete võtmisele;
- artiklis 36 nimetatud EKP personali teenistustingimuste sätestamisele.

47.3. Üldnõukogu aitab kaasa vajalike ettevalmistuste tegemisel nende liikmesriikide valuutade vahetuskursside lõplikuks kindlaksmääramiseks, mille suhtes kehtib erand, ühtse raha või nende liikmesriikide valuutade suhtes, mille suhtes ei kehti käesoleva lepingu artikli 123 lõikes 5 nimetatud erand.

47.4. EKP president informeerib üldnõukogu EKP nõukogu otsustest.

Artikkel 48

Üleminekusätted EKP kapitali kohta

Kooskõlas artikliga 29.1 määratakse igale riigi keskpangale osakaal EKP kapitali märkimise alustes. Erandina artiklist 28.3 ei maksa need liikmesriigid, mille suhtes kehtib erand, sisse oma märgitud kapitali, välja arvatud juhul, kui üldnõukogu vähemalt kaht kolmandikku EKP märgitud kapitalist ja vähemalt poolt osanikest esindava häälteenamusega otsustab, et minimaalne protsent tuleb sisse maksta panusena EKP tegutsemiskuludesse.

Artikkel 49

EKP kapitali, reserve ja varude edasilükatud maksed

49.1. Kui liikmesriigi suhtes kehtestatud erand on tühistatud, maksab tema keskpank oma osa EKP märgitud kapitalist sisse samal määral kui nende liikmesriikide keskpangad, mille suhtes ei kehti erand, ning teeb ülekande EKP välisvaluutareservi vastavuses artikliga 30.1. Ülekantava summa suurus määratakse, korrutades artikli 30.1 põhjal juba EKPsse ülekantud välisvaluutareservi jooksva vahetuskursi alusel määratud eküü väärtust asjassepuutuva riigi keskpanga märgitud osade arvu ja teiste riikide keskpankade poolt juba sisse makstud osade arvu suhtega.

49.2. Lisaks maksele, mis tuleb teha kooskõlas artikliga 49.1, maksab asjassepuutuva keskpank oma osa EKP reservidesse, reserveidena võrdsustatud varudesse ja summadesse, mis veel tuleb määrata reservidesse ja varudesse vastavalt kasumiaruandele, mis on koostatud erandi tühistamisele eelneva aasta 31. detsembri seisuga. Makstav summa määratakse, korrutades eespool määratletud ja EKP heakskiidetud bilansis näidatud reserveidena kogused asjassepuutuva keskpanga märgitud osade arvu ja teiste keskpankade poolt juba sisse makstud osade arvu suhtega.

49.3.⁴ Kui ühest või mitmest riigist saab liikmesriik ja nende riikide keskpankadest EKPSi osa, suurendatakse automaatselt EKP märgitud kapitali ning välisvaluutareservi limiiti, mida võib EKP-le üle kanda. Suurendamise kindlaksmääramiseks korrutatakse vastavad kehtivad summad arvuga, mis väljendab asjaomaste liikmeks astuvate keskpankade osakaalu ja juba EKPSi liikmeks olevate keskpankade osakaalu suhet suurenenud kapitalis. Iga riigi keskpanga osakaal kapitalis arvutatakse analoogiliselt artikli 29 lõikega 1 ja artikli 29 lõike 2 kohaselt. Statistiliste andmete jaoks kasutatakse neidsamu võrdlusperioode, mida kohaldati viimasel viie aasta järel toimunud osakaalu korrigeerimisel artikli 29 lõike 3 alusel.

Artikkel 50

Juhatuse liikmete esialgne määramine

EKP juhatuse ametisseastumisel nimetatakse president, asepresident ja teised juhatuse liikmed valitsuste ühisel kokkuleppel riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil nõukogu soovitusel põhjal pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga ja ERI nõukoguga. Juhatuse president nimetatakse ametisse kaheksaks aastaks. Erandina artiklist 11.2 nimetatakse asepresident neljaks aastaks ning teised juhatuse liikmed ametiajaks viiest kuni kaheksa aastani. Ühessegi neist ametitest ei saa isikut uuesti tagasi nimetada. Juhatuse liikmete arv võib olla väiksem, kui sätestatud artiklis 11.1, aga see ei või mingil juhul olla väiksem kui neli.

Artikkel 51

Erand artiklist 32

51.1. Kui pärast kolmanda etapi algust EKP nõukogu otsustab, et artikli 32 kohaldamine toob kaasa olulisi muudatusi riikide keskpankade suhtelistes tuludes, siis vähendatakse artikli 32 järgi jaotatava tulu suurust üldiselt kohaldatava protsendi võrra, mis ei ületa 60% esimesel kolmanda etapi algusele järgneval majandusaastal ning mis väheneb vähemalt 12% võrra igal järgneval majandusaastal.

51.2. Lõiget 51.1 kohaldatakse kuni viie majandusaasta jooksul pärast kolmanda etapi algust.

Artikkel 52

Ühenduse valuutade pangatähtede vahetus

Pärast vahetuskursside lõplikku kindlaksmääramist võtab EKP nõukogu vajalikud meetmed, et tagada lõplikult kindlaksmääratud vahetuskurssidega pangatähtede vahetus riikide keskpankades nende vastavas nimiväärtuses.

Artikkel 53

Üleminekusätete kohaldatavus

Kuni on liikmesriike, mille suhtes on kehtestatud erand, kohaldatakse artikleid 43–48.

⁴ Lisatud artikliga 17 aktis Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta.

SÕNASTIK

Aruandekohustus (*accountability*): sõltumatu institutsiooni õiguslik ja poliitiline kohustus põhjalikult selgitada ja õigustada oma otsuseid kodanike ja nende valitud esindajate ees, pannes talle sellega kohustuse oma ülesandeid täita. **Euroopa Keskpangal (EKP)** on aruandekohustus Euroopa kodanike ees ja formaalsemal tasandil **Euroopa Parlamendi** ees.

Arveldusrisk (*settlement risk*): üldtermin riski kohta, et arveldus ülekandesüsteemis ei toimu ootuspäraselt. Arveldusrisk võib hõlmata nii krediidiriski kui ka likviidsusriski.

Arvestusperiood (*maintenance period*): aeg, mille jooksul arvestatakse **kohustusliku reservi nõude** täitmist **krediitiasutuste** poolt. Alates 10. märtsist 2004 algab arvestusperiood esimese **põhilise refinantseerimisoperatsiooni** arvelduspäeval, mis järgneb **EKP nõukogu** koosolekule, kus pannakse paika igakuine rahapoliitilise keskkonna hinnang. **EKP** avaldab kohustusliku reservi arvestusperioodide kalendri vähemalt kolm kuud enne aasta algust.

Asutamisleping (*Treaty*): s.o **Euroopa Ühenduse asutamisleping (EÜ asutamisleping)**. Asutamisleping allkirjastati 25. märtsil 1957 Roomas (seetõttu nimetatakse seda sageli Rooma lepinguks) ning see jõustus 1. jaanuaril 1958. Lepinguga loodi Euroopa Majandusühendus (EMÜ), millest on praeguseks saanud **Euroopa Ühendus (EÜ)**. Euroopa Liidu asutamisleping (**ELi asutamisleping**), mida sageli nimetatakse Maastrichti lepinguks, muutis EMÜ asutamislepingut seoses **Euroopa Ühenduse** asutamisega.

Avaturuoperatsioon (*open market operation*): keskpanga initsiatiivil finantsturgudel sooritatud operatsioon, mis hõlmab ühte järgmistest tehingutest: i) varade ost või müük suunatud tehinguna (hetke- või forvardtehing); ii) varade ost või müük **repotehingu** alusel; iii) laenuandmine või -võtmine alusvara **tagatisel**; iv) keskpanga võlaväärtpaberite emitteerimine; v) tähtjaliste hoiuste vastuvõtmine; või vi) **valuutavahetustehingute** teostamine kodumaise ja välisvääringu vahel.

ECOFINi nõukogu (*ECOFIN Council*): vt **ELi Nõukogu**.

Eelarvepuudujääk (*deficit ratio*): üks **EÜ asutamislepingu** artikli 104 lõikes 2 sätestatud eelarvedistsipliini kriteeriumidest, mille põhjal määratakse kindlaks ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu. Seda määratletakse kavandatud või tegeliku riigieelarve puudujäägi suhtena sisemajanduse koguprodukti jooksvates turuhindades. Riigieelarve puudujääk on määratletud protokollis nr 20 (**ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse** kohta) valitsemissektori netolaenuvõtmisena.

EKP baasintressimäärad (*key ECB interest rates*): **EKP nõukogu** poolt kehtestatud intressimäärad, mis kajastavad **EKP** rahapoliitilist hoiakut. Baasintressimäärad on **põhiliste refinantseerimisoperatsioonide**

pakkumisintressi alammäär ning **laenamise püsivõimaluse** intressimäär ja **hoiustamise püsivõimaluse** intressimäär.

EKP juhatus (*Executive Board*): üks **EKP** otsustusorganitest. Selle liikmed on EKP president, asepresident ja veel neli liiget, kes on ametisse nimetatud **euro** kasutusele võtnud riikide riigipeade ja valitsusjuhtide ühisel kokkuleppel.

EKP nõukogu (*Governing Council*): **EKP** kõrgeim otsustusorgan. Sinna kuuluvad kõik **EKP juhatuse** liikmed ja **euro** kasutusele võtnud riikide keskpankade presidendid.

EKP üldnõukogu (*General Council*): üks **EKP** otsustusorganitest. Sinna kuuluvad EKP president ja asepresident ning kõikide ELi liikmesriikide keskpankade presidendid.

EKPSi komiteed (*ESCB committees*): asutatud **EKP nõukogu** poolt EKP kodukorra artikli 9 alusel, et abistada EKP otsustusorganeid.

Eküü (Euroopa rahaühik) (*European Currency Unit, ECU*): enne EMU kolmandat etappi oli eküü valuutakorv, mille moodustasid 15 ELi liikmesriigi vääringust 12 vääringu fikseeritud osakaalud. Eküü väärtus arvutati selle koostisosadeks olevate vääringute kaalutud keskmisena. 1. jaanuaril 1999 asendati eküü **euroga** üks-ühele kursi alusel.

ELi asutamisleping (*EU Treaty*): vt **asutamisleping**.

ELi Nõukogu (Euroopa Liidu Nõukogu) (*EU Council, Council of the European Union*): Euroopa Ühenduse institutsioon, kuhu kuuluvad liikmesriikide valitsuste esindajad – tavaliselt käsitletavate valdkondade eest vastutavad ministrid (seepärast nimetatakse sageli ministrite nõukoguks). ELi Nõukogu istungit, mis tuleb kokku rahandus- ja majandusministrite tasandil, nimetatakse sageli **ECOFINI nõukoguks**. Lisaks võib ELi Nõukogu tulla kokku riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil, et võtta vastu **asutamislepingus** nimetatud otsuseid (vt ka **Euroopa Ülemkogu**).

EONIA (euroala pankadevahelise üleööturu keskmine aastaintressimäär) (*euro overnight index average*): tehingutel põhinev euroala pankadevahelisel üleööturul valitsev efektiivse intressimäära näitaja.

ERM (vahetuskursimehhanism) (*exchange rate mechanism*): **Euroopa Rahasüsteemi (ERS)** vahetuskursi- ja sekkumismehhanism, mis kehtestas valuutakorvi kuuluvate vääringute keskmise vahetuskursi **eküü** suhtes. Neid keskkursse kasutati kahepoolsete keskkursside võrgustiku loomiseks valuutakorvis osalevate vääringute vahel. Vahetuskursid võisid kõikuda kahepoolsete keskkursside kõikumisvahemike piires. Keskkursse võis korrigeerida ERMis osalevate riikide vastastikusel kokkuleppel. 1999. aastal **majandus- ja rahaliidu (EMU) kolmanda etapi** alguses asendati ERM **vahetuskursimehhanismiga ERM2**.

ERM2 (vahetuskursimehhanism ERM2) (*exchange rate mechanism II*): vahetuskursikokkulepe, mis loob raamistiku euroala riikide vahetuskursipoliitika

alasele koostööle nende ELi liikmesriikidega, kes Euroopa Majandus- ja Rahaliidu kolmandas etapis ei osale.

Ettevaade (*projections*): vt **Eurosüsteemi ekspertide ettevaade**.

EUREPO: intressimäär, millega üks liiderpank pakub **eurodes** nomineeritud vahendeid teisele liiderpangale tagatise vastu, mis hõlmab eranditult riigi võlakirju ja euroala riikide väljastatud vekseid. EUREPO arvutamismeetod sarnaneb **EURIBORI** omale, kuid esindab kaitstud turgude (repoturgude) intressimäärasid. Ka pankade nimekiri on erinev.

EURIBOR (euro üleeuroopaline pankadevaheline intressimäär) (*euro interbank offered rate*): intressimäär, millega liiderpank on nõus laenama **eurodes** nomineeritud vahendeid teisele liiderpangale ning mida arvutatakse iga päev pankadevaheliste hoiuste puhul tähtajaga kuni 12 kuud. Erinevalt **EUREPOst** kajastab EURIBOR kaitsmata turgude tingimusi.

Euro (*euro*): **Euroopa Ülemkogu** kohtumisel Madridis 15. ja 16. detsembril 1995 vastu võetud ühtse Euroopa vääringu nimetus.

Euro Pangaliit (*Euro Banking Association, EBA*): organisatsioon, mis kutsub kokku foorumi, et uurida ja arutada kõiki selle liikmeid huvitavaid pangandusküsimusi ning eelkõige teemasid, mis on seotud **euro** kasutamise ja eurodes tehtavate tehingute arveldamisega. 1998. aasta lõpus asutas EBA kliiringuettevõtte (ABE Clearing S.A.S., Société par Actions Simplifiée à Capital Variable) uue euro kliiringusüsteemi (EURO1) juhtimiseks alates 1. jaanuarist 1999; EURO1 järgnes eküü kliiringu- ja arveldussüsteemile.

Euroala (*euro area*): Euroopa Liidu liikmesriigid, kus vastavalt **asutamislepingule** on ühisrahana kasutusele võetud euro ning kus **EKP** vastutusel kujundatakse ühtset rahapoliitikat. Praegu on euroala liikmesriigid Belgia, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Iirimaa, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad, Austria, Portugal, Soome ja Sloveenia.

Eurogrupi töörühm (*Eurogroup*): **euroala** riike esindavate **ECOFINI nõukogu** liikmete mitteametlik kohtumine, mis toimub regulaarselt (tavaliselt enne ECOFINi nõukogu kohtumisi) ja kus arutatakse küsimusi, mis on seotud euroala riikide ühiste kohustustega ühisraha suhtes. **Euroopa Komisjon** ja kui asjakohane, siis ka **EKP** on kutsutud neil kohtumistel osalema.

Euroopa Keskpank (EKP) (*European Central Bank, ECB*): EKP on **Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS)** ja **eurosüsteemi** tuum ning ühenduse õiguse kohaselt iseseisev juriidiline isik. Kooskõlas Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanka põhikirjaga tagab ta eurosüsteemile ja EKPSile antud ülesannete täitmise kas oma tegevuse või liikmesriikide keskpankade tegevuse kaudu. Euroopa Keskpanka juhivad **EKP nõukogu**, **EKP juhatus** ning kolmanda ja ajutise otsustusorganina **EKP üldnõukogu**.

Euroopa Keskpankade Süsteem (EKPS) (*European System of Central Banks, ESCB*): selle moodustavad **EKP** ja kõigi 27 ELi liikmesriigi keskpangad, s.t see

hõlmab lisaks **eurosüsteemi** liikmetele ka nende liikmesriikide keskpankasid, kes veel eurot kasutusele võtnud ei ole. EKPSi juhivad **EKP nõukogu** ja **EKP juhatus** ning kolmanda ja ajutise otsustusorganina **EKP üldnõukogu**. EKPSi põhiülesandeid täidab eurosüsteem.

Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikiri (EKPSi põhikiri) (*Statute of the European System of Central Banks and the European Central Bank, Statute of the ESCB*): **Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS)** ja **Euroopa Keskpanga (EKP)** õigus, mis on protokollina lisatud **EÜ asutamislepingule**.

Euroopa Kohus (*European Court of Justice, ECJ*): Luxembourg'is asuv **Euroopa Ühenduse** institutsioon, mis i) tagab asutamislepingute korrektse tõlgendamise ja kohaldamise ja ii) otsustab ühenduse õiguse kehtivuse ja tähenduse üle. Euroopa Kohus vaatab läbi **EKP** tegevuse ja tegevusetuse.

Euroopa Komisjon (*European Commission*): **Euroopa Ühenduse** institutsioon, mis tagab **EÜ asutamislepingu** sätete kohaldamise. Komisjon kujundab ühenduse poliitikat, teeb ettepanekuid ühenduse õigusaktide vastuvõtmiseks ning kasutab oma volitusi konkreetsetes valdkondades. Majanduspoliitika valdkonnas sõnastab komisjon **majanduspoliitika üldsuunised** ja esitab **ELi Nõukogule** aruande majandusarengu ja -poliitika kohta. Ta jälgib mitmepoolse järelevalve raames riikide rahandust ning esitab selle kohta Euroopa Liidu Nõukogule aruandeid. Kuni 1. maini 2004 oli komisjonil 20 liiget: Saksamaalt, Hispaaniast, Prantsusmaalt, Itaaliast ja Ühendkuningriigist kaks liiget ning ülejäänud liikmesriikidest üks liige. Pärast ELi laienemise järgset üleminekuperioodi kuulub komisjoni 27 liiget – igast liikmesriigist üks.

Euroopa Kontrollikoda (*Court of Auditors*): **Euroopa Ühenduse** institutsioon, mis teostab Euroopa Ühenduses auditit. Selle üks ülesandeid on uurida **EKP** juhtimise tulemuslikkust.

Euroopa Liit (EL) (*European Union, EU*): asutati **Euroopa Liidu asutamislepinguga (ELi asutamisleping)**, mida sageli nimetatakse ka Maastrichti lepinguks. Leping allkirjastati 1992. aasta veebruaris ja see jõustus 1. novembril 1993. Asutamislepingut muudeti hiljem Amsterdami lepinguga, mis allkirjastati 2. oktoobril 1997 Amsterdams ning mis jõustus 1. mail 1999. Viimati muudeti asutamislepingut 26. veebruaril 2001 allkirjastatud ja 1. veebruaril 2003 jõustunud Nice'i lepinguga. Euroopa Liit (EL) põhineb mitmel erineva õigusliku olemusega organisatsioonidel ja kokkulepetel, mis moodustavad selle kolm sammast. Esimese samba moodustavad **Euroopa Ühendus** ja Euroopa Aatomienergiaühendus (Euratom), mis on mõlemad juriidilised isikud ja mille tegevust reguleerivad eraldi asutamislepingud. Teine ja kolmas samm on oma olemuselt valitsustevahelise koostöö vormid ühise välis- ja julgeolekupoliitika ning kriminaalasjades tehtava politseikoostöö ja õiguslase koostöö vallas.

Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide keskpankade presidentide komitee (*Committee of Governors of the central banks of the Member States of the European Economic Community*): 1964. aasta mais Euroopa Majandusühenduse asutamislepingu artikli 105 lõike 2 alusel loodud komitee, mille eesmärk on

edendada keskpankade vahelist koostööd. 1994. aastal võttis komitee ülesanded üle vastasutatud **Euroopa Rahainstituut (ERI)** ja komitee saadeti laiali.

Euroopa pangakomitee (*European Banking Committee, EBC*): asutati 2003. aastal komisjoni 5. novembri 2003. aasta otsusega 2004/10/EÜ (ELT L 3, 7.1.2004, lk 36) kui teise tasandi komitee, et nõustada **Euroopa Komisjoni** pangandustegevusega seotud poliitikaküsimustes. Pangakomitee asendas varasema panganduse nõuandekomitee. **EKP** on esindatud panganduse ja järelevalve valdkonnas Euroopa pangajärelevalve komitees, mis on kolmanda tasandi komitee.

Euroopa Parlament (*European Parliament*): ühenduse institutsioon, mis ametiajal 2004–2009 koosneb 732 liikmesriikide kodanike esindajast ja aitab kaasa seadusandlikule protsessile, ehkki omades erinevaid eelisõigusi vastavalt ELi õigusaktide jõustumise korrale. **Majandus- ja rahaliidu (EMU)** raames piirdub parlamendi pädevus peamiselt nõuandmisega. **EÜ asutamisleping** näeb aga ette teatavaid menetlusi, mis on seotud **EKP** demokraatliku **aruandekohustusega** parlamendi ees (EKP aastaaruande tutvustamine, osalemine üldises rahapoliitilises mõttevahetuses ning ütluste andmine pädevate parlamendikomisjonide ees).

Euroopa põhiseadus (*Constitution for Europe*): 13. juunil 2003 võttis Euroopa tulevikukonvent vastu Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõu, mis vahetaks välja nii **ELi asutamislepingu** kui ka **EÜ asutamislepingu**. Lepingu eelnõu esitati 20. juunil 2003 Thessaloníki Euroopa Ülemkogule ja seda arutati valitsustevahelisel konverentsil 2003. aasta septembrist 2004. aasta juunini. ELi liikmesriigid võtsid Euroopa põhiseaduse vastu 2004. aasta juunis ja selle ratifitseerimine pidi kavakohaselt toimuma novembris 2006.

Euroopa Rahainstituut (ERI) (*European Monetary Institute, EMI*): ajutine institutsioon, mis asutati **majandus- ja rahaliidu (EMU)** teise etapi alguses 1. jaanuaril 1994. ERI kaks peamist ülesannet oli tugevdada keskpankade koostööd ja rahapoliitika koordineerimist ning teha ettevalmistusi **Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS)** loomiseks, ühtse rahapoliitika elluviimiseks ja ühisraha kasutuselevõtuks EMU kolmandas etapis. ERI likvideeriti **EKP** asutamisega 1. juunil 1998.

Euroopa Rahasüsteem (ERS) (*European Monetary System, EMS*): vahetuskursirežiim, mis loodi 1979. aastal Euroopa Ülemkogu 5. detsembri 1978. aasta resolutsiooni alusel. Selle toimimise kord sätestati Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide keskpankade 13. märtsi 1979. aasta kokkuleppega. ERS kujundas tiheda raha- ja vahetuskursipoliitika alase koostöö raamistiku **Euroopa Ühenduse** liikmesriikide vahel. Selle põhikomponendid olid **eküü**, vahetuskursi- ja sekkumismehhanism (**ERM**), väga lühikese tähtajaga rahastamismehhanismid ning lühiajalised ja keskmise tähtajaga krediidimehhanismid. **EMU kolmanda etapi** alguses asendati ERS **vahetuskursimehhanismiga ERM2**.

Euroopa Valuutakoostöö Fond (*European Monetary Cooperation Fund, EMCF*): endine ühenduse asutus, mis loodi nõukogu 3. aprilli 1973. aasta määrusega (EMÜ) nr 907/73 (EÜT L 89, 5.4.1973, lk 2). **EMU** teise etapi alguses saadeti EMCF laiali ja selle ülesanded võttis üle **Euroopa Rahainstituut (ERI)**.

Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee (*Committee of European Securities Regulators, CESR*): komitee, mille **Euroopa Komisjon** asutas 2001. aasta juunis, pidades silmas tarkade komitee aruandes toodud soovitusi Euroopa väärtpaberituru reguleerimiseks, ning kuhu kuuluvad väärtpaberiturgu reguleerivate riiklike ametiasutuste esindajad. Euroopa muudetud regulatiivse lähenemisviisi kolmanda tasandi organina nõustab komitee Euroopa Komisjoni väärtpaberipoliitika küsimustes ja aitab tagada ühenduse õigusaktide järjepidevamat kohaldamist liikmesriikides. Samuti parandab komitee Euroopa väärtpaberituru reguleerijate tegevuse kooskõlastatust.

Euroopa Ühendus (*European Community*): riigiülene organisatsioon, mis asutati 1958. aastal **EMÜ asutamislepinguga** kui Euroopa Majandusühendus (EMÜ). EMÜ ülesandeid laiendati ELi asutamislepinguga ning 1993. aastal nimetati see ümber Euroopa Ühenduseks. Euroopa Ühenduse põhiülesanded on edendada majandustegevuse üksmeelset, tasakaalustatud ja säästvat arengut, tööhõive ja sotsiaalkaitse kõrget taset, meeste ja naiste võrdõiguslikkust, püsivat ja inflatsioonivaba kasvu, konkurentsivõime ja majandusliku suutlikkuse vastastikuse lähenemise kõrget astet, keskkonnakaitse ja -kvaliteedi parandamise kõrget taset, elatusaseme ja elukvaliteedi parandamist ning liikmesriikide majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust ja solidaarsust. Nimetatud ülesandeid täidab ühendus muu hulgas ühtse turu ja EMU kaudu.

Euroopa Ülemkogu (*European Council*): toetab **Euroopa Liidu** arengut ja määratleb selle poliitika üldsuunised. Ülemkogus kohtuvad liikmesriikide riigipead ja valitsusjuhid ning **Euroopa Komisjoni** president (vt ka **ELi Nõukogu**).

Eurostat (*Eurostat*): Euroopa ühenduste statistikaamet. Eurostat on **Euroopa Komisjoni** asutus ja vastutab ühenduse statistika koostamise eest.

Eurosüsteem (*Eurosystem*): koosneb **EKPst** ja nende liikmesriikide keskpangadest, kes **majandus- ja rahaliidu** kolmandas etapis on kasutusele võtnud **euro** (vt ka **euroala**). Eurosüsteemi kuuluvad praegu 13 liikmesriigi keskpangad. Eurosüsteemi juhivad **EKP nõukogu** ja **EKP juhatus**.

Eurosüsteemi ekspertide ettevaade (*Eurosystem staff projections*): **eurosüsteemi** ekspertide tehtavad ettevaated **euroala** võimaliku makromajandusliku arengu prognoosimiseks, mis moodustavad osa majandusanalüüsist.

EÜ asutamisleping (*EC Treaty*): vt **asutamisleping**.

Hinnastabiilsus (*price stability*): hinnastabiilsuse säilitamine on **eurosüsteemi** esmane eesmärk. EKP nõukogu määratleb hinnastabiilsust **euroala ühtlustatud tarbijahinnaindeksi (ÜTHI)** aastakasvuna, mis jääb alla 2%. EKP nõukogu on samuti selgelt välja öelnud, et hinnastabiilsuse tagamisel on tema eesmärk hoida inflatsioonimäärad keskpikas perspektiivis alla 2%, kuid selle lähedal.

Hoiustamise püsivõimalus (*deposit facility*): **eurosüsteemi püsivõimalus**, mida **osapooled** võivad kasutada üleõhoiustamiseks riigi keskpangas ning mille eest makstakse eelnevalt kindlaks määratud intressi (vt ka **EKP baasintressimäärad**).

Keskpankadevahelise korrespondentpanganduse mudel (*Correspondent central banking model, CCBM*): mehhanism, mis loodi **Euroopa Keskpankade Süsteemiga (EKPS)**, et võimaldada **osapooltel** saada krediiti asukohariigi keskpangast, kasutades teises riigis hoitavat **tagatisvara**. **Riigisiseses väärtpaberiarveldussüsteemis (SSS)** hallatavate väärtpaberite puhul tegutseb riigi keskpank keskpankadevahelise korrespondentpanganduse mudeli raames teiste riikide keskpankade kontohaldurina.

Kiirpakkumismenetlus (*quick tender*): pakkumismenetlus, mida **eurosüsteem** kasutab **peenhäälestusoperatsioonideks**. Kiirpakkumisi teostatakse 60 minuti jooksul ning nendes osalevate **osapoolte** arv on piiratud.

Kohustusliku reservi nõue (*reserve requirement*): **krediitiasutuse** kohustuslik miinimumreserv **eurosüsteemis**. Nõude täitmist kontrollitakse keskmise päevasaldo alusel umbes ühekuise **arvestusperioodi** vältel.

Laenamise püsivõimalus (*marginal lending facility*): **eurosüsteemi püsivõimalus**, mida **osapooled** võivad kasutada, et saada eurosüsteemi liikmesriigi keskpangalt kõlblike varade vastu eelnevalt kindlaksmääratud **intressimääraga** laenu (vt **EKP baasintressimäärad**).

Lähenemiskriteeriumid (*convergence criteria*): **EÜ asutamislepingu** artikli 121 lõikes 1 sätestatud kriteeriumid (mida arendati edasi asutamislepingule lisatud protokollis nr 21), mille alusel hinnatakse, kas riik võib euro kasutusele võtta. Need on seotud **hinnastabiilsusega**, riigi rahandusega, vahetuskurssidega ning pikaajaliste intressimääradega. Samuti katavad need liikmesriigi õigusaktide, sealhulgas riigi keskpanga põhikirja vastavust nii **asutamislepingule** kui ka **Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjale**.

Majandus- ja rahaliit (*Economic and Monetary Union, EMU*): viidi ellu kolmes etapis vastavalt **EÜ asutamislepingus** esitatud menetlustele ja ajakavale. EMU esimene etapp kestis 1990. aasta juulist 31. detsembrini 1993. Selle jooksul kõrvaldati kõik Euroopa Liidu sisesed tõkked kapitali vabale liikumisele. EMU teine etapp algas 1. jaanuaril 1994. Muu hulgas nägi see ette **Euroopa Rahainstituudi (ERI)** loomist, keskpankade poolse avaliku sektori rahastamise keelustamist, avaliku sektori eesõigusega juurdepääsu keelustamist rahandusasutustele ning ülemäärase riigieelarve puudujäägi vältimist. Kolmas etapp algas 1. jaanuaril 1999 rahapoliitilise pädevuse üleandmisega **EKP-le** ja **euro** kasutuselevõtuga. EMU asutamisprotsess lõppes euro sularahale üleminekuga 1. jaanuaril 2002.

Majandus- ja rahanduskomitee (*Economic and Financial Committee, EFC*): ühenduse nõuandev organ, mis moodustati **majandus- ja rahaliidu (EMU)** kolmanda etapi alguses. Liikmesriigid, **Euroopa Komisjon** ja **Euroopa Keskpank (EKP)** määravad igaüks kuni kaks komitee liiget. Iga liikmesriik valib ühe liikme valitsuse kõrgete ametnike seast ja teise liikme riigi keskpanga kõrgete ametnike seast. Siiski osalevad riikide keskpanga esindavad liikmed EFC kohtumistel ainult siis, kui arutluse all on nende institutsiooni konkreetse kogemuse või pädevusega seotud küsimused. **EÜ asutamislepingu** artikli 114 lõikes 2 loetletakse EFC ülesanded.

Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (*Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD*): Pariisis asuv valitsustevaheline organisatsioon, mis asutati 1950. aastal. Praegu on sellel 30 liikmesriiki ja seosed veel 70 riigiga. OECD korraldab oma liikmetele foorumit, kus nad saavad omavahel nõu pidada, võrrelda kogemusi ja teha koostööd, et saavutada võimalikult tugev ja püsiv majanduskasv ning parandada majanduslikku ja sotsiaalselt heaolu kooskõlas turumajanduse põhimõtetega.

Majanduspoliitika komitee (*Economic Policy Committee, EPC*): ühenduse nõuandev organ, mis moodustati nõukogu 18. veebruari 1974. aasta otsusega 74/122/EMÜ (EÜT L 63, 5.3.1974, lk 21) ning mis koosneb iga liikmesriigi, **Euroopa Komisjoni** ja **EKP** kahest esindajast ja kahest asendusliikmest. Selle põhiülesanded on aidata ECOFINi nõukogu ettevalmistustöös liikmesriikide ja **Euroopa Ühenduse** majanduspoliitika kooskõlastamisel ning nõustada **Euroopa Komisjoni** ja **ELi Nõukogu**. Komitee teeb tihedat koostööd **majandus- ja rahanduskomiteega (EFC)** ning keskendub eeskätt struktuuripoliitikale, mille eesmärk on parandada ühenduse kasvuväljavaateid ja tööhõivet.

Majanduspoliitika üldsuunised (*Broad Economic Policy Guidelines, BEPGs*): Euroopa Ühenduse asutamislepingu järgi peavad liikmesriigid kooskõlastama oma majanduspoliitika ELi Nõukogus. Majanduspoliitika üldsuunised on selle kooskõlastamise peamine vahend. Need sisaldavad makromajanduslikke ja struktuuripoliitilisi soovitusi ning on järeldamise kriteeriumiks ELi Nõukogus mitmepoolse järelevalve kontekstis. Vastavalt Euroopa Komisjoni soovitustele sõnastab ELi Nõukogu majanduspoliitika üldsuuniste eelnõu ning esitab Euroopa Ülemkogule selle kohta aruande. Seejärel võtab ELi Nõukogu Euroopa Ülemkogu kokkuvõttele tuginedes vastu soovituselise majanduspoliitika üldsuuniste kohta.

Maksesüsteem (*payment system*): instrumentide, pangatoimingute ja tavaliselt ka pankadevaheliste arveldussüsteemide kogum, mis tagab raharingluse. Maksesüsteemid eeldavad osapooltevaheliste maksekorralduste edastamise kokkulepitud tehnilisi standardeid ja meetodeid, kokkulepitud arveldusvarasid ning ühtset töökorda ja reegleid, mis hõlmavad muu hulgas juurdepääsu kriteeriumeid ja hinnakujundust.

Monetaar-, finants- ja maksebilansistatistika komitee (*Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics, CMFB*): komitee, mis asutati nõukogu 25. veebruari 1991. aasta otsusega 91/115/EMÜ (EÜT L 59, 6.3.1991, lk 19), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 1996. aasta otsusega 96/174/EÜ (EÜT L 51, 1.3.1996, lk 48) ning mis hõlmab liikmesriikide statistikaasutuste, **Eurostati**, liikmesriikide keskpankade ja **EKP** statistikuid. CMFB nõustab komisjoni mitmetes statistikaküsimustes, eeskätt **ülemäärase eelarvepuudujäägi** statistilistes aspektides, ning edendab koostööd ja kooskõlastamist Euroopa statistilises töös.

OLAF (Euroopa Pettustevastane Amet) (*European Anti-Fraud Office*): **Euroopa Komisjoni** organ, mis põhjendatud kahtluse korral uurib **Euroopa Ühenduses** toime pandud pettusi ja ebaseaduslikku tegevust. 2003. aasta juulis otsustas **Euroopa Kohus**, et OLAFi uurimispädevus laieneb ka **EKP-le**.

Pakkumisintressi alammäär (*minimum bid rate*): madalaim **intressimäär**, millega **osapooled** võivad teha pakkumisi **põhiliste refinantseerimisoperatsioonide** muutuva intressimääraga pakkumismenetlustes. See on üks **EKP baasintressimääradest**, mis kajastab EKP rahapoliitilist hoiakut.

Peenhäälestusoperatsioon (*fine-tuning operation*): **eurosüsteemi** ebaregulaarne **avaturuoperatsioon**, mille peamine eesmärk on reguleerida ootamatuid likviidsuskõikumisi turul.

Pikemaajaline refinantseerimisoperatsioon (*longer-term refinancing operation*): **eurosüsteemis** sooritatud igakuine **avaturuoperatsioon**, mille tähtaeg on tavaliselt kolm kuud. Operatsioonid sooritatakse muutuva intressimääraga pakkumistena, kus eraldatavate vahendite mahud on eelnevalt teatavaks tehtud.

Põhiline refinantseerimisoperatsioon (*main refinancing operation*): **eurosüsteemis** sooritatud igapäevane **avaturuoperatsioon**. Pärast EKP nõukogu 2003. aasta otsust vähendati 9. märtsil 2004 nende operatsioonide tähtaega kahelt nädalalt ühele nädalale. Operatsioone teostatakse muutuva intressimääraga pakkumistena, kus **pakkumisintressi alammäär** on tehtud eelnevalt teatavaks.

Pöördtehing (*reverse transaction*): tehing, milles keskpang ostab või müüb **repitehingu** alusel vara või sooritab **tagatise** vastu laenuoperatsioone.

Püsivõimalus (*standing facility*): keskpanga pakutav võimalus, mida osapooled võivad kasutada omal algatusel. **Eurosüsteem** pakub kaht üleööpüsivõimalust: **laenamise püsivõimalust** ja **hoiustamise püsivõimalust**.

Rahaloomeasutused (*monetary financial institutions, MFIs*): finantsasutused, mis moodustavad **euroala** rahaloomesektori. Nendeks on **EKP**, euroala riikide keskpangad ning euroalal asuvad krediidasutused ja rahaturufondid.

Rahamassi kasvu kontrollväärtus (*reference value for monetary growth*): rahapoliitilise arengu hindamiseks kehtestas **EKP nõukogu** laia rahaagregaadi M3 kontrollväärtuse. Kontrollväärtus viitab rahaagregaadi M3 kasvumäärale, mis on keskmises perspektiivis kooskõlas hinnastabiilsusega. Kontrollväärtus määratakse viisil, mis vastab **EKP nõukogu hinnastabiilsuse** määratlusele ja teenib selle eesmärgi, põhinedes SKP reaalkasvu ja rahaagregaadi M3 ringluskiiruse suundumustega seotud eeldustel keskmise aja jooksul. Kui rahaagregaadi M3 kasvumäär kaldub kontrollväärtusest märkimisväärselt või pikaajaliselt kõrvale, viitab see üldjuhul keskpika aja jooksul hinnastabiilsust ohustavatele riskidele. Siiski ei reageeri rahapoliitika automaatselt, kui rahaagregaat M3 kaldub kontrollväärtusest kõrvale.

Rahapoliitiline strateegia (*monetary policy strategy*): rahapoliitika teostamise üldine lähenemisviis. **EKP** rahapoliitiline strateegia hõlmab **hinnastabiilsuse** kui esmase eesmärgi kvantitatiivset määratlust ja analüütilist raamistikku, mis põhineb majandusanalüüsil ja rahapoliitilisel analüüsil, mis on **EKP nõukogule** aluseks hinnastabiilsust ohustavate riskide hindamisel ja rahapoliitiliste otsuste tegemisel. Seda kasutatakse ka rahapoliitiliste otsuste põhjendamiseks avalikkuse ees.

Rahatulu (*monetary income*): tulu, mida **eurosüsteemi** liikmesriikide keskpangad teenivad süsteemi rahapoliitiliste ülesannete täitmisel sellistelt varadelt, mis on märgistatud vastavalt **EKP nõukogu** kehtestatud suunistele ja on nende valduses ringluses olevate pangatähtede ning krediidasutuste ees võetud hoiustamiskohustuste vastu.

Rahvusvaheline Valuutafond (RVF) (*International Monetary Fund, IMF*): rahvusvaheline rahaasutus, mis loodi 1944. aastal Bretton Woodsi kokkuleppega. See asub Washingtonis ja hõlmab nüüd 184 liikmesriiki. RVFi põhikirja kohaselt on RVFi peamiseks ülesandeks süvendada rahapoliitilist koostööd, tagada vahetuskursi stabiilsus, edendada rahvusvahelist kaubandust ja majanduskasvu.

Rahvusvaheliste Arvelduste Pank (*Bank for International Settlement, BIS*): 17. mail 1930 Ameerika Ühendriikide, Belgia, Itaalia, Jaapani, Prantsusmaa, Saksamaa ja Ühendkuningriigi vahelise rahvusvahelise kokkuleppega asutatud pank, mis on maailma vanim rahvusvaheline finantsorganisatsioon. See edendab rahvusvahelist rahandus- ja finantsalast koostööd ning toimib keskpankade pangana. Oma ülesannet täites tegutseb BIS: i) foorumina, mille eesmärk on edendada arutelu ja hõlbustada otsustusprotsesse keskpankade vahel ning rahvusvahelises finantskeskkonnas; ii) majandus- ja rahandusuuringute keskusena; iii) keskpankade peamise vastaspoolena nende finantstehingutes; ja iv) vahendaja või usaldusasutusena seoses rahvusvaheliste finantstoimingutega. BIS asub Baselis ning selle esindused Hongkongis ja Méxicos.

Reaalajaline brutoarveldussüsteem (*real-time gross settlement system, RTGS*): arveldussüsteem, kus makseid töödeldakse ja sooritatakse korralduste alusel (ilma tasaarvelduseta) reaalajas (katkematult) (vt ka **TARGET**).

Repotehing (*repurchase agreement*): kokkulepe, millega müüakse vara ja ostetakse see kindlaksmääratud ajal tulevikus või nõudmisel tagasi kindla hinnaga. Selline leping sarnaneb tagatud laenuga, kuid erinevus seisneb asjaolus, et väärtpaberite omandiõigus ei jää müüjale. Repotehingud sisalduvad rahaagregaadis M3 juhul, kui müüja on rahaloomeasutus ja vastaspooleks euroala residendist mitterahaloomeasutus.

Reservibaas (*reserve base*): bilansikirjete (eriti kohustuste) summa, mille alusel arvutatakse **krediidasutuse kohustusliku reservi nõue**.

Reservimäär (*reserve ratio*): määr, mille keskpank on kehtestanud iga **reservibaasi** arvatud bilansikirje kategooria kohta. Reservimäärasid kasutatakse **kohustusliku reservi nõude** arvutamiseks.

Riigi keskpanga sõltumatus (*central bank independence*): õigusnorm, mis tagab, et riigi keskpank saab täita oma põhikirjast tulenevaid ülesandeid ja funktsioone poliitilise sekkumiseta. **EÜ asutamislepingu** artikkel 108 sätestab **euroala** keskpankade sõltumatuse põhimõtte.

Sidussüsteem (*interlinking mechanism*): üks **TARGETi** süsteemi komponente. Terminit kasutatakse siseriiklike **reaalajaliste brutoarveldussüsteemidega**

(RTGS) seotud infrastruktuuride ja menetluste puhul, mis võimaldavad töödelda piiriüleseid makseid TARGETis.

Stabiilsuse ja majanduskasvu pakt (*Stability and Growth Pact*): koosneb kahest **ELi Nõukogu** määrusest, nimelt: i) nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta; ning ii) nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1467/97 **ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse** rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta, ning Amsterdami tippkohtumisel vastu võetud **Euroopa Ülemkogu** 17. juuni 1997. aasta resolutsioon stabiilsuse ja majanduskasvu pakti kohta. See on mõeldud valitsemissektori finantseerimise usaldusväärsuse tagamise vahendiks **majandus- ja rahaliidu** kolmandas etapis, et tugevdada hinnastabiilsust säilitavaid ning töökohtade loomiseni viivaid tugevat ja jätkusuutlikku majanduskasvu kindlustavaid tingimusi. Täpsemalt tähendab see, et liikmesriigid peavad võtma keskmise perioodi eesmärgiks eelarveseisundi, mis on tasakaalulähedane või ülemäärane.

Stabiilsusprogrammid (*stability programmes*): **euroala** riikide keskpika tähtajaga plaanid ja eeldused majanduse põhinäitajate arengu kohta. Need kehtestavad keskmises perspektiivis eesmärgi, et eelarveseisund on tasakaalulähedane või ülemäärane, või panevad vastavalt **stabiilsuse ja majanduskasvu paktile** paika kohandamiskava selle eesmärgi saavutamiseks. Stabiilsusprogramme tuleb igal aastal ajakohastada. Programmid vaatavad läbi **Euroopa Komisjon** ning **majandus- ja rahanduskomitee (EFC)**, kelle hinnangud on **ECOFINI nõukogu** analüüsi aluseks.

Tagatis (*collateral*): varad laenude tagasimaksmise tagamiseks, mis on panditud (nt **krediidiastutuste** poolt keskpankadele) või muul moel üle antud, samuti **repitehingute** alusel (nt krediidiastutuste poolt keskpankadele) müüdü varad.

TARGET (üleeuroopaline automatiseeritud reaalaajaline brutoarveldussüsteem) (*Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system*): **euro reaalaajaline brutoarveldussüsteem (RTGS)**. Tegemist on detsentraliseeritud süsteemiga, mis koosneb 15 riigi reaalaajalistest brutoarveldussüsteemidest, EKP maksesüsteemist (EPM) ja süsteemidevahelisest sidusmehhanismist.

TARGET2: TARGETi teise põlvkonna süsteem, mida töötatakse välja selleks, et tugevdada **euroala** finantslõimumist. TARGET2 peaesmärgid on: i) vastata paremini klientide vajadustele, pakkudes ühtlustatud liideseid; ii) tagada tasuvus, võttes põhiteenuste puhul kasutusele ühtse hinnastruktuuri; ja iii) sillutada teed tulevikku, sealhulgas **Euroopa Liidu** ja **eurosüsteemi** laienemisega seotud suundumustele. TARGET2 süsteemis vastutavad riikide keskpangad jätkuvalt kontode ja ärisuhete eest krediidiastutustega. Eeldatavasti hakkab uus süsteem toimima käesoleva aastakümne teisel poolel.

Tavapakkumismenetlus (*standard tender*): pakkumismenetlus, mida **eurosüsteem** kasutab oma korrapäraste **avaturuoperatsioonide** teostamiseks. Tavapakkumismenetlused teostatakse 24 tunni jooksul. Kõigil üldistele kõlblikkuskriteeriumidele vastavatel osapooltel on õigus esitada pakkumisi.

Valuutakomitee (*Monetary Committee*): **EMÜ asutamislepingu** artikli 105 lõikega 2 asutatud komitee, mis asendati **EMU** kolmanda etapi alguses **majandus- ja rahanduskomiteega (EFC)**.

Valuutavahetustehing (*swap*) (*foreign exchange swap*): üheaegsed hetke- ja forvardtehingud ühe valuuta vahetamiseks teise vastu. **Eurosüsteem** võib teha **avaturuoperatsioone** valuutavahetustehingutena, kui liikmesriikide keskpangad (või **EKP**) ostavad või müüvad eurot hetketehinguga välisvaluuta vastu ja samal ajal müüvad või ostavad selle tagasi forvardtehinguga.

Võla suhe (*debt ratio*): üks **EÜ asutamislepingu** artikli 104 lõikes 2 sätestatud eelarvedistsipliini kriteeriumidest, mille põhjal määratakse kindlaks ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu. Seda määratletakse valitsemissektori võla suhtena sisemajanduse koguprodukti jooksvates turuhindades, samas kui valitsemissektori võlg on määratletud protokollis nr 20 (**ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse** kohta) valitsemissektori kogu täitmata võlakohustuse nimiväärtusena aasta lõpus, konsolideerituna valitsemissektori eri osade vahel ja raames.

Väärtpaberiarveldussüsteem (*securities settlement system, SSS*): süsteem, mille abil saab väärtpabereid või muid finantsvarasid hoida ja üle kanda kas tasuta või tasu eest (ülekanne makse vastu).

Ühendus väärtpaberiarveldussüsteemide vahel (*link between securities settlement systems*): **väärtpaberiarveldussüsteemide** vahelised menetlused ja korrad, mille abil saab väärtpabereid üle kanda väärtpaberite registreerimissüsteemi kaudu. **Eurosüsteem** kasutab kõlblikke ühendusi **tagatiste** piiriüleseks rakendamiseks **keskpankadevahelise korrespondentpanganduse mudeli** alternatiivina.

Ühtlustatud tarbijahinnaindeks (ÜTHI) (*Harmonised Index of Consumer Prices, HICP*): tarbijahinnaindeks, mille arvutamiseks kasutavad riigid ühtlustatud statistilisi meetodeid.

Ühtsed tegutsemissüsteemid (*common operational systems*): EKP ja liikmesriikide keskpankade ühiselt kujundatud süsteemid detsentraliseeritud operatsioonide hõlbustamiseks. Süsteemid hõlmavad ühtseid infosüsteeme, rakendusi ja menetlusi ning on korraldatud vastavalt nn *hub-and-spoke* meetodile, mille järgi on nende keskmeks EKP.

Üldjuhtimine (*corporate governance*): menetlused ja toimingud, millega suunatakse ja juhitakse organisatsioonide tegevust. Üldjuhtimise struktuur määrab ära õiguste ja kohustuste jagunemise organisatsiooni eri osaliste, näiteks juhatuse, tegevjuhtide, aktsionäride ja teiste huvirühmade vahel ning näeb ette otsuste vastuvõtmise reeglid ja korra. Sellega esitatakse ka struktuur, mille

raames kehtestatakse organisatsiooni tegevussihid ning määratakse kindlaks nende eesmärkide saavutamise ja tegevuse seire teostamise vahendid.

Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus (*excessive deficit procedure*): EÜ asutamislepingu artiklis 104 sätestatud ja (**ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust** käsitlevas) protokollis nr 20 täpsustatud säte nõuab ELi liikmesriikidelt eelarvedistsipliini säilitamist, määratleb ülemäärase eelarvepuudujäägina käsitletava eelarveseisundi kriteeriumid ning määrab kindlaks meetmed juhuks, kui täheldatakse, et eelarvetasakaalu või valitsemissektori võla nõudeid ei ole täidetud. Seda sätet täiendab Euroopa Liidu Nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta, mis on **stabiilsuse ja majanduskasvu pakti** üks osa.

KASUTATUD KIRJANDUS

ÜLDINE KIRJANDUS

EKP ametlikud väljaanded

EKP (1999), *Aastaaruanne 1998*, aprill 1999.

EKP (2000), *Aastaaruanne 1999*, aprill 2000.

EKP (2001), *Aastaaruanne 2000*, mai 2001.

EKP (2002), *Aastaaruanne 2001*, aprill 2002.

EKP (2003), *Aastaaruanne 2002*, aprill 2003.

EKP (2004), *Aastaaruanne 2003*, aprill 2004.

EKP (2005), *Aastaaruanne 2004*, aprill 2005.

EKP (2006), *Aastaaruanne 2005*, aprill 2006.

EKP (2002), *Compendium: collection of legal instruments, June 1998 – December 2001*, märts 2002.

EKP (2004), *Institutional provisions: Statute of the ESCB and of the ECB – Rules of procedure*, oktoober 2004.

EKP (2006), *The European Central Bank, the Eurosystem, the European System of Central Banks* (avalik teabebrošüür), mai 2006.

Muud väljaanded

Papadia, F. ja Santini, C. (2006), *La Banque centrale européenne*, Pariis, 2006.

Raymond, R. (2001), *L'euro et l'unité de l'Europe*, Pariis, 2001.

Scheller, H. K. (1999), *Das Europäische System der Zentralbanken*, – Glomb/Lauk (toim.), Euro Guide, Köln, 1999.

Scheller, H. K. (2000), *Die Europäische Zentralbank*, Maini-äärne Frankfurt, 2000.

Von der Groeben, H., Thiesing, J. ja Ehlermann, C.-D. (toim.), *Kommentar zum EU/EG-Vertrag*, 5. trükk, Baden-Baden, 1997/1999.

Zilioli, C. ja Selmayr, M. (2001), *The Law of the European Central Bank*, Oxford-Portland Oregon, 2001.

I. PEATÜKK

EKP ametlikud väljaanded

EKP (2000), *Lähenemisaruanne 2000*, mai 2000.

EKP (2004), *Lähenemisaruanne 2004*, oktoober 2004.

EKP (2006), *Lähenemisaruanne 2006*, mai 2006.

EKP (2001), *The economic policy framework in EMU*, EKP kuubulletääni artikkel, november 2001.

EKP (2003), *The relationship between monetary policy and fiscal policies in the euro area*, EKP kuubulletääni artikkel, veebruar 2003.

EKP (2004), *The European Constitution and the ECB*, EKP kuubulletääni artikkel, august 2004.

Muud väljaanded

Andrews, D. (2003), *The Committee of Central Bank Governors as a source of rules*, Journal of European Public Policy 10:6, detsember 2003, lk 956–973.

Baer, G. D. (1994), *The Committee of Governors as a forum for European central bank cooperation*. – Bakker, A. jt (toim.), *Monetary Stability through International Cooperation: Essays in Honor of André Szász*, Amsterdam, 1994.

Berger, F. (2001), *12 into one: one money for Europe*, Maini-äärne Frankfurt, 2001.

Majandus- ja rahaliidu uurimiskomitee (Delors'i komitee), *Report on Economic and Monetary Union in the European Community*, 1989.

Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide keskpankade presidentide komitee (1990), *Introductory Report and Commentary on the Statute of the European System of Central Banks and the ECB*, november 1990.

Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide keskpankade presidentide komitee (1992), *Aastaruanne 1990/1991*, aprill 1992.

Euroopa Majandusühenduse liikmesriikide keskpankade presidentide komitee (1993), *Aastaruanne 1992*, aprill 1993.

Euroopa Komisjon (1995), *Green Paper on the Practical Arrangements for the Introduction of the Single Currency (COM(95) 333 final)*, Luxembourg, 31. mai 1995.

ERI (1995), *Aastaruanne 1994*, aprill 1995.

ERI (1995), *The changeover to the single currency*, november 1995.

ERI (1996), *Role and functions of the European Monetary Institute*, veebruar 1996.

ERI (1996), *Aastaaruanne 1995*, aprill 1996.

ERI (1997), *The single monetary policy in Stage Three: specification of the operational framework*, jaanuar 1997.

ERI (1997), *Aastaaruanne 1996*, aprill 1997.

ERI (1998), *Convergence Report: Report required by Article 109j of the Treaty establishing the European Community*, märts 1998.

ERI (1998), *Aastaaruanne 1997*, mai 1998.

Scheller, H. K. (2001), *The Changeover to the Euro – Caesar/Scharrer (toim.), European Economic and Monetary Union: Regional and Global Challenges*, Baden-Baden, 2001, lk 243–263.

Van den Berg, C. C. A. (2004), *The Making of the Statute of the European System of Central Banks, An Application of Checks and Balances*, 2004.

2. PEATÜKK

EKP ametlikud väljaanded

EKP (1999), *The Eurosystem and the European System of Central Banks (ESCB)*, EKP kuubulletääni artikkel, jaanuar 1999.

EKP (1999), *The institutional framework of the European System of Central Banks*, EKP kuubulletääni artikkel, juuli 1999.

EKP (1999), *Legal instruments of the European Central Bank*, EKP kuubulletääni artikkel, november 1999.

EKP (2001), *Why price stability?*, juuni 2001.

EKP (2003), *The adjustment of voting modalities in the Governing Council*, EKP kuubulletääni artikkel, mai 2003.

Muud väljaanded

Arrowsmith, J. A. A. (1996), *La non-participation à la phase 3: la vie à l'étage inférieur de l'UEM (Kolmandast etapist loobumine: elu majandus- ja rahaliidu madalamal astmel)*. – *Revue d'économie financière*, nr 36, 1, 1996.

Caparello, M. (2003), *Internal audit in the central banking community*. – Courtis, N. ja Mander, B. (toim.), *Accounting standards for central banks*, Central Banking Publications, London, 2003.

Duisenberg, W. F. (2001), *The European Central Bank, the Eurosystem and the European System of Central Banks*, Luksemburgi keskpanga uute hoonete piduliku avamise tseremoonial peetud kõne, Luxembourg, 18. mai 2001.

Liebscher, K. (1998), *Die Rolle einer nationalen Zentralbank im ESZB am Beispiel der OeNB*. – 26. Volkswirtschaftliche Tagung der Oesterreichischen Nationalbank, mai 1998.

Merriman, N. (2003), *Financial reporting in the Eurosystem*. – Curtis, N. ja Mander, B. (toim.), *Accounting standards for central banks*, Central Banking Publications, London, 2003.

Padoa-Schioppa, T. (2000), *An institutional glossary of the Eurosystem*, konverentsil „The Constitution of the Eurosystem: the Views of the EP and the ECB” ette kantud artikkel, 8. märts 2000.

Palmer, M. (2001), *The Banque centrale du Luxembourg in the European System of Central Banks*, Banque centrale du Luxembourg, mai 2001.

Raymond, R. (1996), *Les Banques centrales nationales dans le système européen de banques centrales (Liikmesriikide keskpangad Euroopa Keskpankade Süsteemis)*. – Revue d'économie financière, nr 36, 1, 1996.

3. PEATÜKK

EKP ametlikud väljaanded

EKP (1999), *The stability-oriented monetary policy strategy of the Eurosystem*, EKP kuubulletääni artikkel, jaanuar 1999.

EKP (1999), *TARGET and payments in euro*, EKP kuubulletääni artikkel, november 1999.

EKP (2000), *Foreign exchange reserves and operations of the Eurosystem*, EKP kuubulletääni artikkel, jaanuar 2000.

EKP (2000), *EMU and banking supervision*, EKP kuubulletääni artikkel, aprill 2000.

EKP (2001), *Eurosystem staff macroeconomic projection exercises for the euro area*, EKP kuubulletääni artikkel, juuni 2001.

EKP (2002), *Euro banknote preparations: from cash changeover to post-launch activities*, EKP kuubulletääni artikkel, jaanuar 2002.

ECB (2002), *The role of the Eurosystem in payment and clearing systems*, EKP kuubulletääni artikkel, aprill 2002.

EKP (2002), *The liquidity management of the ECB*, EKP kuubulletääni artikkel, mai 2002.

EKP (2002), *Implications of the euro cash changeover on the development of banknotes and coins in circulation*, EKP kuubulletääni artikkel, mai 2002.

EKP (2003), *The demand for currency in the euro area and the impact of the euro cash changeover*, EKP kuubulletääni artikkel, jaanuar 2003.

EKP (2003), *CLS – purpose, concept and implications*, EKP kuubulletääni artikkel, jaanuar 2003.

EKP (2003), *The outcome of the ECB's evaluation of its monetary policy strategy*, EKP kuubulletääni artikkel, juuni 2003.

EKP (2003), *Changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy*, EKP kuubulletääni artikkel, august 2003.

EKP (2000), *Statistical information collected and compiled by the ESCB*, mai 2000.

EKP (2002), *Evaluation of the 2002 cash changeover*, aprill 2002.

EKP (2003), *EU banking sector stability*, veebruar 2003.

EKP (2004), *The monetary policy of the ECB* (teine trükk), jaanuar 2004.

EKP (2004), *Developments in the EU framework for financial regulation, supervision and stability*, EKP kuubulletääni artikkel, november 2004.

EKP (2005), *Rahapoliitika rakendamine euroalal. Eurosüsteemi rahapoliitiliste instrumentide ja menetluskorra ülddokumentatsioon*, veebruar 2005.

EKP (2005), *Initial experience with the changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy implementation*, veebruar 2005.

EKP (2005), *EKP statistika. Lühiülevaade*, august 2005.

EKP (2005), *TARGET – the current system* (avalik teabebrošüür), august 2005.

EKP (2005), *TARGET – innovation and transformation* (avalik teabebrošüür), august 2005.

EKP (2006), *Portfolio management at the ECB*, EKP kuubulletääni artikkel, aprill 2006.

Muud väljaanded

Domingo-Solans, E. (2003), *The importance of Eurostat for the monetary policy of the European Central Bank*, Euroopa Ühenduste Statistikaameti 50. juubeli puhul korraldatud akadeemilisel kohtumisel peetud kõne, Luxembourg, 16. mai 2003.

Duisenberg, W. F. (2001), *The ECB's monetary policy strategy and the quantitative definition of price stability*, EKP presidendi kiri majandus- ja rahanduskomitee eesistujale Christa Randzio-Plathile, 13. detsember 2001.

Issing, O., Gaspar, V., Angeloni, I. ja Tristani, O. (2001), *Monetary policy in the euro area: strategy and decision-making at the European Central Bank*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001.

Issing, O. jt (toim.) (2003), *Background Studies for the ECB's Evaluation of its Monetary Policy Strategy*, Maini-äärne Frankfurt, november 2003.

Trichet, J.-C. (2003), *The ECB's monetary strategy after the evaluation and clarification of May 2003*, Finantsuuringute Keskuse tähtpäeval peetud kõne, Maini-äärne Frankfurt, 20. november 2003.

Trichet, J.-C. (2004), *Euro area statistics and their use for ECB policy-making*, teisel EKP statistikakonverentsil peetud kõne, Maini-äärne Frankfurt, 22.–23. aprill 2004.

Bull, P. (2004), *The development of statistics for Economic and Monetary Union*, Maini-äärne Frankfurt, juuli 2004.

4. PEATÜKK

EKP ametlikud väljaanded

EKP (2000), *The ECB's relations with institutions and bodies of the European Community*, EKP kuubulletääni artikkel, oktoober 2000.

EKP (2001), *The external communication of the European Central Bank*, EKP kuubulletääni artikkel, veebruar 2001.

EKP (2002), *The accountability of the ECB*, EKP kuubulletääni artikkel, november 2002.

EKP (2002), *Transparency in the monetary policy of the ECB*, EKP kuubulletääni artikkel, november 2002.

Muud väljaanded

Noyer, C. (1999), *Politics and central banks*, Eesti Pangas peetud kõne, Tallinn, 3. mai 1999.

Zilioli, C. ja Selmayr, M. (2000), *The European Central Bank: An Independent Specialised Organization of Community Law*, Common Market Law Review, 2000 – kd 37, väljaanne 3, lk 591–644.

5. PEATÜKK

EKP ametlikud väljaanded

EKP (1999), *The international role of the euro*, EKP kuubulletääni artikkel, august 1999.

EKP (2001), *The ECB's relations with international organisations and fora*, EKP kuubulletääni artikkel, jaanuar 2001.

EKP (2002), *International supervisory co-operation*, EKP kuubulletääni artikkel, mai 2002.

EKP (2002), *Review of the international role of the euro*, detsember 2002.

Muud väljaanded

Duisenberg, W. F. (2000), *The role of the ECB at the international level*, Rahvusvahelise Finantsinstituudi (IIF) aastakoosolekul peetud kõne, Praha, 23. september 2000.

Padoa-Schioppa, T. (1999), *The external representation of the euro area*, Euroopa Parlamendi rahanduse allkomitee sissejuhatav kõne, Brüssel, 17. märts 1999.

Zilioli, C. ja Selmayr, M. (1999), *The External Relations of the Euro Area: Legal Aspects*, Common Market Law Review, 1999 – kd 36, väljaanne 2, lk 273–349.

6. PEATÜKK

EKP ametlikud väljaanded

EKP (2000), *ECB labour relationships and the social dialogue with regard to the ESCB*, EKP 5. oktoobri 2000. aasta pressiteade.

EKP (2002), *Code of Conduct of the European Central Bank in accordance with Article 11.3 of the Rules of Procedure of the European Central Bank*, märts 2001 (EÜT C 76, 8.3.2001, lk 12).

EKP (2002), *Code of Conduct for the Members of the Governing Council*, 16. mai 2002 (EÜT C 123, 24.5.2002, lk 9).

EKP (2003), *The mission of the European Central Bank*, august 2003.

Muud väljaanded

Ricard, P. (2001), *Voyage au centre de la BCE*, Le Monde, 23. november 2001.

REGISTER

- Arveldusrisk 195
Arvestusperiood 88, 195
Asutamisleping 21, 28, 195
Avaturuoperatsioon 84, 85, 86, 195
Barre'i kava 17
- Cardiffi protsess 31, 134
- ECOFINi nõukogu vt ELi Nõukogu majandus- ja rahanduskomitee 140
Eelarvepuudujääk 195
EKP juhatus vt Euroopa Keskpank (EKP)
EKP nõukogu vt Euroopa Keskpank (EKP)
EKP üldnõukogu vt Euroopa Keskpank (EKP)
Eküü (Euroopa rahaühik) 196
ELi leping vt asutamisleping
EONIA 196
ERM2 (vahetuskursimehhanism ERM2) 196, 23, 90
EUREPO 197
EURIBOR 197
Euro 90, 197
Euro keskkurss 91
Euro Pangaliit (EBA) 197
Euro pangatähed 100
Euroala 33, 197
Eurogrupp 132, 197
Euromündid 104
Euroopa Keskpank (EKP)
  - andmekaitseeksport 151
  - arhiivid 152
  - aruandekohustus 124, 195
  - arvamused 70
  - asukoht 155
  - eelarvekomitee 150
  - eetikaalane nõustaja 151
  - EKP baasintressimäärad 195
  - finantsjuhtimise ja usaldusvääruse järelevalve 136
  - finantsvahendid 112
  - hanke-eeskirjad 151
  - hooned 155
  - juhatus 58, 150, 196
  - juhised 63
  - juriidiline isik 43
  - kapitali märkimise alused 113
  - keelepoliitika 134
  - määrused 67
  - maksesüsteem 96
  - missioon 149
  - nõuandev tegevus 68
  - nõukogu 51, 150, 196
  - õigusaktide väljaandmise õigus 67
  - organisatsiooniline struktuur 152
  - otsused 68
  - otsustusorganid 51
  - peakorterit puudutav kokkulepe 155
  - personal 153
  - privileegid ja immuunitedid 143
  - rahapoliitiline strateegia 78
  - rahvusvahelised suhted 139
  - roll eurosüsteemis 50
  - sisekontroll 150
  - sõltumatus 121
  - soovitusel 69
  - statistika 106
  - suhtlus ühenduse institutsioonide ja asutuste vahel 128
  - tegevuse või tegevusetuse kohtulik kontroll 135
  - tegevusjuhised 151
  - välisvaluutareservid 91
  - üldjuhtimine 149, 206
  - üldnõukogu 60
- Euroopa Keskpankade Süsteem (EKPS)
  - eesmärgid 45
  - juhtimine 50, 197
  - komiteed 63, 196
  - sotsiaalne dialoog 155
  - struktuur 41
  - ühtsed tegutsemisüsteemid 161
  - ülesanded 47, 197
- Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanka põhikiri (EKPSi põhikiri) 21, 198
- Euroopa Kohus 43, 121, 135, 198
- Euroopa Komisjon 32, 34, 37, 43, 52, 69, 107, 132, 198

- Euroopa Liidu Nõukogu 52, 70, 89, 196
 Euroopa Liit (EL) 198
 Euroopa Majandusühendus (EMÜ) 15
 Euroopa pangakomitee (EBC) 110, 199
 Euroopa Parlament 127, 129, 199
 - majandus- ja rahanduskomitee 129
 Euroopa põhiseadus 29, 71, 199
 Euroopa Rahainstituut (ERI) 22, 24, 199
 Euroopa Rahasüsteem (ERS) 18, 199
 Euroopa Ühendus (EÜ) 28, 200
 Euroopa Ülemkogu 31, 200
 Euroopa väärtpaperituru reguleerijate komitee (CESR) 99, 200
 Euroopa Valuutakoostöö Fond (EMCF) 18, 199
 Eurostat 107, 133, 200
 Eurosüsteem
 - ekspertide makromajanduslik ettevaade 82, 200
 - eurosüsteemisene aruandlus 66
 - eurosüsteemisised finantssuhted 111
 - juhtimine 111
 - struktuur 42, 200
 - tegevusalad 75
- Finantsstabiilsus 109
 Finantsstabiilsuse foorum 146
- G10 147
 G20 146
 G7 145
- Hinnastabiilsus 45, 78, 200
 Hoiustamise püsivõimalus 86, 200
- Interventsioon valuutaturgudel 89
- Keskpankade presidentide komitee 16, 22, 198
 Keskpankadevahelise korrespondentpanganduse mudel (CCBM) 99, 201
 Kiirpakkumismenetlus 86, 201
 Kohustusliku reservi nõue 88, 201
 Kölni protsess 31, 134
 Kontrollikoda 43, 136, 150, 198
- Laenamise püsivõimalus 86, 201
 Lähenumiskriteeriumid 201
 Liikmesriikide keskpangad 42, 44, 49, 50, 62, 116
 Lissaboni strateegia 31
 Luksemburgi protsess 31, 134
- Majandus- ja rahaliit (EMU) 15, 16, 17, 18, 20, 33, 201
 Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) 143, 202
 Majanduspoliitika komitee 134, 202
 Majanduspoliitika üldsuunised 30, 31, 202
 Makromajanduslik dialoog 134
 Makse- ja kliiringusüsteemid 95
 Marjolini memorandum 16
 Monetaar-, finants- ja maksebilansistatistika komitee (CMFB) 107, 133, 202
- OLAF (Euroopa Pettustevastane Amet) 137, 202
- Peenhäälestusoperatsioon 86, 203
 Pikemaajaline refinantseerimisoperatsioon 85, 203
 Põhiline refinantseerimisoperatsioon 85, 203
 Pöördtehing 86, 203
 Püsivõimalus 87, 203
- Rahaloomeasutused 66, 203
 Rahamassi kasvu kontrollväärtus 83, 203
 Rahapoliitiline strateegia 78, 203
 Rahatulu 116
 Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) 141, 204
 Rahvusvaheliste Arvelduste Pank (BIS) 146, 204
 Reaalajaline brutoarveldussüsteem (RTGS) 97, 204, 205
 Repotehing 204
 Reservibaas 88, 204
 Reservimäär 88, 204
 Riigi keskpanga sõltumatus 36, 121, 204
- Sidussüsteem 204

Stabiilsuse ja majanduskasvu pakt 16,
24, 31, 32, 205
Stabiilsusprogrammid 32, 205

Tagatis 86, 205
Täiendavad õigusaktid 69
TARGET (üleeuroopaline
automatiseeritud reaalamajandus-
brutoarveldussüsteem) 97, 205
TARGET2 98, 205
Tavapakkumismenetlus 85, 206

Ühtlustatud tarbijahinnaindeks
(ÜTHI) 78, 206
Ühtne Euroopa akt 18
Ülemäärase eelarvepuudujäägi
menetlus 31, 207
Usaldatavusnormatiivide täitmise
järelvalve 109

Väärtpapierarveldussüsteem 99, 206
Vahetuskursimehhanism (ERM) 19,
196
Välisvaluuta-reservid 91
Valuutakomitee 21, 206
Valuutavahetustehing (*swap*) 84, 206
Võla suhe 32, 35, 206
Võltsingute analüüsi keskus 105

Weneri plaan 20

